

ဓမ္မလမ်း

ကိုလျှောက်ကြမယ်

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

ဒေါက်တာစိုးလွင်(မန္တလေး)

ဓမ္မလမ်းကိုလျှောက်ကြမယ်

“ဓမ္မလမ်း” စာစဉ်အမှတ်(၁)အဖြစ်ထုတ်ဝေပါသည်။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ”
“ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ၊ မိဘ၊ ဆရာတို့ကို ဤဓမ္မစာစုဖြင့်
ရိုသေစွာ ကန်တော့ပါ၏။ ”

“ဓမ္မလမ်းကို လျှောက်ကြမယ်”

ဤဓမ္မစာစု ဖြစ်ပေါ်လာရပုံကို နည်းနည်းတင်ပြချင်ပါသည်။
ကျွန်တော်တို့ စာသင်နှစ်ဖြစ်သော (76-82 batch) မှ သူငယ်ချင်းတစ်စုသည်
မန္တလေးမှာရော ရန်ကုန်မှာပါ ဓမ္မစကားဝိုင်းလေး လုပ်ခဲ့ကြသည်မှာ သုံးနှစ်
ကျော်ခဲ့ပါပြီ။ ဒီနှစ်သည် ဆရာကန်တော့ပွဲ (၁၀)ကြိမ်မြောက်အခါနှင့်လည်း
ကြုံကြိုက်နေပါသည်။ ဒါ့ကြောင့် ဆရာကန်တော့ပွဲမှာ လာရောက်ကြမည့်
သူငယ်ချင်းများကိုလည်းဓမ္မလက်ဆောင် ပေးချင်သည်။ ဆရာ၊ ဆရာမ
တို့ကိုလည်း ဓမ္မနှင့်ပူဇော်ကန်တော့ခွင့်ရရင် ကောင်းမည်ဟု စဉ်းစားမိပြီး
ဤဓမ္မစာစုလေးကို သူငယ်ချင်းများတိုင်ပင်ပြီး လုပ်ဖြစ်ခဲ့ကြပါသည်။

ဤဓမ္မစာစုတွင် အပိုင်းနှစ်ပိုင်း ပါဝင်ပါသည်။ ပထမပိုင်းသည်
ကျွန်တော်နှင့် ဒေါက်တာနည်ဝင်း (ကြည်ဇော်ဝင်း)တို့ အမေးအဖြေလုပ်ပြီး
နာယံမဂ္ဂဇင်းတွင်ပါသော ဆောင်းပါး(၃)ပုဒ် ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယ ပိုင်းသည်
ဓမ္မလမ်းပေါ်လျှောက်တဲ့အခါ အထောက်အကူပြုမည်ထင်သောစာစုများ
ဖြစ်ပါသည်။ ထိုစာစုများ၏ အများစုသည် ၂၀၀၆ ခုနှစ်မှ စပြီး
ဓမ္မစကားဝိုင်းတွင် ပြောခဲ့သော စာစုများဖြစ်ပါသည်။ အားနည်းချက်
ချို့ယွင်းချက်များရှိသည်ဖြစ်သော်လည်း ဓမ္မလမ်းကို ဖြတ်သန်းခဲ့ပုံ
အမြင်ပြောင်းလဲခဲ့ပုံ များကို မူလအတိုင်းတင်ပြထားပြီး ဖတ်လိုအဆင်ပြေ
စေရန်သာ စီစဉ်တင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

မူလအစီအစဉ်မှာ ဒေါက်တာနည်ဝင်းက နောက်နှစ် ဆရာ
ကန်တော့ပွဲကျမှ ဓမ္မဆောင်းပါးပေါင်းချုပ် ပြုလုပ်ပြီး ကန်တော့ချင်သည်။
ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်က (၁၀)ကြိမ်မြောက် အချိန်အခါမှာပဲ လုပ်ရင်ကောင်း
မလားလို့ အကြံပြုရင်း သူငယ်ချင်းအားလုံး စုပေါင်းအားထုတ်ခဲ့ကြခြင်း
ဖြစ်ပါသည်။

ဒါ့ကြောင့် ဓမ္မစာစုမှာ ချို့ယွင်းချက်များ အားနည်းချက်များ
မပြည့်စုံမှုများရှိမှာတော့ အမှန်ပါပဲ။ ဒါ့အပြင် ဤစာစုမှာ တင်ပြထားတဲ့
အချက်အလက်များသည်လည်း ကျွန်တော်သိ၊ ကျွန်တော်တတ်
ရေးထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်များသာ
အခြေခံထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်က သူငယ်ချင်းတို့အတွက်
လက်လှမ်းမီ လွယ်ကူ နားလည်အောင် တစ်ဆင့်မျှဝေတင်ပြပေးခြင်းသာ
ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ ဤစာစုတွင် ချို့ယွင်းချက်၊ မှားယွင်းချက်များရှိ
ပါက ကျွန်တော်၏ အပြစ်သာဖြစ်ပါသည်။ ဝေဖန်ထောက်ပြ၍
ပြင်ဆင်ပေးကြပါရန်ကိုလည်း တောင်းပန်အပ်ပါသည်။

ဤဓမ္မစာစု ဖြစ်မြောက်အောင် အဖက်ဖက်မှ အကူအညီပေးကြ
သောသူငယ်ချင်းများနှင့် ဓမ္မမိတ်ဆွေအားလုံးကို အထူးကျေးဇူး
တင်ပါသည်။

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

ဘဝနှင့် လွတ်မြောက်မှု

ကျွန်တော်နှစ်သက်ခဲ့သော စာအုပ်ခေါင်းစဉ် နှစ်ခုရှိပါသည်။ ဆရာနန္ဒာသိန်းဇံရေးသော ဘဝအဓိပ္ပါယ်နှင့်ဘဝသစ္စာ၊ ဆရာဦးရွှေအောင်ရေးသော ဘဝအကျဉ်းသားတို့ဖြစ်ပါသည်။ ထိုခေါင်းစဉ်နှစ်ခုကို တွဲလိုက်လျှင် ဘဝအဓိပ္ပါယ်၊ ဘဝသစ္စာနှင့် ဘဝအကျဉ်းသားဆိုပြီး အဓိပ္ပါယ်တစ်ခု ဖွင့်ဆိုနိုင်အောင် ပြည့်စုံသွားပါသည်။ မိမိတို့ ဘဝ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို မှန်ကန်စွာ ဖွင့်ဆိုနိုင်လျှင် ဘဝသစ္စာ၏ အနက်ကို သိမြင်နိုင်မည်။ ဘဝသစ္စာကို သိပါက ဘဝအကျဉ်းသားအဖြစ်မှ လွတ်မြောက်ပေမည်။

လူ့ဘဝဟု ပြောကြသော်လည်း အမှန်တကယ်တွင် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးဆိုသော အလုပ် (၆)မျိုးသာ ဖြစ်ပါသည်။ ထို အလုပ်(၆) မျိုးသည်လည်း ဓမ္မသဘောအားဖြင့် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်လျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဆိုသော အကြောင်းအကျိုး ဖြစ်စဉ်သာ ဖြစ်သည်။ ဒီထက်ဘာမှ အပိုမရှိပါ။ ဒါကြောင့် ဘဝကို သစ္စာအမြင်နှင့်ကြည့်လျှင် ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာသာဖြစ်ပါသည်။ ဝဋ်သစ္စာနှစ်ပါးသာလည်နေသော ဘဝဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းဝဋ်သစ္စာနှစ်ပါးကြောင့်လည်း ဘဝအကျဉ်းထောင်များ တစ်ဘဝပြီးတစ်ဘဝပြောင်းနေပြီး ဘဝအကျဉ်းသားအဖြစ်က မလွတ်မြောက်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝဋ်သစ္စာနှစ်ပါးကို ပယ်နိုင်သောအခါ ဝဋ်မှရုန်းထွက်

နိုင်သည့် ဝိဝဿနာနှစ်ပါး ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ မဂ္ဂသစ္စာနှင့် နိရောဓသစ္စာ တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဝဋ်မှ လွတ်မြောက်နိုင်သော သစ္စာနှစ်ပါးကိုရအောင် အားထုတ်နိုင်ပါက ဘဝအကျဉ်းသားအဖြစ်မှ ထာဝရလွတ်မြောက်ပေမည်။

ဘဝအိပ်မက်မှ နိုးထသင့်ပြီး၊ ဘဝအမူးတွေ ပြေသင့်ပြီး

ဆရာဦးရွှေအောင်ရေးသော အနှိုင်းမဲ့ဗုဒ္ဓစာအုပ်မှ ဘဝကို အိပ်မက် နဲ့ တင်စားထားပုံမှာ အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အိပ်ခြင်းမှ မနိုးမချင်း အိပ်မက် သည် ဘဝပဲဟုထင်ကြသည်။ အိပ်ပျော်သူမရှိဘဲ အိပ်မက်ကို မက်မရသလို အဝိဇ္ဇာမရှိဘဲ ဘဝဟူ၍လည်းမရှိ။ အိပ်ပျော်ခြင်းမှ နိုးကြကုန်သော အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဘဝကို ပြန်ကြည့်သောအခါ အိပ်မက်ပမာသာ တွေ့ရ တော့သည်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည်လည်း ဘဝအိပ်မက်ကို ဖြတ်သန်း၍ သွားကြရသူများသာ ဖြစ်ကြသည်။

ထို့အတူ အရက်သောက်လို့ မူးနေစဉ်မှာတော့ ကိုယ်ထင်ရာ တွေကို ပြောဆို၊ လုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ အမူးလည်း ပြေသွားရော အနှစ် သာရလည်း မရှိ၊ ဘာမှလည်းမဟုတ်ပါလားလို့ သိမြင်သွားသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်တော် တို့ အားလုံးအိပ်မက်မှလည်း နိုးသင့်ပါပြီ။ ဘဝအမူး တွေလည်း ပြေသင့်တဲ့ အချိန်ရောက်နေကြပါပြီ။

ဘဝနှင့် နယ် (၃)နယ်

သမုတိနယ်မှာ ဘဝရှိသည်။
ပရမတ်နယ်မှာတော့ ဘဝမရှိ၊
မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးဆိုသော
ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါးမျှသာရှိသည်။
သစ္စာနယ်မှာ လောကီသစ္စာဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာနှင့်
သမုဒယသစ္စာ၊ လောကုတ္တရာသစ္စာ ဖြစ်သော
နိရောဓသစ္စာနှင့် မဂ္ဂသစ္စာတို့သာ ရှိကြသည်။

လွတ်မြောက်မှု ချမ်းသာ

လောက၏ သာယာဖွယ်ကိုလည်း သိသည်။ လောက၏ အပြစ်ကို လည်းသိသည်။ သာယာဖွယ်ကို နှစ်သက်လိုချင်သော်လည်း အပြစ်ကို မနှစ်သက်၊ မလိုချင်ပါ။ လောကတွင် သာယာဖွယ်နှင့် အပြစ်သည် ဒွန်တွဲနေ၏။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် သာယာဖွယ်နှင့် အပြစ်နှစ်ခုစလုံးမှ လွတ်မြောက်မှုကို တွေ့ရှိသွားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုလွတ်မြောက်မှု၏ ချမ်းသာသည် သာယာဖွယ်ကို ခံစားရသော ချမ်းသာထက်သာ၏။ ထိုချမ်းသာသည် လွတ်မြောက်မှု ချမ်းသာ (ဝိမုတ္တိရသ) ဖြစ်၏။

“ ဓမ္မနဲ့ ဘဝ “

ဗုဒ္ဓဓမ္မ နေ့တိုင်းကြားက
ဘဝတန်ဖိုး အစဉ်တိုးမည်
လူဖြစ်ရကျိုး နပ်မည်တကား။

မာတိကာ

ပထမပိုင်း

၁။	ဓမ္မလမ်းပေါ်က ဆရာဝန်တစ်ဦးနှင့်တွေ့ဆုံခြင်း	၁
၂။	ခန္ဓာထဲကစာ ခန္ဓာထဲပြန်ပို့ကြပါစို့	၁၁
၃။	ဓမ္မဖြင့် ကျေးဇူးဆပ်ပါ၏	၂၂

ဒုတိယအပိုင်း

၁။	သာသနာ၏အခြေခံသဘောတရား	၄၅
-	ရည်ရွယ်ချက်	၄၅
-	ဉာဏ်အမြင်	၄၆
-	နည်းလမ်း	၄၇
-	အကြောင်းအကျိုးနှင့် နယ် (၃)နယ်	၄၈
-	မျှတသောဘဝ (သို့မဟုတ်) အချိုးကျသောဘဝ	၄၉
-	ပညတ်၊ ပရမတ်	၄၉
-	ရုပ်ပရမတ်	၅၂
-	နာမ်ပရမတ်	၅၃
-	ရုပ်ပရမတ်၊နာမ်ပရမတ်နှင့် အကြောင်းအကျိုး	၅၄
-	ပရမတ်တရားတို့၏သဘာဝ	၅၆
-	နိယာမတရား (၅)မျိုး	၅၉
-	ဓမ္မနိယာမ	၅၉
-	ကမ္မနိယာမ	၆၃
-	စိတ္တနိယာမ (သို့မဟုတ်) ဝီထိ	၆၆
-	ဥတုနိယာမနှင့် ဝိဇနိယာမ	၆၉
-	ရုပ်တရားနှင့် အနတ္တသဘာဝ	၇၂
-	ကျင့်စဉ်	၇၃

၂။	ဝိပဿနာဘာဝနာ	၇၈
-	ခန္ဓာ(၅)ပါး	၇၈
-	သတိပဋ္ဌာန် (၄)မျိုး နှင့် ခန္ဓာ (၅)ပါး	၇၉
-	သတိပဋ္ဌာန်နှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း (၂၁)မျိုး	၇၉
-	နည်းလမ်း (၂)မျိုး	၈၀
-	ဝိပဿနာအခြေခံတရားတော်	၈၀
-	အစွန်း (၂) ပါး	၈၁
-	မဇ္ဈိမပဋိပဒါ	၈၂
-	ဣရိယာပုထ် သပ္ပာယ်ဖြစ်ခြင်း	၈၂
-	ဥပေက္ခာ	၈၃
-	ဉာဏ်	၈၄
-	ခန္ဓာနှင့် အကြောင်းအကျိုး	၈၅
-	ခန္ဓာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	၈၉
-	ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်	၉၀
-	ခန္ဓာငါးပါးနှင့် ကိုယ်ကာယ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ)	၉၂
-	အာရုံနှင့် ဒွါရ	၉၃
-	မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံ	၉၄
-	ဥပါဒါန်	၉၆
-	ဥပါဒါန်နှင့် မသိစိတ်	၉၇
-	ပညာ	၉၈
-	သစ္စာသိမြင်ပုံ	၉၉
-	ဧကယန - တစ်ကြောင်းတည်းသောလမ်း	၁၀၁
-	နှလုံးသွင်းပုံ	၁၀၂

၃။	ဓမ္မာနုပဿနာအမြင်	၁၀၉
-	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	၁၀၉
-	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် အကြောင်းအကျိုး	၁၁၁
-	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် ဝဋ် (၃)ပါး	၁၁၃
-	ဝိပဿနာ နှင့် ပရမတ် (အကြောင်းအကျိုး)	၁၁၄
-	ခန္ဓာ (၂)မျိုး	၁၁၆
-	မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံ	၁၁၈
-	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် ခန္ဓာ (၂)ပါး	၁၂၂
-	နဂိုစိတ်နှင့် အပိုစိတ်	၁၂၆
-	သမုဒယသစ္စာနှင့် မဂ္ဂသစ္စာ	၁၃၀
-	သင်္ခါရနှင့် အဘိသင်္ခါရ	၁၃၃
-	သံသရာနှင့် ပညာ	၁၃၄
-	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် သစ္စာလေးပါး	၁၃၈
-	အဝိဇ္ဇာနှင့် သစ္စာလေးပါး	၁၃၈

ပထမပိုင်း

**ဒေါက်တာစိုးလွင် (သို့မဟုတ်) ဓမ္မလမ်းပေါ်ကဆရာဝန်
တစ်ဦးနှင့်တွေ့ဆုံခြင်း**

(ကြည်စော်ဝင်း)

မန္တလေး ဆေးတက္ကသိုလ်သမိုင်းတွင် ကျွန်တော်တို့အတန်း (76-82 Batch)ကို ထူးခြားသောအတန်းဟု ပြောသံ ဆိုသံ ကြားရပါသည်။ ဂျူး - လူမျိုးနော် - ကျော်စွာထက် - ဂျီဇော် - စုထား - အောင်ထိပ်စသည့် စာရေးဆရာခုနစ်ယောက်ထွက်သည်။ သက္ကရာဇ် ၂၀၀၀ခုနှစ်မှစ၍ နှစ်စဉ် နှစ်တစ်နှစ်၏နောက်ဆုံး ရက်သတ္တပတ်တွင် အာစရိယပူဇော်ပွဲ ကျင်းပ နိုင်ခဲ့သည်။ ကျွန်တော်တို့အတန်းကို အားကျအတုယူ၍ နောင်တော်ညီတော် အတန်းများကလည်း အာစရိယပူဇော်ပွဲများ ပြုလုပ်လာကြသည်ကို အားတက်ဖွယ်ရာ တွေ့နေရပါပြီ။

ဟော . . . အခုလည်း ကျွန်တော်တို့၏သူငယ်ချင်း ဒေါက်တာ စိုးလွင်က “ဓမ္မ”ကို စတင်စိတ်ဝင်စားလာကြသော သူငယ်ချင်း-မိတ်ဆွေ ဆရာဝန်များနှင့် သူငယ်ချင်း ဒေါက်တာရွှေထွန်း၏ မင်္ဂလာဈေး အသိုင်း

အပိုင်းမှ ဓမ္မမိတ်ဆွေများကို တရားဓမ္မများ ဆွေးနွေးပေးနေပါသည်။
ငမိုက်သား ကျွန်တော်ကတော့ ဓမ္မစကားပိုင်းကလေးကို (၁၅. ၈. ၂၀၀၉)
ကမှ တစ်ခေါက်သာရောက်ဖြစ်သေးသည်။ လာရောက်နားထောင်
ဆွေးနွေးနေကြသော သူငယ်ချင်းမိတ်ဆွေများကို ကြည့်ပြီး ဓမ္မပီတိဖြစ်ရ
သလို တခြားသော ဓမ္မမိတ်ဆွေများအတွက်လည်း မုဒိတာပွားနေမိပါသည်။
ဒါ့ကြောင့် သူငယ်ချင်း ဒေါက်တာကိုစိုးလွင်ကို ကျွန်တော် သိချင်သမျှ
မေးမြန်းမိပါသည်။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင်ရေ ကျွန်တော် သိချင်မေးချင်တာတွေက
များနေတယ်ဗျာ။ ကိုစိုးလွင်နဲ့ ကျွန်တော်မတွေ့တာ နည်းနည်းကြာသွား
ပြီနော်။ ဒီစကားပိုင်းမှာတော့ ဓမ္မနဲ့ပတ်သက်လို့ စာဖတ်သူတွေ အတွက်
အကျိုးရှိခဲ့အရာတွေပဲမေးပါ့မယ်။ အခုလို “ဓမ္မစကားပိုင်း” လေး စတင်
အကောင်အထည်ဖော်ဖြစ်ပုံကလေး . . . ။

စိုး ။ ။ ကျွန်တော်တို့ ဘွဲ့ရပြီးတဲ့နောက်ပိုင်း သူငယ်ချင်းတွေ
မတွေ့ဖြစ်ကြတော့ဘူး။ ၂၀၀၀ပြည့်နှစ် ဒီဇင်ဘာလမှာ ပထမအကြိမ်
အာစရိယပူဇော်ပွဲကို မန္တလေးမှာ လုပ်ဖြစ်တယ်။ ၂၀၀၁ ဖေဖော်ဝါရီလမှာ
ရန်ကုန်မှာလုပ်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ သူငယ်ချင်းတွေနဲ့ အဲဒီကျမှ ပြန်ဆုံကြတယ်။
အဲဒီမှာ တချို့ဆရာကြီး၊ ဆရာမကြီးတွေမှာ အလုပ်မှအနားယူတာလည်း
ကြာသွားပြီ။ အခုလိုပွဲမျိုးရှိမှသာ ပြန်ဆုံကြရတယ်။ အဲဒါကို ကြည့်ပြီး
ကျွန်တော်တို့သူငယ်ချင်းတွေလည်း မကြာခဏဆုံတွေ့ဖို့၊ အဆက်အသွယ်
မပြတ်ဖို့၊ တိုင်ပင်ခဲ့ကြပါတယ်။

အစပိုင်းမှာတော့ လွှတ်ရည်ဆိုင်၊ စားသောက်ဆိုင်လို နေရာမျိုးတွေ
မိသားစုအလှူပွဲတွေမှာ သာဆုံကြရာက နောက်ပိုင်းမှာ အပတ်စဉ်
အားတဲ့ရက်တွေမှာ ဆုံဖြစ်ခဲ့ကြပါတယ်။ အဲဒီမှာ ကျွန်တော် လေ့လာထားတဲ့
ဓမ္မလေးတွေကို ပြောပြရာကနေ သူငယ်ချင်းတွေ စိတ်ဝင်စားလာကြပြီး

ဓမ္မစကားဝိုင်းလေး ဖြစ်ပေါ်လာရတာပါ။

ကြည် ။ ။ စာဖတ်သူတွေက ကိုစိုးလွင်အကြောင်းလည်း သိချင်ကြမှာပေါ့။ ကိုစိုးလွင်ရဲ့ ကိုယ်ရေးရာဇဝင်အကျဉ်းနဲ့ ဓမ္မကို ဘယ် လိုကဘယ်လို စိတ်ဝင်စားလာတယ်ဆိုတာပေါ့ဗျာ. . . ။

စိုး ။ ။ ကျွန်တော်ရဲ့ ဓမ္မလမ်းကြောင်းလေးကို မေးတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ကျွန်တော်က မန္တလေးမှာမွေးတယ်။ ကျွန်တော့် မိဘတွေက သံဃာတော်တွေကို မနက်တိုင်း တန်းဆွမ်းလောင်းပါတယ်။ မင်းကွန်းဆရာတော်ကြီးရဲ့တရားကို ဆွမ်းလောင်းရင်း အမြဲဖွင့်ထားတယ်။ အဲဒီက စပြီး ဓမ္မနဲ့စတင်ထိတွေ့ခဲ့ရတယ်။ ဘွဲ့ရပြီးတော့ မင်းကွန်းဆရာတော်ကြီး တည်ထောင်ဖွင့်လှစ်ခဲ့တဲ့ နန်းရှေ့ မန္တလေးဇီဝိတသံဃာ့ဆေးရုံမှာ လုပ်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ အဲဒီမှာ သာသနာ့တက္ကသိုလ်က သံဃာတော်တွေနဲ့ သိခွင့်ရပြီး ဆရာတော်တွေက ကျွန်တော်တို့လို ခေတ်ပညာတတ်တွေရဲ့ ဗုဒ္ဓဘာသာ အပေါ်မှာ သဘောထားအမြင်တွေကိုသိချင်ပြီး ဆွေးနွေးဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီကစပြီး ဘာသာ ရေးစာပေတွေကို စတင်ဖတ်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ ဒါပေမယ့် နက်နက်နဲနဲတော့ မဟုတ်ပါဘူး၊ ကြုံသလို၊ တွေ့တာကို ဖတ်တဲ့အဆင့်ပါ။ ရှာဖွေလေ့လာတဲ့အဆင့် မဟုတ်ပါဘူး၊ အဲဒါက (၁၉၉၀-၉၁) ခုနှစ် ဝန်းကျင် လောက်မှာပါ။ အဲဒီလိုကြုံသလိုဖတ်၊ သိတာလေးတွေကို ဟိုလူ့ပြောချင်၊ ဒီလူ့ပြောချင်အဆင့်ကနေပြီး (၂၀၀၄) ခုနှစ်မှာတော့ တကယ်သိချင် တကယ်တတ်ချင်လာပါတယ်။ အဲဒီကစပြီး အလုပ်သဘောအနေနဲ့ တရားထိုင်ဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။

ကျွန်တော်ဖတ်ရှု၊ ကြားနာ၊ လေ့လာခွင့်ရတဲ့ တရားတွေကတော့၊ မင်းကွန်းဆရာတော်ကြီးရဲ့တရားတွေ၊ စွန်းလွန်း ဆရာတော်ကြီး၊ ဝေဘူဆရာတော်ကြီး၊ မိုးကုတ်ဆရာတော်ကြီး၊ မဟာစည်ဆရာတော်ကြီး တွေရဲ့တရားတွေ၊ ပခုက္ကူဆရာတော်ကြီး (အနိစ္စဆရာတော်)နဲ့ ဖားအောက် တောရဆရာတော်ကြီးရဲ့ တရားတွေကိုလေ့လာခွင့်ရခဲ့ပါတယ်။ လူပုဂ္ဂိုလ်

တွေရေးတဲ့ ဓမ္မတွေကိုလည်း လက်လှမ်းမှီသလောက် လေ့လာခဲ့ပါတယ်။ အခုနောက်ပိုင်းမှာတော့ လယ်တီဆရာတော်ကြီးရဲ့ ဒီပနီတရားတွေနဲ့ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူခဲ့တဲ့ ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင် ပိဋကတ်သုံးပုံပါဠိတော် (မြန်မာပြန်) ကို ဖတ်ရှုလေ့လာခွင့်ရပါတယ်။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင်တို့ “ဓမ္မ စကားဝိုင်း” လေးကို နာမည်ပေးပြီးပြီလား... မပေးရသေးရင် နာမည်လေးတစ်ခုတော့ ရှိသင့်တယ် ထင်တယ်ဗျာ ... ။

စိုး ။ ။ နာမည်တော့ အခုထိ မပေးရသေး ပါဘူး။

ကြည် ။ ။ ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေရဲ့ “ဘာသာရေးအခြေခံရေးချိန်” အပေါ် ကိုစိုးလွင်ရဲ့ မှတ်ချက်သိပါရစေ ... ။

စိုး ။ ။ ဘာသာရေး အခြေခံရေးချိန်လို့ ဆိုချင်ဆိုနိုင်တဲ့နယ် (၃)နယ်ရှိတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ သမုတိနယ်၊ ပရမတ်နယ်နဲ့ သစ္စာနယ်တို့ ဖြစ်ပါတယ်။ အခု ကျွန်တော်တို့ စကားဝိုင်းမှာလာတဲ့ ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေမှာ အသက်အရွယ်အရရော၊ အချိန်အခါအရပါ တရားနာ၊ တရားစာဖတ်ပြီး သုတအနေနဲ့ အတော်အတန်ရှိကြပါတယ်။ သို့သော်လည်း ပုဂ္ဂိုလ်အသိ အနေနဲ့သာ သိတာများပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် နယ်အနေနဲ့ ဆိုရင် သမုတိနယ် အသိသာများနေပါတယ်။

ကြည် ။ ။ ဘာသာရေးနဲ့ပတ်သက်လို့ သူတို့အသိချင်ဆုံးက ဘာလဲကိုစိုးလွင်ရ။

စိုး ။ ။ ဘာသာရေးနဲ့ပတ်သက်ပြီး အသိချင်ဆုံး၊ အဖြစ်ချင်ဆုံးကတော့ ဆင်းရဲခပ်သိမ်းငြိမ်းချင်တာပါပဲ။ လူသားတိုင်းက ဆင်းရဲကို မလိုချင်ပါဘူး။ လောကီနယ်မှာဆင်းရဲဆိုတဲ့ ပြဿနာကို အတိုင်းအတာ တစ်ခုအထိတော့ ဖြေရှင်းနိုင်ကြပါတယ်။ သမာဓိနယ်မှာတော့ သမထချမ်းသာ၊ ဈာန်ချမ်းသာဟာ လောကီချမ်းသာထက်တော့ အဆင့်မြင့်သွား

ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဆင်းရဲအကုန်မလွတ်သေးပါဘူး။ ဝိပဿနာဖြစ်တဲ့ လောကီသစ္စာကနေ လောကုတ္တရာသစ္စာကိုရောက်မှ ချမ်းသာစစ်၊ ချမ်းသာ မှန်ရပါတယ်။ အဲဒီချမ်းသာကတော့ ဘုရားရှင်ရဲ့ တရားတော်ကသာ ပေးနိုင်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ ကျွန်တော်ဉာဏ်မီသလောက် ပြောကြည့် မေးကြည့် မယ်နော်။ ကျွန်တော်တို့ ဘာသာရေးလုပ်တာရဲ့ ရည်ရွယ်ချက်က ပဋိပတ္တိ ပဲမဟုတ်လား။ ပဋိပတ္တိကျင့်စဉ်မမှားအောင် ပရိယတ္တိက တည့်မတ်ပေးရ မယ်လို့ထင်တယ်။ အခု . . . ကိုစိုးလွင် ဆွေးနွေးပေး နေတာက ပဋိပတ္တိ အတွက် အထောက်အကူပြုမယ့်ပရိယတ္တိတွေအကြောင်းလား။ ဒါမှမဟုတ်။

စိုး ။ ။ ပဋိပေခဆိုတဲ့ ကြာပွင့်ဖို့အတွက်၊ ရေဆိုတဲ့ ပဋိပတ် အကျင့်လိုတယ်။ ရေနေဖို့အတွက် ပရိယတ်ဆိုတဲ့ ကန်ပေါင်လည်း ဖို့ပေး ရတယ်။ ကျွန်တော်တို့ အခုကန်ပေါင်လည်းဖို့ရင်း ရေလည်း စုရင်းပေါ့ ကိုနည်ဝင်းရေ။

ကြည် ။ ။ သတိပဋ္ဌာန်(၄)မျိုးအနက် အခုနောက်ပိုင်းမှာ ဓမ္မာနု ပဿနာအပေါ် ပိုအာရုံစိုက်အားထုတ်ဖို့ ဟောပြောညွှန်ပြတာတွေ အတွေ့ ရများတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ကိုစိုးလွင်ရဲ့ အတွေ့အကြုံနဲ့ သဘောထား ပြောပြပါလား။

စိုး ။ ။ သတိပဋ္ဌာန် (၄)မျိုးဆိုတာ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မ တို့ကို ရှုပွားခြင်းပါ။ ဓမ္မဆိုတဲ့ ဓမ္မာနုပဿနာမှာ နိဝရဏ၊ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဗောဇ္ဈင်၊ သစ္စာဆိုပြီး အပိုင်း (၅) ပိုင်းပါ ဝင်ပါတယ်။ အဲဒီမှာ ဓမ္မာနု ပဿနာကို ရှုပွားရင် ခန္ဓာငါးပါးပါနေတော့ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ သညာ၊ သင်္ခါရဆိုတဲ့ သတိပဋ္ဌာန်ရဲ့ အရှုခံအားလုံး အကျုံးဝင်သွားပါတယ်။

ဝိပဿနာဆိုတာ ပရမတ်ကိုသာ ရှုပွားရတာပါ။ ပညတ်ကိုလွန်အောင် နှလုံးသွင်းတတ်ရပါမယ်။ ရုပ်ပရမတ်ဆိုက် အောင် ပထဝီ၊ အာပေါ၊

တေဇော၊ ဝါယောဆိုတဲ့ ဓါတ်တစ်ပါးစီအပေါ်မှာ အဓိကထား နှလုံးသွင်း
ရသလို နာမ်ပရမတ်ဆိုက်အောင်လည်း စိတ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ ဆိုတဲ့
စိတ်၊ စေတသိက် တစ်လုံးစီအပေါ်မှာ အထူးသတိထားပြီး နှလုံးသွင်း
ရတာပါ။ ပရမတ်ဆိုက်ပြီးတဲ့အခါမှာတော့ မိမိရဲ့ဉာဏ်မှာ ထင်ရှားလာတဲ့
ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်တရားတစ်ခုခု အပေါ်မှာ လက္ခဏာတင်၊ သစ္စာဝင်ပြီး
နှလုံးသွင်းပွားများ အားထုတ်ရတာပါပဲ။

ကြည် ။ ။ အခုမေးမယ့်မေးခွန်းကတော့ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်သိချင်
နေတာဗျ။ သမထယာနိကနဲ့ ဝိပဿနာယာနိကပေါ့ဗျာ။ ကျွန်တော့်သဘော
ကတော့ ဝိပဿနာကို အထောက်အပံ့ဖြစ်ဖို့ သမထက တော်တော် အရေး
ကြီးတယ်ထင်တယ်။ အဲဒါ . . . ကိုစိုးလွင် စဉ်းစားသုံးသပ်ပေးပါဦး ။

စိုး ။ ။ ဘယ်အရာမဆို လွန်ရင်မကောင်းဘူး ကိုနည်ဝင်း၊
အများအားဖြင့် တရားမတွေ့ကြတာဟာ သမာဓိနည်းသေးလို့ဆိုပြီး သမာဓိ
ကို အကြောင်းရှာတတ်ကြပါတယ်။ အဲဒီလိုနဲ့ သမာဓိကို ဇောင်းပေးလုပ်
ရင်း သမထထဲရောက် သွားကြတာများပါတယ်။ အမှန်က ဘုရားရှင်
ညွှန်ကြားတဲ့ သတိပဋ္ဌာန်အလုပ်ကိုလုပ်ရင်း သမာဓိမဂ္ဂင်ပွားများရမှာပါ။
သမာဓိမဂ္ဂင်ကမှ ပညာမဂ္ဂင်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို အထောက်အကူ ပြုပါတယ်။
အဓိကပွားရမှာကတော့ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဦးဆောင်တဲ့ မဂ္ဂင်တရားပါ။ သတိ၊
ပညာလို့လည်း ဆိုကြပါတယ်။

ကြည် ။ ။ မနေ့က ကိုစိုးလွင်ဟောပြောသွားတဲ့အထဲမှာ တရား
ထိုင်လို့ အမှုန်တွေ အမွှားတွေတွေ့တယ်၊ မြင်တယ်ဆိုရင် ဝိပဿနာ
မဟုတ်သေးဘူးဆိုတာပါတယ်လေ။ အဲဒါလေး အသေးစိတ် ပြောပြပေး
ပါဦး။

စိုး ။ ။ ခုနက ပြောခဲ့သလိုပါပဲ၊ သမာဓိကို ဇောင်းပေးရင်း
သမထထဲ ရောက်သွားတတ်တယ်။ အဲဒီမှာ အမှုန်တွေ အမွှားတွေ တွေ့တတ်

ပါတယ်။ အဲဒါ ပရမတ်မဟုတ်သေးဘူး၊ ပညတ်တွေသာ ဖြစ်ပါတယ်။ အမှုန်တွေရဲ့ မာတဲ့သဘော၊ ပျော့တဲ့သဘောကသာ ပရမတ် ဖြစ်ပါတယ်။ အမှုန်တွေကို မျက်စိနဲ့မြင်ရင် ရူပါရုံလို အမှန်အတိုင်း သိနိုင်ရင်လည်း ပရမတ်ဖြစ်တယ်။ မျက်စိမှိတ်ထားပြီး အမှုန်တွေကို တွေ့နေရင်လည်း ဓမ္မာရုံလို ဆုံးဖြတ်နိုင်ရင်လည်း ပရမတ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဝိပဿနာဆိုတာ ပရမတ်ကိုသာရှုရတာ ပညတ် ဆိုရင်တော့မရပါဘူး။

ကြည် ။ ။ အခု . . . ကိုစိုးလွင်ပြောနေတဲ့ “ဓမ္မ” တွေထဲက ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေကို အသိစေချင်ဆုံး အရစေချင်ဆုံး ကိုစိုးလွင်ရဲ့ လက်ကိုင် “ဓမ္မအနှစ်ချုပ်” ရှိရင် မျှပေးပါဦး။

စိုး ။ ။ သမုတိနယ်အသိကနေပြီး ပရမတ်နယ်အသိကို ရောက်စေချင်ပါတယ်။ အဲဒီကမှ သစ္စာနယ်ကူးပြီး ဝိပဿနာလမ်းကြောင်း ပေါ်မှ မိမိကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်နဲ့ လျှောက်လှမ်းနိုင်ဖို့ပါပဲ။

ကြည် ။ ။ ဒါန - သီလအကြောင်းကတော့ မဆွေးနွေးတော့ ပါဘူး။ ဓမ္မမိတ်ဆွေအများစုက သိနေကြပါပြီ။ သုတ္တန်တရားတွေကို အကြိမ်ကြိမ်နာဖူးနေကြပြီလေ။ “ဘာဝနာ” အပိုင်းနဲ့ ပတ်သက်လို့ ကိုစိုးလွင်ရဲ့အတွေ့အကြုံနဲ့ အမြင်လေးလည်း မျှပေးပါဦးဗျာ။

စိုး ။ ။ ဝိပဿနာဆိုတာ သုတ္တန်ဒေသနာတွေက အဓိက ဖြစ်ပါတယ်။ အဘိဓမ္မာဒေသနာတွေကတော့ သိထားရင် ပိုကောင်း ပါတယ်။ တရားအားထုတ်သူရဲ့ဉာဏ်မှာ အနတ္တအမြင်တွေရဖို့ ပိုပြီး အထောက်အပံ့ဖြစ်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင်ရဲ့ ကိုယ်တိုင်အတွေ့အကြုံကို သိချင်တယ် ဗျာ။ ဘာသာရေးမလိုက်စားခင်က လူတွေအပေါ်အမြင်နဲ့ ဘာသာရေး လိုက်စားပြီးနောက် လူတွေအပေါ်အမြင်. . . ။

စိုး ။ ။ ဘာသာရေးအသိတွေ မရခင်က လူတွေကို လူတွေ လို့ပဲမြင်ပါတယ်။ ဓမ္မအသိလေး ရလာတော့ လူတွေဟာလည်း အကြောင်း

အကျိုးနဲ့ ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ သဘာဝတရားတွေပဲလို့ သိလာတာပါ။ အမြင်ထက် အသိပြောင်းသွားတာလို့ ထင်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ သိချင်တာမေးချင်တာတွေ အများကြီးကျန်သေး တယ်ဗျ။ ကိုစိုးလွင် သီးခြားပြောချင်တာတွေလည်း ရှိမှာပါ။ ပြောပြ ပေးပါဦးဗျာ။

စိုး ။ ။ မနောဒွါရ နဲ့ ဓမ္မာရုံအကြောင်း နည်းနည်းပြောချင် ပါတယ်။ အဲဒီအကြောင်းကိုလည်း ကြားဖူးကြမှာပါ။ အများအားဖြင့် စက္ခုဒွါရနဲ့ ရူပါရုံ၊ သောတဒွါရနဲ့ သဒ္ဓါရုံ၊ ယာနဒွါရနဲ့ ဂန္ဓာရုံ၊ ဇိဝှာ ဒွါရနဲ့ရသာရုံ၊ ကာယဒွါရ နဲ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတွေကို အသိများကြပါတယ်။ မနောဒွါရနဲ့ ဓမ္မာရုံကိုတော့ ကြားဖူးကြပေမယ့် အသိနည်းကြမှာပါ။ သိထား ရင်တော့ ဓမ္မတွေကို နှလုံးသွင်းတဲ့အခါ ပိုကောင်း ပါလိမ့်မယ်။

ကြည် ။ ။ အခုကိုစိုးလွင်ပြောနေတာတွေဟာ အာရုံနဲ့ဒွါရဆိုတဲ့ အာယတန အကြောင်းတွေလား။

စိုး ။ ။ ဟုတ်ပါတယ်. . ကိုနည်ဝင်း။ မျက်စိနဲ့ အဆင်း၊ နား နဲ့ အသံ၊ နှာခေါင်း နဲ့ အနံ့၊ လျှာနဲ့အရသာ၊ ကိုယ်နဲ့အထိဆိုတာ တွေဟာ အသိရမခက်ပေမယ့် မနောနဲ့ ဓမ္မာရုံကိုတော့ နားလည်ဖို့ မလွယ်လှပါဘူး။ လူတိုင်းလူတိုင်းမှာ အတွေးကိုယ်စီ ရှိကြပါတယ်။ တွေးကြ၊ စဉ်းစားကြတဲ့ အခါ အာရုံပုံရိပ်တွေပေါ်ပါတယ်။ အဲဒီ အာရုံပုံရိပ်ကို ဓမ္မာရုံလို့ခေါ်တယ်။ အာရုံပုံရိပ်ကို သိတာက မနောမှာ ဖြစ်တဲ့စိတ်ကသိတာပါ။ အဲဒီတော့ ကျွန်တော်တို့စိတ်က သိခွင့်ရတာဟာ ဓမ္မာရုံဆိုတဲ့အာရုံသာဖြစ်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ အာရုံအကြောင်းနည်းနည်းရှင်းပြပါလား။

စိုး ။ ။ စိတ်၊ စေတသိက်တို့ ကျက်စားရာကို အာရုံလို့ ခေါ် ပါတယ်။ အာရုံဆိုတာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုတွေ မဟုတ်ပါဘူး။ ဥပမာ- မှန်ကြည့်လျှင် မှန်ထဲမှာ ပုံရိပ်သာပေါ်ပါတယ်။ ပုံရိပ်ဟာ

ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ မဟုတ်ပါဘူး။ အဲဒီလိုပဲ မျက်စိနဲ့ အဆင်း တိုက်ဆိုင်လို့ရှိရင် မျက်စိမှာ ပုံရိပ်ဆိုတဲ့ အာရုံ (ရူပါရုံ) ပေါ်ပါတယ်။ အဘိဓမ္မာသဘောအရ သိမှုဖြစ်စဉ်အနေနဲ့ကြည့်ရင် မျက်စိမှာ ပုံရိပ်ပေါ်တာ နဲ့တစ်ပြိုင်နက် မနောမှာလည်းပုံရိပ်ထင်ပါတယ်။ အဲဒီပုံရိပ်ဟာ ဓမ္မာရုံဖြစ်လာပြီး မနောမှာ ဖြစ်တဲ့စိတ်က သိရတာပါ။ အဲဒါကိုပဲ မျက်စိက မြင်တယ် လို့ပြောနေကြတာ။ မြင်မှုမှာလိုပဲ ကြားတာ၊ နံတာ၊ စားတာ၊ ထိတာ၊ တွေးတာတွေမှာလည်း မနောနဲ့ ဓမ္မာရုံတို့ရဲ့ သိမှုဖြစ်စဉ်မှာ အာရုံကိုပဲ သိနေရတာပါပဲ။

ကြည် ။ ။ နည်းနည်းတော့ နားလည်လာသလိုပါပဲ။ ဝိပဿနာ အားထုတ်ရာမှာ သဘောလေးသာ ရှုရမယ်လို့ပြောတာ ကြားဖူးပါတယ်။ အဲဒီသဘောအကြောင်း ရှင်းပြပါဦး။

စိုး ။ ။ တရားအားထုတ်တဲ့အခါ မနောမှာ အရှုဉာဏ်ဖြစ်ပါတယ်။ အရှုခံဖြစ်တဲ့ ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်တရားတွေက ဓမ္မာရုံမှာ ပေါ်ပါတယ်။ ရုပ်တရားတွေ ဖြစ်တဲ့ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော တွေဟာလည်း အာရုံအနေနဲ့သာ သိခွင့်ရတာဖြစ်လို့ မာတဲ့သဘော၊ ဖွဲ့စည်းတဲ့သဘော၊ ပူတဲ့သဘော၊ လှုပ်တဲ့သဘော စသည်အားဖြင့် သဘောအနေနဲ့သာ သိခွင့်ရပါတယ်။ ဒါပေမယ့် အာရုံရဲ့ သဘာဝကိုမသိတော့ သဘောသက်သက်ကို ဉာဏ်မသက်ဝင်နိုင်ဘဲ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုဆိုတဲ့ ပညတ်တွေနဲ့ ရောနေလို့ ပရမတ် မဆိုက်နိုင်ကြတာပါ။ ဓမ္မာရုံရောက်မှသာ ပရမတ်နဲ့ ပညတ်တို့ရဲ့ သဘောတွေကို ပိုပြီး ထင်ထင်ရှားရှား ခွဲခြားပြီး သိလာနိုင်ပါတယ်။ တကယ်တော့ ပညတ်ဆိုတာ ဓမ္မာရုံမှာသာ ရှိတဲ့ တရားပါ။ ဓမ္မာရုံကိုသိရင် ပရမတ်နဲ့ ပညတ်တို့ရဲ့ သဘာဝတွေကိုလည်း ပိုမြင်လာမှာပါ။ ဒါ့ကြောင့် ဆရာတော်ကြီးတွေက မိန့်ကြားကြပါတယ်။ မင်းတို့ဟာက ပညတ်ရုပ်နာမ်တွေဖြစ်နေတယ်လို့ သတိပေးပါတယ်။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင်ပြောတာကို ချက်ချင်းသဘောပေါက်ဖို့တော့ မလွယ်လှဘူး။ ဒါပေမယ့် လိုရင်းလေးကိုတော့ ပြောပေးပါဦး။

စိုး ။ ။ အကျဉ်းချုပ်လိုက်ရင် အာရုံနဲ့ စိတ်သာရှိပါတယ်။ အာရုံကိုအာရုံလို့ အမှန်အတိုင်းဉာဏ်နဲ့သိခွင့်ရလာတဲ့အခါ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသော ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ မရှိဆိုတဲ့ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အယူမှန်နဲ့ သိမြင်လာပြီး အမည်နာမ တွေကတော့ ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုဖို့အတွက် ပညတ်ထားတယ်ဆိုတာ ယထာဘူတဉာဏ်နဲ့ နှလုံးသွင်းတတ်လာမှာပါ။ ဒါ့ကြောင့် မနောဒွါရနဲ့ ဓမ္မာရုံကို နားလည် လာရင် ဝိပဿနာပွား များအားထုတ်ရာမှာ အထောက်အပံ့ကောင်းတွေ လည်း ဖြစ်လာနိုင်ပါတယ်။ ဒါ့အပြင် ပခုက္ကူဆရာတော်ကြီး ဟောကြား တော်မူသော “ အာရုံကိုသိ မကပ်ငြိ လွတ်၏သံသရာ ” ဆိုတဲ့ တရားစကား လေးရဲ့ အနက်အဓိပ္ပာယ်ကိုလည်း ပိုပြီးသိမြင်နိုင်ပါလိမ့်မယ်။

ကြည် ။ ။ အခုလို အချိန်ပေးဆွေးနွေးပေးတဲ့အတွက် ကိုစိုးလွင် ကို အများကြီးကျေးဇူးတင်ပါတယ်။ နောက်နောင် ဓမ္မမိတ်ဆွေများက သိချင်တဲ့ အချက်အလက်များရှိရင်လည်း ကျွန်တော်က ကိုယ်စား ပြုပြီး မေးချင်ပါတယ်။ အဲဒီအခါကျရင်လည်း ကိုစိုးလွင်က အခုလိုပဲ အချိန်ပေး ဆွေးနွေး ပေးမယ်လို့ အပြည့်အဝယုံကြည် မျှော်လင့်ပါတယ်။ ကိုစိုးလွင်ရဲ့ ဓမ္မလုပ်ငန်းများ ဆက်ထမ်းပို့ အောင်မြင်ပါစေလို့ မေတ္တာပို့ ဆုတောင်း ပေးပါတယ်။

(ကြည်ဇော်ဝင်း)

ခန္ဓာထဲကစာ ခန္ဓာထဲပြန်ပို့ကြပါစို့
(ကြည်စော်ဝင်း)

တောင်မြို့မဟာဂန္ဓာရုံ ဆရာတော်ကြီးရှင်ဇနကာဘိဝံသက သံဝေဂ
မရလျှင် တရားမရှာပါနှင့်ဟု မိန့်တော်မူဖူးပါသည်။ ဤဆုံးမစကားကို
အသက်နှစ်ဆယ်ကျော်က ဖတ်ဖူးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဖတ်ခဲ့တုန်းကတော့
အမှတ်တမဲ့ပါပဲ။ ဟော... အခုအသက် ငါးဆယ်ကျော်လာသောအခါမှ
ဤဆုံးမစကား၏ ဓမ္မတန်ဖိုးကြီးမှန်း သိလာပါသည်။ လူသည်စဉ်းစား
တွေးခေါ်တတ်သော သတ္တဝါဖြစ်ပါသည်။ ကျွန်တော်၏ ကိုယ်တိုင်ဘဝ
ဖြတ်သန်းမှုကို ငဲ့စောင်းကြည့်လိုက်သောအခါ သာမန်လူသားတစ်ယောက်
ကြုံတွေ့နေကျ လောကဓံထက်မပိုပါ။ ကိုယ့်ဘဝအပေါ် နာကျည်းစရာ
ကြေကွဲစရာရယ်လို့ ထူးထူးခြားခြားမရှိပါ။ ငါးဆယ်ကျော်လာပြီဆိုတော့
ဘဝက အနည်ထိုင်စပြုလာပါပြီ။ စားဝတ်နေရေးအတွက်လည်း ပူပင်စရာ
သိပ်မရှိလှပါ။ သို့သော် ပူပင်မိသည်က သံသရာဆိုတာ တကယ်ရှိသလား။
တကယ်ရှိတယ်ဆိုရင် သံသရာအတွက် ငါဘာတွေ ကြိုတင်ပြင်ဆင်ပြီးပြီလဲ။
ကမ္မဋ္ဌာနစရိယဆရာတော်ကြီးများဟောကြသလို ကွေးသောလက်မဆန့်မီ

ဆန့်သောလက် မကွေးမီ သေသွားရင် ဘယ့်နှယ်လုပ်မလဲ။ “မနက်ဖြန်နှင့် သေခြင်းတရား” ဘယ်ဟာကပိုနီးသလဲ မေးခွန်းကို ရုတ်တရက်တော့ မနက်ဖြန်က ပိုနီးသည်ဟုထင်ခဲ့သည်။ ယောဆရာတော် ဘုရားကြီးကလည်း ဟောထားပြန်သေးသည်။ မသွားပဲနဲ့နီးတာ သုဿန်၊ သွားနေလျက်နဲ့ ဝေးတာနိဗ္ဗာန်တဲ့။ သတိထားစရာ သံဝေဂရစရာတွေက အများသား။

ဘာသာရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီးစိတ်ဝင်စားကြသူတိုင်း သုတမယဉာဏ်၊ စိန္တာမယဉာဏ်နဲ့ သံဝေဂဉာဏ်များပွား တတ်ကြသည် ထင်ပါသည်။ သို့သော် အဓိကအနှစ်ချုပ်နှင့်လိုရင်းဖြစ်သော “ဘာဝနာမယဉာဏ်” ထိတော့ မရောက်ကြ မပွားများနိုင်ကြသည်က များပါသည်။ ကျွန်တော် လည်း အပါအဝင်ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် ကျွန်တော့်လို အန္တပုထုဇဉ်များအတွက် ကျွန်တော် သိချင်သော ဝိပဿနာမေးခွန်းများကို သူငယ်ချင်းဖြစ်သူ ဒေါက်တာ ကိုစိုးလွင်အား ဆက်လက်မေးဖြစ်သည်များကတော့...။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင်ရေ . . . မေးချင်တဲ့ မေးခွန်းတွေကတော့ အများကြီးဗျာ။ ကျွန်တော်လည်း လက်လှမ်းမီရာ တရားခွေတွေ အများကြီး နာကြည့်နေပါတယ်။ ကျွန်တော်ပထမဆုံး မေးချင်တဲ့ မေးခွန်းကတော့ ဓမ္မဓိတ်ဆွေတွေ အများဆုံးနားလည်နိုင်အောင်လို့ “လို-တို-ရှင်း”နည်းနဲ့ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဖြုတ်ပေးပါလား။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ မပြုတ်ရင် တရားမရနိုင်ဘူး ဆိုလိုပါ။

စိုး ။ ။ သက္ကာယဆိုတာ ထင်ရှားရှိတဲ့ အစုအပေါင်း (ခန္ဓာ)၊ ဒိဋ္ဌိဆိုတာက အယူမှားတာ အဲဒါကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်လိုက်ရင် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါးကို ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါလို့ အယူမှားတာပါပဲ။ ဝိပဿနာအားထုတ်တယ် ဆိုတာ ပရမတ်ခန္ဓာငါးပါးကို လက္ခဏာသုံးပါးထဲက ထင်ရှားတဲ့ လက္ခဏာတစ်ခုခုတင်ပြီး သစ္စာဆိုက် အောင်ပွားများရတာပါ။ ဒါ့ကြောင့် မိုးကုတ်ဆရာတော်ကြီးက ဝိပဿနာ

(ဖြစ်ပျက်) မလုပ်ခင် ဒိဋ္ဌိအရင်ဖြုတ်ခိုင်းပါတယ်။ ဒိဋ္ဌိကို အသိနဲ့အရင် ဖြုတ်ဖို့ရာ ခန္ဓာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကိုသိအောင် ပထမဆုံးအားထုတ်ဖို့ဟောကြား ခဲ့ပါတယ်။ အဲဒါက ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အသိဖြစ်တဲ့ သမုတိနယ်ကနေ ပရမတ် နယ်ကိုရောက်ဖို့ တိုက်တွန်းဟောကြားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဖြစ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအသိနဲ့ သမုတိနယ်မှာတော့ တရားမရနိုင်ပါဘူး။ ကုသိုလ်တော့ရပါတယ်။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ပြုတ်ချင်ရင်တော့ ပရမတ်ရုပ်နာမ် ဆိုက်အောင် အရင်ဆုံး အားထုတ်ရမှာပါပဲ။

ကြည် ။ ။ ဆရာတော်တစ်ပါးက ဟောတာကြားဖူးပါတယ်။ ဗုဒ္ဓ ဘာသာဝင်တွေဟာ ဒိဋ္ဌိနဲ့ ဝိစိကိစ္ဆာတော့ ဖြုတ်ရကောင်းမှန်း သိကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ သီလဗ္ဗတပရာမာသကိုတော့ ပယ်ရကောင်းမှန်း မသိကြဘူးတဲ့။ အဲဒီ သီလဗ္ဗတပရာမာသ မပြုတ်ရင် ဝိပဿနာ အားထုတ်သူအတွက် ဘယ်လောက် အတားအဆီး အနှောင့်အယှက် ဖြစ်နိုင်သလဲ။

စိုး ။ ။ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်အခါက ခွေးကျင့် ကျင့် တဲ့သူ၊ နွားကျင့် ကျင့်တဲ့သူတွေ ရှိခဲ့တယ်။ အဲဒီ ပုဂ္ဂိုလ်တွေဟာ သူတို့ ကျင့်တဲ့ အကျင့်ကြောင့် နောက်ဘဝမှာ ဆင်းရဲငြိမ်းမယ်၊ ချမ်းသာတဲ့ မြင့်မြတ်တဲ့ဘဝတွေကိုရမယ်လို့ယုံကြည်ကြတယ်။ အဲဒီလို အလေ့အကျင့် ရှိပြီး မှားတဲ့အယူအစွဲရှိနေတာကို သီလဗ္ဗတပရာမာသဆိုတဲ့ သံယောဇဉ် (သို့မဟုတ်) သီလဗ္ဗတုပါဒါန် ဆိုတဲ့ ဥပါဒါန်ရှိတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ အခုချိန် မှာတော့ ခွေးလို၊ နွားလို ကျင့်တဲ့ သူတွေ ရှိမယ်မထင်ပါဘူး။ ဒါပေမယ့် နွားတွေ၊ ဆင်တွေ၊ နဂါးတွေကို ကိုးကွယ် ကြမယ်၊ တချို့ နေ၊ လကို ကိုးကွယ်မယ်၊ တချို့ နတ်တွေ၊ ဘိုးတော်တွေကို နောင်ဘဝကောင်းအောင်၊ သံသရာဆင်းရဲမှ လွတ်အောင် ယုံကြည်ပြီးကိုးကွယ်ရင် သီလဗ္ဗတုပါဒါန် ဖြစ်တာပါပဲလို့ မဟာစည်ဆရာတော်ကြီးက ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားတော်ကြီး မှာ ဟောကြားထားပါတယ်။ ဆရာတော်ကြီးက မှတ်ရလွယ်အောင် “ သစ္စာ မမြင် မဂွင်မပါ လေ့ကျင့်တာ မှတ်ပါ သီလဗ္ဗတ ” လို့တောင် ဟောကြား

သွားခဲ့ပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် သံသရာဝဋ် ဆင်းရဲမှ လွတ်အောင် ရုန်းနေတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေဟာ သမုတိနယ်မှာရှိတဲ့ အယူအစွဲတွေကနေလွတ်အောင် ပရမတ်နယ်ကို အရောက်ကြိုးစားကြရမှာပါ။ သမုတိနယ်မှာရှိတဲ့ အဲဒီ အယူအစွဲတွေကိုတောင်မှ လွတ်အောင် မရုန်းနိုင်ဘူးဆိုရင် ဝိပဿနာဆိုတဲ့ သစ္စာတရားနဲ့ အလှမ်းဝေးနေဦးမှာပါပဲ။

ကြည် ။ ။ဝိပဿနာတရားအားထုတ်မယ့်သူတစ်ယောက်အတွက် ကြိုတင်သိထား ပြင်ဆင်ထားရမဲ့ အချက်ကလေးတွေလည်း ပြောပြပါဦး။

စိုး ။ ။တရားအားထုတ်မယ့်သူတစ်ယောက် သိသင့်တဲ့အချက် တွေကတော့ သပ္ပာယ်သုဂ္ဂိုလ်ဆိုတဲ့ သူတော်ကောင်းနဲ့ တွေ့ဖို့က အဓိက ဖြစ်ပါတယ်။ အရှင်အာနန္ဒာသည် ဘုရားရှင်ကို မိတ်ကောင်းဆွေကောင်း နဲ့တွေ့ရင် လုပ်ရမယ့် အမှုကိစ္စရဲ့တစ်ဝက် ပြီးမြောက်အောင်မြင် ပါတယ်ဘုရား လို့လျှောက်ထားတော်မူတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘုရားရှင်က ငါလို မိတ်ကောင်း ဆွေကောင်းနဲ့တွေ့ရင် အလုံးစုံ ပြီးမြောက်အောင်မြင်ပါတယ် လို့ ဟောတော် မူခဲ့တယ်။ ကျန်တာကတော့ သစ္စာတရားနာကြားရမယ်။ နှလုံးသွင်းမှန်မှန်နဲ့ ဓမ္မပဋိပတ်အကျင့်တွေကို ကြိုးစား အားထုတ်ရုံပါပဲ။

ကြည် ။ ။ ဝိပဿနာရှုမှတ်မဲ့သူဟာ “သဒ္ဓါ” တရားက အရေး ကြီးဆုံးထင်တယ်။ အဲဒါ- ကိုစိုးလွင် ဆွေးနွေးပေးပါဦး။

စိုး။ ။ သဒ္ဓါတရားက အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ သဒ္ဓါ တရားရှိမှလည်း တရားအလုပ်ကို လုပ်ချင်တာပါ။ သဒ္ဓါတရားမရှိရင် တရားတောင်မနာချင်ဘူး။ ဒါ့ကြောင့် သဒ္ဓါတရားဟာ လက်နဲ့ တူတယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ လက်ရှိမှ အရာရာကို ယူလို့ရတာပါ။ ဝိပဿနာတရား စတင် အားထုတ်သူတွေမှာ သဒ္ဓါတရားက အဓိကကျပါတယ်။ သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာဆိုတဲ့ ဣန္ဒြေငါးပါး၊ ဗိုလ်ငါးပါးမှာ သဒ္ဓါက အရင်လာပါ တယ်။ ပညာက နောက်လိုက်ပါ။ သဒ္ဓါကဦးဆောင်ပြီး ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ

ဆိုတဲ့ သမာဓိမဂ္ဂင်တွေကို ထူထောင်ပွားများရင်း ပညာမဂ္ဂင်ဖြစ်တဲ့ သမ္မာ ဒိဋ္ဌိတွေ ဖြစ်ပေါ်လာကြတာပါ။ ဘုရားရှင် သာသနာတော်ရဲ့ အနှစ်ဟာ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ဖြစ်ပါတယ်။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို သဒ္ဓါတရားနဲ့ပဲ စကြရတာပါ။

ကြည် ။ ။ ဝိပဿနာတရားအားထုတ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းဟာ အနိမ့်ဆုံးအဆင့် အပါယ်တံခါးပိတ်ချင်ကြပါတယ်။ ထပ်ပြီး အသေးစိတ် ရင် လာမယ့်ဘဝမှာ အပါယ်တံခါးပိတ်ချင်ကြတာပေါ့။ အဲဒီတော့ “အပါယ် တံခါးပိတ်” တရားဆွေးနွေးပေးပါလား။

စိုး ။ ။ အပါယ်တံခါး ပိတ်ချင်ကြတယ်ဆိုရင် သောတာပန် ဖြစ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ကြရပါပဲ။ သောတာပန် မဖြစ်နိုင်သေးဘူး ဆိုရင် စူဠသောတာပန် ဖြစ်အောင်တော့ ကြိုးစားသင့်ပါတယ်။ စူဠ သောတာပန်ဆိုရင် ဒုတိယဘဝဆိုတဲ့ နောက်ဘဝမှာတော့ အပါယ်မကျ ဘူး။ ဒါပေမယ့် နောက်ဆက်တွဲဘဝတွေမှာတော့ စိတ်မချရသေးဘူး။ သို့သော်လည်း မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင်ဟောကြားထားတော်မူသော သောတာပန်ဂုဏ်သတ္တိဆိုတဲ့ တရားတော်ရှိတယ်။ အဲဒီတရားတော်မှာ ယခုဘဝ (၁) တရားနာမယ်။ (၂) နှုတ်တက် ဆောင်မယ် (၃) စိတ်နဲ့ ဆင်ခြင်မယ်။ (၄) ပညာနဲ့ထိုးထွင်းသိမယ်ဆိုရင် နောက်ဘဝနတ်ပြည်မှာ သောတာပန်နတ်သား ဖြစ်မယ်လို့ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြား ထားတော်မူပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် အပါယ်လွတ်ချင်ရင် အနိမ့်ဆုံးအဆင့် ဖြစ်တဲ့ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နဲ့ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကိုတော့ ရအောင်၊ ရောက်အောင် ကြိုးစား အားထုတ်ရပါမယ်။

ကြည် ။ ။ “ပဋိပတ္တိ” အတွက် အထောက်အကူပြု ဟောပြော ထားတဲ့တရားတွေဟာ ‘ခန္ဓာထဲကစာ’ တွေလို့ ကျွန်တော် အပြည့်အဝ ယုံကြည်တယ်။ အဲဒီတော့ ခန္ဓာထဲကစာတွေကို ခန္ဓာထဲ ရောက်အောင် ပြန်ပို့ချင်တယ်ဗျာ။ ခန္ဓာတခြား စာတခြားဖြစ်မှာ သိပ်စိုးတယ်။ အဲဒါ ကိုစိုးလွင်ရဲ့ သဘောထားနဲ့ အတွေ့အကြုံ မျှဝေပေးပါဦး။

စိုး ။ ။ စာတရားက ပရိယတ်၊ ခန္ဓာတရားက ပဋိပတ်ပါ။ ခန္ဓာမှာသာ တရားရှာရတာပါ။ ဒါ့ကြောင့် မိုးကုတ် ဆရာတော်ကြီးက စာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို အလိုမရှိပါဘူး။ ခန္ဓာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကိုသာ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်နဲ့ သိစေချင်တာပါ။ အများအားဖြင့် စာပေါ်မှာ သောင်တင်နေတာများလို့ ပါးစပ်ဖျားမှာပဲ လမ်းမဆုံးပါစေနဲ့။ ခန္ဓာပြောတာကိုသာ ဉာဏ်နဲ့အမှန်မြင်အောင် ကြည့်ပါလို့ သတိပေးဟောကြားခဲ့တာပါ။ ခန္ဓာကို ဉာဏ်မဝင်နိုင်တာရဲ့ အဓိကအခက်အခဲဟာ ပရမတ်မရောက်နိုင်ကြလို့ပါ။ ဥပမာ - ရုပ် (သို့မဟုတ်) ခန္ဓာလို့ဆိုတာနဲ့ ခေါင်း၊ ကိုယ်၊ ခြေလက်တွေကိုသာ တန်းမြင်မိကြတာပါ။ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောလို့ သင် သိအနေနဲ့ သိကြပေမယ့် မာတာ၊ ပူတာ၊ လှုပ်တာတွေကို ရုပ် (သို့မဟုတ်) ခန္ဓာလို့ လက်ခံဖို့ကြတော့ ခက်ခဲနေတယ်။ စိတ်က ဘဝင်မကျကြပါဘူး။ လှုပ်တာကို ရုပ်လို့ လက်ခံဖို့ထက် လှုပ်တဲ့ လက်ကိုပဲ ရုပ်လို့စွဲနေကြတာ၊ ပညတ်ကို မကျော်နိုင်ဘူး ဖြစ်နေတယ်။ စာထဲကရုပ်ကို သိကြပေမယ့် ခန္ဓာထဲက ရုပ်ကိုတော့ ဉာဏ်နဲ့ မြင်ဖို့ခက်နေသေးတယ်။ ဒါ့ကြောင့် စာထဲမှာရှိတဲ့ တရားတွေကို ခန္ဓာထဲရောက်ဖို့ သတိပဋ္ဌာန်နဲ့ နှလုံးသွင်းကြပါစို့။ ကိုနည်ဝင်းရေ။

ကြည် ။ ။ ပြီးခဲ့တဲ့လက ကိုစိုးလွင်နဲ့ ကျွန်တော်နဲ့ ဆွေးနွေးတဲ့ အထဲမှာလည်း အမြည်းသဘောတော့ ပါသွားပါပြီ။ ‘မနောဒွါရနဲ့ ဓမ္မာရုံ’ အကြောင်းကို ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေ ရှင်းသည်ထက်ရှင်းအောင် အသေးစိတ် ဆွေးနွေးပေးပါလား။

စိုး ။ ။ ကိုနည်ဝင်းက မနောဒွါရနဲ့ ဓမ္မာရုံအကြောင်းကို အသေးစိတ်မေးနေတယ်။ ပြီးခဲ့တဲ့လက အခြေခံလေးတော့ပြောပြီး သွားပြီ။ တစ်ခါတည်းအသေးစိတ်လိုက်ရင် ရှုပ်သွားနိုင်လို့ ဒီအပတ်တော့ ဝိပဿနာ ရှုထောင့်ကနေပြီး မနောဒွါရနဲ့ ဓမ္မာရုံအကြောင်းကို ပြောချင်ပါတယ်။ ဝိပဿနာမှာ အရှုဉာဏ်နဲ့ အရှုခံဆိုတဲ့ အပိုင်းနှစ်ပိုင်း ပါပါတယ်။ အရှုဉာဏ်က မနောဒွါရမှာဖြစ်တယ်။ အရှုခံက ဓမ္မာရုံမှာပေါ်တယ်။ အရှုခံ

အပိုင်းမှာ အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိဆိုတဲ့ အာရုံရုပ် တွေပါဝင်သလို အဲဒီအာရုံတွေက ကျေးဇူးပြုလို့ ဖြစ်လာတဲ့ စိတ်၊ စေတသိက် တရားတွေလည်းပါပါတယ်။ အဲဒီ အရှုခံတရား အားလုံးကို ဓမ္မာရုံမှာပဲရှုရ ပါတယ်။ ဝိပဿနာရှုရာမှာ အရှုခံတရားတွေကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာတင်ပြီး ပွားများနိုင်ကြပေမယ့် အရှုဉာဏ်ပိုင်းမှာတော့ ငါရှုတာ ဖြစ်နေတတ်တယ်။ မနောကို မသိလို့ ငါဖြစ်နေတာပါ။ မနောနဲ့ ဓမ္မာရုံကို သိလာတဲ့အခါ ဝိပဿနာရှုရာမှာ အနှောင့်အယှက်ပေးတတ်တဲ့ ငါတွေ လည်း ပိုပြီး ပါးလာပါလိမ့်မယ်။ အရှုခံဘက်ကို အလေးထားရှုတတ်ပေမယ့် အရှုဉာဏ်ဟာ ငါမဟုတ်ဘဲ မနောမှာဖြစ်တဲ့ မဂ္ဂင်တရားတွေပဲလို့ နှလုံးသွင်း သိမ်းဆည်းတတ်မှု အားနည်းတတ်ကြပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် မနောဒွါရနဲ့ ဓမ္မာရုံကို ဝိပဿနာရှုထောင့် အမြင်ကနေ အရှုဉာဏ်နဲ့ အရှုခံအဖြစ် ဉာဏ်နဲ့ သိမ်းဆည်းပြီး နှလုံးသွင်းတတ်လာရင် တရားအားထုတ်ရာမှာ ပိုပြီး အထောက်အကူပြုလိမ့်မယ်လို့ ထင်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ တရားရှုမှတ်တဲ့အခါမှာ အကောင်အထည် ပုံသဏ္ဍာန် ကို မရှုမှတ်ရဘူး “သဘောမျှ” ကိုသာ ရှုမှတ်ရမယ်လို့ ဆိုပါတယ်။ ‘သမထ’ နဲ့ ‘ဝိပဿနာ’ရဲ့ အဓိကကွာခြားချက်ဟာလည်း အဲဒီနေရာမှာပဲ ထင်ပါ တယ်။ ‘သဘောမျှ’ ဆိုတဲ့အပိုင်း ကို သေသေချာချာ သဘောပေါက်အောင် အသေးစိတ် ထပ်ရှင်း ပေးပါဦးဗျာ။

စိုး ။ ။ တရားရှုမှတ်တဲ့အခါ သဘောမျှကိုသာ ရှုရမယ်လို့ ပြောကြပါတယ်။ တကယ်တော့ ပညတ်ကိုကျော်ပြီး ပရမတ်ကို နှလုံး သွင်းခိုင်းတာပါပဲ။ ပညတ်ဆိုတာကတော့ နာမည်တွေ၊ အကောင်အထည် တွေ၊ ပုံသဏ္ဍာန်တွေပါ။ အဲဒါတွေသွားရှုနေလို့ကတော့ သမထတော့ ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။ သဘောလေးရဲ့အဓိပ္ပာယ်ကို ကြည့်မယ်ဆိုရင် အာရုံကို ပြောတာလို့ ထင်ပါတယ်။ ဥပမာ - မျက်စိနဲ့ လူတစ်ယောက်ကို မြင်တယ် ဆိုပါစို့၊ အဲဒီလူဟာ မျက်စိထဲကို ဝင်လာတာမဟုတ်ပါဘူး အလင်းရောင်

ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ လူရဲ့အဆင်းကပဲ မျက်စိထဲမှာ ပုံရိပ်အနေနဲ့ ပေါ်
တာပါ။ မျက်စိထဲမှာ ပုံရိပ်ပေါ်တာနဲ့ တစ်ပြိုင်နက်ထဲ မနောမှာလည်းပုံရိပ်
ပေါ်ပါတယ်။ အဲဒါဓမ္မနိယာမပါ။ မနောမှာပေါ်တဲ့ပုံရိပ်ဟာ ဓမ္မာရုံဖြစ်
လာပြီး မနောမှာဖြစ်တဲ့စိတ်ကသိရတာပါ။ ဒါ့ကြောင့် တကယ်တမ်း စိတ်က
သိရတာဟာ အာရုံဆိုတဲ့သဘောလေးသာ ဖြစ်ပါတယ်။ သဘောလေး
ဆိုတော့ ခိုင်တယ်၊ မြဲတယ်လို့ စွဲယူလို့မရတော့ဘူး။

ဥပမာ- မှန်ကြည့်ရင် အရိပ်ပေါ်သလို အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တုန်း
သာ အရိပ်ပေါ်တာပါ အကြောင်းလည်းကင်းရော မှန်ထဲမှာ ဘာမှမရှိတော့
ပါဘူး။ ဒါ့ကြောင့် မှန်ထဲကအရိပ်ကို ခိုင်တယ်၊ မြဲတယ်လို့ ယူလို့မရနိုင်တာကို
သဘောပေါက်လာရင် ဓမ္မာရုံမှာ ထင်တဲ့အာရုံတွေကိုလည်းခိုင်ခြင်း၊ မြဲခြင်း
မရှိတဲ့ သဘောမျှပဲလို့ အမှန်ကို နှလုံးသွင်းတတ်လာမှာပါ။ အဲဒီလိုသိလာ
ရင် အနိစ္စရဲ့သဘာဝကိုလည်း ပိုပြီးနားလည်ခွင့်ရမှာပါ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ
ဆိုတဲ့ အမည်၊ ပုံသဏ္ဍာန်၊ ခြပ် အကောင်အထည်တွေကို အခိုင်အမာ
အနေနဲ့ စွဲယူနေလို့ကတော့ ခိုင်တယ်၊ မြဲတယ်ဆိုတဲ့ နိစ္စအယူတွေ ဖြစ်ပြီး
နှလုံးသွင်းမှားနေဦးမှာပဲ။ ဒါ့ကြောင့် နှလုံးသွင်းမှန်အောင်၊ အစွဲတွေ
လွတ်အောင် ခိုင်ခြင်း၊ မြဲခြင်းမရှိတဲ့ အာရုံတွေကို မှန်ထဲက အရိပ်လို
သဘောမျှပဲ ရှုရမယ်လို့ပြောတယ် ထင်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ တရားရှုမှတ်နေတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဟာ ဝေဒနာ အဆင့်
မှာတင် ရပ်အောင်၊ ပြတ်အောင် ရှုမှတ်နိုင်ရင် အကောင်းဆုံးလို့လည်း
ကြားဖူးတယ်။ ဝေဒနာမှာမရပ်ရင် ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာကြောင့်ပါတဲ့။
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စက်ဝိုင်းအရ ဝေဒနာနဲ့ တဏှာအစပ်ကို ဖြတ်နိုင်အောင်
ကြိုးစားတဲ့သဘောပေါ့ဗျာ။ အဲဒါလည်း ဆွေးနွေးပေးပါဦး။

စိုး ။ ။ အခု ကိုနည်ဝင်းမေးတဲ့မေးခွန်းက ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရဲ့
ဝေဒနာနဲ့ တဏှာအစပ်ကို ဖြတ်တဲ့အကြောင်းပါ။ ဒါကအလွန်ခက်ခဲ
နက်နဲပါတယ်။ စာလိုပြောနိုင်ပေမယ့် ဘာဝနာအသိနဲ့ကတော့ ရှင်းပြဖို့

မလွယ်လှပါဘူး။ ဒါ့ကြောင့် ပထမဆုံးဒေသနာအသိနဲ့ အရင်ပြောကြရအောင်ပါ။ ခန္ဓာသံယုတ်၊ နကုလပိတုဝဂ်၊ သမာဓိသုတ်မှာ တည်ကြည်မှု သမာဓိရှိသော ရဟန်းသည် ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း သိ၏။ ဘယ်လိုဟုတ်မှန် သည့်အတိုင်းသိသလဲဆိုတော့ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်တို့၏ ဖြစ်ပုံချုပ်ပုံကိုသိတာ လို့ဆိုပါတယ်။ အနှစ်ချုပ်လိုက်ရင် ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်ပုံဆိုတာ ခန္ဓာငါးပါးအပေါ် နှစ်သက်မယ် (တဏှာ)၊ စွဲလမ်းမယ် (ဥပါဒါန်) ရှိရင် ဘဝဖြစ်မယ်။ ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏဖြစ်မယ်။ အဲဒါ ခန္ဓာ ငါးပါးဖြစ်ပုံပါပဲ။ ခန္ဓာငါးပါး ချုပ်ပုံဆိုတာ ခန္ဓာငါးပါးအပေါ်နှစ်သက်မှု ချုပ်မယ်၊ စွဲလမ်းမှု ချုပ်မယ်၊ ဘဝချုပ်မယ်၊ ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏချုပ်မယ်၊ အဲဒါ ခန္ဓာငါးပါးချုပ်ပုံပါပဲ။

ဒီသုတ္တန် ဒေသနာ အရဆိုရင် ဝေဒနာတစ်ခုတည်း အပေါ်မှာ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဖြုတ်ရမယ်လို့ ဆိုလိုတာမဟုတ်ဘဲ ရုပ်၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ဆိုတဲ့ ခန္ဓာတစ်ပါးပါးအပေါ်မှာ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဆိုတဲ့ သမုဒယကိုပယ်ရုံပါပဲ။ တကယ်တော့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် မှာပါတဲ့ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဆိုတာ သုတ္တန်နည်းအရ ခန္ဓာငါးပါးပါပဲ။ ဒါပေမယ့် ဝေဒနာနဲ့ တဏှာက ကပ်နေတော့ အဲဒီနှစ်ခုသာ ဖြတ်ရမယ်လို့ ထင်တတ်ကြတယ်။ အဲဒီလို တရားသေမှတ်လို့မရဘူး။ ခန္ဓာ သဘာဝက ခန္ဓာတစ်ပါးတည်း (သို့မဟုတ်) တစ်ပါးပြီးမှတစ်ပါး ပေါ်ရိုး ထုံးစံမရှိဘူး။ ခန္ဓာ ငါးပါးလုံး တစ်ပြိုင်နက် ပေါ်တယ်။ ဒါပေမယ့်တရားနှလုံး သွင်းတဲ့အခါမိမိဉာဏ်မှာ ထင်ရှားတဲ့ခန္ဓာအပေါ်မှာသာ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ပယ်နိုင်ဖို့ အတွက်အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာ တစ်ခုခုကို နှလုံးသွင်း ပွားများပြီး သစ္စာလေးပါးကို မျက်မှောက် ပြုကြရတာပါပဲ။

ကြည် ။ ။အထက်ကဆွေးနွေးခဲ့တာတွေအပြင် ကိုစိုးလွင် ထပ် ဖြည့်ချင် သီးခြားဆွေးနွေး ချင်တာရှိရင်လည်း ဖြည့်စွက်ဆွေးနွေးပေးပါဦး။

စိုး ။ ။ ဒီအပတ်မှာတော့ တော်တော်လေး ပြည့်စုံပြီလို့ ထင်ပါတယ်။ ပြောတာများသွားရင်လည်း မကောင်းပါဘူး။ ဘယ်အရာမဆို ဖြည်းဖြည်းနဲ့ မှန်မှန်လုပ်သွားဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ ပြောတာကို နားထောင်ရုံနဲ့မပြီးဘဲ ကိုယ်တိုင်လည်း နှလုံးသွင်းအားထုတ်ဖို့ လိုပါတယ်။ အခုခေတ်မှာ မီဒီယာတွေတိုးတက်လာတော့ တရားတွေကို လွယ်လွယ်နဲ့ သိနိုင်ပါပြီ။ ဗုဒ္ဓစာပေတွေကိုလည်း လွယ်လွယ်နဲ့ ဖတ်နိုင်ကြသလို ဆရာတော်ကြီးတွေရဲ့ ကိုယ်တွေ့၊ ဉာဏ်တွေ့ ဟောကြားချက်တွေကိုလည်း သိနေကြပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် တရားနာယူသူများဟာ ဗဟုသုတအနေနဲ့ တော်တော်လေးသိကြပါတယ်။ ဥပမာ - ဘာနဲ့တူသလဲဆိုတော့ သင်္ချာပုစ္ဆာတစ်ပုဒ်ကို မတွက်ခင်မှာ အဖြေ အရင်သိထားတာနဲ့တူပါတယ်။ ကိုယ်တိုင်လည်း မတွက်တတ်သေးဘူး။ တွက်နည်းလည်းမသိဘူး။ ဒါပေမဲ့ အဖြေနဲ့လိုက်ညှိပြီး တွက်နေတာနဲ့တူပါတယ်။ ယခု တရားစတင် အားထုတ်သူတွေမှာလည်း အဖြေ အရင်သိထားသလို ဖြစ်နေတတ် တယ်။ မေးလိုက်ရင် စိန္တာမယအသိနဲ့ အဖြေညှိတတ်ကြတယ်။ ဒါကိုပဲ တရားသိနေသ လိုလိုထင်တတ်တယ်။ ပညာရှိသတိဖြစ်ခဲ့ဆိုသလို စေတနာနဲ့ သတိပေး စကားပြောကြားရင်း ဒီအပတ်တော်ကြဦးစို့ ။

ကြည် ။ ။ ကျွန်တော်သိချင်တာတွေလည်း ကိုစိုးလွင်ကို (၂)လ ဆက်တိုက်မေးနေမိတယ်။ ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေအတွက်လည်း အတိုင်းအတာ တစ်ခုထိ အကျိုးရှိလိမ့်မယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ နောက်လတွေမှာ အလျဉ်း သင့်ရင် ကိုစိုးလွင်ရှင်းပြတတ်တဲ့ ဆေးပညာနဲ့ဓမ္မကို ပေါင်းစပ်ပြထားတဲ့ - Structural Body နဲ့ Functional Body အကြောင်းကို ထပ်ဆွေးနွေးချင်ပါသေးတယ်။ Condition နဲ့ Connection အကြောင်းလည်း ပါရမှာပေါ့။ ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေလည်း စိတ်ဝင်စားကြမယ်ထင်ပါတယ်။ ကျွန်တော် တစ်ဦးတည်း အမြင်ကတော့ အင်္ဂလိပ်ဝေါဟာရတွေ သိပ်မများစေချင်ဘူး။ အလွှာစုံက ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေ နားလည်စေချင်လို့ပါ။ နီးစပ်ရာ ကျွန်တော့်

ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေကလည်း ကိုစိုးလွင်ကို မေးခွန်းတွေ မေးဖို့အဆင်သင့် ဖြစ်နေကြပြီနော်။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ‘ဓမ္မစကားဝိုင်း’လေးက လေးနက် ပီပြင်လာတော့မယ်။ ဒီလတော့ ဒီမျှနဲ့နားကြသေးတာပေါ့။ ကိုစိုးလွင်ကို အများကြီး ကျေးဇူးတင်ပါတယ်။ ကိုစိုးလွင် တစ်ယောက် ဓမ္မတာဝန်တွေကို အသက်ထက်ဆုံး အနှောင့်အယှက် ကင်းကင်း အပူအပင်ကင်းကင်းနဲ့ ဆောင်ရွက်နိုင်ပါစေဗျာ။

(ကြည်ဇော်ဝင်း)

ကျေးဇူးရှင်ဆရာဆရာမတို့အားဓမ္မဖြင့်ကျေးဇူးဆပ်ပါ၏
(ကြည်ဇော်ဝင်း)

ကျွန်တော်နှင့် ဒေါက်တာစိုးလွင်တို့ တွေ့ဆုံမေးမြန်းဆွေးနွေး
လာကြသည်မှာ ယခုလဆိုလျှင် တတိယအကြိမ်မြောက်သို့ ရောက်ရှိပါပြီ။
ယခုလအတွက် စာဖတ်သူဓမ္မမိတ်ဆွေများကို ကြိုတင်တောင်းပန်မေတ္တာ
ရပ်ခံစရာအကြောင်းက ပေါ်လာပါသည်။ အကြောင်းကဒီလိုပါ။

ကျွန်တော်တို့အတန်းသည် ကျွန်တော်တို့ကို ဆေးပညာသင်ကြား
ပေးခဲ့ကြသော ဆရာဆရာမများကို နှစ်စဉ် ဆရာကန်တော့ပွဲလုပ်လာကြ
သည်မှာ ယခုနှစ်ကုန်ဆိုလျှင် (၁၀) ကြိမ်မြောက် ဖြစ်ပါသည်။ (၁၀)
ကြိမ်မြောက် အထိမ်းအမှတ်အနေဖြင့် ဒေါက်တာစိုးလွင်က ကန်တော့ဝတ္ထု
ပစ္စည်းများအပြင် “ဓမ္မ”နှင့်လည်း ဆရာ၊ ဆရာမတို့ကို ပူဇော်ကျေးဇူးဆပ်
ချင်သည်။ သူငယ်ချင်းများကိုလည်း ဓမ္မလက်ဆောင်ပေးချင်ပါသည်ဟု
အကြံပြုပါသည်။ အင်မတန်ကောင်းသော စိတ်ကူးဖြစ်ပါသည်။

ကျွန်တော်တို့တစ်တွေသည် (၁၉၇၅)ခုနှစ်က ဆယ်တန်းအောင်
ကြသူများဖြစ်ကြသည့်အတွက် ကျွန်တော်တို့၏ လက်ရှိအသက်သည် (၅၀)

နှင့် (၅၀)အထက် ဖြစ်ကြပါသည်။ (၇၅)နှစ် သက်တမ်းနှင့် တွက်လျှင် “တတိယအရွယ်ဘာဝနာရှာ” ဆိုသော အပိုင်းရောက်နေကြပါပြီ။ ဒီတော့ ဘာသာရေး စိတ်မဝင်စားကြသေးသော သူငယ်ချင်းများ ဘာသာရေးကို စိတ်ဝင်စားလာအောင် စိတ်ဝင်စားစပြုနေကြသော သူငယ်ချင်းများလည်း “နည်းလမ်းအစ” ရသွားအောင် စိတ်ဝင်စားကြပြီး ဓမ္မလမ်းကြောင်းပေါ် လျှောက်နေကြသော ဆရာ၊ ဆရာမများနှင့် သူငယ်ချင်းများကလည်း ဝမ်းမြောက်ဝမ်းသာ “သာဓု” ခေါ်နိုင်အောင် စသည့်စသည့် ရည်ရွယ်ချက် ကောင်းများစွာဖြင့် အထူးတင်ဆက်လိုပါသည်။

နာယံ၏ အယ်ဒီတာမင်းများဖြစ်ကြသော ဆရာကိုသွေးချွန်နှင့် ဆရာမယဉ်မင်းဦး (ဆေးတက္ကသိုလ်)တို့ကိုလည်း ကြိုတင်မေတ္တာရပ်ခံ တောင်း ပန်လိုပါသည်။ အကယ်၍ နာယံမဂ္ဂဇင်းက ခွင့်ပြုသည့် စာမျက်နှာထက် ရှည်လျားသွားလျှင်လည်း ဒီတစ်လတော့ ခွင့်ပြုပေးကြပါခင်ဗျာ။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင်ရဲ့ စိတ်ကူးလေး ကောင်းလိုက်တာဗျာ။ ကျွန်တော့်စိတ်ကူးက ကိုစိုးလွင်ထက် တစ်နှစ်နောက်ကျနေတယ်။ ကျွန်တော် က ရှေ့နှစ်ခါကျမှ ခင်ဗျားနဲ့ ကျွန်တော် ဆွေးနွေးခဲ့တာလေးတွေကို စုပေါင်း ပြီး စာအုပ်အဖြစ်နဲ့ ကန်တော့ပွဲထဲထည့်ဖို့ စိတ်ကူးနေတာဗျာ။ ကိုစိုးလွင် သဒ္ဒါစိတ်ဖြစ်ပေါ်လာပုံလေးလည်း မျှဝေပါဦးဗျာ။

စိုး ။ ။ အချိန်ကို ကျွန်တော်တို့ အစိုးမရဘူး ကိုကြည်ဇော်ဝင်း၊ ကောင်းတဲ့အလုပ်ဆိုတာ အခြေနေပေးတာနဲ့အမြန်ဆုံး အကောင် အထည် ဖော်နိုင်လေကောင်းလေပါပဲ။ ကျွန်တော်တို့ရဲ့ ဓမ္မစကားဝိုင်း ကလေး ကလည်း (၃)နှစ်ကျော်လာတော့၊ အထိုက်အလျောက် ဓမ္မအင်အားကလေး တွေ ရှိလာပါပြီ၊ တစ်ဦးကို တစ်ဦးလည်း အနည်းနဲ့ အများဆိုသလို မျှဝေ ပေးလို့ ရနိုင်တာကိုသိခွင့်ရလာပါပြီ။ ဒါ့ကြောင့် ဒီနှစ်ဆရာကန်တော့ပွဲမှာ ကျွန်တော်သိခွင့်ရသမျှ သူငယ်ချင်းတွေကိုလည်း မျှဝေပေးရင်း ဆရာ၊

ဆရာမများကိုလည်း ရင်ထဲက ဓမ္မနဲ့ တစ်ထောင့်တစ်နေရာကနေ ကျေးဇူး ဆပ်ကန်တော့ခွင့်ရရင် ကောင်းမှာပဲလို့ စိတ်ကူးမိတာပါ။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင် သိတာလေးတွေကို သူငယ်ချင်းတွေ မျှဝေ ပေးချင်တာကတော့ ဟုတ်ပါပြီ။ ဆရာ၊ ဆရာမတွေကို ဓမ္မနဲ့ ကျေးဇူးဆပ် ချင်တယ်ဆိုတာက ဘယ်လိုဟာမျိုးလဲဆိုတာ နည်းနည်း ရှင်းပြပါလား။

စိုး ။ ။ ကိုကြည်ဇော်ဝင်းမေးတဲ့ မေးခွန်းက အလွန်အဖြေ ရခက်တဲ့ မေးခွန်းပါ။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီမေးခွန်းကို တိုက်ရိုက်ဖြေတာနဲ့စာရင် အတွေ့အကြုံလေးတစ်ခုနဲ့ ပြောပြပြီး အဖြေပေးတာက ပိုကောင်းမယ် လို့ ထင်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင် သင့်တော်မယ်ထင်သလိုသာ ပြောပါဗျာ၊ ကျွန်တော်ကတော့ အဲဒီအဖြေကို နည်းနည်း စိတ်ဝင်စားတယ်။

စိုး ။ ။ ကျွန်တော်တို့ အရင်နှစ်က ဆရာကန်တော့ပွဲကို မန္တလေးရော၊ ရန်ကုန်မှာပါ လုပ်ဖြစ်ခဲ့တယ်။ ရန်ကုန်မှာ ကျွန်တော်ရေးထား တဲ့ တရားစာရွက်လေးတွေ ဆရာဆရာမတွေကို ကန်တော့ရင်းနဲ့ ပေးဖြစ် ခဲ့ပါတယ်။ နောက်ပိုင်းမှာ ဆရာကြီးတစ်ဦးနဲ့ စကားပြောဖြစ်ခဲ့ကြတယ်။ ဆရာကြီးကလည်း ဓမ္မကိုအလွန်စိတ်ဝင်စားတယ်။ လေ့လာမှုကိုလည်း အလွန်စနစ်တကျ လုပ်ထားတာကို တွေ့ရတယ်။ အဲဒီမှာ ထုံးစံအတိုင်းပဲ ဆရာကြီးက ကျွန်တော့်ကို စတင် စာမေးပွဲစစ်ပါတော့တယ်။ မင်း ဘယ် တရားစာအုပ်တွေဖတ်လဲ၊ ဘယ်နည်းနဲ့ အားထုတ်တာလဲ၊ ဘယ်လောက်ကြာ ပြီလဲ၊ ဖြစ်ပျက်မြင်ပြီလား ဘယ်လောက်သိပြီလဲ၊ ဉာဏ်စဉ်တွေ ဘယ်အဆင့် ရောက်ပြီလဲ စသည်ဖြင့် မေးပါတယ်။ ကျွန်တော်လည်း သင့်သလိုဖြေရ ပါတယ်။ အဲဒီလိုနဲ့ ဆရာကြီး အလှည့်ပြီးတဲ့အခါမှာတော့ ကျွန်တော့် အလှည့် ရောက်လာပါတယ်။

ကြည် ။ ။ ခင်ဗျား ဆရာကြီးရဲ့စကား အသွားအလာကို ကြည့်ပြီး ဆရာကြီးရဲ့ဘာဝနာအခြေအနေကို ရိပ်စားမိသွားပြီနဲ့တူတယ် မဟုတ်လား။

စိုး ။ ။ အတိအကျ မပြောနိုင်သေးပေမယ့်၊ ဆရာ့ရဲ့ မေးခွန်းပုံစံ တွေက စာဆန်နေတာကို သတိထားမိတာပါ။ ဒါနဲ့ ကျွန်တော်က ဆရာ့ရဲ့ အားထုတ်ပုံ၊ နှလုံးသွင်းပုံနဲ့ တရားရဲ့အခြေခံဖြစ်တဲ့ ပရမတ်ရုပ်နာမ် သဘာဝလေးတွေ မေးကြည့်တဲ့အခါ ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်တွေကို စာသိ၊ ဆင်ခြင်သိနဲ့ပြောနေတာကို သတိထားမိသွားပါတယ်။ အဲဒီမှာ ပရမတ် တွေရဲ့ သဘာဝရယ်၊ အကြောင်းအကျိုးနဲ့ပတ်သက်ပြီး အတ္တ၊ အနတ္တ သဘောလေးတွေကို ပြောပြဖြစ်ပါတယ်။ ပြောပြီးပြီးချင်း ဆရာပြော လိုက်တဲ့ စကားလေးကို ကျွန်တော်အခုထိ မမေ့နိုင်ဘူး။ ငါ စာအုပ်တွေ ဖတ်ပေမဲ့ မင်းပြောသလိုမသိခဲ့ဘူးလို့ ရိုးသားပွင့်လင်းတဲ့ ဆရာ့ရဲ့စကားကို ကျွန်တော် အံ့ဩလေးစားခဲ့ရပါတယ်။ အဲဒီစကားကို ကြားရတာ ကျွန်တော် တစ်ယောက်တည်း မဟုတ်ပါဘူး။ သူငယ်ချင်း ဒေါက်တာရွှေထွန်းလည်း ပါပါတယ်။ ဒီလိုနဲ့ ဆရာ့အိမ်ကို နှစ်ပတ် တစ်ခါလောက် ဆရာရွှေထွန်းနဲ့ ကြုံသလိုဝင်ပြီး ဆရာနဲ့ တရားဆွေးနွေးဖော်လုပ်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဆရာ့ကို ဓမ္မအမြင်နဲ့ပတ်သက်ပြီး အုတ်တစ်ချပ်၊ သဲတစ်ပွင့်အနေနဲ့ အထောက်အကူပြု ကျေးဇူးဆပ်ခွင့်ရခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီကစပြီး ကျွန်တော်သိခွင့်ရထားတဲ့ ဓမ္မလေးနဲ့ ဆရာ၊ ဆရာမတို့ရဲ့ဓမ္မအသိ အမြင်ထဲမှာ တစ်ထောင့်တစ်နေရာက အထောက်အကူဖြစ်စေမယ်ဆိုရင် ကျွန်တော် တတ်နိုင်တဲ့ဘက်က ကျေးဇူးဆပ်ခွင့်ရတာပဲလို့ စဉ်းစားမိတာပါပဲ။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင်တွေ့ကြုံခဲ့ရတာလေးက အလွန်တန်ဖိုးရှိပါတယ်။ ကိုယ့်ဆရာ၊ ဆရာမတွေနဲ့ ဒီလိုအသက်အရွယ်၊ ဒီလို အခြေအနေမျိုးမှာ ကိုယ်သိတဲ့ဓမ္မလေးကိုအကြောင်းပြုပြီး အနီးကပ်ထိတွေ့ ဆက်ဆံခွင့်၊ ကျေးဇူးပြုခွင့်ရတာ အလွန်ကောင်းပါတယ်။ ဆရာ၊ ဆရာမ တွေ အနေနဲ့လည်း ကိုယ့်ရဲ့တပည့်တွေနဲ့ ဓမ္မကို အကြောင်းပြုပြီး ပိုပြီး

ရင်းနှီးနှေးထွေးခွင့်တွေရမှာပါ။ အခု ကိုစိုးလွင်ရဲ့ ကျေးဇူးဆပ်ချင်တဲ့ ရည်ရွယ်ချက်လေးကို ကျွန်တော် နည်းနည်းသဘောပေါက်လာပါပြီ။ ကိုစိုးလွင် မန္တလေးမှာလည်း တရားသင်တန်းရှိတယ်မဟုတ်လား။

ဖြေ ။ ။ ဟုတ်ပါတယ်၊ ကျွန်တော် မန္တလေးသွားရင်တော့ တစ်ပတ် တန်သည်၊ နှစ်ပတ်တန်သည် ရက်တိုသင်တန်းသဘောမျိုး ပြောဖြစ်ပါတယ်။ ကျန်တဲ့အချိန်တွေမှာတော့ ဒေါက်တာသက်လွင် ဦးဆောင်ပြီး အပတ်တိုင်း ဒေါက်တာသီသီတို့အိမ်မှာ ဒေါက်တာမိမိ၊ ဒေါက်တာစိန်လှမင်း၊ ဒေါက်တာအေးစိုး၊ ဒေါက်တာစိန်မြင့် စတဲ့ သူငယ်ချင်းတစ်စုနဲ့ ဓမ္မ စကားဝိုင်းလေး ဖြစ်နေကြပါပြီ။

ကြည် ။ ။ ကျွန်တော် သံဝေဂရပုံလေးလည်း ပြောပြချင် တယ်ဗျာ။ မန္တလေးမှာကျင်းပတဲ့ အာစရိယပူဇော်ပွဲကို မနှစ်က (၂၀၀၈- ၀၉ ဇာလ) တစ်နှစ်ပဲ ကျွန်တော် တက်ဖူးတယ်ဗျာ။ သူငယ်ချင်း ဒေါက်တာဝင်းသောင်က ညစာစားပွဲမှာ ပြောတယ်လေ။ သူဦးဆောင်ပြီး နယ်မှာဘုရားတစ်ဆူတည်နေပါတယ်။ သူငယ်ချင်းတွေလည်း ပါဝင် လှူဒါန်းနိုင်ကြတဲ့ အကြောင်းပြောတာလေ။ အခု ဝင်းသောင် မရှိတော့ ဘူးဗျာ။ တကယ်သံဝေဂရစရာပဲ။

စိုး ။ ။ ကျွန်တော်တို့ ဆရာဝန်တွေက သူတကာတွေထက် သံဝေဂရစရာတွေ အများကြီးတွေ့ရပါတယ်။ တစ်ချို့ ကိုယ်ဝန်ဆောင် စမှာပဲ ကိုယ်ဝန်ပျက်ပြီး သေကြရတယ်။ တစ်ချို့က ဗိုက်ထဲမှာသေတယ်၊ တချို့ မွေးတဲ့အချိန်မှာပဲ သေတယ်၊ အဲဒီကစပြီး အရွယ်မရွေး၊ အချိန်မရွေး သေခြင်းတရားတွေနဲ့ မိမိရဲ့ရှေ့မှာပဲ မမြင်ချင်အဆုံး တွေ့နေရ တာပါ။ ဒါပေမယ့်လည်းကိုယ့်မထိတော့ မနာတတ်သလိုသံဝေဂဉာဏ်နဲ့အလှမ်းဝေး ခဲ့ကြတယ်။ အခုတော့ အသက်အရွယ်တွေကလည်း ရလာပြီ၊ ကိုယ့်ရဲ့ သူငယ်ချင်းတချို့လည်း အားပေးချိန် နှုတ်ဆက်ချိန်တောင် မရလိုက်ဘူး။

ခွဲသွားကြပြီ။ အရင်တုန်းက ကိုယ့်နဲ့မဆိုင်သလို ထင်ရပေမယ့် အခုတော့ အလှမ်းမဝေးတော့ဘူး။ သံဝေဂဉာဏ်လေးတွေနဲ့ မြင်တတ်လာပါပြီ။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင် စဉ်းစားကြည့်ပါဦးဗျာ။ ဘယ်လောက် သံဝေဂရစရာကောင်းလဲ။ ဆေးကျောင်းသားဘဝမှာပဲ တောင်တွင်းကြီးက အောင်ဆန်းမြင့်နဲ့ ဝိုင်းမော်က ကိုမြင့်ဆွေ (မြူခိုး) တို့ ဆုံးသွားကြတယ်ဗျာ။ ကျွန်တော်တို့အတန်းကတော့ မဟုတ်ပါဘူး။ စီနီယာတန်းက မကွေးက ကိုဖုန်းမြင့်ထွန်းဆိုရင် အလုပ်သင်ဆရာဝန်ဘဝမှာပဲ အသဲရောင် အသားဝါ နဲ့ ဆုံးသွားတယ်နော်။ သေခြင်းတရားက ကျွန်တော်တို့ လူသားတွေကို အချိန်မရွေးလက်တို့ပြီး ပြောနေတာပါ။ သံဝေဂ မရချင်လို့သာ မရခဲ့ တာပါ။

ကျွန်တော်တို့ အတန်းထဲက ဆရာဝန်ဖြစ်ပြီးမှ ဆုံးသွားကြတာလည်း လက်တစ်ဖက်စာ ကျော်နေပြီနော်။ ဒေါက်တာကိုနေလမင်း (OG) ဒေါက်တာမျိုးသန်း (ကျောက်ဆည်)၊ ဒေါက်တာအောင်ထွန်းစိုး (ဘကြီး) ဒေါက်တာဘုန်းကျော်(ရမည်းသင်း)၊ ဒေါက်တာမရင်ကြူနဲ့ ဒေါက်တာ ခင်စန်းဝင်းဗျာ။ ဝင်းသောင်ရောဆိုရင် ခုနှစ်ယောက်နော်။ ဆုံးသွားတဲ့ သူငယ်ချင်းတွေအကြောင်းစဉ်းစားမိတဲ့အခါ “သံဝေဂ”ရ ရပါတယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ ဘာသာရေးလမ်းကြောင်းပေါ်ရောက်ဖို့ဆိုရင် သံဝေဂ ဉာဏ်ကို တော်တော်အားကိုးမိတယ်ဗျ အကြမ်းစား “မွေးသေ” “ဖြစ်ပျက်” “ပေါ်ပျောက်” အနိစ္စတွေပေါ့ဗျာ။ သံဝေဂ ဉာဏ်နဲ့ပတ်သက်လို့ ကိုစိုးလွင် ရဲ့ ဓမ္မဂ္ဂုထောင့်က ခံစားသုံးသပ်ပုံလေးလည်း ပြောပြပါဦး။

စိုး ။ ။ သံဝေဂဉာဏ်ကတော့ လူသားတစ်ဦးမှာ အနည်းနဲ့ အများဆိုသလိုဖြစ်တတ်ကြပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ သက်လတ်ပိုင်းလွန် အရွယ်တွေမှာ လောကဓံတရားဆိုတဲ့ အဆိုးအကောင်းတွေကို အထိုက် အလျောက်ကြုံခဲ့ကြပါပြီ။ အဲဒီမှာ ဖြစ်တုန်းခဏမှာပဲ သံဝေဂရပေမယ့် ပြီးလည်း သွားရော ဒုံရင်းဆိုတာလို ထူးမခြားနား ဖြစ်သွားတာများပါတယ်။ မသာ

တစ်ခေါက် ကျောင်းဆယ်ခေါက်လို့ဆိုရိုးရှိပေမယ့် အသုဘလိုက် ပို့တုန်း
ငိုကြွေးမှု၊ ပူဆွေးမှုသောက ဗျာပါဒတွေကို မြင်ကြ ရလို့ သံဝေဂ ဖြစ်ပေမဲ့
သုဿန်ကလည်း ပြန်ထွက်လာရော သံဝေဂတွေ ဘယ်ရောက် သွားမှန်း
မသိကြတာက များပါတယ်။ အများအားဖြင့် တရားဘက်ရောက် လာတာဟာ
သံဝေဂအကြောင်းတရားမကင်းပေမယ့် အတိတ်ပါရမီနဲ့ ပိုဆိုင်တယ်
လို့ထင်ပါတယ်။ အခြားသူများအတွက် အမှုမဲ့အမှတ်မဲ့ ဖြစ်ရပ် များဟာ
ပါရမီပါသူများအတွက်တော့ ထူးခြားတဲ့ သံဝေဂဉာဏ်တွေကို ဖြစ်စေပါ
တယ်။ ဥပမာ စူဠပန်အရှင်မြတ်ဟာ အဝတ်ဖြူလေးကို ပွတ်ချေ နေရင်း နဲ့
သံဝေဂဉာဏ်ကနေ ရဟန္တာအထိ ဖြစ်သွားတာဟာ ပါရမီက အဓိက
အခြေခံအကြောင်းရင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ပါရမီဉာဏ်အားနည်းသူများ အတွက်
တော့ သံဝေဂရစရာတွေ ဘယ်လောက်ပဲတွေ့ပါစေ တွေ့တုန်းခဏပါပဲ။

ကြည် ။ ။ အဲဒါဆိုရင် ပါရမီအကြောင်းလေးလည်း နည်းနည်း
ပြောပေးပါဦး။

စိုး ။ ။ ဘုရားရှင်ရဲ့သာသနာက ဝိဇ္ဇာ၊ စရဏပါ။ အသိနဲ့
အကျင့်လို့လည်း ပြောကြပါတယ်။ ပါရမီဖြည့်တဲ့အခါမှာ နှစ်မျိုးစလုံး
ပါအောင် ဖြည့်ဆည်းနိုင်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ ဝိဇ္ဇာဆိုတဲ့ ရုပ်နာမ်၊
ကြောင်းကျိုး အသိတရားကို ပါရမီဖြည့်ခဲ့ရင် တရားကိုဟောတတ်၊
ပြောတတ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်နဲ့ကြုံတဲ့အခါ သစ္စာတရားနာခွင့်ရပြီး တရားထူးကို
သိမြင်ခွင့်ရပါမယ်။ သစ္စာတရားကို ဟောတတ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်နဲ့ကြုံဖို့ဆိုတာ
လည်း စရဏဆိုတဲ့ အကျင့်ကို ဖြည့်ဆည်းခဲ့မှဖြစ်မှာပါ။ စရဏကို ဖြည့်ဖို့
ဆိုတာ တရားကျင့်တာလို့ချည်း ထင်တတ်ပါတယ်။ ဘုရား၊ တရား၊ သံဃာ
တို့ရဲ့ ဝေယျာဝစ္စကုသိုလ်၊ ဒါန၊ သီလ၊ သမထ၊ ကုသိုလ်တွေဟာ စရဏ
အကျင့်တွေပါပဲ။ စရဏအကျင့် ဖြည့်ဆည်းခဲ့မှလည်း သစ္စာတရားကို
ဟောပြတတ်တဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်နဲ့တွေ့ရမှာပါ။ ဒါ့ကြောင့် ပါရမီ ဖြည့်တဲ့အခါမှာ
ဝိဇ္ဇာရော စရဏပါ ဖြည့်ဖို့လိုပါတယ်။

ကြည် ။ ။ အလှူပွဲတစ်ခုမှာရခဲ့တဲ့ ဓမ္မဒါန လက်ကမ်းစာရွက် ကလေးထဲက သံဝေဂရစရာ ယူစရာလေးတစ်ခုကို ဒီနေရာမှာ ဖော်ပြချင် တယ်ဗျာ။ သံဝေဂရဖို့တော်တော် အထောက်အကူပြုပါလိမ့်မယ်။ ဒီမယ်ဗျာ။ ကျွန်တော်တို့ အသက်အရွယ်နဲ့ဆိုင်တာကိုပဲ ဖတ်ပြမယ်ဗျာ။

(ဘဝလက်ကျန် အချိန်ဇယား)

သင့်အသက်	သင်သုံးခဲ့ပြီးသော အချိန်	၇၅နှစ်မတိုင်မီ သင့်လက်ကျန် အချိန်
၅၀	၁၈၂၅၀ ရက်	၉၁၂၅ ရက်
၅၅	၂၀၀၇၅ ရက်	၇၃၀၀ ရက်
၆၀	၂၁၉၀၀ ရက်	၅၄၇၅ ရက်
၆၅	၂၃၇၂၅ ရက်	၃၆၅၀ ရက်
၇၀	၂၅၅၅၀ ရက်	၁၈၂၅ ရက်
၇၅	၂၇၃၇၅ ရက်	တရားမမေ့ပါနှင့်။

သင်ဟာ ကံထူးသူလား... ? ၊ ကံဆိုးသူလား... ?

- ကံထူးသူများ - ဝိပဿနာတရားအားထုတ်ခွင့်ရကြသည်။
 - ကံဆိုးသူများ - ဝိပဿနာတရားနှင့် လွဲကြသည်။
 - ကံအလွန်ဆိုးသူများ - ဝိပဿနာတရားကို ရှောင်ကြသည် . . . တဲ့။
- ဒီတော့ဗျာ --- သူငယ်ချင်းတွေအပါအဝင် ဓမ္မမိတ်ဆွေအားလုံး “ကံထူးသူများ” ဖြစ်ကြရအောင် ဝိပဿနာတရားအားထုတ်နိုင်ဖို့ ဇွတ် တိုက်တွန်းရမှာပဲဗျာ။ ကဲ . . . ပြီးခဲ့တဲ့လတွေက အမြည်းသဘောမျိုး ဆွေးနွေးခဲ့ကြတဲ့အထဲက ပညတ်နဲ့ ပရမတ်ကို အသေးစိတ် ဆွေးနွေး ပေးပါဦး ကိုစိုးလွင်ရေ . . . ။

စိုး ။ ။ ဝိပဿနာတရားအားထုတ်သူတိုင်း မသိမဖြစ် သိကြ မဲ့ တရားကတော့ ပညတ်၊ ပရမတ်ပါပဲ။ အဲဒီအကြောင်းကတော့ ဘယ် တော့မှ မရိုးနိုင်တဲ့ တရားပဲဖြစ်မှာပါ။ ပညတ်၊ ပရမတ်အကြောင်းကို အရင်ကလည်း ရေးကြ၊ ဖတ်ကြ၊ ပြောကြပြီးပါပြီ။ နောင်လည်း ရေးကြ၊ မေးကြ၊ ပြောကြအုံးမှာပါပဲ။ ဘာကြောင့်လည်းဆိုတော့ လွယ်မယောင်နဲ့ ခက်တဲ့သဘာဝမို့ပါ။ ဝိပဿနာမေးခွန်းတွေတိုင်းမှာ တိုက်ရိုက် ပညတ်၊ ပရမတ်လို့မပါပေမယ့် ရှုဒေါင့်အမျိုးမျိုးကနေပြီး ပညတ်အမြင်နဲ့ မေးခွန်း တွေ မေးနေတာကို အများအားဖြင့် တွေ့ရပါတယ်။ ယခုအခါ ဝိပဿနာ တရားများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အားထုတ်လာကြပေမယ့် အခြေခံဖြစ်တဲ့ ပရမတ်နယ်ကို မရောက်နိုင်ဘဲ ပညတ်ထဲမှာပဲ တစ်ဝဲလည်လည် ဖြစ်နေ တာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် ပညတ်၊ ပရမတ်ကို ရှုထောင့်တစ်မျိုး ကနေ ချဉ်းကပ်တင်ပြချင်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ အထည်ခန္ဓာဆိုတဲ့ (Structural Body) နဲ့ သဘော ခန္ဓာ ဆိုတဲ့ (Functional Body) အကြောင်းများလား ကိုစိုးလွင်။

စိုး ။ ။ ဟုတ်တာပေါ့ ကိုကြည်ဇော်ဝင်းရေ၊ ပညတ်၊ ပရမတ်ကို အများအားဖြင့်တော့ လွယ်လွယ်သင်ကြတာပါပဲ။ မာတာပျော့တာ၊ ပထဝီ၊ ဖွဲ့စည်းတာ၊ ယိုစီးတာ အာပေါ၊ ပူတာအေးတာ တေဇော၊ ထောက်ကန် လှုပ်ရှားတာ ဝါယောပေါ့ဗျာ၊ အဲဒါရုပ် ပရမတ်၊ မဟာဘုတ်ခေါ် ဓါတ်ကြီး (၄)ပါးပါပဲ။ ဒါပေမယ့် လက်တွေ့လည်း အားထုတ်ရော ရုပ်က ခေါင်း၊ ကိုယ်၊ ခြေ၊ လက်ဆိုတဲ့ အထည်ခန္ဓာကြီး ဖြစ်တော့တာပဲ။ Structural Body ပေါ့ဗျာ၊ အဲဒါက ဆရာဝန်တွေသိတဲ့ ခန္ဓာဗျ။ ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူ တဲ့ခန္ဓာက ရုပ်နာမ်ခန္ဓာပါ သဘောခန္ဓာ (Functional Body) လို့လည်း ဆိုနိုင်တယ်။

ဥပမာ မျက်စိဆိုပါတော့ဗျာ၊ ဆရာဝန်တွေသိတဲ့ မျက်စိက မျက်လုံး

(Eyeball) ကိုဆိုလိုတာ၊ ဘုရားဟောကြားတော်မူတဲ့မျက်စိက မြင်တာ နဲ့ပတ်သက်တဲ့ နာမ်ရုပ်ပေါ်မှ မျက်စိကရှိတာ၊ မြင်တဲ့နာမ်ရုပ် မရှိဘူး ဆိုရင် မျက်စိမရှိဘူး၊ အဲဒီတော့ အိပ်တဲ့အခါ မျက်စိမှိတ် ထားတဲ့အခါ သေတဲ့အခါ မျက်စိမရှိဘူး၊ အဲဒါသဘောခန္ဓာဆိုတဲ့ (Functional Body) ရဲ့ သဘာဝပဲ၊ မျက်စိက အမြဲမရှိဘူး၊ အကြောင်းတိုက်ဆိုင် မှရှိတယ်၊ အကြောင်းလည်းကင်းရောမရှိတော့ဘူး၊ အနိစ္စအယူပေါ့ဗျာ။ ကျွန်တော် တို့ ဆရာဝန်တွေသိတဲ့မျက်စိက အိပ်ရင်လည်းရှိတယ်၊ မျက်စိမှိတ် ထားလည်းရှိတယ်၊ သေရင်လည်း ရှိနေတယ်၊ အမြဲရှိ နေတယ်၊ နိစ္စအယူ ဖြစ်နေတာပေါ့၊ အဲဒါ အယူမှားပါပဲ။

ကြည့် ။ ။ ဟုတ်တယ် ကိုစိုးလွင်ရ၊ ကျွန်တော်လည်း တရား အားထုတ်နေပေမယ့် အဲဒီလို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား ဉာဏ်မရှင်း ခဲ့ဘူး။ ပြောတော့ အနိစ္စ၊ ကိုယ်လက်ခံထားတာက နိစ္စဖြစ်နေတာပေါ့။ ပထမဆုံး ကိုယ့်မှာ အယူမှားရှိနေတာတောင် မသိမမြင်နိုင်သေးဘူး ဖြစ်နေတယ်။

စိုး ။ ။ ပထမအဆင့်သစ္စာကို သိမြင်ဖို့အတွက် ဒိဋ္ဌိနဲ့ဝိစိကိစ္ဆာ ပယ်ရမှာပါ။ မိမိမှာဒိဋ္ဌိဆိုတဲ့ အယူမှားရှိကြောင်းကို အရင်သိအောင် ကြိုးစားသင့်ပါတယ်။ သူများပြောသံကြားနဲ့ ငါဆိုတာ ဒိဋ္ဌိပေါ့လို့ လုံးချ နေလို့မရပါဘူး။ ဘုရားရှင်ရဲ့ ဝါဒကိုက ဝိဘဇ္ဇဝါဒပါ။ ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ လေ့လာတာပါ။ မိမိကိုယ်တိုင် ခွဲခြမ်းစိပ်ဖြာ (Analyse) လုပ်သင့်ပါတယ်။ ဥပမာတစ်ခုပြောမယ် ဒေါက်တာရွှေထွန်းလို့ သူငယ်ချင်း နာမည်ကို ကြားလိုက်တာနဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျားတစ်ယောက်အပြင် သူငယ်ချင်းရဲ့ ပုံသဏ္ဍာန်ကိုပါ စိတ်ထဲမှာပေါ်သွားပါတယ်။ အဲဒီမှာ ပညတ်၊ ပရမတ်မခွဲ နိုင်တော့ဘူး၊ အမှန်က အသံကရုပ်ပရမတ်၊ အမည်က ပညတ်၊ ဒါကအာရုံဘက်ကအပိုင်းပါ။ မိမိရဲ့နားဘက်မှာတော့ နားအကြည်ရုပ်ကိုမှီပြီး ကြားစိတ် (နာမ်) ဖြစ်ပေါ်ပါတယ်။ ပရမတ်သဘောကတော့ ဒီထက်အပို

ဘာမှမရှိပါဘူး။ အဲဒီ ရုပ်နာမ်ဟာသဘောခန္ဓာ (Functional Body) ပါပဲ။ အသိရခက် ပါတယ်။ဒါပေမယ့် ကျွန်တော်တို့က ကြားလိုက်တာနဲ့ ခေါင်းကိုယ်၊ ခြေ၊ လက်နဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအသိချက်ချင်း ဖြစ်ပေါ်သွားတော့တယ်။ အဲဒါ အထည်ခန္ဓာပဲ၊ ပညတ်သဘော သက်ဝင်သွားပြီး ခင်တာ၊ မင်တာ၊ ချစ်တာ၊ မုန်းတာ ဆက်လိုက်လာတော့တာပါပဲ။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင် ပြောချင်တဲ့ ပညတ်၊ ပရမတ် သဘောဟာ နေ့စဉ်ဘဝထဲမှာပဲ အမြဲဆင်ခြင်နိုင်တယ်ဆိုတာ ကျွန်တော်နားလည်လာပြီ။ အများအားဖြင့် တရားထိုင်တဲ့ တရားမှတ်တဲ့အချိန်မှာသာ နှလုံးသွင်းနိုင်ပြီး ကျန်အချိန်တွေမှာ ဆင်ခြင်ဉာဏ် (သတိ၊ သမ္မဇဉ်) လွတ်နေတာများပါ တယ်။ နောက်ပြီး ကျွန်တော်တို့လို ဆရာဝန်တွေအတွက်တော့ (Structural Body) နဲ့ (Functional Body) ကို ပိုင်းခြားသိလိုက်ရတော့ ပညတ်၊ ပရမတ်အပြင် နိစ္စအယူနဲ့ အနိစ္စအယူအပေါ်မှာပါ ဉာဏ်ထဲရှင်းရှင်း လင်းလင်း နားလည်သွားတယ်ဗျာ။ဒါပေမယ့် အထည်ခန္ဓာခေါ်တဲ့ Structural Body နဲ့ ပတ်သက်ပြီး နည်းနည်း ထပ်ရှင်းပေးပါအုံးလား၊ အခု ကျွန်တော်တို့သိတဲ့ မျက်လုံး (Eyeball) ဟာလည်း ရုပ်မဟုတ်ဘူးလား၊

စိုး ။ ။ ဟုတ်ပါတယ်၊ အဲဒါလည်း ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဆိုတဲ့ ဓါတ်ကြီး (၄)ပါးရုပ်ပါပဲ။ ဒါပေမဲ့ သူက မိဘနှစ်ပါးပေါင်းဆုံ လို့ ဖြစ်ပေါ်တဲ့ ရုပ်ပါ။ ဗီဇနိယာမ၊ ဥတုနိယာမကြောင့်ဖြစ်တဲ့ ဥတုဇရုပ်၊ သေရင်ကျန်ခဲ့တဲ့ အသုဘအလောင်းရုပ်ဗျာ၊ နောက်ရုပ် ရှိသေးတယ်၊ အကြည်ရုပ်လို့ခေါ်တယ်။ မျက်စိမှာတော့ စက္ခုအကြည် (ခေါ်) စက္ခု ပသာဒရုပ်ပေါ့ဗျာ၊ အဲဒါကံကြောင့်ဖြစ်လို့ ကမ္မဇရုပ်လို့ခေါ်တယ်၊ သူက မိဘနှစ်ပါးပေါင်းလို့ဖြစ်တာမဟုတ်ဘူး၊ အတိတ်ကံကြောင့်ဖြစ်တာ၊ အကြည်ရုပ်က သေရင်မရှိတော့ဘူး။

ကြည် ။ ။ နည်းနည်းခက်လာပြီ၊ ပိုရှင်းသွားအောင် ဥပမာလေး ပေးဦးဗျာ။

စိုး ။ ။ ဥပမာအနေနဲ့ကတော့ ပြဒါးသုတ်ထားတဲ့ ကြည့်မှန်နဲ့ တူတယ်။ ကြည့်မှန်မှာ မှန်က ဥတုဇရုပ်နဲ့တူတယ်။ ပြဒါးက ကမ္မဇရုပ်နဲ့တူတယ်။ မှန်မှာ ပြဒါးရှိလို့ ပုံရိပ်ထင်ရသလို မျက်စိမှာလည်း ကမ္မဇရုပ်ခေါ်တဲ့ စက္ခုအကြည်ကို အမှီပြုပြီးမှ ပုံရိပ်နဲ့တူတဲ့ မြင်စိတ် ပေါ်ရတာပါ။ မှန်မှာပြဒါးလည်း ပျက်ပြယ်သွားရော ပုံရိပ်မထင်တော့ သလိုပဲ ဒီဘဝကံလည်း ကုန်ရော ကမ္မဇရုပ်တွေ ချုပ်တော့တာပဲ။ မြင်စိတ် စတဲ့ကျန်တဲ့ စိတ်တွေလည်းမဖြစ်တော့ဘူး။ အဲဒါကို သေတယ်လို့ ပြောနေ ကြတာပါ။ အဲဒီ ကမ္မဇရုပ်ကို ဆရာဝန်တွေမသိဘူး။ ကမ္မဇရုပ်ကို အမှီပြုပြီး ဖြစ်တဲ့ မြင်စိတ်၊ နာမ်ကိုလည်း ဆေးပညာက သင်မပေးဘူး။ ဘုရားရှင် ဆိုလိုချင်တဲ့ မျက်စိက အဲဒီ နာမ်ရုပ်ပါဗျာ။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင်ရေ၊ ကျွန်တော်လည်း အဘိဓမ္မာအခြေခံလေးလောက်တော့ လေ့လာဘူးပါတယ်။ စာတွေ၊ လက်တွေ့နဲ့တကယ့် အသုံးချမှုအပိုင်းတွေမှာတော့ နည်းနည်းကွာဟမှုတွေရှိတယ်လို့ ထင်တယ်။ အခု ဆရာဝန်တွေသိတဲ့ ခန္ဓာနဲ့ ဘုရားရှင်ဆိုလိုချင်တဲ့ ခန္ဓာကို ပိုပြီးပိုင်းခြားနားလည်လာပြီ။ ဆရာဝန်တွေသိတဲ့ခန္ဓာက ရောဂါကုတာနဲ့ဆိုင်တယ်။ ဘုရားရှင်ဟောတဲ့ခန္ဓာက ကိလေသာ၊ ကုတာနဲ့ဆိုင်တယ်ပေါ့ဗျာ။ ကဲ . . . ဆက်ပြီးပြောပါဦး။

စိုး ။ ။ နောက်အယူမှား တစ်မျိုးကိုလည်း ပြောပြဦးမယ်။ အတ္တအယူနဲ့ အနတ္တအယူပါ။ အကြောင်းအကျိုးဆိုတဲ့ ဆက်နွယ်မှုသဘော တရားအပေါ်မှာ အတ္တနဲ့ မြင်တာလား၊ အနတ္တနဲ့ မြင်တာလားဆိုတာကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာတာပါ။ အတ္တရဲ့သဘောက အကြောင်းတရားကို လျစ်လျူပြုပြီး အကျိုးတရားအပေါ်မှာ မိမိအလို အတိုင်း ဖြစ်စေချင်တဲ့ သဘောပါ။ အနတ္တကတော့ အကျိုးတရားမှန်သမျှဟာ အကြောင်းအား လျော်စွာပဲ ဖြစ်ပေါ်ခွင့်ရတယ်လို့ သိမြင်လက်ခံတဲ့သဘောပါ။ အကျိုးတရားအပေါ်မှာ အစိုးမရနိုင်ပါဘူး။ အဲဒါ အနတ္တ သဘာဝပါ။

ဥပမာ မျက်စိနဲ့အဆင်း တိုက်တာကအကြောင်း၊ မြင်စိတ် ပေါ်တာက အကျိုးပါ။ ကျွန်တော်တို့ အဆင်းအာရုံတွေကို မြင်ခွင့်ရခြင်းဟာ အကြောင်း တရားကိုစွဲမှီပြီး ဖြစ်ပေါ်လာတဲ့ မြင်စိတ် အကျိုးတရားကြောင့်လို့ အနတ္တ သဘာဝအတိုင်း မသိကြပါဘူး။ ငါမြင်တာ၊ ငါကြည့်တာ စသည်ဖြင့် အကျိုး တရားအပေါ်မှာ ငါကိုယ်၊ ငါဟာ၊ ငါပိုင်တယ်ဆိုတဲ့ သဘောထား အတ္တ အယူနဲ့သာ သိကြတာများပါတယ်။ သဘာဝ ဖြစ်စဉ်မှာ အနတ္တသဘာဝ သာရှိပေမယ့် အယူမှားပြီး အတ္တသဘောထားများကို လက်ခံသိမြင် နေကြတယ်။

ကြည့် ။ ။ အတ္တ၊ အနတ္တကို သူသိ၊ ငါသိလောက်နဲ့ သမုတိနယ် မှာ ပြောနေကြပေမယ့် အခုလို မိမိခန္ဓာမှာ ခန္ဓာဉာဏ်ရောက်ဆိုတဲ့ ပရမတ် နယ်အထိ (Apply) မလုပ်တတ်ကြဘူး။ အဲဒါလည်း ပရမတ်နယ်ရောက်မှ သိနိုင်မယ်ထင်တယ်။ ကိုစိုးလွင် ရှင်းပေးပါဦးဗျာ။

စိုး ။ ။ မှန်တာပေါ့ ကိုကြည်ဇော်ဝင်းရေ၊ ပရမတ်နယ်ဝင်ဖို့က သိပ်တော့မလွယ်ဘူး။ အများအားဖြင့်တော့ သမာဓိထူထောင်ကြပြီး သမာဓိ အားနဲ့ ပညတ်ကိုဖောက်၊ ပရမတ်ကောက်တဲ့နည်းကို ကျင့်တာများပါတယ်။ အဲဒါလည်း နည်းကောင်းတစ်ခုပါပဲ။ နောက်တစ်မျိုးက ပရမတ်သဘာဝကို သိအောင်လေ့လာပြီး ဉာဏ်နဲ့ မြင်အောင်ကြည့်တာပဲ။ ဥပမာအနေနဲ့ ရေကို ခွက်တစ်ခုမှာထည့်ပြီး မီးအပူပေးလိုက်ဗျာ၊ ရေပူလာမှာပဲ၊ မီးအပူကြောင့် ရေပူ လာတယ်လို့ သိကြတာပဲဗျာ။ ဘာမှမထူးဆန်းဘူး။ ဒါပေမယ့် ပရမတ် အမြင်နဲ့ကြည့်တတ်ရင်တော့ ဆင်ခြင်ဉာဏ်ဖြစ်လာမယ်။ မီးမှာရှိတဲ့ တေဇောဓိတ်ဟာ ပရမတ်သဘာဝအတိုင်း ဖြစ်တဲ့နေရာမှာ ပျက်တယ်။ နေရာပြောင်းရွှေ့ခြင်းလုံးဝမရှိဘူး။ မီးဆိုတဲ့အခြေအနေပေးမှု (Condition) ကြောင့်သာ မူလရေမှာရှိတဲ့ အေးတဲ့တေဇော ဓိတ်ချုပ်ပျောက်ပြီး ပူတဲ့ တေဇောဓိတ်များ သူ့သဘောသူ့ဆောင်၊ အသစ်အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာတယ်။ ဒါကြောင့် ရေပူရခြင်းဖြစ်တာဗျာ။ မီးအပူနဲ့ ရေအပူဟာ တိုက်ရိုက်

ဆက်နွယ်မှု (Direct Connection) မရှိဘူး။ မီးအပူဟာ အခြေအနေပေးမှု (Condition) သဘောမျိုး အနေနဲ့သာ အကြောင်းတရားအဖြစ် တည်ရှိတာပါ။ ရေအပူဟာလည်း မီးအပူဆိုတဲ့ အကြောင်းတရား (Condition) နဲ့ကင်းပြီး မဖြစ်နိုင်ပေမယ့် ရေပူခြင်းကတော့ သူ့သဘော သူ့ဆောင်ပြီး ပူတဲ့တေဇာဓါတ်များ အသစ်အသစ်ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသာ ဖြစ်တယ်။ သိပ္ပံပညာက တင်ပြထားသလို အပူစီးကူးခြင်း (Conduction) သဘောမျိုးလည်း မရှိပါဘူး။

ကြည့်။ ။ အကြောင်းအကျိုးဆက်နွယ်ပုံကို သမုတိနယ် အနေနဲ့လူတိုင်းသိပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ပရမတ်နယ် အသိမှာတော့ နက်နဲလာပြီလို့ ဆိုရမှာပဲ ။ သမုတိနယ်မှာ အကြောင်းနဲ့အကျိုးကို တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်မှု (Connection) သဘောမျိုး သိကြပေမယ့် တကယ့် ပရမတ်နယ်မှာတော့ အကြောင်းနဲ့အကျိုး ဆက်နွယ်ပုံမှာ အကြောင်းဟာ အခြေအနေပေးမှု (Condition) သဘောအနေနဲ့ ကျေးဇူးပြုတာသာဖြစ်ပြီး အကျိုးတရားဟာ သူ့သဘောသူ့ ဆောင်ပြီး အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာတာ ပါလားကိုစိုးလွင်ရာ တော်တော်သိမ်မွေ့ပြီး အသိရမလွယ်ဘူးဗျာ။

စိုး ။ ။ ဒါပေါ့ ကိုကြည်ဇော်ဝင်းရာ၊ မျက်စိနဲ့ အဆင်းတိုက်လို့ မြင်စိတ် ဖြစ်ပေါ်တယ်ဆိုတာ အားလုံးသိကြပါတယ်။ အဲဒါသမုတိနယ် အသိပါ။ ပရမတ်နယ်မှာတော့ မျက်စိနဲ့အဆင်း တိုက်ဆိုင်မှုဆိုတဲ့ အကြောင်း တရားအခြေအနေပေးမှု (Condition) ကြောင့် မြင်စိတ်ဆိုတဲ့ နာမ်ဟာ အကျိုးတရားအနေနဲ့ သူ့သဘောသူ့ဆောင်ပြီး ကိုယ်နဲ့မဆိုင်တဲ့ အသစ်အသစ်တွေဖြစ်ပေါ်နေတာပါ။ အဲဒါကို ဉာဏ်နဲ့ပဲ ဖောက်ထွင်းသိရတာပါ။ နည်းနည်းတော့ခက်သွားပြီ။ ပရမတ်ရောက်လို့ ပရမတ်တွေရဲ့ သဘာဝကို သိမြင်သွားရင်တော့ အနတ္တသဘောကိုလည်း ပိုပြီးနားလည်လာမှာပါ။ အဲဒီကျမှ အတ္တနဲ့ အနတ္တကို ခွဲခြားသိမြင်လာပြီး သဘာဝနဲ့ လိုက်လျော

ညီထွေကျင့်ကြံနေထိုင်တတ်တဲ့ အနတ္တအသိဉာဏ်များလည်း ပိုင်ဆိုင်ခွင့် ရလာမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကြည် ။ ။ ပညတ်နဲ့ ပရမတ်ကတော့ အတော်လေးရှင်း သွားပါပြီဗျာ။ သမထနဲ့ ဝိပဿနာမတူကြောင်းကိုလည်း ထပ်ပြီး အသေးစိတ်ပေးပါဦးဗျာ။

နီ ။ ။ ဒီလမှာ အခြေခံအကြောင်းလေးတွေကို အဓိကထား ပြောချင်ပါတယ်။ ကိုကြည်ဇော်ဝင်းမေးတဲ့ သမထနဲ့ဝိပဿနာကို ခွဲခြားပေးဖို့ဆိုတာကလည်း အခြေခံသဘောတရားတွေကို နားလည်လာရင် သိပ်မခက်တော့ပါဘူး။ အများအားဖြင့် သမုတိနယ်ဖြစ်တဲ့ ပညတ်ထဲမှာပဲ တစ်ဝဲလည်လည်ဖြစ်နေတော့ သမထပဲ ဖြစ်နေကြတာ များပါတယ်။ ဝိပဿနာဆိုတာကတော့ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ ပညတ်သိဖြစ်တဲ့ သမုတိနယ်ကနေ ရုပ်နာမ် ပရမတ်နယ်ကို ရောက်ရမှာပါ။ ပရမတ်နယ်ရောက်မှလည်း သစ္စာနယ်က ဝင်ခွင့်ပေးမှာပါ။ သစ္စာနယ်ရောက်မှလည်း ဝိပဿနာထိုက်ပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် သမထဟာ သမုတိ (ပညတ်)နယ်မှာပဲရှိပြီး ဝိပဿနာကတော့ သစ္စာနယ်ရောက်မှ ဖြစ်တာပါ။ သမထနဲ့ ဝိပဿနာကြားမှာ ပရမတ်နယ်ကြီး ခြားထားတာတောင် မမြင်နိုင်ကြဘူး ဖြစ်နေပါတယ်။ ပရမတ်ပျောက်နေလို့ သမထနဲ့ ဝိပဿနာကို မခွဲခြားနိုင်ဘဲ ရောထွေးနေရခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ တစ်ချို့က ဝိပဿနာကို သမုတိနယ်ထဲမှာပဲ ပညတ်တရားတွေနဲ့ ဖြစ်ပျက်လုပ်၊ သစ္စာဝင်နေကြလို့ သမထ၊ ဝိပဿနာနှစ်ခုဟာ ရောထွေးနေရတာပါ။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင် ဒီလမှာ အခြေခံလေးတွေနဲ့ သမုတိနယ်၊ ပရမတ်နယ်၊ သစ္စာနယ်ဆိုတဲ့ နယ်(၃)နယ်နဲ့ ခွဲပြီးရှင်းပေးလိုက်တော့ပိုပြီး နားလည်ကြမှာပါ။ နောက်ပြီး မဟာသတိပဋ္ဌာန် (၄)မျိုးအကြောင်းလည်း အသေးစိတ်ဆွေးနွေးဖို့လိုသေးတယ်နော်။ မဂ္ဂဇင်းစာမျက်နှာ အကန့်အသတ်ကြောင့် မကျဉ်းမကျယ်ပဲဆိုပါတော့ ကိုစိုးလွင်ရာ . . . ။

စိုး ။ ။ သတိပဋ္ဌာန် (၄)ပါး အကြောင်းကတော့ တော်တော် များများကြားဖူးကြမှာပါ။ ကာယာနုပဿနာ၊ ဝေဒနာနုပဿနာ၊ စိတ္တာနုပဿနာနဲ့ ဓမ္မာနုပဿနာတို့ပါပဲ။ အတိုချုပ် အနေနဲ့ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မတို့ကို သတိ၊ ပညာနဲ့ ပွားများအား ထုတ်တာပါ။ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်၊ ဆိုတဲ့တရား(၃)မျိုးကို နားလည်နိုင်ကြပေမယ့် ဓမ္မကိုတော့ သိတဲ့ သူနည်းမှာပါ။ ဓမ္မာနုပဿနာကို နည်းနည်းလေး ပြောချင်ပါတယ်။

ကြည်။ ။ ကောင်းတာပေါ့ ကိုစိုးလွင်ရာ ဓမ္မာ နုပဿနာဆိုတာ အများအားဖြင့် သိပ်တောင် မကြားဖူးကြဘူး။ အခု နောက်ပိုင်းကျမှ သိလာကြတာ၊ ဓမ္မာနုပဿနာဆိုတာ သဘောတရား တွေကို ရှုတာပဲလို့ အကြမ်းအားဖြင့် သိတာပါ။ ရှင်းပေးပါဦးဗျာ။

စိုး ။ ။ ဓမ္မာနုပဿနာအပိုင်းမှာ နီဝရဏ၊ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဗောဇ္ဈင်၊ သစ္စာဆိုပြီး အပိုင်း (၅)ပိုင်း ပါ ပါတယ်။ အဲဒီမှာ ခန္ဓာ (၅)ပါး ပါတာကြောင့် ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်တွေလည်း အကျုံးဝင်သွားတော့တာပါပဲ။ စာလိုသင်တဲ့အခါတို့ စိတ်နဲ့ဆင်ခြင်တဲ့ အခါတို့မှာသာ ခွဲခြားနေရတာပါ။ တကယ်တမ်းဘာဝနာကို နှလုံး သွင်းပွားများတဲ့အခါမှာတော့ ခွဲခြားနေဖို့ မလိုတော့ပါဘူး။ ဉာဏ်မှာ ထင်ရှားလာတဲ့ ပရမတ်တရားကိုသာ ရှုပွားရ တာပါ။ ဒါဟာ ရုပ်လား၊ ဝေဒနာလား၊ စိတ်လားလို့ ဆင်ခြင်လိုက်တာနဲ့ စိန္တာမယဆိုတဲ့ ဆင်ခြင်တဲ့ သမုတိနယ်ထဲ ကျသွားတော့တာပဲ။ ပရမတ် နယ်မှာ အမည်နာမသဏ္ဍာန်တွေမရှိရပါဘူး။ ပရမတ်နယ်မှာ မကျွမ်းကျင် သေးရင် သမုတိနယ်ထဲ ပြန်ပြန်ကျတတ်တာကို သတိထားရပါမယ်။ ပရမတ်တရားတွေကို နှလုံးသွင်း ရင်းနဲ့ ဉာဏ်ရင့်လာတဲ့အခါမှာ သစ္စာနယ် ကို ဝင်သွားတော့တာပါပဲ။ ဝိပဿနာဆိုတာ မဂ္ဂသစ္စာနဲ့ သမုယသစ္စာကို ပယ်မယ်။ ရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားတွေကို ဆင်းရဲလို့မြင်အောင်၊ ဒုက္ခသစ္စာ လို့ ပိုင်းခြားသိအောင် ပွားရမယ်။ နောက်ဆုံးမှာတော့ ရုပ်နာမ် ဒုက္ခချုပ် ငြိမ်းပြီး သမုဒယကို အပြီးပယ်နိုင်တဲ့ နိရောဓသစ္စာကို ဆိုက်အောင်၊

နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရအောင် အားထုတ်တာပါပဲ။

ကြည် ။ ။ ကိုစိုးလွင် . . . သင်္ကြန်ရောက်တိုင်း မန္တလေးပြန်ဖြစ် တယ်နော်၊ “၂၀၀၉ခုနှစ် သင်္ကြန်တွင်း ဓမ္မစကားပိုင်းမှ ကောက်နုတ်ချက်များ” ကိုလည်း ကျွန်တော်ဖတ်ရပါတယ်။ ဓမ္မမိတ်ဆွေတွေ စဉ်းစားဆွေးနွေး စရာကောင်းတဲ့ အကြောင်းတရားနဲ့ အကျိုးခန္ဓာအကြောင်းကို ကျွန်တော် တော်တော်စိတ်ဝင်စားတယ်ဗျာ၊ ကိုစိုးလွင် ပြန်ပြောပြပေးပါဦး။

စိုး ။ ။ အကြောင်းတရားနဲ့ အကျိုးခန္ဓာဆိုတာ အစပိုင်းက ပြောခဲ့တဲ့ အထည်ခန္ဓာနဲ့ သဘောခန္ဓာကို အခြေခံပြီး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဝိပဿနာအနေနဲ့ ရှုပွားခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ စာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကိုတော့ တော်တော်များများ သိကြပါတယ်။ အခုပြောမယ့်ဟာကတော့ ခန္ဓပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်ပါ။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိမှုတို့မှာ မူလဖြစ်ပေါ်တဲ့ ခန္ဓာငါးပါးဟာ အကျိုးခန္ဓာဖြစ်ပါတယ်။ သဘောခန္ဓာလို့လည်း ခေါ်ပါတယ်။ အတိတ် ဘဝကဲ့သို့အကျိုးတရားဖြစ်လို့ ဝိပဿနာခန္ဓာလို့လည်း ခေါ်ပါတယ်။ အဲဒီ အကျိုးခန္ဓာကို အကြောင်းပြုပြီး နှလုံးသွင်းမှားတာကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ပါဝင်တဲ့ အကြောင်းတရား ဖြစ်ပေါ်လာတာပါ။ အကြောင်းတရားက ကျေးဇူးပြုတာကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်ဝတ္ထုလို့လည်း သိမြင်လာပါတယ်။ ဒါ့ကြောင့် အကြောင်းတရားကို အထည်ခန္ဓာလို့လည်း ခေါ်နိုင်ပါတယ်။ အထည်ခန္ဓာမှာပါဝင်တဲ့ ဥပါဒါန်ကြောင့် “ဥပါဒါန်ပစ္စယာ ကမ္မဘဝ” ဆိုတဲ့အတိုင်း ဥပါဒါန်နဲ့ အားထုတ်လိုက်တဲ့ ကုလိလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံများဟာလည်း ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်လာတယ်။ အဲဒီကံများဟာ နောက်ဘဝ နောက်ခန္ဓာ ဖြစ်ပေါ်ဖို့ အတွက် အကြောင်းတရားများအနေနဲ့ စိတ်အစဉ်မှာ ကမ္မသတ္တိအဖြစ် လိုက်သွားပါတယ်။

ဒါ့ကြောင့် မြင်လိုက်၊ ကြားလိုက်တာနဲ့ အကျိုးခန္ဓာ ဖြစ်ပေါ် ပါတယ်။ ဘုရား၊ ရဟန္တာ အရှင်မြတ်တို့မှာလည်း အကျိုးခန္ဓာဟာ ဖြစ်ပေါ်ရတာပါပဲ။

အကျိုးခန္ဓာဟာ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်မှာ ဖြစ်ပေါ်ပါတယ်။ အကြောင်းရားကတော့ မနောမှာ ဖြစ်တာပါ။ မနောမှာသာ အကြောင်း ထိုက်တဲ့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ရှိတာ၊ ဘုရား၊ ရဟန္တာ အရှင်မြတ် တို့မှာတော့ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ မရှိတာကြောင့် ကမ္မဘဝ မဖြစ်တော့ပါဘူး။ မြင်ကာ မထွ၊ ကြားကာ မထွဆိုတဲ့ ကြိယာ သဘောမျှသာ ဖြစ်တော့တယ်။ အကျိုးခန္ဓာကနေ အကြောင်းတရား မဖြစ်ပေါ်တော့ဘူး။ နားလည်လွယ်အောင်ပြောရရင် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်နဲ့ မနောကို ပိုင်းခြားသိမြင်သွားတာပါပဲ။ ဒါ့ကြောင့် ဝိပဿနာဆိုတာ အကျိုးခန္ဓာကနေ အကြောင်းတရား မဖြစ်ပေါ်အောင် အကြောင်းသတ် အလုပ်ဖြစ်ပါတယ်။ ဘုရားရှင်ရဲ့ ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုတာ ဒုက္ခဖြစ်စေတဲ့ အကြောင်းတရားကို တွေ့အောင် ရှာပြီး နောင်တစ်ဖန်မဖြစ်ပေါ်အောင် အပြီးချုပ်ငြိမ်းအောင် အကြောင်း တရားကို ပယ်သတ်တာပါပဲ။

ကြည် ။ ။ နောက်ကျွန်တော် စိတ်ဝင်စားတာ ရှိသေးတယ်ဗျ။ အဖုံး (၃)ဖုံးပဲဆိုပါတော့ ကျွန်တော်အရင်က မကြားဖူးဘူးဗျ။ ဘာတဲ့ . . .

- ၁။ နိဗ္ဗာန်ကို ဒုက္ခသစ္စာဖုံးတယ်။
- ၂။ ဒုက္ခသစ္စာကို သမုဒယသစ္စာ ဖုံးတယ်။
- ၃။ သမုဒယသစ္စာကို အဝိဇ္ဇာဖုံးတယ် . . . ဆိုတာလေ။

အဲဒီတော့ အဝိဇ္ဇာအဖုံးခံထားရတဲ့ သမုဒယသစ္စာနယ်သားဖြစ်တဲ့ ဥပါဒါနပစ္စယာ ကမ္မဘဝအကြောင်း ဆွေးနွေးချင်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓဘာသာက အကျိုးကို သတ်တာမဟုတ်ဘူး။ အကြောင်းကို သတ်တာ မဟုတ်လားဗျ။ ဥပါဒါန်ဆိုသောအကြောင်းကြောင့် ကမ္မဘဝ ဖြစ်လာတာဆိုတော့ ဥပါဒါန်မရှိရင် ကမ္မဘဝမရှိနိုင်တော့ဘူးပေါ့ဗျာ။ ကျွန်တော်တို့လူသားတွေရဲ့ နေ့စဉ်ဘဝမှာ ဒုက္ခအပေးခံရဆုံးဟာ ဥပါဒါန် ပဲ ထင်ပါတယ်။ အဲဒီတော့ အစွဲ ဥပါဒါန် နည်းအောင်ပါးအောင် ရှုနည်း ပြောပြပေးပါဦးဗျာ။

စိုး ။ ။ “ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ ပြုမဲ့ကြံ ဥပါဒါန်ကို သတိပြု” လို့ ပခုက္ကူဆရာတော်ကြီးက ဟောကြား ဆုံးမထားပါတယ်။ အဲဒါက ခင်ဗျားမေးတာကို ဆရာတော်ကြီးက ဖြေလိုက်တာပါ။ “ဥပါဒါန် ပစ္စယာ ကမ္မဘဝ” ဆိုတာ ပစ္စုပ္ပန်ကာလမှာတော့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အဆုံး ရောက်နေပြီ၊ ဟိုဘက်မှာတော့ နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာဆိုတဲ့ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏပဲကျန်တော့တယ်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဘဝစက်လည်တာကို နောက်ဆုံးက ဖြတ်တယ်လို့လည်း ပြောနိုင်ပါတယ်။ ဥပါဒါန်ကို ဝိပဿနာရှုရင် ကမ္မဘဝ ဆိုတဲ့ ကံမဖြစ်တော့ဘူး။ ကံမရှိမှတော့ နောက်ခန္ဓာလည်း မရတော့ပါဘူး။ သံသရာ ရပ်သွားတာပါ။ ဒါပေမဲ့ ဥပါဒါန်ကို ဝိပဿနာရှုဖို့ဆိုရင် ဥပါဒါန် အကြောင်းတော့ နည်းနည်းသိထားသင့်ပါတယ်။

ဥပါဒါန်ဆိုတာ ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုလို့ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပါတယ်။ ဥပါဒါန်ဟာ တဏှာကြောင့် ဖြစ်တယ်၊ တဏှာ ဟာလည်း အဝိဇ္ဇာရှိလို့ပါ။ ခန္ဓာငါးပါးလို့ မသိဘဲ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါလို့ သိတာက အဝိဇ္ဇာပါ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါကို နှစ်သက်တာက တဏှာ စွဲလမ်းတာက ဥပါဒါန်ပေါ့။ နောက်တစ်ဖို့အနေနဲ့ ဥပါဒါန်ဟာ အာရုံကိုတွယ်ကပ်မှု (Attachment) သဘောရှိတယ်။ တဏှာ က အစေးခါတ် (Cohesive Power) ရှိတယ်။ အဲဒီအစေးခါတ်ကို မခြောက် အောင် အဝိဇ္ဇာက အဖုံး (Cover) အနေနဲ့ ခြံရံထားတယ်။ အဲဒီမှာ အဝိဇ္ဇာ အဖုံး (Cover) ကို ဖယ်လိုက်ရင် တဏှာအစေးခြောက်မယ်။ အဲဒါဆိုရင် မတွယ်ကပ်နိုင်တော့ဘူး ဥပါဒါန် (Attachment) ပြုတ်မယ်ပေါ့။ ဥပါဒါန် မရှိတာနဲ့ ကံလည်း ချုပ်တော့တာပေါ့။ တဏှာကို တိုက်ရိုက်ပယ်လို့ မရဘူး။ အဲဒါကို အထူးသတိပြုစေချင်တယ်။

ကြည် ။ ။ ဟုတ်ပါပြီ ကိုစိုးလွင် ဥပါဒါန်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာအကြောင်းပါ သိရပါပြီ။ မူအားဖြင့်တော့ အဝိဇ္ဇာပယ်လိုက်တာနဲ့ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ချုပ်ပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ အများကမေးတတ်ကြတဲ့ နောက်ဆုံး မေးခွန်းလေးဖြေပေးပါအုံး။ အလုပ်သဘောလေးပေါ့ ဆရာရယ်။

စိုး ။ ။ မေ့စကားဝိုင်းမှာ အမြဲတွေ့ရတဲ့ မေးခွန်းပါ။ အားလုံးလည်း ပြောပြီးသွားတဲ့အချိန်မှာ မေးတဲ့သူက ဆရာပြောသွားတာတွေ ကောင်းပါတယ်။ ဒါပေမယ့် ဘယ်လိုအားထုတ်ရမှာလဲ အလုပ်သဘောလေး ပေးပါဦးလို့ မေးတတ်ကြပါတယ်။ ကျွန်တော်ပြောခဲ့တာတွေဟာ အလုပ်သဘောတွေပါပဲ ဘယ်လို နှလုံးသွင်းရမယ် ဆိုတာတွေ ပြောခဲ့တာပဲ။ ဒါပေမဲ့ သူတို့က တရားထိုင်ပြီး ဝင်လေ၊ ထွက်လေ ပိန်တယ်၊ ဖောင်းတယ်၊ လှမ်းတယ်၊ ကြွတယ်လို့ မပါတော့ အလုပ်သဘောမပါဘူးလို့ ယူဆတယ်နဲ့ တူပါတယ်။ ဒီမှာတော့ စကားရှည်နေပြီဆိုတော့ အကျဉ်းချုပ်လောက်ပဲ ပြောပါမယ်။

ခုနက ကိုကြည်ဇော်ဝင်း ပြောခဲ့သလို နိဗ္ဗာန်ကို ဒုက္ခသစ္စာ ဖုံးတယ်၊ သမုဒယဖုံးတယ်၊ အဝိဇ္ဇာဖုံးတယ်ဆိုပြီး အဖုံး (၃)ဖုံးရှိတယ်။ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဆိုတာ သမုဒယသစ္စာထိုက်တယ်။ အဲဒါကို မသိအောင် အဝိဇ္ဇာက ဖုံးတယ်။ ဒါ့ကြောင့် ဥပါဒါန်ကိုမြင်အောင် အဝိဇ္ဇာအဖုံးကို အရင်ဖွင့် ရတယ်။ ဥပါဒါန်ကို ရှုနိုင်တယ်ဆိုရင် ဥပါဒါန်ဆိုတဲ့ သမုဒယကဖြစ်ပျက်၊ သိတာက မဂ်၊ အဲဒါဆို သမုဒယသစ္စာကိုရှုတဲ့ ဝိပဿနာ ဖြစ်ပါပြီ။ အဲဒီလိုနဲ့ ဥပါဒါန်၊ သမုဒယ ပါးလာရင် ရုပ်နာမ် ပရမတ် (ဒုက္ခသစ္စာ)ကို မြင်လာ မှာပါ။ အဲဒီအဆင့်မှာတော့ သမုဒယ အဖုံးပွင့်သွားပါပြီ။ အရှုဉာဏ်က မဂ္ဂ၊ အရှုခံက ရုပ်နာမ် ပရမတ်(ဒုက္ခသစ္စာ) ဖြစ်သွားပြီ။ ရုပ်နာမ်ကို ရှုနေ ရင်း ဉာဏ်ရင့်လာတဲ့အခါ အဲဒီရုပ်နာမ်ကို ငြီးငွေ့တဲ့ သဘော၊ မလိုချင် တော့တဲ့သဘော သက်ဝင်ပြီး ရုပ်နာမ်ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာထဲ ဆိုက် ရောက်ပါတယ်။ အဲဒီမှာ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်နဲ့ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက် ပြုတော့တာပါပဲ ကိုကြည်ဇော်ဝင်းရေ။

ကြည် ။ ။ ကဲ... ကိုစိုးလွင်ရေ ဒီတစ်လအတွက် တော်တော် လေး ပြည့်စုံသွားပြီလို့ ထင်ပါတယ်။ ကိုစိုးလွင်ပြောသလို ပြောတာများသွား ရင်လည်း မကောင်းမှာစိုးရသေးတယ်ဗျ။ အထက်ကဆွေးနွေးခဲ့သမျှတွေ

ထဲမှာ ထပ်မံဖြည့်စွက်ဆွေးနွေးစရာ ကျန်နေသေးရင်လည်း ဖြည့်စွက်ပေး ပါဦး။

စိုး ။ ။ ဒီလတော့များကုန်ပြီထင်တယ်။ တချို့ ကျန်တာတွေ လည်း နောက်လတွေကျမှ ပြောကြတာပေါ့ဗျာ။

ကြည် ။ ။ ကျေးဇူးရှင် ဆရာ-ဆရာမများခင်ဗျား အတန်းသူ အတန်းသားများကိုယ်စား ကျွန်တော်တို့ ဉာဏ်မီသလောက်နဲ့ ရိုးသားစွာ ကြိုးစားအားထုတ်ပြီး ဓမ္မနဲ့ကျေးဇူးဆပ်ခြင်းဖြစ်ပါတယ်။ ကျွန်တော်တို့ မှားတာ ချွတ်ယွင်းတာတွေရင်လည်း တည့်မတ်ဆုံးမပေးကြပါခင်ဗျာ . . . ။ ဆရာ-ဆရာမတို့က မျှဝေလက်ဆင့်ကမ်းပေးမယ့် ဓမ္မအမွေကောင်းများ ကိုလည်း ငတ်မွတ်စွာ မျှော်လင့်တောင့်တနေကြပါတယ်။

စိတ္တသုခ ကာယသုခ နှစ်ဖြာပြည့်စုံစွာနဲ့ ဆရာ-ဆရာမများ သက်တော်ရာကျော်ရှည်ပါစေကြောင်း မေတ္တာပို့ ဆုတောင်းလိုက်ပါတယ်။

(ကြည်ဇော်ဝင်း)

စုတိယပိုင်း

**၂၀၀၆ - စုနှစ်မှစ၍ မွေးကားပိုင်းများတွင်
ခေါက်တာစိုးလွင် ဆွေးနွေးပြောကြားခဲ့သော
မွေစာစုများ**

“ သမုတိဒုက္ခ နှင့် သမုဒယဒုက္ခ ”

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် သိစေချင်သော ဒုက္ခနှင့် ပုထုဇဉ် လူသားတို့သိသော ဒုက္ခသည် တူရဲ့လားလို့ ဝေဖန်ဆန်းစစ် သင့်ပါသည်။ အများအားဖြင့် သိသောဒုက္ခမှာ သမုတိနယ်က ဆင်းရဲခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - တဲ နှင့် နေရခြင်းသည် ဆင်းရဲ၏။ တိုက်နှင့် နေရခြင်းသည် ချမ်းသာ၏။ ၎င်းအဆိုကို အားလုံး လက်ခံကြမည် ထင်ပါသည်။ သမုတိသစ္စာလည်း ထိုက်ပါသည်။ လောကအမှန်တရား ဖြစ်၏။ ပယ်လို့မရပါ။ ကံ၏ အကျိုးအဆက်များ ဖြစ်ကြပါသည်။

သို့သော် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် ဆိုလိုသော ဒုက္ခမှာ သမုတိနယ်က ဒုက္ခ မဟုတ်ပါ။ သစ္စာနှင့်ယှဉ်ပြီး သိစေချင်သော ဒုက္ခဖြစ်သည်။ ဉာဏ်နှင့်သာ သိရသော သစ္စာနယ်က ဒုက္ခ ဖြစ်ပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်က ဒုက္ခ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ဆိုရာတွင် သမုဒယရှိလျှင်ဒုက္ခရှိ၏။ သမုဒယမရှိလျှင် ဒုက္ခမရှိလို့ သစ္စာလေးပါးတရားတွင် ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တဲနှင့်နေရသော်လည်း တဲအပေါ်မှာ သမုဒယ မရှိလျှင် ဒုက္ခ မရှိပါ။ တိုက်နှင့် နေရသော်လည်း တိုက်အပေါ်မှာ သမုဒယ ရှိလျှင် ဒုက္ခ ရှိပါသည်။ ဘုရားရှင် ဆိုလိုချင်သော ချမ်းသာ၊ ဆင်းရဲသည် ကံအမြင်ကို ကျော်ပြီး ဉာဏ်အမြင်နှင့် သိစေလိုခြင်း ဖြစ်သည်။ တိုက်နှင့် နေခြင်းသည် ချမ်းသာမှန်သော်လည်း ကိုယ်ပိုင်ချမ်းသာ အစစ်မဟုတ်သေးချေ။ အမှီ ချမ်းသာ အဆင့်သာဖြစ်၏။ ထို့ထက်အဆင့်မြင့်သော ဉာဏ်ချမ်းသာကို ရောက်မှသာ ကိုယ်ပိုင် ချမ်းသာအစစ်ဖြစ်၏။ ထိုချမ်းသာသည် တိုက်၊ တဲစသည့် (Structure)ကို လွန်မြောက်သွားသည်။ အမှီကင်းသော ကိုယ်ပိုင် ချမ်းသာအစစ်ဖြစ်၏။ ဝိမုတ္တိချမ်းသာဟု ခေါ်၏။

မြတ်စွာဘုရားကို နေ့စဉ် ရှိခိုး ဆုတောင်း နေကြသော်လည်း ဘုရားရှင် သိစေလိုသော အသိဉာဏ် ပညာများနှင့်ယှဉ်သော ချမ်းသာ ကိုတော့ ရှိခိုးဦးချနေရုံနှင့်ရမည် မဟုတ်ပါ။ မိမိနှင့် သင့်လျော်သော ဆရာကောင်းကို ရှာ၍ အသေအချာ စနစ်တကျ လေ့လာ ကျင့်သုံးမှသာ သိမြင်နိုင်ပေမည်။

သာသနာ၏ အခြေခံသဘောတရား
(Basic concept of the Buddha's teachings)

ရည်ရွယ်ချက် (Purpose) - အရိယာသစ္စာမည်သော အမှန်တရားကို သိမြင်နားလည်ရန်အတွက် ဗုဒ္ဓ၏အဆုံးအမများကို သင်ယူခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အရိယာသစ္စာဆိုသည်မှာ - အရိယာတို့ သာသိသော သစ္စာဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓ၏ အဆုံးအမကို လိုက်နာရခြင်းအကျိုးကြောင့် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ခွင့်ရပေမည်။

- ၁။ ဒုက္ခသစ္စာ - ဆင်းရဲအမှန်ကို သိမြင်ခြင်း။
- ၂။ သမုဒယသစ္စာ - ဆင်းရဲဖြစ်ကြောင်းအမှန်ကို သိမြင်ခြင်း။
- ၃။ နိရောဓသစ္စာ - ဆင်းရဲချုပ်ရာအမှန်ကို သိမြင်ခြင်း။
- ၄။ မဂ္ဂသစ္စာ - ဆင်းရဲချုပ်ရာ ရောက်ကြောင်းအကျင့် အမှန်ကို သိမြင်ခြင်း။

အထက်ပါသစ္စာလေးပါးကို သိရန်အတွက် သမုတိနယ်မှ ပရမတ် နယ်သို့ဝင်ရမည်။ ပရမတ်နယ်ရောက်မှ သစ္စာနယ်သို့ကူးပြီး လောကုတ္တရာ သစ္စာလေးပါးသို့ အဆင့်လိုက် ဆိုက်ရောက်နိုင်ပေမည်။

သမုတိနယ်တွင် ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ သား၊ သမီး၊ ရွှေ၊ ငွေ စသည့်တို့သည် လောကတွင် ပြောဆိုသုံးစွဲနေရသော အမှန် တရားဖြစ်သည်။ မုသားမဖြစ်ပါ။ ပရမတ်နယ်တွင် ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါမရှိပါ။ ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိတ်သာရှိ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါကို ရုပ်နာမ် နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါးအနေဖြင့်သာ ယူတော့သည်။ ထို့ကြောင့် ပရမတ်နယ်မှ ကြည့်လျှင် သမုတိနယ်မှ အမှန်တရားသည် မုသားမဖြစ် ရုံသာ မှန်၏။ အမှန်တရားအစစ်တော့ မဟုတ်သေးချေ။ သစ္စာနယ်တွင် လောကီသစ္စာ နှင့် လောကုတ္တရာသစ္စာ နှစ်မျိုးရှိသည်။ လောကုတ္တရာသစ္စာ ရောက်မှ အရိယာသစ္စာကို သိမြင်နိုင်သည်။

ဥပမာအနေဖြင့် သမုတိနယ်တွင် အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်းသည် ဆင်းရဲ၏။ ဒုက္ခဖြစ်၏။ မှန်၏။ သို့သော် ဗုဒ္ဓဆိုလိုချင်သော ဒုက္ခမှာ အို၊ နာ၊ သေသည် ဒုက္ခမဟုတ်။ သဘာဝတရားသာဖြစ်၏။ အို၊ နာ၊ သေ အပေါ်မှာ သမုဒယ ရှိမှဒုက္ခဖြစ်၏။ ငါအိုပြီ၊ ငါနာပြီ၊ ငါသေတော့ မှာပဲ ဆိုလျှင် သမုဒယရှိပြီ။ ဒုက္ခရပြီ။ ၎င်းအို၊ နာ၊ သေ အပေါ်မှာ သမုဒယ ပယ်နိုင်လျှင် ဒုက္ခချုပ်၏။ ကိုယ်သာနာ၍ စိတ်မနာတော့ချေ။ အို၊ နာ၊ သေကိုတော့ လွန်ဆန်လို့မရ။ သဘာဝတရားသာဖြစ်လေသည်။

ဉာဏ်အမြင် (Concept) - အနတ္တ (အစိုးမရခြင်း)

ဖြစ်ပေါ်လာသောတရားတိုင်းတွင် အကြောင်းအရင်းခံ ရှိသည်။ ဖန်ဆင်းရှင် မရှိ၊ တန်ခိုးရှင် မရှိ။ အလိုလိုဖြစ်ပေါ်ခြင်းမရှိ။ ဖန်ဆင်းရှင်၊ တန်ခိုးရှင်ဝါဒသည် အတ္တအယူဖြစ်၍ အကြောင်းတရားကို ပစ်ပယ်ပြီး အကျိုးတရားအပေါ်တွင် မိမိအလိုအတိုင်း အစိုးရခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် သဘာဝတရားတို့တွင် အရာရာတိုင်းသည် ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်သာ ဖြစ်၍ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရားအားလျော်စွာပင် ဖြစ်ပေါ် လာ၏။ အကျိုးတရားအပေါ်တွင် မိမိအလိုအတိုင်း အစိုးရခြင်းမရှိပါ။ အနတ္တသဘာဝသာဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓအဆုံးအမတွင် အခြေခံသည် ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းသည်ပင် အကြောင်းနဲ့ အကျိုးဖြစ်စဉ် တစ်ရပ်သာ ဖြစ်သည်။

အတိတ်ကအကြောင်းကြောင့် ယခုလူ့ဘဝရခြင်းသည် အကျိုး တရားတစ်ခုဖြစ်၍ ယခုဘဝတွင်ပြုလုပ်သော အကြောင်းကြောင့် နောင် အနာဂတ်ဘဝတစ်ခုကို အကျိုးအနေဖြင့် ရနေဦးမည်။ ယခုလူ့ဘဝတွင် လည်း အသက်ရှင်ရပ်တည်နေထိုင်မှုသည် ကြောင်းကျိုးဖြစ်စဉ်တစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ- မျက်စိ နှင့် အဆင်းတွေ့ဆုံမှု အကြောင်းကြောင့် မြင်မှု အကျိုးဖြစ်လာသည်။ ထို့အတူ နား နှင့် အသံကြောင့် ကြားစိတ် အကျိုး၊ နှာခေါင်း နှင့် အနံ့ကြောင့် နံစိတ် အကျိုး၊ လျှာ နှင့် အစာကြောင့် စားစိတ်

အကျိုး၊ ကိုယ်နှင့် အထိကြောင့် ထိစိတ်အကျိုး၊ စိတ်နှင့် အတွေးကြောင့် တွေးစိတ် အကျိုးတို့သည် ကြောင်းကျိုး ဖြစ်စဉ်များသာ ဖြစ်ကြသည်။

ထို့အပြင် အတိတ်ကပြုလုပ်ခဲ့သော ကောင်းမှု ဆိုးမှုများသည် ယခုပစ္စုပ္ပန်တွင် ကံအနေဖြင့် လိုက်ပါနေ၏။ ဥပမာ - အတိတ်က ပြုလုပ် ခဲ့သော ကံသည် လယ်မြေ နှင့် တူသည်။ ကောင်းကံသည် လယ်မြေ ကောင်း နှင့်တူ၍ ဆိုးကံသည် လယ်မြေဆိုးနှင့်တူ၏။ ယခုပစ္စုပ္ပန်တွင် လူတစ်ဦး သည် ဆန္ဒ၊ ဉာဏ်၊ ဝီရိယဖြင့် အကြောင်းတစ်ခုကို ပြုလုပ်ခြင်းသည် စိုက်ပျိုးခြင်းနှင့် တူ၍ ရရှိခဲ့သော အကျိုးသည် ရိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် တူ၏။ အကြောင်း စိုက်ပျိုးခြင်းကို လယ်မြေကောင်းပေါ်တွင် ပြုလုပ်လျှင် အကျိုးရိတ်သိမ်းခြင်း ကောင်း၍ လယ်မြေဆိုး ပေါ်တွင် ပြုလုပ်လျှင် အကျိုးရိတ်သိမ်းခြင်း ညံ့ပေမည်။ ယခုပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုလုပ်သော ကောင်းမှု ဆိုးမှုများသည်လည်း နောင်အနာဂတ် အတွက် ကံလယ်မြေများ ဖြစ်လာကြပေမည်။

နည်းလမ်း (Method) - မဇ္ဈိမပဋိပဒါ

အမှန်တရားကို သိမြင်နားလည်နိုင်ရန်အတွက် အစွန်းနှစ်ဖက် မှ လွတ်သော အလယ်အလတ်လမ်းစဉ်ခေါ် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ နည်းလမ်းဖြင့် သာ လုပ်ဆောင်နိုင်ပေသည်။ အမှန်တရားကို အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရာ၌ အရှိကို အရှိအတိုင်းသိမြင်ခြင်းသည် အမှန်တရားဖြစ်သည်။ အကောင်းဘက် ကလည်း မြင်ခြင်းမဟုတ်၊ အဆိုးဘက်မှလည်း မြင်ခြင်းမဟုတ်၊ ၎င်းနှစ်ခု သည် အစွန်းနှစ်ဘက်သို့ ယိုင်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ သဘာဝအရှိကိုအရှိ အတိုင်း သိခြင်းသည်သာ အမှန်တရားကို သိမြင်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဖြစ်ပေါ်လာသော တရားတိုင်းတွင် အကြောင်းနှင့် မကင်းချေ။ အရှိကို အရှိအတိုင်းသိခြင်းသည် အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော အကျိုးကို လက်ခံခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ- လောကတွင် လူသားတို့သည် တစ်ဦးနှင့်

တစ်ဦး မတူညီကြချေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ၎င်းတို့ကို ဖြစ်စေသော အကြောင်းတရားများ မတူကြသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လူတစ်ဦးကို သုံးသပ်ရာတွင် အကောင်းဘက်မှလည်း မြင်ရန်မဟုတ်၊ အဆိုးဘက်မှလည်း ကြည့်ရန် မဟုတ်၊ အရှိကို အရှိအတိုင်း သိမြင်လက်ခံရုံသာဖြစ်သည်။ သူ့အကြောင်းနှင့်သူ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရားတစ်ခုသာဖြစ်သည်ဟု သိမြင်လာသောအခါ အမှန်အတိုင်း စတင်သိရှိနားလည်လာတော့သည်။ ထိုလူသားအပေါ်တွင်လည်း အကောင်း မြင်၊ အဆိုးမြင်များ မရှိတော့ပေ။ အကောင်းမြင်လျှင် လောဘဘက်သို့ ယိုင်သွားမည်။ အဆိုးမြင်လျှင် ဒေါသဘက်သို့ ယိုင်သွားမည်။ အရှိကို အရှိအတိုင်း သိမြင်ခြင်းသည်သာ အစွန်းနှစ်ဘက်သို့ ယိုင်မှုကင်းသော အလယ်အလတ်ခေါ် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ အမြင်ပင်ဖြစ်တော့သည်။ အထက်ပါ သဘောတရားသည် သမုတိနယ်မှာ နားလည်လွယ်သော ယထာဘူတ ကျသည့် အမြင်တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါသည်။ ပရမတ်နယ်နှင့် သစ္စာနယ်တို့တွင် မဇ္ဈိမ ပဋိပဒါကို ပိုမိုနက်နဲသောအမြင်ဖြင့် နားလည်ခွင့်ရပေမည်။

“ အကြောင်းအကျိုး နှင့် နယ် (၃) နယ် ”

၁။ သမုတိနယ်တွင် ကံနဲ့ကံ၏အကျိုးကို နားလည်ပုံမှာ အတိတ် အကြောင်း ကံကောင်းလို့ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးပေး ကောင်း၏၊ အတိတ် အကြောင်းကံ ညံ့လို့ ယခု အကျိုးပေးညံ့၏ဟု သဘောပေါက်ကြပါသည်။

၂။ ပရမတ်နယ်တွင် ကံသည် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်၍ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ဖြစ်သော သင်္ခါရ (စေတနာ)ကို ကောက်ယူနိုင်၏။ ကံ၏အကျိုးသည် ဝိပါကဝဋ်ဖြစ်၍ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်ကို ကောက်ယူရ၏။ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏ်အရ သင်္ခါရ -အကြောင်းကြောင့် ဝိညာဏ်-အကျိုး ဖြစ်ပေါ်၏။

၃။ သစ္စာနယ်တွင် ကံသည် သမုဒယသစ္စာထိုက်၍ ကံ၏ အကျိုးသည် ဒုက္ခသစ္စာထိုက်၏။ သမုဒယသစ္စာ နှင့် ဒုက္ခသစ္စာသည်လည်း အကြောင်း အကျိုးသာ ဖြစ်၏။

**မျှတသောဘဝ (ဆန့်မဟုတ်) အစွဲကျဲသောဘဝ
(Balanced Life)**

စားဝတ်နေရေးသည် ရုပ်စွမ်းအား (Material Power) ဖြစ်၍
၎င်းအတွက် ကြိုးပမ်း အားထုတ်ရမှုသည် စိတ်စွမ်းအား (Mental Power)
ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါတွင် စားဝတ်နေရေးသည် အခြေခံဖြစ်၍ မရှိမဖြစ်
ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းပြည့်စုံမှုအတွက် အားထုတ်ရာတွင် မတရားနည်းများ
အသုံးပြုမှု၊ တစ်ကိုယ်ကောင်းဆန်မှု စသည့်များ တွင်ကျယ်စွာ လက်ခံလာ
သောကြောင့် စိတ်စွမ်းအား (Mental Power)များ ကျဆင်းလာကြသည်။

ထို့ကြောင့် လောကတွင် စားဝတ်နေရေး အသုံးအဆောင် ပစ္စည်း
များ ဖြစ်ကြသည့် ရုပ်စွမ်းအားများ အားကောင်းလာသလောက် စိတ်
စွမ်းအားများကတော့ ကျဆင်းလာသည်။ ထိုအခါ ရုပ်စွမ်းအားနှင့် စိတ်
စွမ်းအားတို့သည် မျှတမှုမရှိဘဲ မျှတတဲ့ဘဝတစ်ခု ပျက်စီးသွားရတော့သည်။

မျှတသောဘဝ (Balanced Life) မရှိလျှင် တည်ငြိမ် အေး
ချမ်းသော ဘဝမရှိနိုင်တော့ပြီ။ တကယ် ဖြစ်သင့်တာက စိတ်စွမ်းအားသည်
အဓိက (Major Role) အနေအထားမှာရှိပြီး ရုပ်စွမ်းအားသည် အထောက်
အပံ့ပေးမှု (Supportive Role) အနေအထားလောက်သာ ဖြစ်သင့်သည်။

ရုပ်စွမ်းအား နှင့် စိတ်စွမ်းအားတို့သည် ကျွန်တော်တို့ ဘဝထဲမှာ
သာမက ကျွန်တော်တို့၏ ခန္ဓာထဲမှာပါ ရုပ်နာမ်၊ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့်
ဖြစ်ပေါ်နေကြလေသည်။

“ ပညတ် နှင့် ပရမတ် ”

ပညတ်သည် မရှိတရားဖြစ်၍ ပရမတ်သည် အရှိတရားဖြစ်သည်။
ပညတ်ကို အမည်၊ သဏ္ဍာန်၊ ခြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အနေဖြင့်
သိကြပါသည်။ ပရမတ်ကိုတော့ ဉာဏ်ဖြင့်သာ သိနိုင်လေသည်။ ပရမတ်
ဆိုတာ ဉာဏ်၏အာရုံသာ ဖြစ်ပါသည်။ မျက်စိဖြင့်မြင်၊ လက်ဖြင့်ကိုင်၍
သိနိုင်သောအရာ မဟုတ်ပါ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ပညတ်သည် သမုတိနယ်

အသိဖြစ်၍ ရုပ်နာမ်သည် ပရမတ်နယ်အသိ ဖြစ်ပါသည်။ ယောက်ျား၊ မိန်းမသည် သမုတိနယ်တွင် တကယ်ရှိပါသည်။ ထို့ကြောင့် လူသား အားလုံး ဖြစ်ပေါ်နေရသည်။ သို့သော် ပရမတ်နယ်တွင် ယောက်ျား၊ မိန်းမ ရှာလို့ မရနိုင်ပါ။ ဥပမာ - မျက်စိမှာပေါ်တဲ့ နာမ်ရုပ်ကို ယောက်ျားလို့လည်း ပြောလို့မရပါ။ မိန်းမလို့လည်း သက်သေ မပြနိုင်ပါ။ ၎င်းနာမ်ရုပ်တွင် ယောက်ျား၊ မိန်းမ လုံးဝ မရှိပါ။ ပရမတ်နယ်ကို နှလုံးသွင်းမှသာ ယောက်ျား၊ မိန်းမမရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သမုတိနယ်မှာတော့ ရှိပါသည်။ ဆရာဝန်တွေ သိတဲ့နယ်မှာ မိန်းမတွေ တကယ်ရှိလို့ သားဖွားမီးယပ်ဆရာဝန် (OG) တွေရှိနေရပါသည်။

သို့သော် ဆရာဝန်သိတဲ့နယ်မှာပဲ ယောက်ျား၊ မိန်းမအသိကနေ အသားစ (Tissue) အသေးစိတ်စစ်ဆေးမှု (Microscopic Examination) အဆင့်မှာတော့ ယောက်ျား၊ မိန်းမ မရှိတော့ပါဘူး။ ဆဲလ် (Cell) တစ်ခုမှာ ယောက်ျား၊ မိန်းမ မရှိပါဘူး။ အခုခေတ် နည်းပညာတွေ တိုးတက်လာတော့ ရုပ်ဆိုတာ အမှုန်ဆိုတဲ့ ဒြပ်သဘော (Structure) အမြင်ကိုလွန်ပြီး စွမ်းအင် (Energy) သဘောမျိုးအထိ သိမြင်လာကြပါပြီ။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်ရဲ့ ရုပ်ပရမတ်အမြင်နှင့် နီးစပ်လာပါပြီ။ ရုပ်ပရမတ်ဟာ တေဇောဆိုတဲ့အပူသတ္တိ၊ ဝါယောဆိုတဲ့ ထောက်ကန်လှုပ်ရှားတဲ့သတ္တိပါ။ ဘုရားရှင်ရဲ့ ပရမတ် အမြင်တွေက သဘာဝတရားကို အမှန်အတိုင်း ထိုးတွင်းသိမြင် နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသည်ပင် ဘုရားရှင်၏သဗ္ဗညုတဉာဏ်အရာဖြစ်သည်။ အခုခေတ်မှာ တွင်ကျယ်စွာ အသုံးပြုနေတဲ့ အသေးစိတ်ခွဲခြား လေ့လာမှု (Microscopic Analysing) ကို ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်လက်ထက်ကပင် တွေ့ရှိခဲ့ လေသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါဆိုတဲ့ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအကောင်အထည်ပညတ်ကနေ ပရမတ်အဆင့်ရောက်အောင် အသေးစိတ်ခွဲခြားလေ့လာမှုကို မဂ္ဂင် စွမ်းအားနဲ့ လုပ်ဆောင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပရမတ်နယ်ရောက်မှ ကောင်းသည့် စေတသိက်၊ မကောင်းသည့် စေတသိက်တို့ကို ခွဲခြားပြီး မကောင်းသည့် စေတသိက်တို့ကို ပယ်ထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအဆင့်သည် သစ္စာနယ်

ဖြစ်သည်။ သစ္စာနယ်မှာ မဂ္ဂသစ္စာဆိုသောဆေးဖြင့် သမုဒယသစ္စာဖြစ်သော ကိလေသာ ရောဂါဆိုးတို့ကို ပယ်လိုက်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

သစ္စာနယ်တွင် သမုဒယကို ပယ်ပြီးသောပုဂ္ဂိုလ်သည် သမုတိနယ်မှာနေသော်လည်း ကိလေသာရောဂါ ပျောက်နေပါပြီ။ တွယ်တာ တပ်မက်မှု၊ စွဲလမ်းမှုတွေ မရှိတော့ပါ။ အားလုံးကို ဉာဏ်ဖြင့်ယှဉ်ပြီး လုပ်နိုင်သွားပါပြီ။ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟမှ လွတ်မြောက်သွားခြင်းဖြစ်သည်။

အထက်ပါ အချက်အလက်တို့ကို တင်ပြရခြင်းသည် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်က ပရမတ်နယ်ကို ဘာကြောင့် အရောက်ခေါ်ရတယ်ဆိုတဲ့ အကြောင်းရင်းကို သိစေလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - ဗိုက်ထဲမှာ ရောဂါရှိသောလူနာကို ဗိုက်ခွဲစိတ်ခြင်းသည် ပရမတ်နယ်ထဲ ဝင်တာနှင့် တူ၏။ ရောဂါကို ခွဲစိတ်ဖယ်ထုတ်လိုက်ခြင်းသည် သစ္စာနယ်နှင့်တူ၏။ ဗိုက်ပြန်ပိတ်ပြီး နေကောင်းရောဂါပျောက်သွားခြင်းသည် သမုတိနယ်ကို ပြန်ရောက်သွားတာနှင့်တူ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာထိုက်သော သစ္စာနယ်ရောက်ရန် ပထမအဆင့်သည် သမုတိနယ်ဖြစ်သော ပညတ်အဆင့်မှ ပရမတ်အဆင့်ရောက်ရန် ကြိုးစားရပေမည်။ ပညတ်နဲ့ ပရမတ်ကို ပိုင်းခြားသိရန် ပရမတ်တရားတို့ကို စတင်လေ့လာရမည်။

ပရမတ်တရားသည် လေးမျိုးသာရှိ၏။ ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ ဖြစ်သည်။ ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက် တို့သည် အခြေအနေပြောင်းတိုင်း အမြဲပြောင်းလဲနေသောကြောင့် သင်္ခတတရားများဟုခေါ်၏။ နိဗ္ဗာန်ကိုတော့ အသင်္ခတတရားဟုခေါ်၏။ မပြောင်းမလဲ သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး အမြဲတည်ရှိနေသောတရား ဖြစ်သည်။

ယခု တရားအလုပ်ကို စတင်အားထုတ်မည့်သူသည် သမုတိနယ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ပညတ်နယ်မှ ပရမတ်နယ်ဖြစ်သော ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်ဟူသော သင်္ခတပရမတ်သို့ အရင်ရောက်အောင်ကြိုးစားရပေမည်။ ထို့ကြောင့် ပရမတ်တရားတို့ကို သိထားသင့်ပေသည်။

ရုပ်ပရမတ်

ဖေါက်ပြန်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော တရားသည် ရုပ်မည်၏။
ရုပ်(၂၈)ပါးရှိ၏။

မဟာဘုတ် (ဓာတ်ကြီး)လေးပါး

- ၁။ ပထဝီဓာတ် (မာစောပျော့စေတတ်သောသတ္တိ)
- ၂။ အာပေါဓာတ် (ဖွဲ့စည်း၊ယိုစီးစေတတ်သောသတ္တိ)
- ၃။ တေဇောဓာတ် (ပူစောအေးစေတတ်သော သတ္တိ)
- ၄။ ဝါယောဓာတ် (ထောက်ကန်၊ လှုပ်ရှားစေတတ်သောသတ္တိ)

ပသာဒရုပ် = အကြည်ရုပ်(၅)ပါး -

- ၁။ စက္ခုပဿဒ (မျက်စိအကြည်)
- ၂။ သောတပဿဒ (နားအကြည်)
- ၃။ ဃာနပဿဒ (နှာခေါင်းအကြည်)
- ၄။ ဇိဝှါပဿဒ (လျှာအကြည်)
- ၅။ ကာယဿဒ (ကိုယ်အကြည်)

ဂေါစရရုပ် = အာရုံရုပ်(၇)မျိုး - ၁။ ရူပါရုံ ၂။ သဒ္ဒါရုံ ၃။ ဂန္ဓာရုံ

၄။ ရသာရုံ ၅။ ဖေါဋ္ဌဗ္ဗာရုံ (ပထဝီ၊ တေဇော၊ ဝါယော)

ဘာဝရုပ်(၂)ပါး - ၁။ ဣတ္ထိဘာဝရုပ် ၂။ ပုရိသဘာဝရုပ်

ဟဒယဝတ္ထုရုပ် (၁)ပါး၊

ဇီဝိတရုပ် (၁)ပါး၊

အာဟာရရုပ်(၁)ပါး၊

အထက်ဖော်ပြပါရုပ် (၁၈) ပါးသည် ရုပ်အစစ်များ ဖြစ်ကြ၏။

အောက်ဖော်ပြပါရုပ် (၁၀) ပါးသည် ရုပ်အတုများ ဖြစ်ကြ၏။

- ၁။ ကာယဝိညတ် (ကိုယ်အမူအရာ)
- ၂။ ဝစီဝိညတ် (နှုတ်အမူအရာ)
- ၃။ အာကာသဓာတ်ရုပ် (ရုပ်ကလာပ်များ တစ်ခု နှင့် တစ်ခု ပိုင်းခြားထားသော အကြားအရပ်)

ဝိကာရရုပ်(၃)ပါး (ကိုယ်အမူအရာအထူး)

- ၄။ လဟုတာ (ရုပ်တို့၏ပေါ့ပါးမှု)
- ၅။ မုဒုတာ (ရုပ်တို့၏နူးညံ့မှု)
- ၆။ ကမ္မညတာ (ရုပ်တို့၏ခွဲညားမှု)

လက္ခဏာရုပ် (၄)ပါး

- ၇။ ဥပစယ (ဖြစ်ဆဲ)
- ၈။ သန္တတိ (တည်ဆဲ)
- ၉။ ဇရတာ (ရင့်ဆဲ)
- ၁၀။ အနိစ္စတာ (ပျက်ဆဲ)

“ နာမ်ပရမဏ် ”

(အာရုံသို့ရှေးရှုညွတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။)

- စိတ် - သိတတ်သောသဘော လက္ခဏာရှိသည်။
ဝိညာဏ်လို့လည်း ခေါ်၏။
- စေတသိက် - စိတ်ကို မှီတွယ် စိတ်ကို ခြယ်၊ မှတ်ဖွယ်စေတသိက်
(၅၂)မျိုးရှိ၏။ ဝေဒနာစေတသိက်၊ သညာစေတသိက် တို့မှ ကြွင်းသော
ကျန်စေတသိက်(၅၀)တို့ကို သင်္ခါရ စေတသိက်ဟု ခေါ်၏။

“ စေတသိက် (၅၂)ပါး ”

- ၁။ စိတ်အားလုံးနှင့် ဆက်ဆံသော စေတသိက် (၇)လုံး
(သဗ္ဗစိတ္တသာဓာရဏ စေတသိက်)။
(ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊ ဇီဝိတ၊
မနသိကာရ)။
- ၂။ ရောရောပြွမ်းပြွမ်း ယှဉ်သော စေတသိက် (၆)လုံး
(ပကိဏ်း စေတသိက်)။
(ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ အဓိမောက္ခ၊ ဝီရိယ၊ ဝိတိ၊ ဆန္ဒ)

၃။ အကုသိုလ် စေတသိက်(၁၄)ပါး

- ၁။ လောဘ ၄။ ဒေါသ ၁၀။ မောဟ
- ၂။ ဒိဋ္ဌိ ၅။ ကုဿာ ၁၁။ ဝိစိကိစ္ဆာ
- ၃။ မာန ၆။ မစ္ဆရိယ ၁၂။ ဥဒ္ဓစ္စ
- ၇။ ကက္ကုစ ၁၃။ အဟိရိက
- ၈။ ထိန ၁၄။ အနောတ္တပ္ပ
- ၉။ မိဒ္ဓ

၄။ အကောင်းစေတသိက်(၂၅)ပါး (သောဘဏစေတသိက်)

- ၁။ အလောဘ ၂။ အဒေါသ(မေတ္တာ) ၃။ အမောဟ(ပညာ)
- ၄။ သဒ္ဓါ ၅။ သတ္တိ ၆။ ဟိရီ ၇။ ဩတ္တပ္ပ
- ၈။ ဂရုဏာ ၉။ မုဒိတာ ၁၀။ ဥပေက္ခာ
- ၁၁။ သမ္မာဝါစာ ၁၂။ သမ္မာ ကမ္မန္တ ၁၃။ သမ္မအာဇီဝ
- ၁၄။ ကာယပဿဒ္ဓိ ၁၅။ စိတ္တပဿဒ္ဓိ (ငြိမ်းအေးမှု)
- ၁၆။ ကာယလဟုတာ ၁၇။ စိတ္တလဟုတာ (ပေါ့ပါးမှု)
- ၁၈။ ကာယမုဒုတာ ၁၉။ စိတ္တမုဒုတာ (နှူးညံ့မှု)
- ၂၀။ ကာယကမ္မညတာ ၂၁။ စိတ္တကမ္မညတာ (ခံ့ညားမှု)
- ၂၂။ ကာယပါရုညတာ ၂၃။ စိတ္တပါရုညတာ (ကျွမ်းကျင်မှု)
- ၂၄။ ကာယုဇုကတာ ၂၅။ စိတ္တုဇုကတာ (ဖြောင့်မတ်မှု)

ရုပ်ပရမတ်၊ နာမ်ပရမတ် နှင့် အကြောင်းအကျိုး

ရုပ်နာမ်ပရမတ်တို့ကို အထက်ပါအတိုင်း စာလိုသိထားကြသော်လည်း သင်သိသည် သညာသိ၊ ဆင်ခြင်သိသာဖြစ်နေ၍ သမုတိနယ်မှ မထွက်နိုင်သေးချေ။ ပရမတ်အဆင့်တွင် အမည် ပညတ်များလွန်ရမည်။ ဉာဏ်နဲ့သာသိရသော အာရုံသဘာဝများသာဖြစ် တော့၏။ ဥပမာ - သစ်သားခုံတစ်ခုကို စမ်းကြည့်လျှင် မာမှုတွေ့ရ၏။ မာမှုသည် ပထဝီမဟုတ်ပါ။ မာသည့်အခြင်းအရာသည် လက္ခဏာဖြစ်၍ မာတဲ့သတ္တိ

(ခေါ်) ပထဝီဓါတ်သည် အရှိတရားဖြစ်၏။ ပထဝီဓါတ်အားကောင်းသောကြောင့် မာခြင်းလက္ခဏာခြင်း ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဖြစ်သည်။ မာခြင်းကို လက်ဖြင့်သိနိုင်သော်လည်း မာခြင်းကိုဖြစ်ပေါ်စေသော ပထဝီဓါတ်ကိုတော့ ဉာဏ်ဖြင့်သာသိခွင့်ရပေသည်။ ထို့သို့ နှလုံးမသွင်းနိုင်ပါက မာသည့် သစ်သားခြပ်၊ ဝတ္ထုကိုသာ ရုပ်လို့ စွဲနေတတ်သည်။ ဥပမာ ပူသည့်ရေနွေး မှာလည်း ပူသောသတ္တိ တေဇောကို ရုပ်လို့ မထင်၊ ပူသည့် ရေနွေးကိုပဲ ရုပ်လို့ ပညတ်အပေါ်သောင်တင်တော့သည်။ ထို့အတူ လှုပ်သော ဝါယောကို ရုပ်လို့မထင်၊ လှုပ်သည့်လက်ကိုပဲ ရုပ်လို့ထင်၏။ ထို့ကြောင့်ပရမတ် ဟူသည် ဉာဏ်ဖြင့်သာ သိခွင့်ရသော အာရုံသဘောမျှသာ ဖြစ်လေသည်။

အများအားဖြင့် သမုတိနယ်မှ ပရမတ်နယ်သို့ ကူးရာတွင် အဓိက အခက်အခဲမှာ ဂုဏ်နဲ့ဒြပ်ကို မပိုင်းခြားတတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ ဥပမာ- ဆရာဝန်ပြုပါဆိုလျှင် လူပဲပြရ၏။ အင်္ဂါနိယာပြုပါဆိုလျှင် လူပဲပြရ၏။ လူသည် ဒြပ်ဖြစ်၍ ဆရာဝန်၊ အင်္ဂါနိယာသည် ဂုဏ်ဖြစ်၏။ ဒြပ်သည် အရှိတရားပရမတ် ဖြစ်၍ပြနိုင်၏။ ဂုဏ်သည်မရှိတရား ပညတ်ဖြစ်၍ သပ်သပ်ပြမရပါ။ နာမည်တစ်ခုကို ခေါ်လိုက်ပါက အသံသည် အရှိတရား ပရမတ်ဖြစ်၍ နာမည်သည် ပညတ်ဖြစ်တော့သည်။ သို့သော် နာမည်ခေါ် လိုက်ပါက နာမည်နဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်သည်သာ အရှိတရားလို့ ထင်တတ်ကြပါသည်။ ပညတ်မှာ ပရမတ်ရှိနေတာကို ဉာဏ်ဖြင့်မမြင်နိုင်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ပရမတ်ကို ပညတ်ကွယ်နေ၏။ ပညတ်နဲ့ ပရမတ်ကို ပိုင်းခြား မသိ။ နောက်ဥပမာ တစ်ခုမှာ ရွှံ့ကို လူရုပ်၊ နွားရုပ်၊ ခွေးရုပ်လုပ်၏ ကလေးတို့သည် ထိုအရုပ်ကိုတော့ လိုချင်၏။ ရွှံ့ကိုတော့ မလိုချင်ပါ။ အမှန်မှာ ရွှံ့ပရမတ်ပျောက်ပြီး အရုပ်ပညတ်သာ မြင်သောကြောင့် လိုချင်ခြင်းဖြစ်သည်။ လောဘ ကိလေသာဖြစ်ရ၏။ ပညတ်နှင့် ပရမတ်ကို တွဲစပ်သိမြင်လာသောအခါ ပညတ်အဖုံးကို ကျော်လွန်ပြီး ပရမတ်နယ်သို့ ဉာဏ်သက်ရောက်နိုင်ပေမည်။

“ပရမတ်တရားတို့၏ သဘာဝ”

- ၁။ အကြောင်းတရားတို့ ညီညွတ်သောအခါ ပရမတ်တရားတို့သည် အသစ်သစ်ဖြစ်ပေါ်၏။
- ၂။ ဖြစ်တဲ့နေရာမှာပင် ချက်ချင်းချုပ်ပျောက်၏။
- ၃။ သူ့သဘော သူ့ဆောင်၏။
- ၄။ သူ့အကြောင်းတရားနှင့် သူ့အကျိုးတရားမျှသာဖြစ်၏။
- ၅။ ငါ သူတစ်ပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ၊ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မရှိ၊ ပြုလုပ်သူ၊ ခံစားသူမရှိ။

ရုပ်တရား၊ နာမ်တရားတို့သည် အကြောင်းတရားတို့ နှင့်ညီညွတ်၊ ပြည့်စုံသော အခါဖြစ်ပေါ်ကြ၍ ဖြစ်တဲ့နေရာမှာပင် ချက်ချင်း ချုပ်ပျောက်၏။ ပရမတ်တရားတို့သည် မဖြစ်ပေါ်ခင်ကလည်း တစ်နေရာတွင် အဆင်သင့်ပြင်ဆင်နေပြီး အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံသောအခါမှ ထွက်ပေါ်လာခြင်းမဟုတ်သလို ဖြစ်ပေါ်ပြီးသောအခါ၌လည်း တစ်နေရာသို့ သွားရောက်၍ ပုန်းခိုနေခြင်းလည်း မရှိပါ။

အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို ကိုယ်ဝန်ဆောင်ထားခြင်း မရှိသလို အကျိုးတရားသည်လည်း အကြောင်းတရား ကိုယ်ဝန်မှ မွေးဖွားလာခြင်းမဟုတ်ပါ။ အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံလာသောအခါ ပရမတ်တရားတို့သည် သူ့သဘောသူ့ဆောင်ပြီး အကျိုးတရားအနေဖြင့် အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့အတူ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပရမတ်တရားတို့သည် ဖြစ်တဲ့နေရာမှာပင် နေရာပြောင်းရွှေ့ခြင်းမရှိဘဲ သူ့သဘောသူ့ဆောင်ပြီး ချက်ချင်း ချုပ်ပျောက်သွား ခြင်းဖြစ်၏။

ဥပမာ ရေကိုခွက် တစ်ခုတွင် ထည့်၍ မီးအပူပေးသည်။ ထိုအခါ ရေသည်ပူလာ၏။ ရေဘုံကြောင့်ပူသနည်း၊ မီးအပူမှရေသို့ အပူကူးပြောင်းသွားသည်ဟု ယူဆတတ်ကြသည်- အမှန်မှာ ထိုသို့မဟုတ်ပါ။

မီးအပူဖြစ်သော တေဇောဓာတ်သည် မီးမှာပင် ချုပ်ပျောက်၏။ နေရာ ပြောင်း ခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် မီးဟူသော အခြေအနေ (Condition) ကြောင့် ရေတွင်ရှိသော အေးသောတေဇောဓာတ်များချုပ်ပျောက်ပြီး ပူသော တေဇောဓာတ်များ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ပူခြင်းဖြစ်သည်။ ပရမတ်တရားတို့သည် ကူးပြောင်းခြင်းလုံးဝမရှိပါ။ အကြောင်းတရားတို့ ပြည့်စုံလာသောအခါ သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး အသစ်အသစ်ဖြစ်ပေါ် ပြောင်းလဲနေသော အနတ္တသဘာဝသာဖြစ်ကြသည်။

မီးဟူသော အကြောင်းတရားကြောင့် ရေပူခြင်းဆိုသော အကျိုး တရားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သို့သော် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရား ဆက်နွယ်ရာတွင် အခြေအနေပေးမှု (Condition) သဘောအရသာ ဖြစ် ပေါ်၏။ တစ်ခုမှတစ်ခုသို့ကူးပြောင်းသကဲ့သို့ ဆက်နွယ်မှု (Connection) သဘောမရှိပါ။ သိပ္ပံပညာတွင် အပူစီးကူးခြင်း (Conduction) သဘောကို လက်ခံထား၏။

နောက် ဥပမာတစ်ခုမှာ လေတိုက်လျှင်သစ်ရွက်လှုပ်၏။ လေ တိုက်ခြင်းသည် အကြောင်း၊ သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်းသည် အကျိုးဖြစ်၏။ လေတွင် ပါသော ဝါယောဓာတ်သည် လေမှာပင်ချုပ်ပျောက်၏။ နေရာပြောင်းရွှေ့ ခြင်းမရှိပါ။ သို့သော် လေတိုက်ခြင်းဟူသော အခြေအနေပေးမှု (Condi- tion) ကြောင့် သစ်ရွက်ရှိတည်ငြိမ်ဝါယောချုပ်ပျောက်ပြီး လှုပ်ရှားဝါယော အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သစ်ရွက်ရှိ ဝါယောဓာတ်သည် သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး လှုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ လေတွင် ရှိသော ဝါယောဓာတ်သည် သစ်ရွက်လှုပ်ခြင်းနှင့် တိုက်ရိုက်ဆက်နွယ်မှု (Direct Connection) သဘောမျိုးမရှိဘဲ အခြေအနေပေးမှု (Condition) သဘောမျိုးသာ ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှု ရှိခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့အတူ သွားချင်တဲ့ စိတ်ကြောင့် သွားတဲ့ ရုပ်ဖြစ်၏။ သွား ချင်သောစိတ်သည် အကြောင်းဖြစ်၍ သွားသည့်ရုပ်သည် အကျိုးဖြစ်၏။

သွားချင်သော စိတ်၏ စွမ်းအားအခြေအနေပေးမှု (Condition) ကြောင့် သွားသည့်ရုပ်များ အသစ်အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသာဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ပရမတ်တရားတို့၏ သဘာဝကို မသိမမြင်နိုင်ကြသောကြောင့် ငါသွား တယ်ဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအမြင်များဖြင့် အမှန်မမြင်နိုင်ကြခြင်း ဖြစ်တော့သည်။

တရားအားထုတ်သူအချို့တို့တွင် ရုပ်နှင့်ပတ်သက်၍ အမှုန်အမွှား တွေကိုတွေ့ရ၊ မြင်ရတယ်လို့ ပြောဆိုတတ်ကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ဒြပ်၊ ဝတ္ထုတို့၏ အစိတ်အပိုင်းမျှသာဖြစ်၏။ ပရမတ်ဟုတ်သေးချေ။ ပညတ်သာ ဖြစ်၏။ အမှုန်တစ်ခုစီ၏ မာသည့် ပျော့သည့်သတ္တိ၊ အေးသည့်ပူသည့်သတ္တိ စသည် တို့သာပရမတ်တို့၏ သဘာဝဖြစ်၏။ ရုပ်၏ သဘောကိုဉာဏ်ဖြင့် သာသိရခြင်းဖြစ်သည်။ လောကတွင် ကံစိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတို့၏ အထောက်အပံ့နှင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောဟု ဆိုအပ် သော ရုပ်တရားနှင့် နာမ်တရားတို့သည် လောကကြီးတစ်ခုလုံးကို ပြုပြင် စီရင်နေကြသည်။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ဉာဏ်တော်သည်သာ လောက တစ်ခု လုံးကိုအဆုံးတိုင် ကုန်စင်အောင် ထိုးထွင်းသိမြင်သွားခြင်းဖြစ်သည်။

သိပ္ပံပညာသည် ရုပ်လောကကို တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက် နိုင်၏။ ရုပ်လောက တိုးတက်လေ၊ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟပိုများလေ ဖြစ်ကြ၏။ ဗုဒ္ဓ၏ သတိ၊ ပညာသာသနာသည် ရုပ်နာမ်လောကကို ထိုးထွင်း သိမြင်ပြီး ၎င်းတို့အပေါ်မှ သမုဒယ (လောဘ)ကို ပယ်အောင် ဆောင်ရွက် နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓသည် ရုပ်လောက၏ တိုးတတ်မှုကို ဟန့်တားခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် ရုပ်လောကအပေါ် အစွန်းရောက် မှီခိုအားကိုးမှုကို မဇ္ဈိမ ပဋိပဒါ အမြင်ဖြင့် ရှုမြင်ပြီး အမှီချမ်းသာထက် အမှီကင်းသော ကိုယ်ပိုင် ချမ်းသာကိုသာ ရစေလိုခြင်းဖြစ်သည်။

နိယာမတရား (၅) မျိုး

“မြဲသော ပရမတ္ထ သဘာဝကို နိယာမဟုခေါ်၏” အကြောင်းအကျိုး ဆိုသော အနတ္တသဘာဝကို နားလည်လွယ်ကူရန် အောက်ဖော်ပြပါ နိယာမ သဘောတရားတို့ကို သိထားသင့်သည်။ သဘာဝနိယာမတရား (၅)မျိုးရှိ၏။

- ၁။ ဓမ္မနိယာမ
- ၂။ ကမ္မနိယာမ
- ၃။ စိတ္တနိယာမ
- ၄။ ဝိဇ္ဇနိယာမ
- ၅။ ဥတုနိယာမ

ဓမ္မနိယာမ

- (က) အကြောင်းပြည့်စုံလျှင် အကျိုးသည် ဓမ္မနိယာမအရ ဖြစ်ရစေခြင်း။
 - (ခ) အကျိုးသည်လည်း အကြောင်းကင်း၍ ဖြစ်ရိုးထုံးစံမရှိ။
 - (ဂ) အကြောင်းကင်းသည် နှင့် အကျိုးသည်ချုပ်စေခြင်း။
- အကြောင်းအကျိုး ဆက်နွယ်မှု နှင့် ပတ်သက်၍ အတ္တနယ (၄)နည်း ရှိ၏။

(၁) ဧကတ္တနည်း

ဧကတ္တနည်းသည် အကြောင်းအကျိုးတို့သည် ပန်းသီထားသကဲ့သို့ တစ်ခုတည်း တစ်ဆက်တည်း သဘောမျိုးဖြစ်သော်လည်း အကြောင်းက တစ်ခု အကျိုးကတစ်ခုဟု ပိုင်းခြားသိမြင်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်း တရားကြောင့် အကျိုးတရား သည် ဖြစ်ပေါ်လာသော်လည်း အကျိုး တရားသည် အကြောင်းတရားမှ တိုက်ရိုက်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းမဟုတ်၊ သူ့သဘောသူ့ဆောင်ပြီး အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသာဖြစ်သည်။ သို့သော် အကြောင်းတရားနှင့် ကင်းပြီးမဖြစ် နိုင်ချေ။ အကြောင်းတရားဟူသော အခြေအနေပြည့်စုံလာသောအခါ အကျိုးတရားသည် သူ့သဘော

သူဆောင်ပြီး အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကဲ့သို့ အကြောင်း တရားကတစ်ခု အကျိုးတရားကတစ်ခုလို့ ပိုင်းခြားမသိသောအခါ အကြောင်းအကျိုးကို တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း အဖြစ်သိတော့သည်။ ဥပမာ - မျက်စိနှင့်အဆင်းက အကြောင်း၊ မြင်စိတ်က အကျိုးဟု မသိ၊ ကြည့်နှင့်မြင်ခြင်းကို တစ်ခုတည်းအနေဖြင့် သိ၏။ ထို့အပြင် ဒီဘဝကအကြောင်း၊ နောက်ဘဝက အကျိုးဟုမသိဘဲ၊ တစ်ဆက်တည်း တစ်ခုတည်း အနေဖြင့် ဒီဘဝလည်း ငါပဲ၊ နောက်ဘဝလည်း ငါပဲဟု ယူလိုက်ခြင်းဖြစ်၏။ ထိုအယူကို သဿတဒိဋ္ဌိအယူဟုခေါ်၏။ ကြောင်းကျိုး ဆက်မှုတွင် ဧကတ္တနည်းကို နားလည်သောအခါ ထိုအယူပြုတ်၏။

(၂) နားနားနားနား

အကြောင်းပြည့်စုံလျှင် အကျိုးသည် ဖြစ်စမြဲ။ ဓမ္မနိယာမဖြစ်၏။ သို့သော် အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့သည် မတူကွဲပြား ခြားနားမှုရှိသည်ဟု သိခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - မျက်စိ နှင့် အဆင်းသည် အကြောင်း (ရုပ်တရား) ဖြစ်၏။ မြင်ခြင်းသည် အကျိုး(နာမ်တရား) ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကြောင်း နှင့်အကျိုးသည် အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်ဖြစ်ပေါ် နေကြသော်လည်း အကြောင်းရုပ်နှင့် အကျိုးနာမ်သည် မတူညီနိုင်ကြချေ။ ယခုဘဝ(လူ)နှင့် နောင်ဘဝ(ခွေး) မတူညီသဖြင့် နောက်ဘဝသည် ယခုဘဝနှင့် ဆက်စပ်မှု မရှိ၊ သေလျှင်ပြုတ်၏ဟူသော အယူရောက်၏။ အကျိုးတရားသည် အကြောင်းတရားနှင့် မတူသော်လည်း ထိုအကြောင်းတရားကင်းပြီး မဖြစ် ပေါ်နိုင်သောကြောင့် ကြောင်းကျိုး ဆက်မှုတွင် နာနတ္တနည်းကို နားလည် လျှင် သေလျှင်ပြုတ်၏ ဟူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိအယူ ပြုတ်၏။

(၃) အဗျာပါရနည်း

အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်အောင် ပြုလုပ် မည်ဟူသော အားထုတ်မှုဗျာပါရမရှိ။ အကျိုးတရားသည်လည်း အကြောင်း တရား ထင်ရှားရှိသော် ဖြစ်ပေါ်အောင် ပြုလုပ်မည်ဟူသော အားထုတ်မှု

ဗျာပါရမရှိပါ။ ၎င်းကြောင့်ကြ ဗျာပါရကင်းမှုသဘောသည် အဗျာပါရ နည်းဖြစ်သည်။

အကြောင်းတရားသည် အကျိုးတရားကို ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်း ဗျာပါရ မရှိသလို၊ အကျိုးတရားသည်လည်း အကြောင်းတရားကိုယ်ဝန်မှ မွေးဖွား လာခြင်းဆိုသော အားထုတ်မှု ဗျာပါရသဘောမရှိပါ။ အကြောင်းပြည့်စုံ သည်နှင့် အကျိုးတို့ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် သဘာဝဓမ္မနိယာမမျှသာ ဖြစ်သည်။ ဥပမာ - မျက်စိနှင့် အဆင်း တိုက်ဆိုင်သည့် အကြောင်းရှိလျှင် မြင်ခြင်း အကျိုးသည် ဓမ္မနိယာမအရ သဘာဝအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ အကျိုး အတွက် ဗျာပါရ စိုက်စရာမလိုပါ။ သူ့သဘော၊ သူ့ဆောင်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်တို့ ဖြစ်လာ၏။ ၎င်းကို အကြောင်းအကျိုးလို့ အဗျာပါရနည်းအရ မသိသောကြောင့် ငါသွားတယ်။ ငါလုပ်တယ်။ ငါ ထိုင်တယ်ဟူသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိ အယူဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ပြုလုပ်သူ ခံစားသူဟူသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အယူဖြစ်ပေါ်လာသည်။ စိတ် နှင့် စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ဆက်နွယ်မှု အဗျာပါရသဘောကို နားလည်လျှင် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ပြုတ်၏။

(၄) ဝေဓမ္မတာနည်း

အကြောင်းရှိ၍ အကျိုးဖြစ်ပေါ်ရာတွင်လည်း အကျိုးတရားသည် အကြောင်းအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ဖြစ်ချင်သလို၊ ပရမ်းပတာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိ။ အကြောင်းနှင့် လျော်ညီသော အကျိုးသာ ဖြစ်ပေါ်သည်။ ဥပမာ - မျက်စိနှင့် အဆင်းကြောင့် မြင်မှုသာဖြစ်ပေါ်၏။ ကြားမှု၊ နံမှု စသည်တို့မဖြစ်ပေါ်နိုင်ချေ။ အကျိုးတရားတို့သည် အကြောင်းအားလျော် စွာသာ ဖြစ်ကြသဖြင့် ကုသိုလ်ကံကြောင့် သုဂတိဘုံ၌ဖြစ်၏။ အကုသိုလ်ကံ ကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘုံ၌ဖြစ်၏။ အလိုလိုဖြစ်တာမဟုတ်၊ ဖန်ဆင်းလို့ဖြစ်တာ မဟုတ်ပါ။

အထက်ပါ (၄) နည်းဖြင့် အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့သည် ဓမ္မနိယာမ သဘာဝအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်နေသည်ကို သိမြင်လက်ခံခြင်းအားဖြင့် ဗုဒ္ဓဘုရား ရှင်၏ အနတ္တအမြင်ဖြင့် အရိယသစ္စာကိုထိုးထွင်း သိမြင်နိုင်ခြင်းကို သဘော ပေါက်နားလည်နိုင်ပေမည်။

- ၁။ ကံကြောင့် ကမ္မဇရုပ်သည် ဓမ္မနိယာမ အတိုင်းဖြစ်ပေါ်၏။
 - ၂။ စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်သည် ဓမ္မနိယာမ အတိုင်းဖြစ်ပေါ်၏။
 - ၃။ ဥတုကြောင့် ဥတုဇရုပ်သည် ဓမ္မနိယာမ အတိုင်းဖြစ်ပေါ်၏။
 - ၄။ အာဟာရကြောင့် အာဟာရဇရုပ်သည် ဓမ္မနိယာမ အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်၏။
- မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် အကုသိုလ်မှန်သမျှ အကုန်ပယ်သတ်ပြီးသောအခါ ရုပ်နာမ်ချုပ်ငြိမ်းသောကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည်လည်း ဓမ္မနိယာမအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်သည်လည်း နိယာမတရားတစ်ခုပင် ဖြစ်လေသည်။

အကြောင်းအကျိုး နှင့် နည်း(၄)နည်း

- ၁။ မျိုးစေ့နှင့်အပင်၊ အပင်နှင့်အသီးအပွင့်၊ သစ်ပင်တစ်ပင်၏ တစ်ခုတည်းသော သဘောသည် ဧကတ္ထ။
- ၂။ မျိုးစေ့နှင့်အပင်၊ အပင်နှင့်အသီးအပွင့် မတူညီခြင်းသည် နာနတ္ထ။
- ၃။ မျိုးစေ့နှင့်အပင်၊ အပင်နှင့်အသီးအပွင့်တို့ သဘာဝအလျောက် ဖြစ်ခြင်းသည် အဗျာပါရ။
- ၄။ သရက်စေ့က သရက်ပင်၊ သရက်ပင်ကသရက်သီး အကြောင်း အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ဧဝံဓမ္မတာဖြစ်၏။ အရင်ဘဝနှင့် ဒီဘဝ၊ ဒီဘဝနှင့်နောင်ဘဝတို့သည်လည်း အကြောင်းနှင့်အကျိုး ဆိုသော ဓမ္မနိယာမအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းမျှသာ ဖြစ်ပါသည်။

ကမ္ဘာ့နိဿာမ

တရားအားထုတ်သူတို့သည် ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးတရားကို တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့်သိရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကိုရရှိရန် အထောက်အကူ ပြုနိုင်ပေသည်။

“အကျိုးပေးရာကာလနှင့် စပ်၍ ကံ (၄)မျိုး” (ပါဏကာလ)

(၁) **ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယကံ** - မျက်မှောက်ဘဝ၌ အကျိုးပေးသော ကံဖြစ်သည်။ တစ်ခုသောဇောဝီထိအတွင်း၌ ဇော(၇)ကြိမ်တို့တွင် ပထမဇောနှင့်ယှဉ်သောစေတနာသည် ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယကံမည်၏။ ကုသိုလ်စေတနာရော အကုသိုလ်စေတနာပါ ဖြစ်နိုင်၏။ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌သာလျှင် အကျိုးကိုပေး၏။ ဤဘဝ၌ အကျိုးမပေးခဲ့သော် အဟောသိကံဖြစ်၏။ အကျိုးမပေးတော့ချေ။

(၂) **ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံ** - ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံဖြစ်သည်။ ဇောဝီထိအတွင်း၌ သတ္တမဇောနှင့်ယှဉ်သော စေတနာသည် ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံမည်၏။ ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးမပေးခဲ့သော် အဟောသိကံဖြစ်၏။

(၃) **အပရာပရိယဝေဒနိယကံ** - တတိယဘဝမှစ၍ အကျိုးပေးသောကံဖြစ်သည်။ ဇော (၇) ကြိမ်တွင် ပထမဇောနှင့် သတ္တမဇောတို့အကြားရှိ အလယ်ဇော ငါးချက်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာသည် အပရာပရိယဝေဒနိယကံ မည်၏။ ဤကံသည် တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရောက်သည်အထိ အကျိုးပေး၏။ သံသရာဟူသော မပြတ်မစဲဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် အဟောသိကံမည်သည် မဖြစ်စကောင်းပေ။

(၄) **အဟောသိကံ** - အကျိုးမပေးသောကံဖြစ်သည်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယကံသည် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝကိုလွန်သော် အဟောသိကံဖြစ်၏။ ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကံသည်လည်း ဒုတိယဘဝကိုလွန်သော် အဟောသိကံဖြစ်၏။

“အကျိုးပေးရာ အစဉ်အားဖြင့် ကံ (၄) မျိုး” (ပါကခါနုပရိယာယ)

(၁) **ဂရုကံ** - အားကြီးသောကံ ဖြစ်သည်။ တစ်ပါးသောကံက မတား မြစ်နိုင်ဘဲ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ရှေးဦးစွာအကျိုးပေး၏။ ကုသိုလ်ရော၊ အကုသိုလ်ရောဖြစ်နိုင်၏။ ကုသိုလ်အရာ၌လည်း အလွန်အာနုဘော်ကြီး သောမဟဂ္ဂုတ်ကံသာလျှင် ရှေးဦးစွာအကျိုးပေး၏။ အကုသိုလ်အရာ၌ လည်း ပဉ္စာနန္တရိယကံနှင့် နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံများသည် အလွန်အပြစ်ကြီး သောကြောင့် ပထမဦးစွာ အကျိုးပေး၏။

(၂) **အာသန္နကံ** - သေခါနီး၌ ပြုအပ်သောကံဖြစ်သည်။ သေခါနီး ကာလမရဏသန္ဓေအခါ၌ ပြုလုပ်သောကံကို ထိုသူသည် အဖန်တလဲလဲ အောက်မေ့ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ပါမူကား ထိုကံသာလျှင် အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။ ထိုကံသည် မရဏသန္ဓေ၏ အာရုံအဖြစ် ထင်ထင်ရှားရှား ပေါ်နေသဖြင့် ထိုကံက အကျိုးပေးတော့၏။ ဂရုကံ မရှိလျှင် ဦးစွာ အကျိုးပေးနိုင်သော ကံဖြစ်၏။

(၃)**အာစိဏ္ဏကံ(ဗဟုလကံ)** - အကြိမ်များစွာ ပြုအပ်သော ကံဖြစ် သည်။ ထိုကံတို့တွင် ကောင်းသောအမှုလည်းရှိ၏။ မကောင်းသောအမှု လည်းရှိ၏။ အကြိမ်များစွာ ထုံထားသောကံဖြစ်လျှင် ဂရုကံ၊ အာသန္နကံ မရှိလျှင် နောက်ဘဝအတွက် အကျိုးကို ဖြစ်စေ၏။

(၄)**ကဋုတ္တာကံ** - ပြုကာမျှဖြစ်သောကံ ဖြစ်သည်။ ဂရုကံ၊ အာသန္နကံ၊ အာစိဏ္ဏကံ သုံးမျိုးတို့မှလွတ်သော အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ရအပ်သော၊ ဤဘဝ၌ဖြစ်စေ၊ ရှေးဘဝများစွာ၌ဖြစ်စေ ပြုကာမျှဖြစ်သောကံသည် ကဋုတ္တာကံမည်၏။ အထက်ပါကံ (၃) မျိုး မရှိလတ်သော် ဤကဋုတ္တာ ကံသည် ပဋိသန္ဓေအကျိုးကိုဖြစ်စေ၏။

(သင်္ဂြိုဟ်ကျမ်း၌ အထက်ပါအစဉ်အတိုင်းဖြစ်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌ အာစိဏ္ဏ ကံကို နံပါတ်(၂)အရာ၌ ထား၏။)

ကိစ္စနှင့်စပ်၍ ကံ (၄)မျိုး

(၁) **ဇနကကံ** - ပဋိသန္ဓေ အခါ၌သော်၎င်း၊ ပဝတ္တိအခါ၌သော်၎င်း၊ အကျိုးကိုပေးသော ကံကို ဇနကကံဟုခေါ်သည်။ ကုသိုလ်လည်းဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်လည်းဖြစ်နိုင်၏။

(၂) **ဥပတ္တန္တကကံ** - အကျိုးတရားကို မိမိကိုယ်တိုင်က တိုက်ရိုက် မဖြစ်စေနိုင်ချေ။ သို့သော် အခြားတစ်ပါးသောကံကို အကျိုးပေးခွင့်ရ အောင်၊ အကျိုးပေးခွင့် ရနေပြန်လျှင်လည်း အကျိုးပေးသန်အောင်၊ ထို အကျိုးကိုကြာရှည်အောင်၊ တိုးပွားအောင် ကူညီထောက်ပံ့ပေးသော ကံ ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်မှာရော၊ အကုသိုလ်မှာပါ အကူအညီပေး တတ်သော ကံကို ဆိုလို၏။

(၃) **ဥပပိဋကကံ**-တစ်ပါးသောကံကို အကျိုးပေးခွင့်မရလေအောင်၊ အခွင့်ရ၍ အကျိုးပေး နေသောကံကိုလည်း အကျိုးပေး မထက်သန်အောင်၊ ရပြီးသောအကျိုးတရားကိုလည်း မဖွံ့ဖြိုးအောင် ကပ်၍ နှိပ်စက်တတ် သောကံ ဖြစ်သည်။ ကုသိုလ်ဇနက ကံကြောင့် လူချမ်းသာဘဝရ၏။ ကောင်း ကျိုးတည်း။ အခြားအကုသိုလ်ကံတစ်ခုကြောင့် ထိုလူ၌ အနာရောဂါ ထူပြောရ၏။ ထိုအကုသိုလ်ကံက မူလဇနကကံ၏ အကျိုးတရားကို နှိပ်စက် သည်မည်၏။ ၎င်းအကုသိုလ်ကံသည် အတိတ်လည်းဖြစ်နိုင်၏။ ပစ္စုပ္ပန် လည်းဖြစ်နိုင်၏။ အတိတ်အကုသိုလ် ဇနကကံကြောင့် ရောဂါထူပြော၏။ အတိတ်ကုသိုလ်ကံ (ဝါ) ပစ္စုပ္ပန်ဘာဝနာ ကုသိုလ်ကံကြောင့် ပြန်၍ကျန်းမာ လာ၏။ ထိုကုသိုလ်ကံသည် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးကို မထက်သန်၊ မဖွံ့ဖြိုးအောင် ကပ်၍နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့် ဥပပိဋကကံ မည်၏။

(၄) **ဥပယာတကကံ** - ကပ်၍ဖြတ်တတ်သောကံဖြစ်သည်။ ယင်းကံ သည် ကုသိုလ်လည်းဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်လည်းဖြစ်နိုင်၏။ အားနည်း သောကံကို သတ်၍ ထိုကံ၏ အကျိုးဝိပါက်ကိုတားမြစ်ပြီး မိမိ၏အကျိုး ဝိပါက် ဖြစ်ခွင့်ကို ပြုလုပ်တတ်၏။

သေခြင်း(၄)မျိုး

- ၁။ နေရမည့် ကံရှိသော်လည်း သက်တမ်းကုန်ခြင်းကြောင့် သေခြင်းသည် အာယုက္ခယ သေခြင်းမည်၏။
- ၂။ သက်တမ်း အကြွင်းရှိသော်လည်း ကံကုန်ခြင်းကြောင့် သေခြင်းသည် ကမ္မက္ခယသေခြင်း မည်၏။
- ၃။ ကံရော သက်တမ်းပါနှစ်ခုကုန်သောကြောင့် သေခြင်းသည် ဥဘယက္ခယသေခြင်း မည်၏။
- ၄။ ကံရောသက်တမ်းပါ နှစ်ခုစလုံးရှိနေသေးသော်လည်း ရှေးဘဝက ပြုခဲ့သောဥပစ္စေဒက ကံကြောင့်၎င်း၊ ယခုဘဝတွင် ဂုဏ်ကြီးသော မိဘစသောသူတို့အပေါ်၌ပြုသော ဥပစ္စေဒကံကြောင့်၎င်း မီး၊ လက်နက် စသည့်ဖြင့်သတ်ခြင်းတို့ကြောင့် သေခြင်းသည် ဥပစ္စေဒကသေခြင်းမည်၏။

ဒိဋ္ဌဓမ္မဝေဒနိယကံ (ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ကုသိုလ်အကျိုးပေးခြင်း)

- ၁။ ရှေးဘဝကဆည်းပူးခဲ့သည့် အပရာပရိယ ဝေဒနိယကံ၏ ကုသိုလ် အထူးရှိခြင်း။
- ၂။ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်သည် နိရောဓသမာပတ်မှထခါစ ဘုရားရှင်၊ ရဟန္တာ၊ အနာဂါမ်ဖြစ်ခြင်း။
- ၃။ မိမိလှူအပ်သော ပစ္စည်းသည် ဓမ္မိယလဒ္ဓဖြစ်ခြင်း။
- ၄။ သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။
အထက်ပါအချက် (၄) ချက် ပြည့်စုံလျှင် ဘဝမခြားဘဲ ပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌သာ ကုသိုလ်အကျိုးကို ခံစားရရှိနိုင်သည်။

“ စိတ္တနိယာမ (သို့မဟုတ်) ဝီထိ ” (Mental Process)

ဝီထိဟူသည် စိတ္တနိယာမ လမ်းကြောင်းအတိုင်း အစီအစဉ်တကျ ဖြစ်ပေါ်သော စိတ်အစဉ်များကို ဝီထိဟုခေါ်၏။ ဝီထိ စိတ်အစဉ်တစ်ခုတွင် စိတ် (၁၇)ချက် ပါဝင်၏။

- ၁။ အတီတဘဝင် (လွန်သောဘဝင်)
- ၂။ ဘဝင်စလန (လှုပ်သောဘဝင်)
- ၃။ ဘဝင်ပစ္စေဒ (ရပ်သောဘဝင်)
- ၄။ ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း (ငါးဒွါရ၌ ဆင်ခြင်စိတ်)
- ၅။ စက္ခုဝိညာဏ် (မြင်သိစိတ်)
- ၆။ သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း(လက်ခံစိတ်)
- ၇။ သန္တိရဏ (စုံစမ်းစိတ်)
- ၈။ ဝုဋ္ဌော (ဆုံးဖြတ်စိတ်)
- ၉။ ဇော - ၇ - ကြိမ် (ကုသိုလ်ဇော၊ အကုသိုလ်ဇော)
- ၁၀။ တဒါရုံ - ၂ - ကြိမ်

အထက်ပါစိတ်အစဉ် (၁၇)ချက်၏ အစသုံးခုသည် ဘဝင်စိတ် ဖြစ်၏။ ဘဝင်စိတ်ဆိုသည်မှာ အိပ်ပျော်နေသောအခါ ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ်နှင့်တူ၏။ ထိုအချိန်တွင် အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ၊ အတွေး ဆိုသော ပစ္စုပ္ပန်အာရုံများ မရှိတော့ဘဲ ဘဝင်စိတ်၏ မူလအာရုံဖြစ်သော ကံ၊ ကမ္မနိမိတ်၊ ဂတိနိမိတ် တစ်မျိုးမျိုးကိုသာ အာရုံပြုနေ၏။ ထို့နောက် ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ တစ်ခုဖြစ်သော အဆင်းအာရုံနှင့် မျက်စိ တိုက်ဆိုင် ထိတွေ့ လိုက်သည်နှင့် မူလဘဝင်စိတ်သည် စိတ်အစဉ် သုံးချက်၌ ရပ်တန့်သွားပြီး အဆင်းအာရုံ အသစ်ဘက်သို့ နှလုံးသွင်း အာရုံပြုလိုက်သည်။ ၎င်း စိတ်ကို ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဟုခေါ်သည်။ ထိုစိတ်ချုပ်သွားပြီး မြင်စိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်၏။ ထို့နောက် မြင်သည့်အာရုံကိုလက်ခံစိတ် (သမ္ပဋိစ္ဆိုင်း)၊ အာရုံကို စုံစမ်းစိတ် (သန္တိရဏ)၊ အာရုံကို ကောင်း၊ မကောင်း ဆုံးဖြတ်စိတ် (ဝုဋ္ဌော)၊ ၎င်းနောက် ဆုံးဖြတ်သည့်အတိုင်း ကုသိုလ်၊

အကုသိုလ်ဇောများ အဟုန်ပြင်းစွာဖြင့် (၇)ကြိမ်ဖြစ်ပေါ်ပြီး ထိုဇောအာရုံ ကိုပင် ဆက်လက်အာရုံပြုသော တဒါရုံစိတ် (၂) ကြိမ်ဖြစ်ပေါ်ကာ မူလ ဘဝင်စိတ် ပြန်လည် ဖြစ်ပေါ်သွားတော့သည်။

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ စသော ဝီထိစဉ်တို့သည် အထက်ပါအတိုင်း တစ်သဘောတည်း အတူတူပင်ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် အတွေးဝီထိတွင် ဝုဋ္ဌောဆိုသောဆုံးဖြတ်စိတ်နှင့် တူညီသည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်မှ အစ ပြု၍ ဇော (၇)ကြိမ်၊ တဒါရုံ (၂)ကြိမ် ဖြစ်ပေါ်ပြီး စုစုပေါင်းစိတ် (၁၀) ချက်သာ ဖြစ်ပေါ်၏။

ဝီထိ၏ အမည်များကို ဒွါရနှင့်စပ်၍ နာမည်တပ်နိုင်၏။ စက္ခု ဒွါရ၌ ရူပါရုံထင်လာလျှင် ထိုရူပါရုံကို အာရုံပြုသော စိတ်အစဉ်သည် စက္ခုဒွါရဝီထိမည်၏။ ထို့အတူ သောတဒွါရဝီထိ၊ ယာနဒွါရဝီထိ၊ ဇိဝှာ ဒွါရဝီထိ၊ ကာယဒွါရဝီထိ၊ မနောဒွါရဝီထိဟု ဒွါရအလိုက် အမည်ရ၏။

စက္ခုဒွါရ၌ ရူပါရုံထိခိုက်သည့်အခါ မနောဒွါရ၌လည်း ယင်း ရူပါရုံ သည် တစ်ပြိုင်နက် ထင်၏။ ဤသို့လျှင် ရူပါရုံစသော အာရုံငါးမျိုးသည် နှစ်ဒွါရတို့၌ထင်လေ့ရှိသော်လည်း မနောဒွါရမှာ အာရုံအားလုံးနှင့် ဆက်ဆံ နေသောကြောင့် မနောဒွါရမှာ ထင်လာသည်ဟု အထူးမဖော်ပြတော့ဘဲ အများနှင့်မဆက်ဆံသော ဒွါရဖြင့်သာ အမည်တပ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ဝီထိစိတ်အစဉ်တွင် စက္ခုဝိဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိတ် (၇)လုံးသည်သာ စက္ခုဒွါရကို မှီ၍ဖြစ်၏။ ကျန်ဝီထိစိတ် အားလုံးတို့ကား မနောဒွါရကိုမှီ၍ ဖြစ်ကြသော်လည်း စက္ခုဒွါရဝီထိဟုပင် ခေါ်ဝေါ်သည်။ စက္ခုဒွါရဝီထိသည် ရူပါရုံ နှင့် စက္ခုဒွါရ စတင်ထိတွေ့ပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ် လာသော ပထမဆုံးစိတ်အစဉ် (၁၇)ချက်ဖြစ်သည်။ ထို့နောက် ၎င်းရူပါရုံ ကိုပင် ဆက်လက် အာရုံယူပြီး ဝီထိအစဉ်သည် မနောဒွါရမှာ ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ဆင်ခြင်ဝီထိဟု ခေါ်၏။ ဓမ္မာရုံမှာ ဖြစ်ပေါ် လာသော အာရုံကိုဆင်ခြင်သော စိတ်အစဉ်ဖြစ်သည်။ ထိုဝီထိတွင် စိတ် (၁၀)ချက်

သာပါဝင်၏။

(၁) မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း (၁) ကြိမ် - (ဓမ္မာရုံမှာ ထင်လာသော အာရုံကို ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်စိတ်)

(၂) ဇော (၇) ကြိမ် - (အဟုန်ပြင်းစွာ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားသောစိတ်)

(၃) တဒါရုံ (၂) ကြိမ် - (ဇောယူသည့် အာရုံကို ဆက်လက်သိသောစိတ်)

စက္ခုဒွါရဝီရိယံ စသောပဉ္စဒွါရဝီရိယံများ၏ နောက်၌ ဘဝင်များခြားလျက် မနောဒွါရဝီရိယံများ ဆက်လက်ဖြစ်ကြ၏။ ပထမ မနောဒွါရဝီရိယံကို ဆင်ခြင် ဝီရိယံ၊ ဒုတိယ မနောဒွါရဝီရိယံကို အမည်ဝီရိယံ၊ တတိယ မနောဒွါရဝီရိယံကို ဖြစ်ဝီရိယံဟုခေါ်၏။ အသံတစ်ခုကို ကြားလျှင် ထိုအသံ၏ အမည်ကိုသိရန် လေးဝီရိယံဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ဥပမာ-နွား ဟုအသံကြားလျှင် (၁)သောတဒွါရဝီရိယံ (၂) ဆင်ခြင်ဝီရိယံ (၃)အမည်ဝီရိယံ (၄)ဖြစ်ဝီရိယံ စသည်တို့ဖြစ်ပေါ် ပြီးမှ နွားပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အမည်ကိုပါ စိတ်တွင် သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။

ဖော်ပြပါ လေးဝီရိယံ စိတ်အစဉ်တွင် ပထမ နှစ်ဝီရိယံသည် ဖြစ်၊ အမည်ပညတ် မပါသေးချေ။ ပရမတ်စစ်စစ် ဖြစ်၏။ နောက်ဝီရိယံ နှစ်ခုတွင် ဖြစ်၊ အမည် စသောပညတ်များ ပါဝင်လာတော့သည်။ ဝိပဿနာရှုရာတွင် ပရမတ်ကိုသာ ရှုရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှုဉာဏ်ဖြစ်သော မဂ္ဂင်တရား ကို ဆင်ခြင်ဝီရိယံပြီးသည်နှင့် နှလုံးသွင်းနိုင်လျှင် အမည်နာမ စသည့်ပညတ် တို့သည် စိတ်တွင်မပေါ်နိုင်တော့ချေ။ ပရမတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ် နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါးကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်နိုင်ပေမည်။

“ နာမ၊ သဏ္ဍာန် မရောက်ရန် အမှန်သတိပြု။ ”
(ပခုက္ကူဆရာတော်ဘုရားကြီး)

ဥတုနိယာမ နှင့် ဝိဇနိယာမ

နွေ၊ မိုး၊ ဆောင်း ရာသီဥတုသည် ဥတုနိယာမအရ သူ့သဘော သူ့ဆောင်ပြီး ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲနေခြင်းဖြစ်သည်။ ဖန်တီးရှင်၊ တန်ခိုးရှင်က ပြုလုပ်နေခြင်းမဟုတ်ပါ။ အလိုလို ဖြစ်နေခြင်းလည်း မဟုတ်ပါ။ အကြောင်း တရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ သူ့သဘောသူ့ဆောင်ပြီး ဖြစ်ပေါ်နေသော ပရမတ္ထတရား၊ ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော တို့၏ အနတ္တသဘာဝ သာဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် သရက်စေ့က သရက်ပင်၊ သရက်ပင်က သရက်သီး သာသီးပါသည်။ ဝိဇနိယာမအရ သူ့အမျိုး၊ သူ့အပင်၊ သူ့အသီးသာ ဖြစ်နေကြသည်။ အလိုလိုဖြစ်တာ ဖန်ဆင်းလို့ဖြစ်တာ မဟုတ်ပါ။ အထက် ပါ နိယာမတို့ကို လေ့လာသိရှိခြင်းဖြင့် သဘာဝတရားတို့သည် အကြောင်း နှင့်အကျိုး၊ သူ့သဘောသူ့ဆောင်ပြီး ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲနေကြသော အနတ္တ သဘာဝကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် ကြည့်စေလိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် သည် အနတ္တသဘာဝကို ထိုးထွင်းသိမြင်သွားပြီး လောကတွင် အတ္တမရှိ၊ ငါ၊ ငါဥစ္စာမရှိ ကြောင်းကို သက်သေပြသွားခြင်းဖြစ်သည်။ အတ္တသဘော (Self) မှ အနတ္တသဘော (Non-self) ကို တင်ပြသွားခြင်းဖြစ်သည်။

အထက်ပါနိယာမ ငါးမျိုးစလုံးကို သက်ရှိ၊ သတ္တဝါတို့တွင် တွေ့ရ ပြီး သစ်ပင်၊ သစ်တောတို့တွင် ဥတုနိယာမနှင့် ဝိဇနိယာမကို တွေ့ရသည်။ ကျန်မြေ၊ ရေ၊ လေ၊ မီးတို့တွင် ဥတုနိယာမသာရှိသည်။ နိယာမနဲ့ အနတ္တ သဘောကို လူသားတို့ နှင့် ပတ်သက်၍ တင်ပြချင်ပါသည်။ လူသားတို့သည် မိဘနှစ်ပါးမှ မွေးဖွားကြသည်။ ဥတုနဲ့ ဝိဇနိယာမတို့၏ ပြုပြင်စီရင်မှုကြောင့် ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော ရုပ်တရားတို့ဖြစ်သည့် မျိုးဥနှင့် သုတ်ပိုး တို့ ပေါင်းစပ်ပြီး သန္ဓေသားလောင်းကို စတင်ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုသန္ဓေသား လောင်းတွင် ကမ္မနိယာမအရ အတိတ်ကံကြောင့် ဟဒယဝတ္ထုရုပ် (မနော အကြည်)နှင့် ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့သည် တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်ပေါ်၏။ စိတ္တနိယာမ အရ မုဒုဘဝအတွက် စိတ်အစဉ်သည် အစဉ်မပြတ် ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်

သည်။ ထိုစိတ်အစဉ်တွင် ပါသော ကံသတ္တိသည်၎င်း၊ မျိုးရိုးဗီဇသတ္တိသည်
၎င်း၊ ထိုသန္ဓေသားလောင်းပေါ်တွင် သက်ဆိုင်ရာ ရုပ်လက္ခဏာများကို
ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ဥတုနဲ့ အာဟာရကြောင့် သန္ဓေသားလောင်း ကြီးထွားလာ
၏။ ဗီဇအရ မိဘမျိုးရိုး နှင့်တူ၏။ ကံကြောင့် သူ့အကျိုးပေးအတိုင်း
ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဓမ္မနိယာမအရ ကံသည် ကမ္မဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ စိတ်သည်
စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဥတုသည် ဥတုဇရုပ်ကိုဖြစ်စေ၏။ အာဟာရသည်
အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေ၏။

ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု အာဟာရတို့၏ ပြုပြင်စီရင်မှုကြောင့် ဓာတ်ကြီး
လေးပါး ရုပ်တရားတို့သည် လူ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာ၊ အပါယ်ဘုံသားအဖြစ်
ကွဲပြားခြားနားသွားသည်။ ၎င်းတို့သည် ပရမတ်အားဖြင့် ရုပ်တရားများ
သာဖြစ်၍ ပညတ်အနေဖြင့်သာ ကွဲပြားနေသည်။ ကွဲပြားခြင်း၏
အကြောင်းကိုရှာသော် ကံကို တွေ့ရသည်။ ကံ၏ ပြုပြင်စီရင်မှုကြောင့်
ကွဲပြားနေခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် လူတစ်ဦး၏ ခေါင်း၊ ကိုယ်၊ ခြေ
လက်တို့သည် ရုပ်တရားများသာ ဖြစ်သော်လည်း တစ်ဦး နှင့် တစ်ဦး
မတူခြင်းမှာ ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရတို့၏ ပြုပြင် စီရင်မှုကြောင့် ဖြစ်သည်။
ယခု လူ့ဘဝတွင် ဆောင်ရွက်လိုက်သော အကြောင်းထိုက်သည့် ကံတို့သည်
စုတိသေဆုံးချိန်တွင် ထိုကံ၏ အာရုံကိုယူ၍ နောင်ဖြစ်မည့် ပဋိသန္ဓေစိတ်ကို
အကျိုးပြုတော့သည်။

လူဟူသော ပညတ်သည် ပရမတ်ဖြစ်သော ဓာတ်ကြီးလေးပါး
ရုပ်တရားများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော်လည်း ကံသတ္တိ၏ အာနိသင်ကြောင့်
ပညတ်တို့၏ အရိန်အဝါ သြဇာသည် ကြီးမား၏။ ပညတ်တို့တွင် ကံ၊ ဉာဏ်၊
ဝိရိယတို့၏ စီရင်ပြုပြင်မှုသည် ကြီးမားကျယ်ပြန့်လှ၏။ ထို့ကြောင့်
သမုတိသစ္စာထိုက်ပါသည်။ ပညတ်ကို မပယ်ရပါ။ လောကတွင် လှခြင်း၊
မလှခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်း၊ ကံကောင်းခြင်း၊ ကံဆိုးခြင်း၊
အောင်မြင်ခြင်း၊ ဆုံးရှုံးခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း၊ အသက်တိုခြင်း စသည့်

လောကဓံတို့သည် ပညတ်ပေါ်မှို၍ သိရှိနေရသော်လည်း ၎င်းတို့၏ နောက်ခံ အကြောင်းမှာ ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ တို့၏ ပြုပြင်စီရင်မှုကို ခံနေရခြင်းသာဖြစ်သည်။

ရှုပ်တရား နှင့် အနတ္တသဘာဝ

လူသေသောအခါ ကံ၊ စိတ်၊ အာဟာရတို့၏ စီရင်ပြုပြင်မှုကြောင့် ဖြစ်သော ရှုပ်တရားများမရှိသော်လည်း ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရှုပ်တရား များကတော့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ၎င်းရှုပ်တို့သည် လောကကြီး ထဲတွင် အမြဲပြောင်းလဲနေသော အနတ္တတရားများဖြစ်ကြသည်။ ရှုပ်တရား များဖြစ်သည့် ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယောတို့၏ သတ္တိများသည် လျော့သွားခြင်းလည်း မရှိ၊ တိုးသွားခြင်းလည်း မရှိပေ။ ဥပမာ - လူသေ ပြီးနောက် ကျန်ခဲ့သော အလောင်းကောင်သည် ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဥတုဇရုပ်အဖြစ်သာ ကျန်ရစ်တော့သည်။ ၎င်းဥတုဇရုပ်သည် တိရစ္ဆာန်များ၊ ပိုးမွှားများ၊ လင်းတများ၊ ကျီးကန်းများ အတွက်တော့ အာဟာရများ ဖြစ်ကြသည်။ မီးသဂြိုဟ် လိုက်သောအခါ အချို့ရှုပ်တို့သည် တေဇောဓာတ်၊ မီးအဖြစ်၎င်း၊ အချို့သည် ဝါယောဓာတ် အငွေ့အဖြစ်၎င်း၊ အချို့သည် အာပေါဓာတ် အရည်အဖြစ်၎င်း၊ အချို့သည် ပထဝီဓာတ် ပြာအဖြစ်၎င်း၊ ပြောင်းလဲသွားကြသည်။ ထိုအရည် အာပေါဓာတ်၊ ပြာ ပထဝီဓာတ်တို့သည် သစ်ပင်တို့အတွက် အာဟာရ ဓာတ်များ ဖြစ်လာကြပြန်သည်။ ထိုသစ်ရွက်၊ သစ်သီးတို့ကို လူသားများ စားသုံးခြင်းဖြင့် လူသားတို့၏ အာဟာရဇရုပ် များ ဥတုဇရုပ်များ တဖန် ပြန်လည် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။

ဤသို့ဖြင့် လောကကြီးထဲတွင် အမြဲပြောင်းလဲနေသော ဖြစ်စဉ် (Ever Changing Process) တစ်ခုသာ အမြဲတည်ရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ၎င်းဖြစ်စဉ်သည်လည်း အကြောင်းအကျိုးနှင့် သူ့သဘော သူ့ဆောင်ပြီးဖြစ်

နေသော အနတ္တသဘောသာရှိသည်။ ပညတ်အခေါ်အားဖြင့် လူများ၊ တိရစ္ဆာန်များ၊ သေဆုံးခြင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာများ ပျက်စီးခြင်း၊ လူများမွေးဖွားခြင်း၊ ပစ္စည်းဥစ္စာများဖြစ်ပေါ်ခြင်း စသည့်ဖြင့် ပြောဆိုနေကြသော်လည်း အကြောင်းရင်းဖြစ်သည့် ရုပ်တရားများကတော့ အကြောင်းအမျိုးမျိုး အခြေအနေအမျိုးမျိုးတို့၏ အောက်တွင် ရုပ်စွမ်းအားများအနေဖြင့် အမျိုးမျိုးပြောင်းလဲလျက် ဖြစ်၊ တည်၊ ပျက် အစဉ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ပရမတ် အရှိတရားတို့၏ အနတ္တသဘာဝများ အဖြစ်ဖြင့် တည်ရှိ နေကြခြင်းသာဖြစ်သည်။

ကျင့်စဉ်

(Practical approach to understanding of the truth)

ကျင့်စဉ်သည် ရုပ်နာမ် အကြောင်းအကျိုး၊ ဖြစ်မှုပျက်မှု အပေါ်တွင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတင်၍ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်အောင် အားထုတ်ရခြင်းဖြစ်သည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ကျင့်စဉ်သည် အများသိကြသည့် ကျင့်စဉ် ဖြစ်ပါသည်။ လက်တွေ့တွင် နယ်(၃)နယ် ခွဲခြားပြီး တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် ကျင့်လျှင် ပို၍အဆင်ပြေတတ်ပါသည်။

- (၁) သမုတိနယ် (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ)
- (၂) ပရမတ်နယ် (ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်)
- (၃) သစ္စာနယ် (လောကီ၊ လောကုတ္တရာ သစ္စာလေးပါး)

ပထမအဆင့်သည် သမုတိနယ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအမြင်မှ ပရမတ်နယ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်အမြင်သို့ ပြောင်းရန်ဖြစ်သည်။ ပရမတ်နယ် ရောက်လျှင် ရုပ်နာမ်ဖြစ်ပျက်နဲ့ ကျေနပ်မနေသင့်ချေ။ နောက်တစ်ဆင့် ဖြစ်သော သစ္စာနယ် ဝင်တတ်ရပေမည်။ သစ္စာဝင်တတ်မှ မဂ္ဂသစ္စာ ပွားများနိုင်၏။ ဘုရားရှင်၏ သာသနာတွင် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်သည် သာသနာ၏အနှစ် ဖြစ်သည်။ သစ္စာရောက်မှ အကျင့်ပြည့်စုံ၏။

၎င်းအကျင့်ကိုပင် သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ်ဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ်သည်သာ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း တစ်ကြောင်း တည်းသောလမ်း ဖြစ်သည်။

အဓိက သတိပြုရမည်မှာ နယ်ကွဲဖို့ ဖြစ်သည်။ ပရမတ်နယ်ကို နှလုံးသွင်းနေရင်း သမုတိနယ်ထဲသို့ ပြန်ကျသွားတတ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အမြင်ကို မလွန်နိုင်ဘဲ ရှိတတ်၏။ ပရမတ်အသိနယ် မစင်ကြယ် သ၍ သစ္စာနယ်က လက်ခံမည် မဟုတ်ချေ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ သမုတိနယ်ကို မကျော်နိုင်သ၍လည်း ပရမတ်နယ်မရောက်။ ပရမတ် မရောက်သ၍လည်း သစ္စာနယ်ကို ဝင်လို့မရသေးချေ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ ဆိုသော သမုတိနယ်ကို မပယ်ရသော်လည်း သစ္စာနယ်မှာရှိသော သမုဒယ ကိုတော့ ပယ်ရမည်။ ထို့ကြောင့် ပရမတ်နယ်သည် ကြားခံဖြစ်၍ မသိမဖြစ် အရေးကြီးလှပါသည်။ ထို့ကြောင့် နယ်(၃) နယ်စလုံးကို ပိုင်းခြားသိပြီး မဂ္ဂင်သစ္စာနဲ့ နှလုံးသွင်းတတ်ရန် သတိပဋ္ဌာန်ဖြစ်နေဖို့ အထူး လိုအပ် ပေသည်။

ဝိပဿနာပွားများအားထုတ်ရာတွင် ပထမဆုံးအဆင့်သည်အလွန် အရေးကြီး၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအမြင်ဆိုသော သမုတိနယ်ကို ကျော်ရန် ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် သမုတိနယ်ကို သမထနည်းဖြင့် ဖြတ်ကျော် ကြ၏။ ဝင်လေ ထွက်လေ၊ ပိန်တယ်ဖောင်းတယ်၊ ကြွတယ် လှမ်းတယ် စသည့်ဖြင့် သမာဓိထူထောင်ပြီး ဝါယောပရမတ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖမ်းကြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အမြင်ကို ကျော်လွန်အောင် အားထုတ် ကြ၏။ နောက်တစ်နည်းမှာ ဒုက္ခဝေဒနာ (နာကျင်မှု) ကို ရှုရင်းသမာဓိ ထူထောင်ကြသည်။ သမာဓိအားကောင်းလာသော်လည်း ဝေဒနာပရမတ် ကို ပညာနဲ့ မကောက်နိုင်ကြသောကြောင့် အများအားဖြင့် ပရမတ်နယ်သို့ မရောက်နိုင်ကြဘဲ သမထနယ်အတွင်း ကျဆင်းသွားတတ်ကြသည်။

ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအမြင်ကို ကျော်လွန်ရန် နောက်တစ်နည်းမှာ

ပညာဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းဖြစ်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမ တို့သည် အပြင်လောက သမုတိနယ်မှာ တကယ်ရှိ၏။ လက်မခံလို့ မရပါ။ သို့သော် မြင်လိုက်၊ ကြားလိုက်၊ တွေးလိုက်သောအခါ စိတ်တွင်ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အယူကင်းပြီး ပရမတ် ရုပ်နာမ်မြင်ဖို့ရန်သာ အဓိကဖြစ်သည်။ ၎င်းအတွက် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကို ပယ်ရန် ပညာဖြင့် အားထုတ် နိုင်ပါသည်။

သို့သော် မည်သည့်နည်းကို ကျင့်သုံးသည်ဖြစ်စေ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အမြင်ဖြစ်သော သမုတိနယ်မှ ပရမတ် နယ်သို့ ရောက်ပြီး သစ္စာအမြင်ဖြင့် နှလုံးသွင်းနိုင် ရပေမည်။ သို့မှသာ သစ္စာလေးပါးကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် ပြုနိုင်ပေမည်။

ဝိပဿနာကျင့်စဉ်တွင် သတိပဋ္ဌာန် (၄) ပါး ရှိ၏။

- (၁) ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်
- (၂) ဝေဒနာနုပဿသတိပဋ္ဌာန်
- (၃) စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်
- (၄) ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်

သတိပဋ္ဌာန်(၄) ပါး အကြောင်းကို အများအားဖြင့် ကြားဖူးကြ ပါမည်။ ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ သည် ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ်တို့ကို ရှုပွားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဓမ္မနုပဿနာကိုတော့ သဘောတရားကို ရှုတာလို့ အကြမ်းအားဖြင့် သိကြပါသည်။ ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ စိတ် ရှုတာနဲ့ သဘောတရားရှုတာ ဘာကွာသလဲလို့ စိစစ်ကြည့်သင့် ပါသည်။ ဥပမာ - ပိန်တယ်၊ ဖောင်းတယ်၊ ကြွတယ်၊ လှမ်းတယ်၊ ချတယ်ဟု မှတ်ကြပါသည်။ အဓိက ရုပ်ကို ရှုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုရုပ်တွင် အစပိုင်း၌ ပညတ်၊ ပရမတ်ရောနေပါသည်။ ခိုင်ခြင်း၊ မြဲခြင်းဖြစ်တဲ့ ပညတ်ရုပ် တွေကိုသာ တွေ့နေရပါသည်။ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ အားကောင်း လာတဲ့အခါ ပိန်တယ်၊ ဖောင်းတယ်ကိုကျော်နိုင်ပြီး လှုပ်သည့်သဘောကို မိလာပါသည်။ ထို့အတူ ကြွတယ်၊ လှမ်းတယ်၊ ချတယ်ကို ဖယ်နိုင်ပြီး

လှုပ်မှုသဘောကိုပဲ သိလာပါပြီ။ ပညတ်မဖက် ပရမတ်သက်သက်ဖြစ်တဲ့ လှုပ်တဲ့သဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်လာသည်။ ထိုသဘော တရားသက်သက်ရောက်လျှင် ပရမတ်ကိုမိလာတော့သည်။ ပရမတ် တွေ့သောအခါ ပရမတ်တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာဖြစ်တဲ့ အကြောင်း တိုက်ဆိုင်လျှင် အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဖြစ်တဲ့နေရာမှာ ချုပ်ပျောက်၏။ ခိုင်ခြင်း၊ မြဲခြင်းမရှိ၊ သူ့သဘော သူ့ဆောင်ပုံ စသည့် အနတ္တလက္ခဏာ များကို တွေ့ရသည်။ အနတ္တမြင်သောအခါ အတ္တချုပ်ပျောက်တော့၏။

ထို့ကြောင့် ရုပ်ဖြစ်စေ၊ ဝေဒနာဖြစ်စေ၊ စိတ်ဖြစ်စေ အစပိုင်း နှလုံးသွင်းချိန်တွင် ပညတ်၊ ပရမတ်ရောနေတတ်၏။ ထို့နောက် သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ အားကောင်းလာသောအခါ ပညာဖြင့် ပရမတ်စစ်စစ်ကို တွေ့ပြီး သဘောတရားမျှပဲဟု ဉာဏ်ကသိမြင်လာပြီး နောက်ဆုံးမှာ သဘောတရားဆိုတဲ့ ဓမ္မနုပဿနာထဲ ဝင်ရောက်သွားတော့သည်။

ဘုရားရှင်သည် သစ္စာလေးပါး သိမြင်ရန်အတွက် ဟောကြား တော်မူထားခဲ့သော ကျင့်စဉ်များ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဘယ်သူ့နည်းရယ်လို့ မရှိပါ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအစွဲများ ပြုတ်ရန်အတွက် တရားဒေသနာများကို ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ ရိပ်သာစွဲ၊ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲ၊ နည်းစွဲများ မဖြစ်အောင် အထူး သတိပြုသင့်ပါသည်။ ဘယ်နည်းလမ်း၊ ဘယ်ရိပ်သာက ပိုကောင်း တယ်လို့မရှိပါ။ လူတိုင်း မိမိနှင့် သင့်လျော်သောတရားနှင့် ဆရာကောင်း ကို ရှာဖွေရန်သာ အဓိက ဖြစ်ပါသည်။

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်တွင် ကျင့်စဉ်သည် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားပင် ဖြစ်ပါသည်။ မဂ္ဂင်တရားပွားခြင်းဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၊ နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက် ပြုဆိုက်ရောက်ခြင်း ဆိုသော သိ၊ ပယ်၊ ဆိုက်၊ ပွား သစ္စာလေးပါး တရားကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်ပြုနိုင်ပေမည်။

အကျိုးဒုက္ခ နှင့် အကြောင်းဒုက္ခ

ဒုက္ခဆင်းရဲကို လူတိုင်းသိပါသည်။ သို့သော် ခန္ဓာဆင်းရဲနှင့် ကိလေသာဆင်းရဲနှစ်မျိုးရှိကြောင်းကိုတော့ လူတိုင်း မသိနိုင်ကြပါ။ အကျိုးဒုက္ခနဲ့ အကြောင်းသမုဒယတို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ ခန္ဓာဆင်းရဲသည် အကျိုးဒုက္ခဖြစ်၍ ကိလေသာဆင်းရဲသည် အကြောင်းသမုဒယဖြစ်သည်။ ဥပမာ- ကိုယ်နာခြင်းသည် ခန္ဓာဆင်းရဲဖြစ်၍ ကိုယ်နာခြင်းကို မနှစ်သက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သောဒေါသသည် ကိလေသာဆင်းရဲဖြစ်သည်။

ထိုအခါ ကိုယ်နာသောကြောင့် စိတ်နာခြင်းပါ ဖြစ်ပေါ်လာတော့သည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ လူတိုင်းသည် မိမိကိုယ်ကို အလွန်ချစ်ခင်ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် မိမိကိုယ်မှာ သမုဒယ အမှန်တကယ် ရှိကြ၏။ ကိုယ်နာခြင်းသည် ခန္ဓာဆင်းရဲဖြစ်သော်လည်း မိမိကိုယ်ကိုချစ်သော သမုဒယကြောင့် စိတ်တွင်ဖြစ်သော ဒေါသသည် သမုဒယအကြောင်းခံကြောင့်ဖြစ်သော ကိလေသာဆင်းရဲဖြစ်လေသည်။ ကိုယ်နာခြင်းဆိုသော ခန္ဓာဆင်းရဲကို ဆေးသောက်၍ပျောက်နိုင်၏။ သို့သော် မိမိစိတ်တွင် ဖြစ်သော ကိလေသာဆင်းရဲကိုတော့ သမုဒယပယ်နိုင်မှ ပျောက်ပေမည်။ ထိုသို့ ခန္ဓာနှင့်ကိလေသာ ဆင်းရဲနှစ်ခုကို ပိုင်းခြားသိရန် မလွယ်လှပေ။

ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမတွင် ကိုယ်သာနာ၍ စိတ်မနာစေနှင့်လို့ ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။ ကိုယ်နာတာကိုတော့ ဆရာဝန်နှင့် ကုသပျောက်ကင်းနိုင်သော်လည်း စိတ်နာတာကိုတော့ သမုဒယကို ပယ်နိုင်မှ ပျောက်ကင်းနိုင်ပေမည်။ သမုဒယကိုပယ်နိုင်မည့် ဆေးသည် မဂ္ဂသစ္စာ ဆေးပင်ဖြစ်သည်။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်ကို ကျင့်သုံးပါက မလွဲသာ၍ ကိုယ်နာရသော်လည်း စိတ်မနာတော့ချေ။ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသ ဆိုသော ဆင်းရဲအပေါင်းတို့မှ ငြိမ်းအေးလွတ်မြောက်ကြကုန်တော့သည်။

ဝိပဿနာဘာဝနာ

လောကတရားဖြစ်သော ရုပ်နာမ်၊ ကြောင်းကျိုး၊ ဖြစ်ပျက်တို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာတင်ပြီး သစ္စာ (၄)ပါးနဲ့စပ်၍ နှလုံးသွင်း တတ်အောင် လေ့လာသင်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ အကျိုးကျေးဇူးကတော့ လောကကိုလွန်မြောက်တဲ့ အရိယာသစ္စာ အသိအမြင်ရရှိခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝိပဿနာဆိုသည်မှာ လောကသစ္စာနှင့် လောကုတ္တရာသစ္စာကို နားလည် ရန်အားထုတ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (Understanding of the Truth)

ဘာသာရေး (Religion)သည် ယုံကြည်မှု (Faith)၊ ကိုးကွယ်မှု (Worship)၊ ဆုတောင်းမှု (Pray) တို့အပေါ်တွင် အခြေခံသည်။ အမှန် တရား၊ သစ္စာကိုရှာဖွေရာတွင် ကြောက်ရွံ့ခြင်းကင်းမှု (Fearless)၊ လွတ်လပ်မှု (Freedom)၊ တရားမျှတမှု (Fair)တို့အပေါ်တွင် အခြေခံသည်။ ဗုဒ္ဓဝါဒသည် သဘာဝကို ပိုင်းခြားစိပ်ဖြာ၍ မဇ္ဈိမပဋိပဒါကျကျအမြင်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြု သိအပ်သော ဝိဘဇ္ဇဝါဒဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ဆုံးမ သင်ကြားမှုများမှ ခွဲခြားစိတ်ဖြာတတ်သည့် အသိဉာဏ် (Analysing knowl- edge) ကိုရရှိ၍ ၎င်းဉာဏ်ဖြင့် လောကအမှန်တရားမှ လောကုတ္တရာ အမှန်တရား အထိထိုးထွင်း သိမြင်သွားသော အသိဉာဏ် (Wisdom)ကို ရရှိနိုင်ပေမည်။

•နွှာ(၅)ပါး

ခန္ဓာဆိုသည်မှာ အစုအပေါင်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရသည်။ ခန္ဓာတွင် ရုပ်နှင့် နာမ်နှစ်မျိုး ပါဝင်သည်။ ရုပ်ခန္ဓာ (၁) မျိုးနှင့် နာမ်ခန္ဓာ (၄)မျိုးတို့ ဖြစ်သည်။ ခန္ဓာ (၅)ပါးဟုလည်း ခေါ်သည်။

- ၁။ ရူပက္ခန္ဓာ - ဖေါက်ပြန်ပြောင်းလဲတတ်သောသဘော။
- ၂။ ဝေဒနက္ခန္ဓာ - ခံစားတတ်သောသဘော။
- ၃။ သညာက္ခန္ဓာ - မှတ်သားတတ်သောသဘော။

- ၄။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ - စေ့ဆော်ပြုပြင်တတ်သောသဘော။
- ၅။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ - သိတတ်သောသဘော။

သတိပဋ္ဌာန်လေးမျိုး နှင့် ခန္ဓာ (၅) ပါး

- ၁။ ကာယာနုပဿနာ - ရုပ်ကို ရှုမှတ်ခြင်း။
- ၂။ ဝေဒနာနုပဿနာ - ဝေဒနာကို ရှုမှတ်ခြင်း။
- ၃။ စိတ္တာနုပဿနာ - စိတ်ကို ရှုမှတ်ခြင်း။
- ၄။ ဓမ္မာနုပဿနာ - သညာ နှင့် သင်္ခါရကို ရှုမှတ်ခြင်း။

သတိပဋ္ဌာန် နှင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း (၂၁) မျိုး

- ကာယာနုပဿနာတွင် ကမ္မဋ္ဌာန်း (၁၄)မျိုးပါဝင်သည်။
 - အာနာပါန (ဝင်လေထွက်လေ) - ၁ မျိုး
 - ဣရိယာပထ (လျောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ်၊ သွား) - ၁ မျိုး
 - သမ္ပဇည (ကွေးတယ်၊ ဆန့်တယ်) - ၁ မျိုး
 - ပဋိကူလ (၃၂ ကောဋ္ဌာသ) - ၁ မျိုး
 - စတုဓါတုဝ ဝတ္တန် (ခါတ်ကြီးလေးပါး) - ၁ မျိုး
 - သိဝထိက (လူသေကောင်) - ၉ မျိုး

- ၁၄မျိုး
- ဝေဒနာနုပဿနာ - ၁ မျိုး
- စိတ္တာနုပဿနာ - ၁ မျိုး
- ဓမ္မာနုပဿနာတွင် (၅) မျိုးပါဝင်၏။
 - နိဝရဏ (၅) ပါး - ၁ မျိုး
 - ခန္ဓာ (၅) ပါး - ၁ မျိုး
 - အာယတန (၁၂) ပါး - ၁ မျိုး
 - ဗောဇ္ဈင် (၇) ပါး - ၁ မျိုး
 - သစ္စာ(၄) ပါး - ၁ မျိုး

နည်းလမ်း (၂) မျိုး

သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ်ကို အားထုတ်ရာတွင် အောက်ပါနည်းလမ်း (၂) မျိုးဖြင့် မိမိနှစ်သက်သလို အားထုတ်နိုင်သည်။

- ၁။ သမထယာနိက
(သမာဓိကို ရှေ့သွားပြု၍ ဝိပဿနာ အားထုတ်ခြင်း)
 - ၂။ ဝိပဿနာယာနိက
(ပညာကိုရှေ့သွားပြု၍ဝိပဿနာ အားထုတ်ခြင်း)
- သမထ ဆိုတာ အသိမခက်၊ အကျင့်ခက်၏။
ဝိပဿနာဆိုတာ အကျင့်မခက်၊ အသိခက်၏။

သစ္စာသိမှုတွင် အဆင့်(၄) ခုပါဝင်သည်။

- ၁။ ပထမအဆင့် သစ္စာသိသူကို သောတာပန်ဟု ခေါ်၏။
- ၂။ ဒုတိယအဆင့် သစ္စာသိသူကို သကဒါဂါမ်ဟု ခေါ်၏။
- ၃။ တတိယအဆင့် သစ္စာသိသူကို အနာဂါမ်ဟု ခေါ်၏။
- ၄။ စတုတ္ထအဆင့် သစ္စာသိသူကို ရဟန္တာဟု ခေါ်၏။

“ ဝိပဿနာ အခြေခံတရားတော် ” (မဟာစည် ဆရာတော်ကြီး)

- ၁။ ဝိပဿနာဉာဏ် ဆိုတာ ဘယ်ဟာရှု၍ ဖြစ်သနည်း။
- ၂။ စွဲလမ်းနိုင်ရာ ငါးခန္ဓာ မှန်စွာရှု၍ ဖြစ်သတည်း။
(အကျိုးခန္ဓာငါးပါးကို ဝိပဿနာရှုရန် ဆိုလိုသည်။)
- ၃။ ဘယ်အကျိုးငှာ ထိုခန္ဓာ ဘယ်အခါ ရှုရပါသနည်း။
- ၄။ မစွဲဖို့ရာဖြစ်ဆဲမှာ မှန်စွာ ရှုရပါသတည်း။
(ဥပါဒါန် မစွဲဖို့ရန်ရှုရ၏။)
- ၅။ ဖြစ်ခိုက်မရှု၊ ရုပ်နာမ်စု၊ စွဲမှု ဝင်ရောက်သည်။
(မရှုနိုင်လျှင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ဝင်သည်။)

- ၆။ မြဲတယ်၊ ကောင်းတယ်၊ ငါကောင်နွယ် တကယ်ထင်တတ်သည်။
(နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တနှင့် စွဲယူသော အကြောင်း ခန္ဓာပေါ်၏။)
 - ၇။ ဖြစ်တိုင်းမှတ်ရှု၊ ရုပ်နာမ်စု စွဲမှုကင်းပျောက်သည်။
(မဂ္ဂသစ္စာနှင့် ရှုလျှင် ဥပါဒါန်ချုပ်၏။)
 - ၈။ မမြဲ၊ ဆင်းရဲ၊ သဘောပဲ ဉာဏ်ထဲရှင်းတော့သည်။
(ရုပ်နာမ်၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တကိုမြင်၏။)
 - ၉။ စွဲမှုကင်းပျောက် မင်္ဂလမ်းပေါက် ဆိုက်ရောက် နိဗ္ဗာန်ပြည်။
(ဥပါဒါန် ချုပ်လျှင်နိဗ္ဗာန် ရောက်၏။)
- မှတ်ချက် - () တို့သည် စာရေးသူ၏ ရှင်းလင်းချက်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

“ အစွန်း (၂) ပါး ”

ဓမ္မစကြာတွင် အစွန်းနှစ်ပါးကို ကာမသုခလ္လိကာ နုယောဂ အကျင့် (ကာမဂုဏ် ခံစားခြင်းအစွန်း) နှင့် အတ္တကိလမထာ နုယောဂ အကျင့် (ခန္ဓာကိုယ်ညှင်းဆဲခြင်းအစွန်း) ဟု ဟောကြားခဲ့သည်။ တရားအားထုတ်ရာတွင် လောဘအစွန်း နှင့် ဒေါသအစွန်းကိုလည်း ရှောင်ပြီး ဉာဏ်နဲ့ယှဉ်သော ဥပေက္ခာကို နှလုံးသွင်းသင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် ပညတ်အစွန်းနှင့် ပရမတ်အစွန်းကိုလည်း ရှောင်ရပေမည်။ ပညတ်အစွန်းသည် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအနေဖြင့် ပညတ်ရုပ်နာမ်တွေကို ရှုပွားနေခြင်းဖြစ်သည်။ ပရမတ်အစွန်းဆိုသည်မှာ ရုပ်နာမ်ပရမတ်တရားတွေကို တိုက်ရိုက်မြင်တွေ့ ရန် အားထုတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ပရမတ်တို့၏ သဘာဝမှာ တိုက်ရိုက် မမြင်တွေ့နိုင်ချေ။ စိတ်သည် တစ်ကြိမ်မှာ နှစ်စိတ်ပြိုင် မဖြစ်သောကြောင့် အရှုဉာဏ်ဖြစ်လျှင် အရူခံတရားတို့သည် ချုပ်ပျောက်ပြီး ဖြစ်၏။ သို့သော် အရှုဉာဏ်ကို အာရုံအဖြစ် ကျေးဇူးပြုသွားသောကြောင့် ဓမ္မာရုံမှာ အာရုံအဖြစ်သာ ပရမတ်တရားတို့ကို လက္ခဏာ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။

မဇ္ဈိမပဋိပဒါ

ခန္ဓာကိုယ်လည်း မပင်ပန်းစေဘဲ စိတ်ကိုလည်း ကာမဂုဏ်ကြား မသွားစေဘဲ ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ပုံပျက်ပုံကို အမှန်အတိုင်းမြင်အောင် ဆင်ခြင် နေခြင်းသည် လမ်းမှန်ဖြစ်၏။ **(နမ္မာ: ဆရာတော်ကြီး)**

မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်သည် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးအကျင့်ဖြစ်သည်။ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးဖြင့်သာ အစွန်းနှစ်ပါးမှလွတ်သော အလယ်လမ်းမှန်ဖြစ်သည့် မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းကို လျှောက်လှမ်းနိုင်၏။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဆိုသည်မှာ အင်္ဂါ ရှစ်ပါးရှိသော မဂ္ဂင်အကျင့် ဖြစ်သည်။

- ၁။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ - မှန်စွာမြင်ခြင်း (Right understanding)
- ၂။ သမ္မာသင်္ကပ္ပ - မှန်စွာကြံခြင်း (Right thought)
- ၃။ သမ္မာဝါစာ - မှန်စွာပြောခြင်း (Right speech)
- ၄။ သမ္မာကမ္မန္တ - မှန်စွာလုပ်ခြင်း (Right action)
- ၅။ သမ္မာအာဇီဝ - မှန်စွာအသက်မွေးခြင်း (Right earning)
- ၆။ သမ္မာဝါယာမ - မှန်စွာအားထုတ်ခြင်း (Right effort)
- ၇။ သမ္မာသတိ - မှန်စွာအောက်မေ့ခြင်း (Right mindfulness)
- ၈။ သမ္မာသမာဓိ - မှန်စွာတည်ကြည်ခြင်း (Right concentration)

ဣရိယာပုထ် သမ္ပါယနဖြစ်ခြင်း

ဣရိယာပုထ် တစ်ခုမှာ အနေကြာလာလျှင် ခန္ဓာကိုယ် ပင်ပန်း ဆင်းရဲလာတော့သည်။ ဣရိယာပုထ် မျှတအောင် လျှောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ်၊ သွားတို့ကို သင့်တော်သလို ပြောင်းလဲကျင့်သုံးသင့်သည်။ သို့သော် ဣရိယာပုထ် ပြောင်းသောအခါ ကိုယ်ဆင်းရဲပင်ပန်းမှု သက်သာသွား သောကြောင့် နှစ်သက်သောစိတ်၊ လောဘကိလေသာ ဝင်ရောက်လာသည်။ ဣရိယာပုထ် ပြောင်းလဲလို့ဖြစ်ပြီး ပျက်နေတဲ့သဘော အမှန်ကို မရှုမိ တော့ချေ။ ကာမသုခလ္လိကာ နုယောဂ အစွန်းထဲ ကျဆင်းသွားတော့သည်။

ဥပေက္ခာ

ကာမအကျင့်နှင့် အတ္တအကျင့် အစွန်းနှစ်ပါးမှလွတ်ရန် ဥပေက္ခာကို ပွားများအားထုတ်ရမည်။ ကာမအကျင့်သည် သုခဝေဒနာဖြစ်၍ တဏှာဦးဆောင်၏။ အတ္တအကျင့်သည် ဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်၍ အဝိဇ္ဇာဦးဆောင်၏။ ကာမအကျင့်သည် သဿတ အယူဖြစ်၍ အတ္တအကျင့်သည် ဥစ္စေဒအယူဖြစ်သည်။ ကာမအကျင့်သည် အမှန်တရားမှ ဆုတ်နစ်စေ၍ အတ္တအကျင့်သည် အမှန်တရားကို လွန်ပြေး၏။ သစ္စာမသိတဲ့အကျင့်ကို အနုယောဂဟုခေါ်၍ သစ္စာသိတဲ့ အကျင့်ကို ပဋိပဒါဟု ခေါ်သည်။ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈိမပဋိပဒါလမ်းစဉ်ဖြင့်သာ သစ္စာကို သိမြင်နိုင်သည်။

ဥပေက္ခာအတွက် နည်းလမ်း (၂) မျိုး

- (၁) ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော ဥပေက္ခာ။
- (၂) ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဥပေက္ခာ။

ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော ဥပေက္ခာကို သမထနည်းဖြင့် ထူထောင်နိုင်၏။ ကြာရှည်စွာ ထိုင်နိုင်၏။ သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာတို့ကို လျစ်လျူပြုသော ဥပေက္ခာဝေဒနာ ထင်ရှားလာသည်။ အာရုံတစ်ခုတည်း အပေါ်မှာသာ စိတ်ကို တည်ကြည်စွာ ထားခြင်းဖြစ်သည်။ သမာဓိအရာဖြစ်၏။ (စတုတ္ထဈာန်တွင် ဥပေက္ခာနှင့် ဧကဂ္ဂတာဖြစ်၏။)

ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဥပေက္ခာကို ဝိပဿနာနည်းဖြင့် ထူထောင်သည်။ ပညာအရာဖြစ်သည်။ အာရုံတို့၏ မမြဲမှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်သည်။ ကိုယ့်အလိုအတိုင်း မဖြစ်။ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်မှသာ ခဏတာ ဖြစ်ပေါ်သည်။ အကြောင်းကင်းတာနဲ့ မရှိတော့ချေ။ အနှစ်သာရ မရှိ။ သုညတသဘောသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ၎င်းအာရုံတို့၏ အကောင်း

အဆိုးကို လျစ်လျူပြုသည်။ သင်္ခါရတို့အပေါ် ဥပေက္ခာဖြစ်ပေါ်လာ၏။
(ဝိပဿနုပေက္ခာ၊ သင်္ခါရုပေက္ခာ)

၎င်းဥပေက္ခာနှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်ဖြင့် မဇ္ဈိမပဋိပဒါ လမ်းကြောင်း မှန်ကို တွေ့မြင်သွားသည်။ ဥပေက္ခာ နှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်ဟု ဆိုသော်လည်း ဥပေက္ခာသည် ဉာဏ်မဟုတ်။ ဥပေက္ခာထဲမှ ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဉာဏ်သည်သာ ပညာဖြင့် ဒုက္ခမှ လွတ်မြောက်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းဉာဏ်ဖြင့်သာ ရုပ်နာမ်တရား၊ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ဆင်ခြင်ပွားများ ခြင်းဖြင့် သစ္စာဆိုက်သည့်တိုင်အောင် ထိုးထွင်းသိမြင်သွားတော့သည်။ ရုပ်နာမ်သည် ဒုက္ခသစ္စာ၊ ဉာဏ်သည် မဂ္ဂသစ္စာဖြစ်၏။ ရုပ်နာမ် ဒုက္ခ ချုပ်ငြိမ်းရာသည် နိရောဓသစ္စာဖြစ်၏။ ဒုက္ခသစ္စာမှ ဉာဏ်သည် လွတ် မြောက်သွားသည်။ ဝိမုတ္တိရသ ဟုခေါ်သည်။ သာသနာ၏ အနှစ်ဖြစ်၏။

ဉာဏ်

သတိပဋ္ဌာန်အကျင့်ဖြင့် ဝိပဿနာပွားများနှလုံးသွင်းသူတို့တွင် ရုပ်နာမ်အပြင် ခန္ဓာတွင် ဉာဏ်တစ်ခု ပါဝင်လာသည်။ ၎င်း ဉာဏ်သည် နာမ်နှင့်မတူပါ။ တရားကို နှလုံးသွင်းသူတို့တွင် ဉာဏ်သည် အထိုက် အလျောက်ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ဉာဏ်သည် နာမ်တွင်ပါဝင်သည့် ပညာ စေတသိက်၊ အမောဟ ဖြစ်သည်။ ၎င်းကို မဂ္ဂင်ပညာဖြင့် ထုံမွမ်းလိုက်သော အခါ အားကောင်းသော ဉာဏ်ဖြစ်လာသည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဟုလည်း ဆိုထိုက်သည်။

ဉာဏ်နှင့် ရုပ်နာမ် ကွဲလာသောအခါ ရုပ်နာမ်သည် လောက ဖြစ်၏။ လောကတွင်ကောင်းမှု၊ ဆိုးမှုတို့သည် ကံပေါ်တွင် မူတည်၍ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ကံကောင်းမှုကို လိုလားတောင့်တကြ၍ ကံချမ်းသာကို နားလည်ကြပါသည်။

ဉာဏ်သည် ရုပ်နာမ်လောကမှ လွတ်မြောက်သွားသည်။ ရုပ်နာမ်
လောက၏ ကောင်းမှု၊ ဆိုးမှုတို့သည် ဖြစ်တိုင်းပျက်နေသော ဒုက္ခသစ္စာသာ
ဖြစ်သည်။ ဉာဏ်သည် ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်သော ရုပ်နာမ်ကို ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာဖြင့်
စွဲယူခြင်းသမုဒယမှ လွတ်မြောက်သွား၏။ ၎င်းဉာဏ်ချမ်းသာကို သိမြင်သူ
မှသာသဘောကျပေမည်။ ပညာဝိမုတ္တိဖြင့် လွတ်မြောက်သော ဉာဏ်
ချမ်းသာကို နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာဟု ခေါ်ဆိုနိုင်၏။

ဓမ္မာ နှင့် အကြောင်းအကျိုး

ခန္ဓာဆိုသည်မှာ - ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး (သို့မဟုတ်) ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ် သည်။
၎င်းတို့ကို အောက်ပါအတိုင်း အကျဉ်းအားဖြင့် သိထားသင့်သည်။ ရုပ်တွင်
ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝဏ္ဏ(အဆင်း)၊ ဂန္ဓ(အနံ့)၊ ရသ (အရသာ)၊
ဩဇာ (အဆီ)စသည့်ဖြင့် အနည်းဆုံးရှစ်မျိုး ပါဝင်ကြ သည်။ နာမ်တွင် စိတ်
(ဝိညာဏက္ခန္ဓာ)၊ ဝေဒနာ (ဝေဒနာက္ခန္ဓာ)၊ သညာ (သညာက္ခန္ဓာ)၊ သင်္ခါရ
(သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) တို့ပါဝင်ပြီး သင်္ခါရတွင် အနည်းဆုံး စေတသိက် (၅)လုံး
ပါဝင်သည်။ ၎င်းတို့မှာ ဖဿ၊ စေတနာ၊ မနသိကာရ၊ ဧကဂ္ဂတာ၊
ဇီဝိတတို့ဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာရှုနိုင်သော ခန္ဓာပေါ်သည့် နေရာကိုလိုက်၍ (၆)မျိုး
ခွဲခြားထားသည်။ မြင်ခန္ဓာ၊ ကြားခန္ဓာ၊ နံခန္ဓာ၊ စားခန္ဓာ၊ ထိခန္ဓာ၊ တွေးခန္ဓာတို့
ဖြစ်ကြသည်။ ၎င်းခန္ဓာတို့အပေါ်တွင် သမုဒယ (ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာ)ရှိလျှင် ဒုက္ခ
ဖြစ်၏။ သမုဒယ (ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာ) မရှိလျှင် ဒုက္ခချုပ်၏။ ခန္ဓာက ပိုင်းခြားသိရမဲ့
တရားဖြစ်၍ ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာက ပယ်ရမဲ့တရား ဖြစ်သည်။ ခန္ဓာသည်
အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် စဉ်ဆက်မပြတ် ထပ်ကာ၊ ထပ်ကာ
ဖြစ်ပျက်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာသည် အကြောင်းအကျိုး
ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအကျိုးသည်လည်း ခန္ဓာ သဘာဝပင်ဖြစ်၏။

(အကြောင်း) (အကျိုး)
မျက်စိ + အဆင်း → မြင်စိတ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ

မျက်စိ + အဆင်း (ရူပက္ခန္ဓာ)နှင့် နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးအပေါင်း ဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးဖြစ်၏။ ၎င်းတို့သည် အကြောင်းအကျိုးသာ ဖြစ်သည်။ မြင်လိုက်၊ ကြားလိုက်၊ နံလိုက်၊ စားလိုက်၊ ထိလိုက်၊ တွေးလိုက် သည်နှင့် အကျိုးဖြစ်နေတော့သည်။ အကြောင်းမရှိတော့ချေ၊ အကြောင်း သည် အကျိုးထက် အရင်စောသည်။ အကြောင်းနှင့်အကျိုးသည် တစ်ပြိုင်တည်း နီးပါးဖြစ်ကြသော်လည်း ကျွန်တော်တို့ သိခြင်းသည်အကျိုး တရားပေါ်လို့ သိခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ ဝင်လေထွက်လေ နှင့် နှာသီးဖျား၊ ကိုယ်နှင့် အဝတ်၊ ခြေထောက်နှင့် ဖိနပ်စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရားများ ရှိနေကြသော်လည်း နှလုံးမသွင်းမိသောအခါ အကျိုးတရား မဖြစ်ပေါ် သောကြောင့် မသိနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ခန္ဓာတွင် အကြောင်းအကျိုးကို ဆင်ခြင်ခြင်းအားဖြင့် သဘောပေါက်လာလျှင် ၎င်းအကြောင်းအကျိုးကို သမုတိနယ်အသိမှ ပရမတ်နယ်အသိသို့ ရောက်အောင် ကြိုးစားကြရမည်။ အကြောင်းအကျိုးကို စာလို သိသော်လည်း ခန္ဓာတွင် ပရမတ်ဆိုက်အောင် မသိသောကြောင့် ငါ ဆိုသော ဒိဋ္ဌိ (အယူမှား)ကို မပယ်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။

မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့သည် အကျိုးတရား တို့ဖြစ်၏။ အကြောင်းကို ဉာဏ်အမြင် မရှင်းသောအခါ အကြောင်းနေရာ ငါလုပ်လိုက်တော့သည်။ ငါမြင်တယ်၊ ငါကြားတယ်၊ ငါထိတယ်၊ ငါတွေးတယ် ဖြစ်လာ၏။ အကြောင်းအပေါ် အမြင် မစင်ကြယ်ပုံကို ဥပမာပေးရလျှင် လူတို့သည် တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး မတူခြင်း၊ ချမ်းသာခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ လှခြင်း၊ မလှခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း တို့ခြင်း စသည်တို့သည် ဘာကြောင့် ခြားနား နေရသနည်း။ အကြောင်းအပေါ်ဆန်းစစ်ကြ၏။ အကြောင်းကိုအသေအချာ မသိသောအခါ ဖန်ဆင်းရှင်ကြောင့်၊ ထာဝရဘုရားအလိုတော်ကြောင့်၊

မဟာဗြဟ္မာကြီးကြောင့်၊ အလိုလိုကြောင့် စသည်ဖြင့် ထင်သည့်အတိုင်း အယူအစွဲ ဖြစ်ကြရသည်။

အမှန်မှာအကြောင်းမှန်ကို မသိခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်နေရသည်။ အကြောင်း အစစ်အမှန်ကို အသေအချာ သိသောအခါ ငါလည်းမရှိ၊ ထာဝရဘုရားလည်း မရှိ၊ ဖန်ဆင်းရှင်လည်း မရှိ၊ မဟာဗြဟ္မာကြီးလည်း မရှိ၊ အလိုလိုဖြစ်တာ လည်းမရှိ။ အကြောင်းအကျိုးသာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် မြင်မှုသည် အကျိုးဖြစ်လျှင် မျက်စိနဲ့အဆင်းတိုက်မှုသည် အကြောင်းလို စာသိ မဟုတ်ဘဲ ပရမတ္ထ သဘာဝအားဖြင့် အမြင်စင်ကြယ်စွာ ဆုံးဖြတ် ချက်ချနိုင်လျှင် ငါ (ဒိဋ္ဌိ) ပြုတ်တော့၏။ အယူမှား မရှိတော့ချေ။

အကြောင်းအကျိုးပေါ်တွင် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းသည် အနတ္တ ဉာဏ်ဖြစ်၏။ အနတ္တဉာဏ်သည် အတ္တဒိဋ္ဌိကို ပယ်၏။ အဓိက သတိ ပြုရမည်မှာ ငါဆိုသော ကိုယ်ကာယနှင့် ခန္ဓာကို ခွဲခြားမြင်နိုင်ရမည်။ ငါသည် အထည်ကိုယ်ကောင် (Structural Body) ဖြစ်၍ ခန္ဓာသည် သဘောခန္ဓာ (Functional Body) သာ ဖြစ်၏။ ခန္ဓာကို အကြောင်းအကျိုး လို့ အနတ္တဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်နိုင်ရမည်။ ပရမတ်သဘောတွင် ငါမရှိ၊ အကြောင်းအကျိုးသာရှိ၏။ အကြောင်းအကျိုးသည် ခန္ဓာ၊ ခန္ဓာသည် အကြောင်းအကျိုး ဖြစ်၏။ အကြောင်းအကျိုးသည် အနတ္တ၊ ခန္ဓာလည်း အနတ္တဖြစ်၏။

နှလုံးသွင်း အားထုတ်ပုံမှာလည်း ဝင်လေထွက်လေနှင့် စကြို လျှောက်မှုတို့တွင် လေနှင့် နှာသီးဖျား၊ ခြေထောက်နှင့် ကြမ်းပြင်တို့သည် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်လျှင် ထိမှုပေါ်၍ အကြောင်းကင်းလျှင် ထိမှုချုပ်၏။ သို့သော် ထိမှုအကျိုးတရားတွင် ပါဝင်သော စိတ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ တို့အပေါ်တွင်၎င်း အကြောင်းတရားတို့ဖြစ်သော ရုပ် (ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော)အပေါ်တွင်၎င်း ပရမတ်ဆိုက်အောင် သိရပေမည်။

ဒိဋ္ဌိပြုတ်စေသော အမြင်စင်ကြယ်မှုသည် လောက(၃၁)ဘုံ လုံးတွင်

အကြောင်းအကျိုးသာ ရှိ၏။ အကြောင်းအကျိုးမှလွဲ၍ ဘာမှမရှိ ဆိုသည်ကို ထိုးထွင်း သိမြင်သွားခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် သည် အကြောင်းအကျိုးကို အနတ္တဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်သွားခြင်း ဖြစ်သည်။

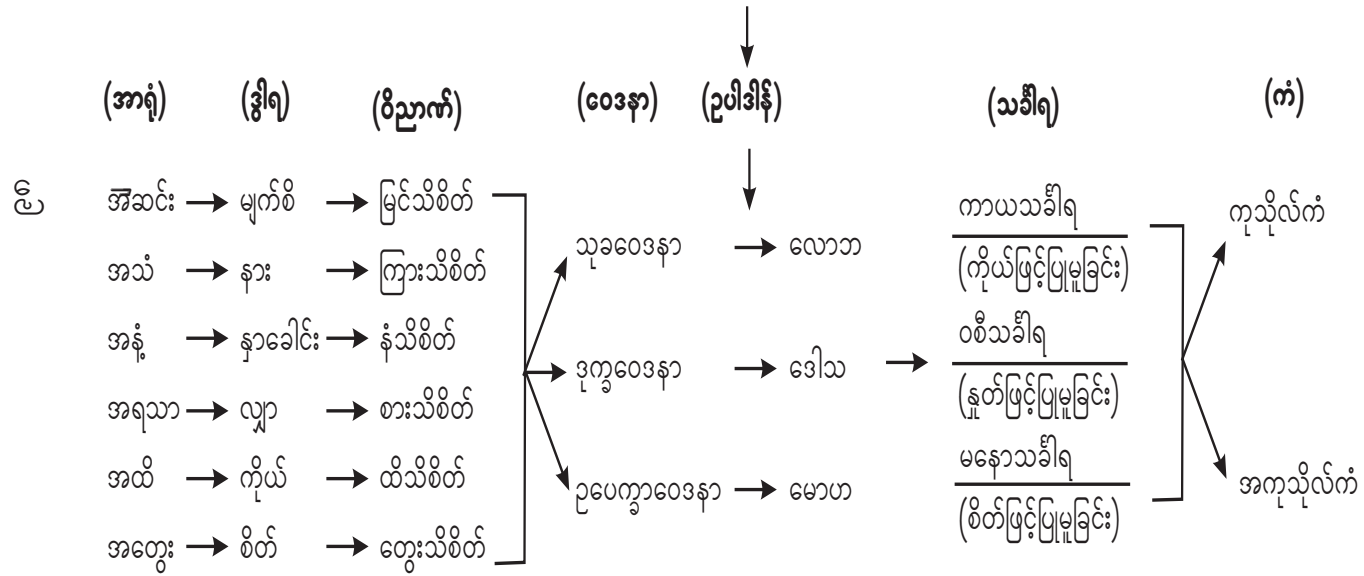
အရှင်သာရိပုတြာအလောင်းဖြစ်သော ဥပတိဿပရိဗိုဇ်သည် အရှင်အဿဇိထံမှ အောက်ပါ ဂါထာ တစ်ပုဒ်ကို နာကြားလိုက်သည်နှင့် သောတာပန်တည်လေသည်။

ယေဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ၊
တေသံ ဟေတုံ တထာဂတော အာဟ။
တေသဉ္စ ယောနိရောဓော၊
ဧဝံ ဝါဒီ မဟာသမဏော။

- ယေဓမ္မာ - အကျိုးတရား (ဒုက္ခသစ္စာ) သည်
- ဟေတုပ္ပဘဝါ - အကြောင်းတရား (သမုဒယသစ္စာ) ကြောင့် ဖြစ်သည်။
- တေသံ ဟေတုံ - ထိုအကြောင်းတရားကို
- တထာဂတော အာဟ - မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသည်။
- တေသဉ္စ - ထိုတရားနှစ်ပါးတို့၏
- ယောနိရောဓော - ချုပ်ငြိမ်းရာသည်ရှိ၏။
- ဧဝံ ဝါဒီ မဟာသမဏော - ရဟန်းမြတ် ဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်သည် ဤသို့သော အယူဝါဒ ရှိတော်မူ၏။

စနာပဒိုဗ္ဗသမ္မုပ္ပါဒ်

(အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ)

နော့ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ရှိလျှင် အာရုံတစ်ခုကို လောဘနှင့်စွဲ၏၊ ဒေါသနှင့်စွဲ၏၊ မောဟနှင့်စွဲ၏။ ထို့နောက် ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော သင်္ခါရတို့နှင့် ပြုမူဆောင်ရွက်သည်။ ထိုအခါ ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံဟူသော အနာဂတ်အတွက် အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အကြောင်း အကျိုး ဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်ဖြင့် လောကသံသရာ လည်နေဦးမည်။

အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် မရှိလျှင် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ ချုပ်ငြိမ်းတော့သည်။ ထိုအခါ ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော သင်္ခါရ တို့ဖြင့် ပြုမူ ဆောင်ရွက်သော်လည်း ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံတို့ မဖြစ်တော့ချေ။ အဗျာကတ (ခေါ်) ကြိယာစိတ်သာ ဖြစ်တော့သည်။ အကြောင်းတရားတို့ ချုပ်ငြိမ်းသောကြောင့် အကြောင်းအကျိုး ဖြစ်စဉ်ပြတ်ကာ လောက သံသရာမှ လွတ်မြောက်တော့၏။

ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် နှင့် ပညာ

- ကုသိုလ် - အပြစ်ကင်း၏။ ကောင်းတဲ့အကျိုးကိုပေး၏။
- အကုသိုလ် - အပြစ်ရှိ၏။ မကောင်းတဲ့အကျိုးကိုပေး၏။ မကောင်းမှု၊ ဒုစရိုက်တရားတို့ကို ခေါ်ဆိုသည်။

ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၏ အနတ္တသဘောသည် ဗုဒ္ဓဘာသာမှာသာ ရှိ၏။ ဥပမာ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် တစ်ဦးသည် ဘုရားမရှိခဲ့လျှင် ကုသိုလ်မရ။ သို့သော် အပြစ်အကုသိုလ် မဖြစ်၊ ဘုရားရှိခဲ့လျှင် ကုသိုလ်ရ၏။ ကုသိုလ် စေတနာက ကောင်းကျိုးပေးမည်။ ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးဟူသော အနုတအယူဖြစ်၏။ အခြားအယူများတွင် ဘုရားမရှိခဲ့လျှင် အပြစ် (Sin) ရှိ၏။ ဘုရားက အပြစ်ပေး၏။ ရှိခဲ့လျှင် ဘုရားက ကောင်းချီး(Blessing)ပေး၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအယူ အတ္တအယူဖြစ်၏။

ကာယဒုစရိုက် (၃) ပါး

- ၁။ ပါဏာတိပါတ - သူတစ်ပါးအသက်ကိုသတ်ခြင်း။
- ၂။ အဒိန္နဒါန - သူတစ်ပါးဥစ္စာခိုးယူခြင်း။
- ၃။ ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ - သူတစ်ပါးသားမယားပြစ်မှားခြင်း။

ဝစီဒုစရိုက် (၄)ပါး

- ၁။ မုသာဝါဒ - လိမ်လည်ပြောဆိုခြင်း။
- ၂။ ဖရုသဝါစာ - ကြမ်းတမ်းစွာပြောဆိုခြင်း။
- ၃။ ပိသုဏာဝါစာ - ကုန်းချောစကားပြောဆိုခြင်း။
- ၄။ သမ္ပပ္ပလာပဝါစာ - သေးသိမ်သောစကားပြောဆိုခြင်း။

မနောဒုစရိုက် (၃)ပါး

- ၁။ အဘိဇ္ဈာ - သူတစ်ပါးဥစ္စာလိုချင်ခြင်း။
- ၂။ ဗျာပါဒ - သူတစ်ပါးကို ပြစ်မှားခြင်း။
- ၃။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ - ကုသိုလ်မရှိ၊ အကုသိုလ်မရှိ၊
ကံနှင့်ကံ၏အကျိုးကိုမယုံကြည်ခြင်း။

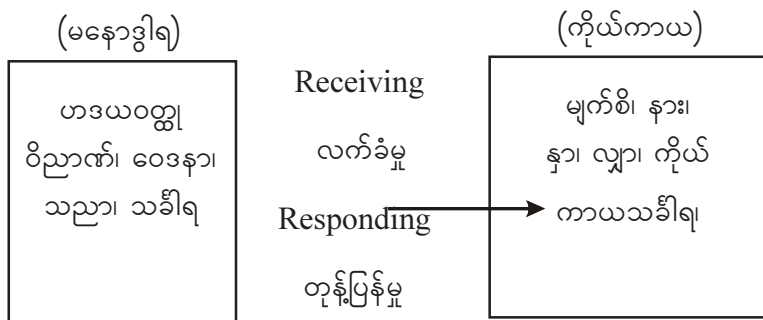
ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော၊ ဒုစရိုက် (၁၀)ပါးတို့သည် အကုသိုလ် တရားများ ဖြစ်ကြသည်။ ကာယနှင့် ဝစီဒုစရိုက်ကို သီလနှင့် ထိန်းသိမ်း နိုင်၏။ မနောဒုစရိုက်ကို သမာဓိနှင့် ထိန်းသိမ်းနိုင်၏။ ထိုအခါ သီလ၊ သမာဓိဖြင့် အကုသိုလ်တရားများကို ရှောင်ကြဉ်နိုင်သဖြင့် ကုသိုလ် တရားတို့ ဖြစ်ပွားလေသည်။

သို့သော် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တရားတို့သည် သံသရာတွင်း တရားများသာဖြစ်ကြ၍ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်အကြောင်းတရားအပေါ်တွင် အမှီပြု၍ အနာဂတ် အကျိုးတရားများ ဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေဦးမည်။ သံသရာလည်ဦးမည်။

ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော၊ ဒုစရိုက် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပညာဖြင့် ရှောင်ကြဉ်နိုင်လျှင် ကုသိုလ်လည်း မဖြစ်တော့၊ အကုသိုလ်လည်း မဖြစ်

တော့ချေ။ အဗျာကတဆိုသော ကြိယာသဘောမျှသာ ဖြစ်တော့သည်။ မြင်ကမတ္ထ၊ ကြားကမတ္ထ၊ ကိုယ်အားဖြင့်ပြုကာမျှ၊ နှုတ်အားဖြင့် ပြောကာမျှ၊ စိတ်အားဖြင့် တွေးကာမျှသာ ဖြစ်တော့သည်။ ၎င်းတို့နှင့် ပတ်သက်သော အကျိုးဆက် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တရားများ လုံးဝ မဖြစ်တော့ပေ။ ထိုအခါ ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ အကြောင်းတရားတို့ ချုပ်ငြိမ်းသောကြောင့် အနာဂတ် အကျိုးတရားတို့လည်း မဖြစ်ပေါ် တော့ဘဲ သံသရာရပ်တော့သည်။

ခန္ဓာငါးပါး နှင့် ကိုယ်ကာယ (ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ)

မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်မှာဖြစ်ပေါ် လာသော မြင်မှု၊ ကြားမှု နံ့မှု၊ စားမှု၊ ထိမှု တို့ကို ငါမြင်တယ်၊ ငါကြားတယ်လို့ ထင်ကြသည်။ အမှန်မှာ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ် စသည်တို့သည် အာရုံကိုလက်ခံရာဌာန (Receptor) အနေဖြင့်သာ ဆောင်ရွက်ကြပြီး တကယ်မြင်မှု၊ ကြားမှု တို့သည် မနောဒွါရတွင် ခန္ဓာငါးပါးပေါ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

သို့သော် အများအားဖြင့် ပုထုဇဉ်တို့သည် မနောကို မသိနိုင် ကြချေ။ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်ဖြစ်သော ကိုယ်ကာယကိုသာ မြင်တွေ့နေရသောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ (ငါ)ဟူ၍ အယူမှားမှု ဒိဋ္ဌိဖြင့် သိမြင်သည်။ ထိုအခါ ငါမြင်တယ်၊ ငါကြားတယ်ဟူသော အယူမှားကို

ဥပါဒါန်ဖြင့် စွဲယူသိမ်းပိုက်လိုက်သည်။ ထို့ပြင် ကာယ၊ ဝစီ၊ မနော သင်္ခါရတို့ဖြင့် တုံ့ပြန်မှုအပိုင်းတွင်လည်း ခေါင်း၊ ကိုယ်၊ ခြေ၊ လက် ဤကိုယ်ကာယကိုသာ တွေ့မြင်နေရ၍ ငါလုပ်တာ၊ ငါပြောတာ၊ ငါတွေး တာလို့ ဥပါဒါန်နှင့် စွဲယူလိုက်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အမှန်မှာ မနောတွင် ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်မှုကြောင့်သာ ကာယ၊ ဝစီ၊ မနောသင်္ခါရတို့ဖြင့် တုံ့ပြန်မှု (Response) ဖြစ်ပေါ်၏။ စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်များ ဖြစ်ပေါ်သည်ကို အရှိအတိုင်း မသိနိုင်ကြသောကြောင့် ခန္ဓာ ငါးပါးနှင့် ကိုယ်ကာယကိုလည်း ပိုင်းခြားမသိတော့ချေ။ ဉာဏ်ဖြင့်လည်း ခန္ဓာငါးပါးကို ထိုးထွင်းမမြင်နိုင်ကြသောကြောင့် ထိုမြင်ရသော ကိုယ်ကာယ ပညတ်ပေါ်တွင် ဆင်ခြင် ဉာဏ်ဖြင့် ရုပ်နာမ် လုပ်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ခန္ဓာငါးပါးအစစ်ကို မမြင်နိုင်ကြသောအခါ မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့အပေါ်တွင် ဒိဋ္ဌိဖြင့် စွဲယူထားသော “ငါ” လည်း မပြုတ် နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။

အာရုံ နှင့် ဒွါရ

သမုတိနယ်တွင် ငါ၊ သူတစ်ပါး၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမဟုဆို သော်လည်း ပရမတ်နယ်တွင် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေး ဆိုသော အလုပ်(၆)ခုသာ လုပ်ဆောင်နေခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် အာရုံနှင့် ဒွါရ တိုက်ဆိုင်မှုအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော အကျိုးတရား များ ဖြစ်သည်။ ဒွါရသည် တံခါးပေါက်ဟု အဓိပ္ပာယ်ရ၍ အာရုံတို့ဝင် ရောက်ရာနေရာဖြစ်သည်။ အာရုံဆိုသည်မှာ စိတ်၊ စေတသိက်တို့ ကျက်စား ရာကိုခေါ်သည်။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုတို့သည် အာရုံမဟုတ်ကြပါ။ ဥပမာ - မီးသွေးခဲကို ယပ်ခတ်လိုက်ပါက နီရဲလာ၏။ အရောင်ရဲတက်လာ ခြင်းသည် အဆင်းဖြစ်၏။ အဆင်းသည် မီးသွေးခဲမဟုတ်ပါ။ တေဇောဓာတ် အားကောင်းလာသောကြောင့် အဆင်းဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ထိုအဆင်းသည်

စက္ခုဒွါရမှ ဝင်လာသောအခါမှသာ ရူပါရုံဟုခေါ်၏။ ထို့အတူ အခြားအာရုံများသည်လည်း ဒွါရတို့မှ ဝင်ရောက်လာပြီး စိတ်၊ စေတသိက်တို့ဖြင့် သိခွင့်ရပါမှ အာရုံဟုခေါ်၏။

အာရုံ၏သဘာဝမှာ-

- ၁။ သိရရုံသဘောမျှ သက်သက်သာ ရှိ၏။
- ၂။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု အစိုင်အခဲသဘော မရှိ။
- ၃။ မှန်မှာအရိပ်ပေါ်သလို အကြောင်းတိုက်ဆိုင်ခိုက်သာ ဖြစ်ပေါ်၏။ အကြောင်းကင်းလျှင် ချုပ်ပျောက်၏။
- ၄။ အခိုင်အမာ မရှိ၊ အနှစ်သာရမရှိ။

မြင်မှုတွင် စက္ခုဒွါရနှင့် ရူပါရုံ၊ ကြားမှုတွင် သောတဒွါရနှင့် သဒ္ဓါရုံ၊ နံမှုတွင် ယာနဒွါရ နှင့် ဂန္ဓာရုံ၊ စားမှုတွင် ဇိဝှာဒွါရနှင့် ရသာရုံ၊ ထိမှုတွင် ကာယဒွါရနှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ တွေးမှုတွင် မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံတို့ ထိတွေ့တိုက်ဆိုင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နေကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဖော်ပြပါ အာရုံနှင့် ဒွါရတို့တွင် မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံမှ လွဲ၍ ကျန်အာရုံဒွါရတို့မှာ နားလည်နိုင်ကြပါသည်။ မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံသည် အသိရမလွယ်သော်လည်း ဝိပဿနာတရား အားထုတ်ရာတွင် အဓိကကျပါသည်။ ထို့ကြောင့် မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံကို သိမြင်လျှင် ပို၍ကောင်းပါသည်။

မနောဒွါရ နှင့် ဓမ္မာရုံ

မနောဒွါရ နဲ့ ဓမ္မာရုံသည် မိမိခန္ဓာတွင် တကယ်ရှိပါသည်။ သို့သော် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်ကဲ့သို့ လွယ်လွယ်ကူကူ သိနိုင်သော အရာမဟုတ်ပါ။ တစ်ချို့က မနောသည် ဦးနှောက်မှာလား၊ နှလုံးမှာလား မေးတတ်ကြသည်။ ဝိပဿနာသည် အကောင် အထည်၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု (Structure) အမြင်ကိုလွန်ပြီး ဝတ္ထုမဲ့၊ ဒြပ်မဲ့ (Structureless) အမြင်ကို ရောက်အောင် အားထုတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သဘောသက်သက် (Function) ကိုသာ နှလုံးသွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ - စိတ်မရှိဘူးလားမေးလျှင်ရှိ၏။

သို့သော် သက်သေအခိုင်အမာ (Structure) ပြုလို့မရပါ။ ထို့အတူ မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံကိုလည်း ဘယ်နေရာမှာရှိသည်လို့ ပြောမရပါ။ ဉာဏ်ဖြင့်သာ သိနိုင်သောအရာဖြစ်၏။ ဥပမာ - လူတိုင်းတွေး ကြပါသည်။ ထိုသို့ တွေးနေချိန် တွင် ပုံရိပ်များလည်းပေါ်သည်။ အတွေးထဲတွင် စကားများလည်းပြောကြသည်။ သို့သော် ထိုပုံရိပ်၊ ထိုစကားတို့သည် မျက်စိ၊ နား စသည်တို့ဖြင့် သိခြင်းမဟုတ်ပါ။ ထိုပုံရိပ်တို့သည် ဓမ္မာရုံမှာ ပေါ်ပြီး မနောဒွါရမှစိတ်ဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေး ဆိုသော အလုပ်ခြောက်မျိုးတွင် သိလိုက်တာနှင့် မနောဒွါရနှင့်ဓမ္မာရုံသာ ဖြစ်တော့သည်။

မနောဒွါရသည် ထိတွေ့ မဆက်ဆံနိုင်သောနယ် (Untouched area) ဖြစ်သည်။ ထိတွေ့သိမြင်ခွင့် မရနိုင်ပါ။ မိမိတို့သိရမည့်နယ်၊ ကျင့်သုံး ရမည့်နယ်မှာ ဓမ္မာရုံဖြစ်သည်။ မိမိမျက်လုံးကို ထိုမျက်လုံးဖြင့် မမြင်နိုင်၊ မိမိလက်ချောင်းထိပ်ကို ထိုလက်ချောင်းထိပ်ဖြင့် မထိတွေ့နိုင်။ ထို့အတူ မနောဒွါရတွင် ဖြစ်နေသော စိတ်ကိုလည်း ထိုစိတ်ဖြင့်မသိနိုင်ချေ။ မနော ဒွါရတွင် တစ်ချိန်၌ နှစ်စိတ်ပြိုင်၍ ဖြစ်ရိုးမရှိ။ ဓမ္မာရုံမှာ ပေါ်သော အာရုံ ကို မနောဒွါရမှ အာရုံပြုသော စိတ်ဖြင့်သိခြင်းဖြစ်သည်။

ဓမ္မာရုံသည် မှန်နှင့်တူ၏။ ဓမ္မာရုံမှာ သဘောတရားသက်သက် သာပေါ်၏။ မနောမှစိတ်က သဘောတရား(အာရုံ)ကိုသာ သိခြင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် နှလုံးသွင်း မှားသောအခါ မနောဒွါရ၌ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် တို့ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုအခါ ဓမ္မာရုံ ရှိပရမတ် ရုပ်နာမ် အာရုံကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအဖြစ် သိခြင်းဖြစ်သည်။ မနောဒွါရမှာ မဂ္ဂင်တရားတို့ ဖြစ်သောအခါ ဓမ္မာရုံမှာပေါ်သည့် ပရမတ်အာရုံကို ရုပ်နာမ်အဖြစ်သိ၏။ မှန်မှာအရိပ်ပေါ်သကဲ့သို့ သဘောမျှပေါ်သော အာရုံကို အမြဲမရှိသည့်သဘော၊ အနှစ်အသား မရှိသည့် သဘော၊ သုညတ သဘောအဖြစ် သိမြင်သွားပြီး မစွဲလမ်းတော့ချေ။ ထိုအခါ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်မှ လွတ်မြောက်သွားလေသည်။။

ဥပါဒါန် (ခွဲလမ်းမှု)

အေးအေးသက်သာ သွားလာလုပ်ကိုင် စားသောက်နေသောအခါ ဥပါဒါန်ပါးနေ၏။ အားနည်းနေ၏။ ထိုအခါ စိတ်သည် ပေါ့ပါးအေးငြိမ်း နေသည်။ လောဘဖြစ်စရာကိစ္စ၊ ဒေါသဖြစ်စရာကိစ္စပေါ်လာ၏။ ထိုအခါ သွားလာလုပ်ကိုင် နေမှုတို့တွင် ဥပါဒါန် အားကောင်းလာ၏။ ငါမြန်မြန် သွားနိုင်လို့၊ ငါလုပ်တတ်ကိုင်တတ်လို့ အဆင်ပြေတာစသည်ဖြင့် ၎င်းတို့ အပေါ်တွင် အနှစ်အသား ရှိတဲ့သဘော၊ အခိုင်အမာ ရှိတဲ့သဘော၊ အားကိုး အားထားရှိတဲ့သဘောများ ထင်ရှားလာတော့သည်။

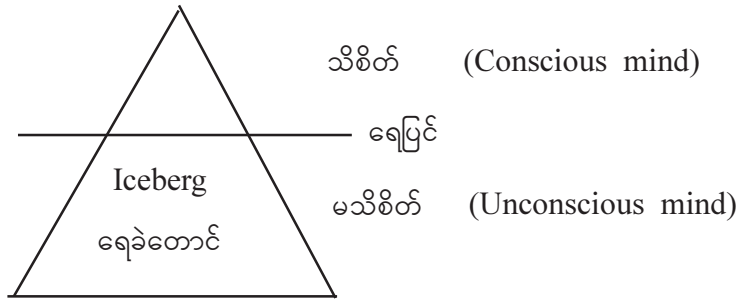
အေးအေးသက်သာ ပုံမှန်သွားလာလုပ်ကိုင်နေစဉ် ၎င်းတို့အပေါ် တွင် အနှစ်အသားရှိတဲ့သဘော၊ အခိုင်အမာရှိတဲ့သဘော၊ အားကိုး အားထားရှိတဲ့သဘောများ မထင်ရှားကြသော်လည်း လောဘ၊ ဒေါသ ကြောင့် ဥပါဒါန် အားကောင်းလာသောအခါ ၎င်းသဘောထား များသည် (နိစ္စ၊ သုခ၊ အတ္တ) အနေဖြင့် မိမိသန္တာန်၌ အထင်အရှား ရှိကြောင်း ဉာဏ်ဖြင့် သိနိုင်လေသည်။

သို့သော် သဘာဝဓမ္မတို့သည် အမြဲ မရှိတဲ့သဘော၊ ဆင်းရဲတဲ့ သဘော၊ အနှစ်အသား မရှိတဲ့သဘော၊ ခိုင်မာအားကိုးဖွယ် မရှိတဲ့သဘော အထင်အရှား ဖြစ်ပါသော်လည်း ဉာဏ်ဖြင့် သတိမထားနိုင်သောကြောင့် မသိခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအခါ သဘာဝ ဓမ္မတို့ဖြင့် မကိုက်ညီတော့ပေ။

သဘာဝဓမ္မတို့နှင့် မကိုက်ညီသမျှ၊ ညီညွတ်မျှတမှုမရှိသမျှ ဥပါဒါန် အစိုးရနေသ၍ ဆင်းရဲနေရဦးမည်။ ဥပါဒါန် ရှိနေသမျှလည်း သဘာဝဓမ္မတို့နှင့် ကိုက်ညီမည်မဟုတ်။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန်မှ လွတ်မြောက်အောင် ကြိုးစားရခြင်း ဖြစ်သည်။

ဥပါဒါန်ပါးနေသောအခါ အေးငြိမ်းနေမှုနှင့် ဥပါဒါန်အားကောင်း သောအခါ ပူပင်ကြောင့် ကြရမှုတို့ကို ချင့်ချိန်နိုင်လျှင် ဥပါဒါန်မှ လွတ်မြောက်သောအခါ ဝိမုတ္တိရသ၏။ သဘာဝဖြစ်သော လွတ်မြောက်မှု ချမ်းသာကို မှန်းဆ၍ သဘောပေါက်နားလည်နိုင်ပေမည်။

ဥပါဒါန် နှင့် မသိစိတ်

သိစိတ်နှင့် မသိစိတ်တို့၏ အချိုးအစားသည် ပုံတွင်ပြထားသည့် အတိုင်း သိစိတ်သည် ရေပြင်ပေါ်ရှိ ရေခဲတောင် အပိုင်းလောက်သာရှိ၍ မသိစိတ်သည် ရေထဲမှာ မြုပ်နေတဲ့ ကြီးမားသော အပိုင်းဖြစ်သည်။ မောဟသည် အဆင်းနှင့် မျက်စိတိုက်ဆိုင်၍ မြင်စိတ်ပေါ်သောကြောင့် မြင်သည်ဟု မသိခြင်းဖြစ်သည်။ လောဘသည် မြင်တဲ့အာရုံပေါ်မှာ သုခ ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လျှင် လောဘဖြစ်၏။ (မောဟနှင့်တွဲနေ၏) ဒေါသသည် မြင်တဲ့အာရုံပေါ်မှာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လျှင် ဒေါသဖြစ်၏။ (မောဟနှင့် တွဲနေ၏) ၎င်းတို့သည် သိစိတ် (Conscious mind) တွင် ဖြစ်ပေါ်နေကြ၏။

မြင်မှုဖြစ်ရာတွင် အဆင်းသည် မျက်စိတွင် ပုံရိပ်အနေဖြင့်သာ ပေါ်၏။ အမှန်တကယ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ပုံရိပ်အဆင်းကိုသာ မြင်စိတ်က သိသင့် ပေသည်။ ပုံရိပ်သည်ဒြပ်မဲ့၊ အစိုင်အခဲမဲ့၊ ဝတ္ထုမဲ့ ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုသို့ မမြင်ကြချေ။ အဆင်းအာရုံကို ဒြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အနေဖြင့်သာ မြင်ကြသည်။

ထိုသို့ဖြစ်ရသည်မှာ အာရုံအပေါ်တွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့၏ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ ၎င်းတို့သည် မသိစိတ် (Sub-conscious mind) တွင် ရှိကြ၏။ မထင်ရှားကြချေ။ သို့သော် အလွန်အစွမ်း ထက်ကြ၏။ စွမ်းအား အလွန်ကောင်းကြ၏။ ထို့ကြောင့် သိစိတ် (Con-

scious mind) အပေါ်တွင် ၎င်းတို့မြင်စေချင်သလို၊ သိစေချင်သလို အမိန့် ပေးနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးမှု (Influence) ပေးနိုင်၏။ အစိုးရ၏။ ထို့ကြောင့် သိစိတ်သည် အာရုံကို သဘာဝအရှိအတိုင်းသိနိုင်သော်လည်း မသိစိတ် တွင်ရှိသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့၏ လွှမ်းမိုးမှု အစွမ်းသတ္တိကြောင့် အာရုံကို သဘာဝအရှိအတိုင်း မသိနိုင်တော့ချေ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအနေဖြင့် သိမြင်သည်။

အဝိဇ္ဇာသည် အာရုံ၏ သဘောအမှန်ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်း ထား၏။ အာရုံကို ရုပ်နာမ်၊ ဖြစ်ပျက်လို့ မသိနိုင်ချေ။ တဏှာသည် ထိတွေ့ရာ အာရုံကို အစေးဓာတ်ဖြင့်ကပ်ထား၏။ ဥပါဒါန်သည် ဖား မြေခဲ သကဲ့သို့ မလွတ်တမ်း ဖက်တွယ်ထားတော့သည်။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် တို့သည် ဓမ္မသဘောသက်သက်မျှဖြစ်၍ မထင်ရှားကြချေ။ သို့သော် ၎င်းတို့၏ သတ္တိကြောင့် အာရုံကို ခြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အနေဖြင့် သိမြင်ပြီး လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြတော့သည်။

ပညာ

ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်သည် ပညာဓိက ဘုရားဖြစ်သည်။ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်တော်ကို ပိုင်ဆိုင်၏။ ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ သင်ကြားချက်များသည် ခြပ်မဲ့၊ ဝတ္ထုမဲ့၊ ပုဂ္ဂိုလ်မဲ့၊ သတ္တဝါမဲ့၊ ဓမ္မသက်သက်ပေါ်တွင် အခြေခံသော ဉာဏ်အရာများသာဖြစ်၏။ ပုထုဇဉ်တို့သည် ၎င်းတို့ကို မသိနိုင်ချေ။ ခြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အသိ၊ ပညတ်အသိ၊ သညာအသိသာ ရှိကြ၏။ ၎င်းတို့အပေါ်တွင် အခြေခံ၍သာ တွေးကြ၊ ဆင်ခြင်ကြ၊ ထင်မြင် ယူဆကြသည်။

ဘုရားမပွင့်မီကလည်း ထိုအမြင်သာ ရှိကြ၏။ ဗုဒ္ဓပွင့်တော် မူပြီးမှသာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါသည် ပရမတ်နယ်တွင် အမှန်တကယ်မရှိ။ သဘာဝလောက အရှိတရားတွင် ရုပ်၊ စိတ်၊ စေတသိက်နှင့် နိဗ္ဗာန်ဆိုသော

ပရမတ်တရားတို့သာ ရှိ၏။ ၎င်းတို့အပေါ်တွင် အခြေခံ၍ ဆင်ခြင်နှလုံး သွင်းမှသာ သဘာဝတွင် တကယ်ရှိသော အမှန်တရားကို ဉာဏ်ပညာဖြင့် သိမြင်နိုင်ပေမည်။

ထို့ကြောင့် ဓမ္မစကြာကို ဟောတော်မူသောအခါ အများနားလည် နိုင်ရန်အတွက် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အမြင်ဖြစ်သော သမုတိနယ် အပေါ်တွင် အခြေခံထားခဲ့ရသည်။ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏသည် ဒုက္ခ၊ ချစ်တဲ့သူနဲ့ ကွေကွင်း ရခြင်းသည် ဒုက္ခ၊ မချစ်မနှစ်သက်သောသူနှင့် ပေါင်းဖော်ရခြင်းသည် ဒုက္ခ၊ လိုတာမရခြင်းသည်လည်း ဒုက္ခ စသည်တို့သည် အများနားလည်သောဒုက္ခ ဖြစ်၏။ သံခိတ္တေန ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ ဒုက္ခာဆိုသော အကျဉ်းအားဖြင့် ဥပါဒါ နက္ခန္ဓာသည် ဒုက္ခဖြစ်၏ဟု ဟောကြားတော်မူသောအခါ နားမလည်နိုင် တော့ချေ။ မျက်စိနှင့်အဆင်း တိုက်ဆိုင်သောအခါ မြင်စိတ်ဆိုသော ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်ပေါ်၏။ ထိုခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးသည် ပရမတ် အစစ်ဖြစ်၏။ ဒြပ်မဲ့၊ ဝတ္ထုမဲ့၊ ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်၊ သတ္တဝါမဟုတ်၊ သို့သော် မသိစိတ်တွင် ရှိသော ဥပါဒါန်၏ အစွမ်းသတ္တိကြောင့် မြင်စိတ်သည် ဒြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ အနေဖြင့် မြင်တော့သည်။

ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးမျှသာ ဖြစ်သော မူလခန္ဓာတွင် ဥပါဒါန် အပိုပါသွားခြင်းကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအဖြစ် မြင်သောကြောင့် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ဆိုသော ကိလေသာတရားဆိုးများဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ထိုဥပါဒါန်ကို ပယ်ရန်အတွက် မဂ္ဂင်တရားများ ပွားများ အားထုတ်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

သစ္စာသိမြင်ပုံ

လောကကိုသစ္စာနှင့် စပ်ပြီးသိရန် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ဟောကြား ညွှန်ပြမှုများကို သင်ယူခြင်းဖြစ်သည်။ လောကမှာ လူအများသိသော သစ္စာသည် သမုတိသစ္စာ (Relative Truth)သာ ဖြစ်ပါသည်။ ပရမတ်

နယ်တွင် သိရမည့်သစ္စာသည် ပရမတ္ထသစ္စာ(Universal Truth)ဖြစ်သည်။
လောကကို ပရမတ္ထသစ္စာနဲ့ စပ်ပြီးသိလျှင် လောကမှ လွန်မြောက်သည့်
အမြင် လောကုတ္တရာအမြင်ဟု ဆိုအပ်သော အရိယသစ္စာ (Noble Truth)
ကို မျက်မှောက်ပြု သိမြင်ရ၏။

- နည်းလမ်း (Method) မဇ္ဈိမပဋိပဒါနည်းလမ်း (မဂ္ဂင် (၈)ပါး)
- ဉာဏ်အမြင် (Concept) အနတ္တဉာဏ်အမြင်
- ကျင့်စဉ် (Practice) သတိပဋ္ဌာန်

အနတ္တဉာဏ်အမြင်ဆိုသည်မှာ လောကတွင် အကြောင်းအကျိုး
သာ ရှိသည်။ ဖန်ဆင်းရှင်မရှိ၊ တန်ခိုးရှင်မရှိ၊ အလိုလိုဖြစ်တာမရှိ။ အတ္တမရှိ။
အရှိကို အရှိအတိုင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်-အကြောင်းအကျိုးကိုသိမြင်ခြင်းသည်
သဘာဝကို အနတ္တဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ခြင်းဖြစ်၏။

လောကတွင် အကြောင်းအကျိုးသံသရာသာ ရှိသည်။ အကြောင်း
အကျိုးပြတ်တာမရှိ။ အကောင်းအဆိုးသာ ရှိသည်။ အကောင်းသက်သက်၊
အဆိုးသက်သက်၊ ပိုင်းခြား၍ အကောင်းကိုလိုချင်၊ အဆိုးကို ပစ်ချင်၍မရ။
အကောင်းအဆိုး ဒွန်တွဲနေ၏။ လောကသည် အကြောင်းအကျိုးဖြစ်၏
အကောင်းအဆိုးရှိ၏။ အကောင်းရော အဆိုးပါဖြစ်၍ပျက်၏၊ မမြဲ။
ကောင်းတုန်းချမ်းသာ၍ ပျက်တော့ဆင်းရဲ၏။ ချမ်းသာအစစ်မဟုတ်၊
လောကမှ လွတ်မြောက်ခြင်းသည်သာ အကြောင်းအကျိုး သံသရာပြတ်၍
အကောင်းအဆိုး သံသရာမှ လွတ်မြောက်သော ချမ်းသာအစစ်ဖြစ်၏။
၎င်းအကောင်းအဆိုးကို စွန့်နိုင်သော ချမ်းသာသည် အကောင်းကို ခံစား
ရသော ချမ်းသာထက်သာ၏။ ထိုချမ်းသာကို နားလည်ရန်ခက်၏။
အကောင်းသည် မပျက်စီးတုန်းသာ ကောင်း၏။ အကောင်း၊ အဆိုးကို
စွန့်နိုင်သော ချမ်းသာသည် ဘယ်တော့မှ မပျက်စီးချေ။ အစဉ်မြဲသော
အသိတချမ်းသာ ဖြစ်၏။

ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းပွားများရာတွင် အကျိုးသည် သိရမည့်

တရား (ပရိညာတဗ္ဗတရား) ဖြစ်၍ အကြောင်းသည် ပယ်ရမည့်တရား (ပဟာတဗ္ဗတရား) ဖြစ်၏။ အကျိုးကိုသိရမဲ့တရား၊ အကြောင်းကို ပယ်ရမယ့် တရားလို့ ဝေဖန် ပိုင်းခြားနိုင်ခြင်းသည် ဗုဒ္ဓ၏ဝိဘဇ္ဇဝါဒဖြစ်၏။ အကြောင်းကို ပယ်ခြင်းဖြင့် အကြောင်းအကျိုးပြတ်သော၊ လောကမှ လွတ်မြောက်သော ဉာဏ်အမြင်ကို ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းကို ပယ်နေခြင်းသည် (ဘာဝေတဗ္ဗတရား) ပွားများခြင်းဖြစ်၍ အကြောင်း အကျိုး ပြတ်ခြင်းသည် (သစ္စိကာတဗ္ဗတရား) မျက်မှောက်ပြု ဆိုက်ရောက် ရမည့်တရား ဖြစ်၏။

ပရိညာတဗ္ဗတရားသည် ဒုက္ခသစ္စာ၊ ရုပ်နာမ်ဖြစ်၍ ပိုင်းခြား သိရမည့်တရားဖြစ်သည်။

ပဟာတဗ္ဗတရားသည် သမုဒယသစ္စာ၊ တဏှာဖြစ်၍ ပယ်ရမည့် တရားဖြစ်သည်။

ဘာဝေတဗ္ဗတရားသည် မဂ္ဂသစ္စာ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးဖြစ်၍ ပွားရမည့် တရားဖြစ်သည်။

သစ္စိကာတဗ္ဗတရားသည် နိရောဓသစ္စာ၊ နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၍ မျက်မှောက် ပြုရမည့်တရားဖြစ်သည်။

ကောယနု - တစ်ကြောင်းတည်းသောလမ်း

သတိပဋ္ဌာန် (၁) သတိ၏တည်ရာ အာရုံသည် သတိပဋ္ဌာန်မည်၏။

(၂) သတိသည်ပင် သတိပဋ္ဌာန်မည်၏။

- ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မာတို့၏ အာရုံ၌ကပ်၍တည်သော သတိသည် သတိပဋ္ဌာန်မည်၏။
- အကြောင်းတရားတို့၏ အာရုံ၌ကပ်၍တည်သော သတိသည် သတိပဋ္ဌာန်မည်၏။
- အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ အသုဘလက္ခဏာတို့၏ အာရုံ၌ ကပ်၍

တည်သော သတိသည် သတိပဋ္ဌာန်မည်၏။

- အကျဉ်းချုံးရလျှင် ရုပ်နာမ်၊ ကြောင်းကျိုး၊ ဖြစ်ပျက်၊ လက္ခဏာ တို့၌ကပ်၍တည်သော သတိသည် သတိပဋ္ဌာန်မည်၏။
- သစ္စာလေးပါးတို့၌ကပ်၍တည်သော သတိသည် သတိပဋ္ဌာန် မည်၏။ ပညာနှင့်ယှဉ်သောသတိသည် သတိပဋ္ဌာန်မည်၏။

သတိနှင့် ယှဉ်သော ပညာသည် မသိမှု (မောဟ) အဝိဇ္ဇာကို ဖယ်ရှား၍ သိမှု (အမောဟ) ဝိဇ္ဇာကို ဖြစ်စေသည်။ ရုပ်နာမ်၊ ကြောင်းကျိုး၊ ဖြစ်ပျက်၊ လက္ခဏာတို့ကို သစ္စာ(၄)ပါးနဲ့စပ်၍ မသိအောင်ဖုံးလွှမ်းထားသည့်မောဟ (အဝိဇ္ဇာ) ကို ဖယ်ရှားရာတွင် ပညာနှင့်ယှဉ်သော သတိသည် အဓိကဖြစ်သည်။ သတိမရှိပါက ပညာလည်း မဖြစ်တော့ချေ။ ထို့ကြောင့် သတိပဋ္ဌာန်သည် နိဗ္ဗာန်သို့သွားရာ တစ်ကြောင်းတည်းသောလမ်းဖြစ်၏။

နှလုံးသွင်းပုံ

မိမိကိုယ်ကို မှန်လိုသဘောထား၍ နှလုံးသွင်းပါ။ မိမိနှင့် မျက်နှာ ချင်းဆိုင်တွေ့သောသူသည် မှန်မှာ ပုံရိပ်ပေါ်သလို မိမိကိုယ်ထဲမှာ ပုံရိပ် ပေါ်လာသည်။ မှန်နှင့်လွဲသွားလျှင် မှန်ထဲမှ ပုံရိပ်ပျောက်သွားသလို ထိုသူနှင့် မိမိလွဲသွားသည်နှင့် မိမိကိုယ်ထဲမှာ ၎င်းပုံရိပ် မရှိတော့ချေ။

မှန်ထဲမှပုံရိပ်သည် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တုန်းသာပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် ပုံရိပ်လုံးဝ မရှိတော့ပေ။ ၎င်းသဘောသည် မှန်တွင်နီပေါ်သောပုံရိပ်သည် အမြဲမရှိတဲ့သဘော၊ သုညတသဘော ဖြစ်သည်။ ပေါ်တုန်းကလည်း ပုံရိပ်သာပေါ်၏။ အနှစ်အသားမရှိ၊ ပုံရိပ်ပျောက်သွားတော့လည်း မှန်ထဲမှာ ဘာမှမကျန်ရစ်၊ အချည်းနှီးသဘော၊ အမြဲမရှိတဲ့သဘော၊ သုညတ သဘောသာဖြစ်၏။

ထို့အတူ မျက်စိနှင့်အဆင်း အကြောင်း တိုက်ဆိုင်သောကြောင့်

မြင်မှုသဘောသည် အဆင်းအာရုံသာပေါ်၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် ပုံရိပ် လုံးဝမရှိတော့ပေ။ မည်သည့်အာရုံမှ မကျန်ရစ်၊ အမြဲမရှိသည့် သဘော၊ အနှစ်သာရ မရှိတဲ့သဘော၊ သုညတသဘောဖြစ်၏။

အထက်ပါ သဘောတို့သည် မျက်စိနှင့်အဆင်း တိုက်ဆိုင်မှု ကြောင့် မြင်မှုဖြစ်ရာတွင် တကယ်ရှိသော အမှန်တရားတို့ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ပုထုဇဉ်တို့သည် ထိုကဲ့သို့ မသိနိုင်ကြချေ။ မိမိကိုယ်ကို ကင်မရာ လိုသဘောထားတတ်ကြသည်။ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်လို့ မြင်တွေ့လိုက် သည်နှင့် ဖလင်ပေါ်တွင် စွဲသွားတော့သည်။ မြဲတဲ့သဘော အခိုင်အမာ ရှိတဲ့သဘော၊ အနှစ်အသား ရှိတဲ့သဘော သက်ဝင်သွား၏။ သဘာဝဓမ္မ တို့နှင့် မကိုက်ညီတော့ချေ။

သဘာဝဓမ္မတို့သည် မှန်မှာပေါ်သည့်ပုံရိပ်ကဲ့သို့ သဘောသာ ရှိ၏။ မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့တွင် မှန်ကဲ့သို့ အကြောင်း တိုက်ဆိုင်တုန်းသာ ပုံရိပ်ပမာဖြစ်ပေါ်လာကြ၍ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် ပျောက်ပျက်သွားကြ၏။ တစ်စွန်းတစ်စ၊ အစအန တစ်ခုမှမကျန်ရစ်၊ ၎င်းကို အနှစ်အသား မရှိတဲ့သဘော၊ သုညတသဘော၊ အချည်းနှီး သဘောဟု နားလည်ရ၏။ ထိုကဲ့သို့ နားလည် လက်ခံလျှင် မြင်မှု၊ ကြားမှု စသည်တို့အပေါ်တွင် ဘာကိုသွား၍ စွဲလမ်းစရာ ရှိတော့မည်နည်း။ မိမိကိုယ်ပိုင် ဉာဏ်ဖြင့် နားလည် ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်ပေမည်။

နှလုံးသွင်းမှု၏ အဓိက ရည်ရွယ်ချက်မှာ မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့အပေါ်တွင် ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာတို့ဖြင့် စွဲလမ်းလို့ မရနိုင်ကြောင်း ဥပါဒါန်ပြုတ်ရန် ဖြစ်သည်။ မှန်ကဲ့သို့ နှလုံးသွင်းမှု ဉာဏ်ရင့်သန်လာသောအခါ လျောင်း၊ ထိုင်၊ ရပ်၊ သွား မည်သည့် အခြေအနေမျိုးတွင်မဆို ကောင်းစွာ နှလုံးသွင်း နေတတ်လာပေမည်။

ဓမ္မာသုညာ အတ္တနဝါ အတ္တနိယေနဝါ

၎င်း၏အဓိပ္ပါယ်မှာ - ဓမ္မသည် သုညတမို့ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာ မဟုတ်ပါ။ ဓမ္မသည် သိရမည့် အကျိုးတရားဖြစ်၍ အတ္တ အတ္တနိယ (ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာ) ဆိုတဲ့ ဒိဋ္ဌိတဏှာသည် ပယ်ရမည့်အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်။ ဓမ္မာရုံမှာ ပေါ်တဲ့ အာရုံတရားတို့ကို သုညတလို့ သိရမည်။ ၎င်းတို့ကို ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာလို့ စွဲယူမရကြောင်း သိမြင် နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် မနောဒွါရမှာဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ တဏှာတို့ကို ပယ်ရပေမည်။

ဥပမာ “စေတနာ သုညာ အတ္တနဝါ အတ္တနိယေနဝါ”

(မနောဒွါရ)	(ဓမ္မာရုံ)
ဒိဋ္ဌိတဏှာ (သမုဒယသစ္စာ)	စေတနာ(ဒုက္ခသစ္စာ)
မဂ္ဂင်တရား (မဂ္ဂသစ္စာ)	သုညတ (နိရောဓသစ္စာ)

စေတနာတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ငါ့စေတနာ၊ ငါ့စေတနာ သိပ် ကောင်းတယ်၊ ငါ့စေတနာက ငါ့ကို အကျိုးတွေပေးဦးမှာ စသည်ဖြင့် အနှစ် အသားရှိသည့်သဘော၊ အခိုင်အမာရှိသည့်သဘော၊ မြဲတယ်ထင်သည့် သဘော၊ အားကိုးအားထား ရှိသည့်သဘောတို့ကို တွေ့ရပေမည်။ ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ ဓမ္မာရုံမှာပေါ်သော စေတနာကို မနောဒွါရမှာဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ တဏှာတို့က ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာအဖြစ် စွဲယူသိမ်းပိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။ စေတနာက ဒုက္ခသစ္စာထိုက်၏၊ ဒိဋ္ဌိ တဏှာတို့က သမုဒယသစ္စာ ထိုက်၏။ စေတနာကို ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာအဖြစ် နှလုံးသွင်းလျှင် ဝဋ်ကုသိုလ်ဖြစ်၏။ သံသရာအတွင်း အကျိုးပေး၏။

စေတနာသည် မှန်ကဲ့သို့သဘောရှိသော ဓမ္မာရုံပေါ်တွင် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တုန်းပေါ်လာတဲ့ (အာရုံ)ပရမတ်တရားတစ်ခုသာ ဖြစ်၏။ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် မှန်ထဲမှာ ဘာအရိပ်မျှ မကျန်ရစ်သလို ဓမ္မာရုံ ပေါ်တွင်လည်း မည်သည့်စေတနာအရိပ်အယောင်မျှ မကျန်ရစ်ပါ။

သုံညတသဘော၊ အနှစ်အသား မရှိသည့်သဘောသာဖြစ်၏။ ထိုအခါ စေတနာကို ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာလို့ ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာဖြင့် မစွဲတော့ချေ။ အကြောင်း တိုက်ဆိုင် တုန်းဖြစ်လာပြီး ချုပ်ပျောက်သွားတတ်သည့် ပရမတ်တရား တို့၏ သဘာဝကို သိမြင်သွား၏။ ထိုအမြင်သည် သမ္မာဒိဋ္ဌိအမြင်ဖြစ်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်တရားပွားခြင်းကြောင့်ရသော ကုသိုလ်သည် ဝဋ်မှ လွတ်အောင် ရုန်းနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသည်။ ဝိဝဋ်ကုသိုလ်ဟုခေါ်၏။ သံသရာမှလွတ်ရာ နိဗ္ဗာန်ရောက်အောင် ပို့နိုင်၏။ ဓမ္မာရုံတွင် မည်သည့် အရာမျှ အမြဲမရှိတဲ့ သဘောတို့ကို နှလုံးသွင်းပွားများနေခြင်းသည် မနောဒွါရမှာ မဂ္ဂင်တရားများ ပွားနေခြင်းဖြစ်သည်။ မဂ္ဂင်တရားများ မနောဒွါရမှာ ဖြစ်ပေါ်နေလျှင် ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာတို့ ဖြစ်ခွင့်မရှိချေ။ ပယ်ပြီးသား ဖြစ်တော့သည်။

ဓမ္မာရုံတွင်ပေါ်သော စေတနာကို ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာတို့၏ စွဲယူသိမ်း ပိုက်မှုမှ လွတ်ကင်းစေလျက် သုညတအမြင်သို့ နှလုံးသွင်းနိုင်လျှင် သမုဒယ တို့ ချုပ်ငြိမ်း၍ နိရောဓသစ္စာဆိုက်တော့သည်။ စေတနာကို ငါ့ဟာ မဟုတ်၊ ငါမဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တမဟုတ် ဟု နှလုံးသွင်းရပေမည်။

အထက်ဖော်ပြပါအတိုင်း နှလုံးသွင်းတတ်ပါလျှင် အောက်ပါ တို့ကိုလည်း အလားတူ နှလုံးသွင်း ပွားများနိုင်ပါသည်။

- ရူပါ သုညာ အတ္တေနဝါ အတ္တနိယေနဝါ
- (ရုပ်သည် သုညတမို့ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်။)
- ပထဝီ သုညာ အတ္တေနဝါ အတ္တနိယေနဝါ
- (ပထဝီသည် သုညတမို့ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်။)
- ဝေဒနာ သုညာ အတ္တေနဝါ အတ္တနိယေနဝါ
- (ဝေဒနာ သည် သုညတမို့ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်။)
- သညာ သုညာ အတ္တေနဝါ အတ္တနိယေနဝါ
- (သညာသည် သုညတမို့ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်။)

သင်္ခါရာ သုညာ အတ္တနဝါ အတ္တနိယေနဝါ -
(သင်္ခါရာသည် သုညတမို့ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ်။)

ဝိညာဏာ သုညာ အတ္တနဝါ အတ္တနိယေနဝါ -
(ဝိညာဏ်သည် သုညတမို့ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာမဟုတ် ။)

သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ်ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးအပေါ်တွင် သစ္စာနှင့်စပ်ပြီး သိမြင်နိုင်ရန်အတွက် အမျိုးမျိုးဖော်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ လူတွင် မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှု (၆)မျိုးရှိသော်လည်း တကယ်နှလုံးသွင်း ရာတွင် မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့ကိုသာလျှင် အဓိက ထားရ၏။ ၎င်းထဲမှလည်း မိမိနှင့်ကိုက်ညီမည့် အလွယ်ဆုံးဖြစ်မည့် အာရုံတစ်ခုကို နှလုံးသွင်းကြည့်ပါ။ ထိုအမျိုးမျိုး ရှိသော်လည်း နှာခေါင်းနှင့် ဝင်လေ ထွက်လေ၊ ခြေဖဝါးနှင့် ကြမ်းပြင်တို့၏ ထိမှုသဘောကို အာရုံစိုက်၍ အဓိကထားလျှင် ပိုအဆင်ပြေတတ်ပါသည်။

အထက်ပါတို့ကို နှလုံးသွင်းတတ်လျှင် သတိပဋ္ဌာန်သည်သာ သစ္စာ တို့ကို ထိုးတွင်းသိနိုင်သော တစ်ကြောင်းတည်းသော လမ်းဖြစ်ကြောင်း ဗုဒ္ဓဘုရားရှင် ညွှန်ပြတော်မူခဲ့သည်ကို လက်ခံနိုင်ပေမည်။ မြတ်စွာဘုရား သည် နောက်ဆုံးအနေနှင့်လည်း သတိကိုသာ မှာကြားတော် မူခဲ့သည်။

“ဝယမ္မော သင်္ခါရာ အပ္ပမာဒေန သမ္မာဒေထ”

သင်္ခါရတရားတို့သည် ပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိကြကုန်၏။ မမေ့ မလျော့ မပေါ့မဆ မမြဲမြံသော သတိတရားဖြင့် ပြည့်စုံရစ်ကြပါကုန်လော့။

စိတ် နှင့် ဓမ္မ

ခန္ဓာကိုယ်တည်တံ့ရန်အတွက် အာဟာရသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ နေ့စဉ် မနက်စာ၊ နေ့လယ်စာ၊ ညစာ စသည်ဖြင့် စားပေးရပါ သည်။ အစာကိုလည်း အာဟာရပြည့်ဝ လုံလောက်အောင်စားရပါသည်။ ဖြစ်သလို စားနေပါက ရေရှည်မှာ ခန္ဓာကိုယ် ကျန်းမာရေးအတွက် ထိခိုက် လာပါမည်။ ကိုယ်ကျန်းမာရေးအတွက် အများအားဖြင့် ဗဟုသုတရှိကြပါ သည်။ သို့သော် စိတ်ကျန်းမာရေးအတွက်တော့ အသိနည်းနေကြပါသည်။ စိတ်ပင်ပန်း အားနည်းလာကြသောအခါ စိတ်ကျန်းမာရေးအတွက် အနား ယူကြပါသည်။ တစ်ချို့ ရုပ်ရှင်နှင့် အပန်းဖြေပါသည်။ တစ်ချို့ သီချင်းနှင့် ပျော်ရွှင်စွာသီဆို ကြပါသည်။ တစ်ချို့ဆိုလျှင် အဖျော်ယမကာနှင့် လန်းဆန်း အောင် စားသောက်ကြပါသည်။ ၎င်းနည်းတို့ဖြင့် စိတ်အာဟာရကို ဖြည့်တင်း နေကြပါသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ စိတ်အာဟာရတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်အာဟာရ အတွက်ဖြစ်သလိုစားတာနှင့်တူနေပါသည်။ စိတ်ပင်ပန်း နွမ်းနယ်မှုတို့ကို ယာယီသက်သာခွင့်ရပါသည်။ စနစ်တကျ အာဟာရပြည့်ဝအောင် စားသုံး လိုလျှင် စိတ်၏ အဓိကအာဟာရမှာ ဓမ္မဖြစ်ပါသည်။ နေ့စဉ် ထမင်းကို

ပုံမှန်စားနေသလို စိတ်အတွက်လည်း ဓမ္မကိုပုံမှန်နှလုံးသွင်း သင့်ပါသည်။ စိတ်ပင်ပန်းမှုတွင် အဓိကမှာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ကိလေသာ တရားဆိုးတို့ကြောင့် ဖြစ်ရပါသည်။ နေ့စဉ် ဘဝ လှုပ်ရှားမှုများမှာ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟတို့နှင့် ပုထုဇဉ်တို့သည် မကင်းနိုင်ကြပါ။ ထို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်အညစ်အကြေးတို့ကို ဓမ္မနှင့် နေ့စဉ်ပုံမှန် ဆေးကြောသင့်ပါသည်။ ဓမ္မသည် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ တို့ကို စင်ကြယ်စေသည်။ ထိုအခါ စိတ်သည် ပေါ့ပါးလန်းဆန်း ကျန်းမာလာပေမည်။ စိတ်အင်အားများလည်း ပြည့်ဖြိုးလာမည်။ ဓမ္မသည် တတိယအရွယ်ကျမှ ရှာရမည့် တရားမဟုတ်ပါ။ ခန္ဓာကိုယ်အတွက်အစာကို နေ့စဉ်သုံးဆောင်သလို စိတ်အတွက်လည်း ဓမ္မကို နေ့စဉ်နှလုံးသွင်းသင့်ပါသည်။

ဓမ္မနုပဿနာ အမြင်

ဓမ္မနုပဿနာသည် သတိပဋ္ဌာန်(၄)ပါးတွင် တစ်ပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင် နိဝရဏ၊ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဗောဇ္ဈင်၊ သစ္စာဟူ၍ ငါးပိုင်းပါဝင်ရာ ယခု တင်ပြထားသည်တို့မှာ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ သစ္စာ အပိုင်းတို့ကို အဓိက တင်ပြထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

ဝိပဿနာအလုပ် အားထုတ်ရာတွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို သိထားလျှင် ပိုကောင်းပါသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သည် ဘဝသံသရာပင် ဖြစ်ပါသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို နားလည်လျှင် သံသရာလည်ပုံကို ပညာဖြင့် သိမြင် နိုင်မည်။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် မည်သို့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် လည်နေပုံကို သိခွင့်ရပေမည်။

- အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ သင်္ခါရာ - မသိမှုကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံဖြစ်၏။
- သင်္ခါရ ပစ္စယာ ဝိညာဏံ - ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏။
- ဝိညာဏ ပစ္စယာ နာမရူပံ - ဝိညာဏ်ကြောင့် နာမရူပံဖြစ်၏။
- နာမရူပ ပစ္စယာ သဠာယတနံ - နာမရူပကြောင့်အာယတန (၆)ပါးဖြစ်၏။
- သဠာယတန ပစ္စယာ ဖဿော - အာယတနကြောင့် ဖဿဖြစ်၏။
- ဖဿ ပစ္စယာ ဝေဒနာ - ဖဿကြောင့် ဝေဒနာဖြစ်၏။
- ဝေဒနာ ပစ္စယာ တဏှာ - ဝေဒနာကြောင့် တဏှာဖြစ်၏။
- တဏှာ ပစ္စယာ ဥပါဒါနံ - တဏှာကြောင့် ဥပါဒါနံဖြစ်၏။
- ဥပါဒါန ပစ္စယာ ဘဝေါ - ဥပါဒါနံကြောင့် ကမ္မဘဝဖြစ်၏။
- ဘဝ ပစ္စယာ ဇာတိ - ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဇာတိဖြစ်၏။
- ဇာတိ ပစ္စယာ ဇရာ မရဏ - ဇာတိကြောင့် ဇရာ မရဏ ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရသည် အတိတ်ဖြစ်သည်။ အတိတ်က သစ္စာလေးပါး အမှန်ကို မသိဘဲ ကာယသင်္ခါရ၊ ဝစီသင်္ခါရ၊ မနောသင်္ခါရတို့ဖြင့် အားထုတ်

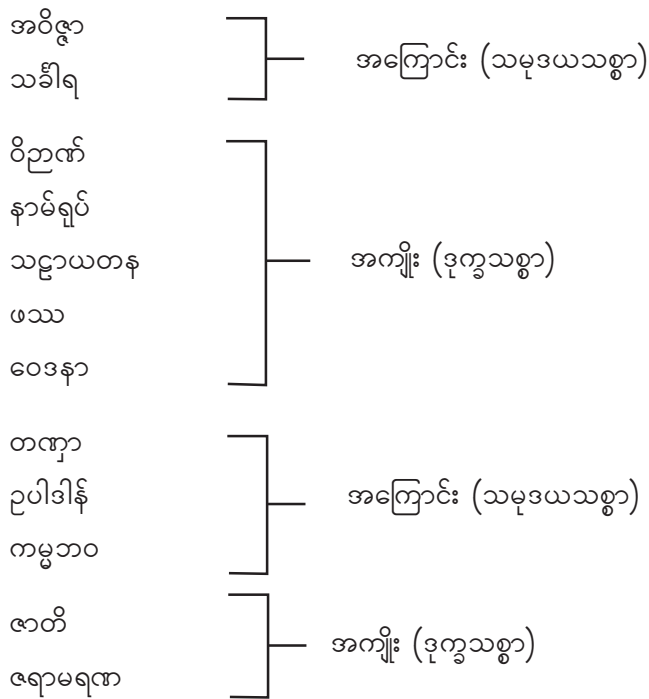
သောကြောင့် အဖြူအမဲရောသည့် ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံများ ဖြစ်ခဲ့ ကြရသည်။

ထိုအတိတ်ကံ၏ စွမ်းအားသတ္တိကြောင့် ယခုပစ္စုပ္ပန်တွင် မျက်စိ နှင့်အဆင်းတိုက်သောအခါ မြင်စိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ပေါ်သည်။ ဝိညာဏ်၏ နီးသောအကြောင်းသည် အာရုံ (အဆင်း)နှင့် ဒွါရ (မျက်စိ) တိုက်မှုကြောင့် ဖြစ်သော်လည်း ဝေးသောအကြောင်းတွင် ကံသည် အဓိက ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရာပစ္စယာ ဝိညာဏ်ဟု ဘုရားရှင်ဟောကြား တော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ စက္ခုဝိညာဏ်ကြောင့် ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ နာမ် တရားများနှင့် စက္ခုဝတ္ထု ရုပ်တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုနာမ်ရုပ်ကြောင့် မြင်တဲ့နာမ်ရုပ်၏ တည်ရာနေရာ ဖြစ်သော စက္ခယတန (မျက်စိ) ဖြစ်ပေါ် ၏။ စက္ခယတနကြောင့် အာရုံနှင့် တွေ့ထိခြင်း ဖဿဖြစ်၏။ ဖဿကြောင့် ခံစားမှုဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဝေဒနာဖြစ်လျှင် နှစ်သက်မှု တဏှာဖြစ်၏။ တဏှာကြောင့် စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်ဖြစ်သည်။ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ၊ ကမ္မဘဝ များဖြစ်ပေါ်ပြီး ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုကံတို့ကြောင့် ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏဆိုသော အနာဂတ် ဘဝများ ဆက်လက် ဖြစ်တော့သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ်ဟူ၍ (၃)ပိုင်း ခွဲထား၏။ အတိတ်က 'ကံ'ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်တွင် မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးဆိုသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ ဖြစ်ပေါ်နေရသည်။ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသည် သုတ္တန်နည်းဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်သည်။ မြင်ရာတွင် ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးအပေါ်မှာ နှစ်သက်မှု တဏှာ၊ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန်တို့ ဖြစ်လျှင်ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံများ ဖြစ်ပေါ်ရသည်။ ကံဖြစ်သောအခါ အနာဂတ်ဘဝအတွက် အကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ၏ အခြေခံသဘော တရားဖြစ်သော မြင်ရာတွင် နှစ်သက်မှု တဏှာ၊ စွဲလမ်းမှု ဥပါဒါန် မရှိလျှင် ကံ မဖြစ်ချေ။ ကံအကြောင်း

တရား မရှိပါက အနာဂတ် ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏ ချုပ်ငြိမ်း၏။ ထိုအခါ မြင်ရာတွင် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟငြိမ်း၏။ ထို့အတူ ကြားရာ၊ နံရာ၊ စားရာ၊ ထိရာ၊ တွေးရာတို့မှာလည်း ကိလေသာ ငြိမ်းလေတော့သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် နှင့် အကြောင်းအကျိုး

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် ပိုင်းခြားလျှင် အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရသည် အကြောင်းဖြစ်၍ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရူပံ၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသည် အကျိုးဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် တဏှာ ဥပါဒါန် ကမ္မဘဝ သည် အကြောင်းဖြစ်ပြန်၍ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏသည် အကျိုး ဖြစ်ပြန်သည်။

ဤသို့ အကြောင်းတစ်လှည့်၊ အကျိုးတစ်လှည့် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းဖြင့် အကြောင်းအကျိုး သံသရာသည် မဆုံးနိုင်တော့ချေ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် အထက်ဖော်ပြပါအတိုင်းဆိုလျှင် အကြောင်း နှစ်ခု၊ အကျိုးနှစ်ဖြစ်နေသည်။ အကြောင်းနှစ်ခုကို စုပေါင်းလိုက်လျှင် အကြောင်းအခြင်းအရာ ငါးပါးရရှိ၍ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့အတူ အကျိုးတရားနှစ်ခုကိုလည်း စုပေါင်းလိုက်လျှင် အကျိုးအခြင်းအရာနှစ်မျိုး ရသော်လည်း ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏသည် ခန္ဓာ၏ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှုသဘော၌ ပါဝင်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် အကျိုးအခြင်း အရာတွင် မရေတွက်တော့ဘဲ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတနာ၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူ၍ အကျိုးအခြင်းအရာ ငါးပါးသာယူလေသည်။

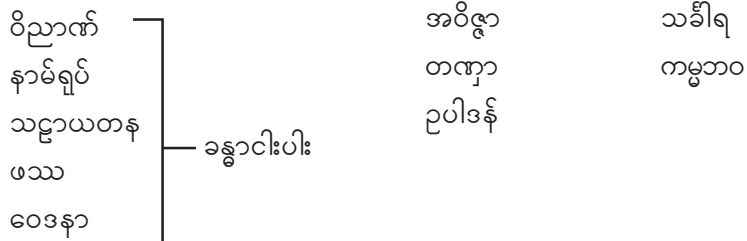
အကြောင်းအခြင်းအရာ (၅)ပါးသည် သမုဒယသစ္စာထိုက်၍ အကျိုးအခြင်းအရာ (၅)ပါးသည် ဒုက္ခသစ္စာ ထိုက်သည်။ ယခုအခါ မြင်လိုက်၊ ကြားလိုက်သည်နှင့် အကျိုးတရား၊ ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းသည် ဒုက္ခသစ္စာ ထိုက်၏။ မြင်တဲ့အခါ ခန္ဓာငါးပါးလို့မသိဘဲ ယောက်ျား၊ မိန်းမလို့ သိတာသည် အဝိဇ္ဇာ၊ နှစ်သက်မှုသည် တဏှာ၊ စွဲလမ်းမှုသည် ဥပါဒါန်၊ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံနဲ့ အားထုတ်မှုသည် သင်္ခါရ၊ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်သည် ကံဖြစ်သည်။ ထိုအခါ အကျိုးတရားကိုဖြစ်စေသော သမုဒယသစ္စာ၊ အကြောင်းထိုက်တော့သည်။

ထို့ကြောင့် ဘဝဆိုသည်မှာ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အကျိုးနှင့်အကြောင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်နေသလို သစ္စာ အနေ ဖြင့်လည်း ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာတို့ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းမျှသာဖြစ်သည်။ ဤသို့ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို နားလည်လာလျှင် ဝိပဿနာ အခြေခံသဘော တရားဖြစ်သော အကြောင်းနှင့်အကျိုးကို ခွဲခြားပြီး ဒုက္ခသစ္စာက သိရမည့် အကျိုးတရား၊ သမုဒယသစ္စာက ပယ်ရမည့် အကြောင်းတရားလို့ ပိုင်းခြား သိနိုင်ပေမည်။

“ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် နှင့် ဝဋ် (၃)ပါး ”
(ကိလေသဝဋ်)

(ဝိပါကဝဋ်)

(ကမ္မဝဋ်)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဝဋ် (၃)ပါးဖြင့်လည်း ပိုင်းခြားနိုင်သည်။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် အကျိုး တရားဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးသည် ဝိပါကဝဋ် ဖြစ်သည်။ ၎င်းသည် ဒုက္ခသစ္စာထိုက်၏။ ထိုခန္ဓာငါးပါးကို မသိမှု အဝိဇ္ဇာကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ယောက်ျား၊ မိန်းမလို့သိ၏။ တဏှာကြောင့် နှစ်သက်၏။ ဥပါဒန်ကြောင့် စွဲလမ်း၏။ ထိုအဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒန်သည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အလိုအရ ဥပါဒန်ပစ္စယာ ကမ္မဘဝဆိုသည့်အတိုင်း ဥပါဒန်ကြောင့် ကာယသင်္ခါရ၊ ဝစီသင်္ခါရ၊ မနောသင်္ခါရများဖြင့် အားထုတ် သည်။ ထိုအခါ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ကံများဖြစ်လာပြီး ကမ္မဝဋ် ဖြစ်တော့ သည်။ ကိလေသဝဋ်တွင်ပါသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၏သဘောကိုနားလည် သင့်သည်။ ဥပမာ နတ်သားဖြစ်ချင်မှုတွင် နတ်သားကို ခန္ဓာငါးပါးလို့ မသိတာက အဝိဇ္ဇာ၊ ဖြစ်ချင်တာကတဏှာဖြစ်သော်လည်း ကံမဖြစ်သမျှ ကမ္မဘဝ မဖြစ်ချေ။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာဖြစ်သော်လည်း ကံမဖြစ်သောကြောင့် သမုဒယသစ္စာ မထိုက်ချေ။ အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေနိုင်လောက်သော အကြောင်းတရား မပြည့်စုံသေးခြင်းကို နားလည်သဘောပေါက်သင့်သည်။ နတ်သားဖြစ်ချင်တဲ့ ဥပါဒန်ကပ်သောအခါ ဘုရားမှာ ရှိခိုးဆုတောင်းလေ သည်။ ထိုအခါကံမြောက်၏။ ထိုကံသည် အကြောင်းပြည့်စုံပြီး အကျိုးတရား

ကို ဖြစ်စေနိုင်သော စွမ်းအားရှိသည့် သမုဒယသစ္စာ ထိုက်လေသည်။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ စတင်နှလုံးသွင်းသူတို့တွင် ဥပါဒါန်ကို ရှုနိုင်လျှင် ဥပါဒါန်ဆိုသော သမုဒယက ဖြစ်ပျက်၊ သိတာက မဂ်ဖြစ်သည်။ ဥပါဒါန်ချုပ်လျှင်လည်း ကံချုပ်၏။ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏချုပ်၏။ သံသရာ ရပ်၏။

ဝိပဿနာကို နယ်(၃)နယ်နှင့် ပိုင်းခြားနှလုံးသွင်းနိုင်လျှင် ဉာဏ် တွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သိမြင်နိုင်၏။ ပထမအဆင့်သည် သမုတိနယ်မှ ပရမတ်နယ်သို့ ဝင်ရပေမည်။ ဥပါဒါန်ကို နှလုံးသွင်းနိုင်လျှင် ပရမတ်နယ် ရောက်၏။ ဓမ္မာနုပဿနာတွင် ပါဝင်သော သမုဒယသစ္စာ ရှုနည်းတွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်သည် သမုဒယသစ္စာထိုက်၏။ ၎င်း (၃)မျိုးတွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာသည် သိမ်မွေ့၏။ ဥပါဒါန်သည်ထင်ရှား၏။ ထင်ရှား သော ဥပါဒါန်ကို မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့တွင် ဝိပဿနာရှုနိုင်လျှင် ဥပါဒါန်ပါးလာပေမည်။ ဥပါဒါန်ပါးလာမှ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာကို ပယ်နိုင် ပေမည်။ ဥပါဒါန်ပါးလာလျှင် အကျိုးတရားဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်နိုင်မည်။ မြင်ရာ၊ ကြားရာမှာ ခန္ဓာငါးပါး၊ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးလို့ သိမြင်လာလျှင် အဝိဇ္ဇာလည်း ချုပ်၏။ တဏှာလည်း ချုပ်၏။ ထိုအခါ သမုဒယကို ပယ်နိုင်လေသည်။ သမုဒယ ပယ်မှုသည် မဂ္ဂသစ္စာဖြစ်၍ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါး ချုပ်ငြိမ်းအောင် ရှုပွားနိုင်လျှင် နိရောဓသစ္စာ ဆိုက်လေသည်။

ဝိပဿနာ အကြောင်းအကျိုး နှင့် ပရမတ်အကြောင်းအကျိုး

ဝိပဿနာ အကြောင်းအကျိုးဆိုသည်မှာ ဝိပဿနာတွင် အကျိုး ခန္ဓာနှင့် အကြောင်းခန္ဓာ(၂)မျိုးရှိသည်။ မျက်စိနဲ့ အဆင်းတိုက်လျှင် ခန္ဓာ (၅)ပါး၊ ရုပ်နာမ် (၂)ပါး ပေါ်၏။ ၎င်းသည်အတိတ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ခန္ဓာဖြစ်၏။ အကျိုးခန္ဓာ (သို့မဟုတ်) ဝိပါက်ခန္ဓာဟု ခေါ်၏။ အတိတ်က

သမုဒယအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ရခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုခန္ဓာတွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ မပါဝင်ချေ။ ထို့အတူ နားနှင့်အသံ၊ နှာခေါင်းနှင့်အနံ့၊ လျှာနှင့် အစာ၊ ကိုယ်နှင့်အထိတို့ တိုက်ဆိုင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ခန္ဓာတို့မှာ အကျိုးတရားများသာ ဖြစ်ကြသည်။

အကြောင်းတရားဆိုသည်မှာ မနောတွင် မူလအကျိုးခန္ဓာကိုအာရုံ ပြု၍ နှလုံးသွင်းမှားသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ပါဝင်သော အကြောင်းတရားဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုအကြောင်း တရားသည် သမုဒယ သစ္စာထိုက်၏။ ဥပါဒါန်ပါဝင်သွားသောကြောင့်လည်း ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံများ ဖြစ်ပေါ်ကာ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဆိုသော ကမ္မဘဝများ ဆက်လက် ဖြစ်လေသည်။ ထိုအခါ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိဆိုသော နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာတို့ ဖြစ်ပေါ်ကြပေမည်။

ဝိပဿနာအားထုတ်ခြင်းမှာ မနောတွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ပါသော အကြောင်းတရား မဖြစ်အောင် အကြောင်းပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အကြောင်းကိုပယ်ရာတွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအနေဖြင့် ပယ်ချင်တိုင်းပယ်၍ မရ။ ဓမ္မသဘောဖြင့်သာ ပယ်ရခြင်းဖြစ်သည်။ မနောတွင် မဂ္ဂင်တရားများ နှလုံးသွင်းလိုက်သောအခါ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့ပါဝင်သောအကြောင်း တရားတို့ ဖြစ်ခွင့်မရချေ။ ထို့အခါ အကြောင်းသမုဒယကို မဂ္ဂင်ဖြင့် ပယ်နိုင်လေသည်။ ဝိပဿနာတရား အားထုတ်ရာတွင် အဆင့်နှစ်ဆင့် ရှိသည်။ ပထမအဆင့်သည် သမုဒယပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သမုဒယကို ပယ်နိုင်အောင်လည်း ဝိပဿနာအကြောင်းအကျိုးကို ပိုင်းခြားသိရပေမည်။ ဝိပဿနာ အကြောင်းအကျိုးတွင် သမုဒယပယ်ခြင်းကိစ္စရှိ၏။

ဝိပဿနာ ဒုတိယအဆင့်သည် ပရမတ်အကြောင်းအကျိုးကို သိရ မည်။ အကြောင်းသမုဒယကို ပယ်ပြီးသောအခါ အကျိုးခန္ဓာသာကျန်ရှိ တော့သည်။ အကျိုးခန္ဓာသည် ပယ်လို့မရချေ။ ထိုအကျိုးခန္ဓာကို ပရမတ် အကြောင်းအကျိုးအနေဖြင့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ လက္ခဏာ တင်ပြီး

ရုပ်နာမ်ချုပ်သည်အထိ ပွားရခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပရမတ်အကြောင်း အကျိုးတွင် ဒုက္ခချုပ်အောင် ပွားခြင်းကိစ္စရှိ၏။ ရုပ်နာမ် ဒုက္ခချုပ်မှ နိရောဓ ဆိုက်၏။ နိဗ္ဗာန်မျက်မှောက်ပြု၏။

မိုးကုတ်ဆရာတော်ကြီး ဟောကြားသော ဖြစ်ပျက်မြင်၊ ဖြစ်ပျက် မုန်း၊ ဖြစ်ပျက် ဆုံးဆိုသည်မှာ ဒုတိယအဆင့် ပရမတ်အကြောင်းအကျိုးကို ရုပ်နာမ်ဒုက္ခဆုံးအောင် ပွားနေခြင်းဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့် တရား အားထုတ်သူတို့သည် သမုတိနယ်မှ ပရမတ်နယ်သို့ မရောက်ခြင်း၊ ဝိပဿနာအကြောင်းအကျိုးကိုလည်း ပိုင်းခြား မသိခြင်း၊ သမုဒယကို မပယ် ရသေးဘဲ ပရမတ်အကြောင်းအကျိုးတွေကို ပွားနေခြင်း စသည်ဖြင့် အဆင့် ကျော်နေသောကြောင့် ပိုးသာကုန် မောင်ပုံစောင်း မတတ်ဖြစ်နေကြသည်။

သမထသည် သမုတိနယ်တွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါအမြင်နှင့် သမုဒယ ကို ပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာသည် သစ္စာနယ်တွင် ဓမ္မအမြင်နှင့် သမုဒယကို ပယ်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ခန္ဓာနှင့် ကိလေသာ

မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေးတို့သည် အကျိုးခန္ဓာတို့ဖြစ်၏။ အကျိုးခန္ဓာသည် ဒုက္ခသစ္စာထိုက်၍ ကိလေသာသည် သမုဒယသစ္စာ ထိုက်၏။ အကျိုးခန္ဓာသည် သိရမည့်တရားဖြစ်၍ အကြောင်းကိလေ သာသည် ပယ်ရမည့်တရား ဖြစ်သည်။ ထိုခန္ဓာနှင့် ကိလေသာ နှစ်မျိုးကို ပိုင်းခြား သိသင့်ပေသည်။ ဓမ္မစကြာတရားတော်တွင်ပါသော သံခိတ္တေန ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာဒုက္ခာသည် အကျိုးခန္ဓာ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကို ဒုက္ခသစ္စာဟု ဟောကြားတော် မူခဲ့သည်။ ဘုရားရှင် သက်တော် (၃၅)နှစ်၊ ဗောဓိပင်နှင့် ရွှေပလ္လင်တွင် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်တော်မူပြီး ကိလေသာရန်သူတို့ကို အောင်နိုင်တော်မူသော နိဗ္ဗာန်သည် အကြောင်း ကိလေသာတို့ ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။ ကိလေသာငြိမ်းသော

နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်ဟု ခေါ်၏။ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ တို့ချုပ်ငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။

မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့တွင်ဖြစ်သော အကျိုးခန္ဓာသည် ဒုက္ခသစ္စာထိုက်၏။ ၎င်းခန္ဓာသည် ဝိပါကဝဋ် (ဝိပါကခန္ဓာ) ဖြစ်၏။ အတိတ် ဘဝကပြုခဲ့သော သမုဒယသစ္စာထိုက်သည့် ကိလေသဝဋ်နှင့် ကမ္မဝဋ် တို့၏ အကျိုးအဆက် ဖြစ်၍ ပယ်လို့မရပါ။ သိရမည့်ခန္ဓာသာဖြစ်၏။ ၎င်းခန္ဓာကို ဘုရားရှင်သက်တော် (၈၀)ကျမှ ခန္ဓာဝန် ချကာ ခန္ဓာငြိမ်းသော နိဗ္ဗာန်ကိုရောက်သည်။ ခန္ဓာပရိနိဗ္ဗာန်ဟုခေါ်၏။

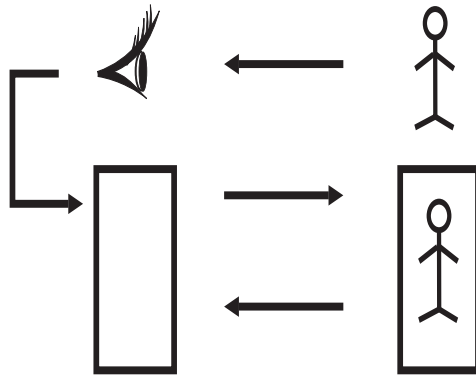
အကျိုးခန္ဓာဆိုသော ဝိပါကဝဋ်နှင့် ကိလေသဝဋ်ဟူ၍ (၂)မျိုး ဆိုရသော်လည်း ခေါင်းကိုယ်ခြေလက်ဖြစ်သော ကိုယ်ကာယကြီးထဲတွင် နှစ်ခုခွဲကဲ့သို့ ရှိခြင်း မဟုတ်ပါ။ မူလခန္ဓာ ဖြစ်သော အကျိုး ခန္ဓာအပေါ်မှာ ဥပါဒါန်ကပ်သွားသောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါဟူသော အကြောင်း သမုဒယ ကိလေသာအဖြစ် အသွင်ပြောင်းပြီး ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပါဒါန်ကို ပယ်လိုက်လျှင် အကြောင်းကိလေသာချုပ်ငြိမ်းပြီး အကျိုး ခန္ဓာသာ ကျန် ရှိသည်။ ၎င်းခန္ဓာသည် ဘုရား၊ ရဟန္တာတို့၏ခန္ဓာပင် ဖြစ်လေသည်။ အနုပါဒါနက္ခန္ဓာဟု ခေါ်၏။ ဥပါဒါန်ချုပ်သော ခန္ဓာဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်ပယ်ခြင်းဖြင့် အကြောင်းခန္ဓာ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်ပင် ဘုရားရှင် သက်တော် (၃၅)နှစ်တွင် ရရှိသော ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန် ဖြစ်လေသည်။

- ၁။ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်မှာ အကျိုးခန္ဓာ သာပေါ်၏။
(ဝိပါကဝဋ်) ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ
- အကျိုးခန္ဓာ (ဒုက္ခသစ္စာ)
- ၂။ မနောမှာ အကြောင်းကိလေသာပေါ်၏။ (ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်)
တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံ - (သမုဒယသစ္စာ)
- ၃။ မဂ္ဂသစ္စာကို မနောဒွါရမှာ နှလုံးသွင်းပွားများခြင်းဖြင့် သမုဒယ
သစ္စာချုပ်ပြီး နိရောဓသစ္စာ ဆိုက်၏။

မနောဒွါရ နှင့် ဓမ္မာရုံ

(မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်)

(အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အထိ)

(မနောဒွါရ)

(ဓမ္မာရုံ)

စိတ် + ဥပါဒါနိ

ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု

ဟောစဉ်၊ ဖြစ်စဉ်၊ ကျင့်စဉ်၊ ပယ်စဉ်၊ ချုပ်စဉ်ဟူ၍ အစဉ် ငါးမျိုးရှိရာ အထက်ပါဖြစ်စဉ်သည် ခန္ဓာတွင် အမှန်တကယ်ဖြစ်နေသော ဖြစ်စဉ်သာဖြစ်၏။ သို့သော် အများအားဖြင့် ထိုကဲ့သို့ ယထာဘူတကျကျ မသိနိုင်ကြချေ။

စက္ခုဒွါရနှင့်ရူပါရုံ၊ သောတဒွါရနှင့်သဒ္ဓါရုံ၊ ယာနဒွါရနှင့်ဂန္ဓာရုံ၊ ဇိဟာဒွါရနှင့်ရသာရုံ၊ ကာယဒွါရနှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဆိုသော ဒွါရ (၅)ခုနှင့် အာရုံ (၅)ခုကို အသိများကြသော်လည်း မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံကို အသိနည်း ကြပါသည်။ သို့သော် အမှန်တကယ်ဖြစ်နေသော သိမှုဖြစ်စဉ်တွင် မနော ဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံသည် အဓိကကျပါသည်။

မျက်စိသည် ပြင်ပတွင်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုနှင့် တိုက်ဆိုင်သောအခါ မျက်စိတွင် အဆင်းပုံရိပ်သာ ပေါ်၏။ မျက်စိတွင်

ပုံရိပ်ပေါ်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်း မနောဒွါရတွင် ပုံရိပ်ပေါ်၏။ ၎င်းသည် ဓမ္မနိယာမဖြစ်၏။ သို့သော် မနောဒွါရတွင် ပုံရိပ်ပေါ် သော်လည်း မသိနိုင်သေးချေ။ ၎င်းပုံရိပ်ကို ဓမ္မာရုံပေါ်သို့ တင်ပေးရ၏။ ဓမ္မာရုံမှာ ပေါ်သော ပုံရိပ်ကို မနောဒွါရမှ အာရုံပြုပြီး သိခွင့်ရခြင်း ဖြစ်သည်။

မနောဒွါရတွင် ပုံရိပ်ပေါ်သော်လည်း သိခွင့်မရခြင်းမှာ မိမိမျက်စိ ကို ထိုမျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်သကဲ့သို့ မိမိလက်ထိပ်ကိုလည်း ထိုလက်ထိပ်ဖြင့် မထိတွေ့နိုင်ချေ။ ထိုမျက်စိကို မြင်ချင်လျှင် ထိုလက်ထိပ်ကို ထိတွေ့ချင်လျှင် မှန်ကိုအသုံးပြုရသကဲ့သို့ မှန်နှင့်တူသော ဓမ္မာရုံမှာ ပုံရိပ်ပေါ်မှသာ သိခွင့် ရခြင်းဖြစ်သည်။ မျက်စိမှ မြင်သိမှုဖြစ်စဉ်ကို နားလည် သဘော ပေါက်ပါက နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ မနောတို့၏ သိမှုဖြစ်စဉ်တို့ တွင်လည်း တစ်သဘောတည်း အတူတူပင်ဖြစ်တော့သည်။

မျက်စိသည် မြင်သော်လည်း မသိနိုင်ချေ။ ၎င်းကို နားလည်လွယ် အောင်ပြောရလျှင် အာရုံကို လက်ခံရာဌာန သဘောမျိုးသာဖြစ်၏။ အမှန် တကယ်သိခြင်းမှာ မနောဒွါရတွင် စိတ်ပေါ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ စက္ခုဒွါရ သည် ရူပါရုံနှင့် ဆက်ဆံ၏။ နားသည် သဒ္ဓါရုံ၊ နှာခေါင်းသည် ဂန္ဓာရုံတို့နှင့် ဆက်ဆံသကဲ့သို့ မနောဒွါရသည်လည်း ဓမ္မာရုံနှင့် ဆက်ဆံ၏။ ဓမ္မာရုံမှာ ပေါ်တဲ့အာရုံကိုသာ မနောဒွါရမှာ ဖြစ်တဲ့စိတ်က သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် လက်တွေ့အားဖြင့် သုံးသပ်လျှင် မနောတွင် စိတ်ဖြစ်မှ သာ သိခွင့်ရ၏။ သိလိုက်သည်နှင့် မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံဖြစ်တော့၏။ မနောဒွါရမှာ စိတ်ဖြစ်၍ ဓမ္မာရုံ မှာ အာရုံပေါ်၏။ အာရုံနှင့်စိတ်သာရှိ၏။ ဤသို့ဆိုလျှင် ပြင်ပမှာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုရှိသော်လည်း မြင်ရ သိရသည်မှာ ဓမ္မာရုံရှိ အာရုံတို့သာ ဖြစ်၏။ စိတ်သည် အာရုံကိုသာ သိခွင့်ရခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အာရုံကို အာရုံလို့မသိ။ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုလို့ထင်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ရခြင်းမှာ မနောဒွါရမှာ ပေါ်သောစိတ်တွင် ဥပါဒါန်ပါဝင် သွားသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ စိတ်သည် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်တွဲ၍ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အမှန်တကယ် ဖြစ်စဉ်တွင်

စိတ်သည် ဓမ္မာရုံမှာပေါ်သော ပရမတ် အာရုံကိုသာ သိသင့်ပါသော်လည်း ဥပါဒါန်ပါ ဝင်သွားသောကြောင့် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအနေဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။

ဓမ္မာရုံမှာ အမှန်တကယ်ရှိသော အာရုံကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထုအဖြစ် သိခြင်းသည် ဥပါဒါန်ကြောင့် ဖြစ်ရသည်။ ဥပမာအနေဖြင့် ဓမ္မာရုံသည် မှန်နှင့်တူ၏။ မှန်ထဲမှာ ပုံရိပ်သာပေါ်၏။ သို့သော် မှန်ကြည့် သောအခါ ပုံရိပ်လို့မထင်၊ ငါလို့ထင်၏။ မှန်ထဲမှာပေါ်သော ငါကိုလည်း နှစ်သက်စွဲလမ်းကြ၏။ ထိုအခါ ငါဆိုသော အတ္တ(ဒိဋ္ဌိ)နှင့် ငါ့ဥစ္စာဆိုသော အတ္တနိယ(တဏှာ)တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် အရှင်ပုဏ္ဏသည် အရှင်အာနန္ဒာကို တရားဟောသောအခါ မှန်ဥပမာ ပေး၍ ဒိဋ္ဌိဖြုတ်စေပြီး သောတာပန်တည်စေခဲ့၏။ မှန်ထဲမှ ပုံရိပ်သည် ငါလည်းမဟုတ်၊ သူတစ်ပါး လည်းမဟုတ်။ ငါ၊ သူတစ်ပါး အစွန်းနှစ်ပါးမှလွတ်သော မဇ္ဈိမပဋိပဒါ အမြင်ဖြစ်သည့် အကြောင်းကိုစွဲပြီး အကျိုးဖြစ်ခြင်းဆိုသော အနတ္တအယူမှန်ကို သိစေခြင်း ဖြစ်သည်။

ခန္ဓာသိမှုဖြစ်စဉ်တွင် မနောဒွါရ၌ စိတ်နှင့် ဥပါဒါန်ဖြစ်ပေါ်၏။ ဥပါဒါန်ဟု ဆိုသောလည်း မူလတရား နှစ်ပါး ဖြစ်သော အဝဇ္ဇာ၊ တဏှာတို့ ပါဝင်ပြီး ဖြစ်၏။ အဝဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်သည် သမုဒယသစ္စာထိုက်၏။ ဓမ္မာရုံတွင် ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု အနေဖြင့် ထင်သောကြောင့် ပညတ် ဝင်သွားတော့သည်။

(မနောဒွါရ)	(ဓမ္မာရုံ)
စိတ် + ဥပါဒါန် (သမုဒယသစ္စာ)	ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု (ပညတ်)
ဝိပဿနာဉာဏ် (မဂ္ဂသစ္စာ)	ရုပ်၊ နာမ် (ဒုက္ခသစ္စာ)

တရားနှလုံးသွင်း ပွားများသောအခါ ဝိပဿနာဉာဏ် (မဂ္ဂင် တရား) သည် မနောဒွါရမှာ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ မနောဒွါရရှိ အဝဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊

ဥပါဒါန် (သမုဒယသစ္စာ)ကို ပယ်၏။ မဂ္ဂင်တရား ပွားများသောကြောင့် ဓမ္မာရုံမှာ ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ၊ ပညတ်အမြင်ပျောက်ပြီး ပရမတ်ရုပ်နာမ် ပေါ်၏။ ထိုရုပ်နာမ်အပေါ် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ လက္ခဏာတင်ပြီး ဒုက္ခ သစ္စာထိုက်သော ဆင်းရဲအမှန်ကို သိမြင်အောင် နှလုံးသွင်းရှုပွားခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤသို့ဖြင့် တရားအားထုတ်သူသည် သမုဒယသစ္စာဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကို ပယ်ခြင်းဖြင့် ရုပ်နာမ်ဆိုသော ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊ ရုပ်နာမ်ချုပ်ရာ နိရောဓသစ္စာကို ဆိုက်ရောက်ခြင်း၊ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများခြင်းဖြင့် သိ၊ ပယ်၊ ဆိုက်၊ ပွားဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခွင့်ရလေသည်။

**“ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ ပြုမဲ့ကြံ ဥပါဒါန်ကိုသတိပြု ”
(ပခုက္ကူ ဆရာတော်ကြီး)**

“ဥပါဒါန် ပစ္စယာ ကမ္မဘဝေါ” အရ ဥပါဒါန်ကြောင့် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံတို့ ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ မိမိ၏ ပြုမှု၊ ပြောဆို၊ ကြံစည်သမျှတို့တွင် ဥပါဒါန်သည်အစိုးရနေ၏။ ဥပါဒါန် အလိုရှိရာကိုသာ ပြုလုပ်၏၊ ပြောဆို၏၊ တွေးတော၏၊ ဥပါဒါန်အလိုရှိရာကိုသာ လိုချင်နှစ်သက်၏။ သို့သော် ဥပါဒါန်ကြောင့် ဥပါဒါန်ရောက်ဆိုသကဲ့သို့ ဒုက္ခဖြစ်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန် ကို ပယ်ရမည်။ ပယ်ရမည့်ဥပါဒါန်သည် မိမိကို အစိုးရနေသော ဆရာကြီး သဖွယ်ဖြစ်နေ၏။ ထိုအခါ ရန်သူကို ရှာမတွေ့တော့ချေ။ သမုဒယ၏ ဖုံးကွယ်လှည့်စားမှုသဘောပင်ဖြစ်တော့သည်။ ထို့ကြောင့် သမုဒယ၏ သဘောကို သိမြင်အောင် အရင်ပွားများ သင့်ပေသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နှင့် ဓမ္မာ

- အဝိဇ္ဇာ ပစ္စယာ သင်္ခါရာ - (အတိတ်အကြောင်း)
- ဝိညာဏ် (စက္ခုသမ္ပဿ)
- နာမ်ရုပ် (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ)
- သဠာယတန (စက္ခုယတန၊ မနာယတန)
- ဖဿ (မနောသမ္ပဿ)
- ဝေဒနာ (မနောဝိညာဏ်၊ သညာ)
- တဏှာ]
- ဥပါဒါန်] (သင်္ခါရ)
- ကံ]

ဇာတိ၊ ဇရာမရဏ (အနာဂတ်အကျိုး)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် ကာလအားဖြင့် အတိတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အနာဂတ် ဟူ၍ (၃)ပိုင်းခွဲထား၏။ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရသည် အတိတ် ဖြစ်၍ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံသည် ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ပြီး ဇာတိ၊ ဇရာမရဏသည် အနာဂတ်ဖြစ်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလတွင် ခန္ဓာ(၂)မျိုးပါဝင်သည်ကိုတွေ့ရ၏။ အဘိဓမ္မာနည်းဟုခေါ်သည်။ အများ အားဖြင့် သုတ္တန်နည်းဖြစ်သော ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာကို ခန္ဓာငါးပါး တစ်မျိုးတည်း အနေဖြင့်သာ အသိများကြပါသည်။ ယခုအဘိဓမ္မာနည်းတွင် ခန္ဓာ (၂)မျိုးပါဝင်နေ၏။ ဥပမာ မျက်စိ ဖြင့် အဆင်းကို မြင်သည်ဆိုလျှင် စက္ခုသမ္ပဿကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်တွင် (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ) လည်း ပါဝင်၏။ ခန္ဓာငါးပါး ပါဝင်သော မြင်ခန္ဓာတစ်ခုဖြစ်ပေါ်၏။ ၎င်းသည် ပထမခန္ဓာ ဖြစ်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် နာမ်ရုပ်ပြီးလျှင် သဠာယတနလာ၏။ သဠာ ယတန၏ အဓိပ္ပါယ်မှာ အာယတနများ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အာယတန

ဆိုသည်မှာလည်း မြင်မှုနှင့်ပတ်သက်သော နာမ်ရုပ်တို့ဖြစ်ပေါ်ရာနေရာကို စက္ကယတနဟုခေါ်၏။ ကြားမှုနှင့် ပတ်သက်သော နာမ်ရုပ်တို့ဖြစ်ပေါ်ရာ နေရာကို သောတာယတနဟုခေါ်၏။ ဤနည်းတူစွာ ယာနာယတန၊ ဇိဝှိယ တန၊ ကာယာယတန၊ မနာယတနတို့သည်လည်း ၎င်းတို့နှင့်ပတ်သက် သော နာမ်ရုပ်များ ဖြစ်ပေါ်မှသာရှိကြ၏။ ၎င်းတို့၏ နာမ်ရုပ်မရှိလျှင် အာယတနများမရှိကြချေ။ သမုတိနယ်အနေဖြင့် ပြောရလျှင် မြင်မှုနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ နာမ်ရုပ်ရှိမှသာ စက္ကယတန (မျက်စိ) ရှိ၏။ မြင်တဲ့နာမ်ရုပ် မရှိလျှင် မျက်စိမရှိချေ။ ပုထုဇဉ်တို့သည် မျက်စိကို အမြဲရှိတယ်လို့ ယူ၏။ နိစ္စအယူဖြစ်၏။ အယူမှား မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အလိုအရ စက္ကယ တနဖြစ်သော မျက်စိသည်အမြဲမရှိ။ မြင်တဲ့ နာမ်ရုပ်ပေါ်မှသာ မျက်စိ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် စက္ကယတန (မျက်စိ)တွင် ပထမခန္ဓာ (ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်) တို့ဖြစ်ပေါ်တော့သည်။ ၎င်းခန္ဓာသည် အကျိုးခန္ဓာ၊ ဝိပါက်ခန္ဓာ ဖြစ်၏။ ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အဗျာကတသာဖြစ်၏။

မြင်ပြီးနောက် သိသောခန္ဓာသည်နောက်လိုက် မနောမှာဖြစ်၏။ မြင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ နာမ်ရုပ် ဖြစ်ပေါ်သောအခါ စက္ကယတန ဖြစ်ပေါ်သည်နှင့်တပြိုင်နက် မနာယတနလည်း ဖြစ်ပေါ်တော့သည်။ ၎င်းသည် ဓမ္မနိယာမဖြစ်၏။ မနာယတန ဆိုသည်မှာ မနောတွင် နာမ်ရုပ်ပေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနာမ်ရုပ်သည် ဓမ္မာရုံ အနေဖြင့် မနောကို ကျေးဇူးပြု၏။ ထိုအခါ မနောဒွါရနှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တိုက်ဆိုင်သောကြောင့် မနောသမ္ပဿဖြစ်၍ မနောတွင် ဝေဒနာသည် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သို့သော် အဘိ ဓမ္မာအရ ဝေဒနာတစ်ခုတည်း ဖြစ်လို့မရပါ။ ဝိညာဏ်၊ သညာ၊ သင်္ခါရ စသည့်နာမ်ခန္ဓာ(၄)ပါးလုံး တစ်ပြိုင်တည်းဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ထိုအခါ သင်္ခါရတွင် အကျိုးဝင်သော တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံ (စေတနာ) တို့ သည်လည်း တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ တစ်ခုပြီးမှတစ်ခု၊ အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်နေခြင်း မဟုတ်ပါ။ မနောတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ခန္ဓာတွင် တဏှာ၊

ဥပါဒါန်ဆိုသော သမုဒယတို့ ပါဝင်သွားတော့သည်။

သမုဒယသစ္စာ ရှုနည်းဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းမှာ ခန္ဓာတွင် ဥပါဒါန်ကပ်၊ မကပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်းဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာ လောကတွင် ရှေ့စိတ်ဖြစ်ပျက်၊ နောက်စိတ်မဂ်ဆိုသည်ကို အများအားဖြင့် ကြားဖူးကြသည်။ ရှေ့စိတ်သည် ပထမခန္ဓာဖြစ်၍ နောက်စိတ်သည် မနောမှ မဂ္ဂင်ဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်သည်။ မနောတွင် တစ်ချိန်တည်း နှစ်စိတ်ပြိုင် မဖြစ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် မနောမှာ မဂ္ဂင်ဝင်သောအခါ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ချုပ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရပ်၏။

သို့သော် ဝိပဿနာစတင် နှလုံးသွင်းသူများသည် အကျိုးခန္ဓာကို မမိနိုင်ကြချေ။ မနောမှာဖြစ်သော သမုဒယ၊ ဥပါဒါန်ကိုသာ ဖြစ်ပျက် ရှုရ၏။ မြင်တဲ့အခါ ဥပါဒါန်ကပ်လျှင် သမုဒယဖြစ်မှန်း သိလိုက်ပါ။ ထိုသို့ သမုဒယဖြစ်မှန်း သိလိုက်တာသည် မဂ္ဂင်ဖြစ်၏။ သမုဒယကဖြစ်ပျက် နောက်ကစိတ်မဂ် ဖြစ်၏။ မနောတွင် မဂ္ဂင်ဝင်လိုက်တာနှင့် သမုဒယချုပ် တော့၏။ တဒင်္ဂနိရောဓဆိုက်၏။ တဒင်္ဂနိရောဓမှ ဝိက္ခမ္ဘနိရောဓသို့ ရောက်လိုလျှင် မြင်ခန္ဓာတွင် သမုဒယဖြစ်မှန်း သိလိုက်ပြီးနောက် အခြား ကြားခန္ဓာ၊ နံခန္ဓာ၊ စားခန္ဓာ၊ ထိခန္ဓာတို့တွင် သမုဒယ ဥပါဒါန်ရှိ၊ မရှိကို ဉာဏ်ဖြင့် ခန္ဓာလှည့်ပြီး နှလုံးသွင်းလိုက်ပါ။ ထိုအခါ အခြားခန္ဓာများတွင် သမုဒယ၊ ဥပါဒါန် ချုပ်နေကြောင်း သိရလျှင် ထိုချုပ်ငြိမ်းမှုတို့နှင့် တဖြည်းဖြည်း အချိန်ကြာကြာနေတတ်လာပေမည်။ ထိုအခါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် လည်သော ခန္ဓာကိုလည်း သိပေမည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရပ်သော ခန္ဓာကိုလည်း သိပေမည်။ ဤသို့ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ရပ်တာနှင့် လည်တာကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ရှားစွာ သိမြင်ခွင့်ရပေမည်။

သမုဒယချုပ်တာနှင့် အနေများလာသောအခါ သမုဒယဖြစ်လိုက်သည်နှင့်ချက်ချင်းသိ၏။ ငြိမ်းအောင်၊ ချုပ်အောင် နှလုံးသွင်းတတ်၏။ ထိုအခါ ဓမ္မသဘာဝအရ မဂ္ဂင်တရားက သမုဒယကိုပယ်၏။ အနတ္တ

သဘောဖြစ်၏။ ကိုယ်ပယ်ချင်တိုင်း ပယ်လို့မရ၊ ဓမ္မသဘာဝအရ သူ့သဘောသူ့ဆောင်ပြီး မဂ္ဂက သမုဒယကိုပယ်ခြင်းဖြစ်သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်ဆိုသော အာယတနများနှင့် မနောကို ပိုင်းခြား သိတော့သည်။ ထိုအခါ မြင်သမျှ၊ ကြားသမျှကို မနောက မယူချေ။ ဥပါဒါန်ကပ်ရာ သမုဒယဖြစ်ရာ ကိုသာယူ၏။ သို့မှသာ ဥပါဒါန် ပစ္စယာ ကမ္မဘဝဆိုသည့်အတိုင်း ဥပါဒါန်ကပ်ရာကိုသာ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဖြစ်ပေါ်သည်။ တစ်နေ့တာတွင် ဥပါဒါန်ကပ်သောမြင်မှု၊ ကြားမှု စသည်တို့မှလွဲ၍ ကျန်မြင်သမျှ ကြားသမျှတို့သည် မြင်ကာမတ္တ၊ ကြားကာမတ္တဆိုသော ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတနသာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် သတိပဋ္ဌာန် မရှိသောကြောင့် မသိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ သတိပညာဖြင့် နှလုံးသွင်း နိုင်သောအခါ သမုဒယချုပ်၍ နိရောဓ ဆိုက်ခြင်းဆိုသော သစ္စာ လေးပါးကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ပေမည်။

ဥပါဒါန် နှင့် အနတ္တ

ဥပါဒါန်သည် သူ့သဘောသူ့ဆောင်၏။ မြင်သမျှ၊ ကြားသမျှ၊ နံသမျှ၊ စားသမျှ၊ ထိသမျှကို ဥပါဒါန်က မယူချေ။ မနောမှာရှိသော ဥပါဒါန်က သူ့ကြိုက်ရာကိုသာ စွဲယူ၏။ ဥပမာ ထမင်းနဲ့ဟင်းစားသော အခါ ဥပါဒါန်သည် ထမင်းစားနေသော်လည်း ထမင်းရဲ့အရသာကို မယူချေ။ ဟင်း၏အရသာကိုသာ စွဲယူပြီး စိတ်ထဲမှာ ကောင်း၊ မကောင်း ဖြစ်ပေါ် သွားတော့သည်။ ထို့အတူ မြင်သမျှ၊ ကြားသမျှကိုလည်း ဥပါဒါန်က မစွဲကြောင်း၊ သူ့သဘောသူ့ဆောင်ပြီး သူ့ကြိုက်တာကိုသာ စွဲယူကြောင်း သတိပဋ္ဌာန်ရှိလျှင် ဥပါဒါန်၏ အနတ္တသဘောကို ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင် နိုင်ပေမည်။

နဂိုစိတ် နှင့် အပိုစိတ်

နဂိုစိတ်ဆိုသည်မှာ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝိညာဏ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ယာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်တို့ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် အာရုံနှင့် ဒွါရ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး ဖြစ်ပေါ်နေကြသော အနတ္တတရားတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ဥပမာ၊ မျက်စိနှင့် အဆင်းတိုက်ဆိုင်လျှင် မြင်စိတ်ပေါ်၏။ မြင်စိတ်သည် အဆင်းအာရုံကို သိသော စိတ်ဖြစ်၏။ အကျိုးတရားဖြစ်၏။ အဆင်းအာရုံသည်အကြောင်းတရားဖြစ်၏။ အဆင်းအာရုံမရှိဘဲနှင့် မြင်စိတ်မဖြစ်နိုင်ချေ။ မျက်စိသည် အဆင်းအာရုံမရှိဘဲနှင့် မိမိအလိုအတိုင်း မြင်နိုင်လျှင် မြင်စိတ်ဆိုသော အကျိုးတရားအပေါ်တွင် အစိုးရနေ၏။ အတ္တရှိ၏။ သို့သော် မျက်စိသည် ထိုသို့မမြင်နိုင်ပါ။ မြင်စိတ်သည် အဆင်းအာရုံ ဆိုသော အကြောင်းကိုမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကျိုးတရားတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်။ မျက်စိသည် အကျိုးတရားအပေါ်မှာ အစိုးရမရ အတ္တမရှိ အနတ္တသာဖြစ်၏။ ထို့အတူ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့တွင်ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝိညာဏ်တို့သည်လည်း အတ္တမဟုတ်၊ အနတ္တတရားများသာ ဖြစ်ကြသည်။

အထက်ပါဖြစ်စဉ်တို့သည် နဂိုစိတ်များ ဒွါရအလိုက် ဖြစ်ပေါ်နေကြသော အနတ္တသဘာဝတရားတို့ ဖြစ်ကြသည်။ အပိုစိတ်သည် မနောဒွါရမှာဖြစ်၏။ မနောဒွါရရှိ မနောဝိညာဏ်တွင် အပိုစိတ်ဖြစ်ရခြင်းမှာ အကြောင်းရှိ၏။ မျက်စိသည် အဆင်းအာရုံနှင့် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်သမျှသာ မြင်ရ၏။ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် မမြင်တော့ချေ၊ မြင်ကာမတ္တသဘောရှိ၏။ အပိုမရှိ၊ နဂိုအရှိအတိုင်းသာ မြင်၏။ သို့သော် မနောဝိညာဏ်က ထိုသို့မဟုတ်၊ မြင်တဲ့အတိုင်း၊ မနေနိုင်၊ အချိုးကျတယ်၊ မကျဘူး၊ အဆင်ပြေတယ်၊ မပြေဘူး၊ မြင်လို့ကောင်းတယ်၊ မကောင်းဘူး၊ နှစ်သက်

တယ်၊ မနှစ်သက်ဘူး စသည်ဖြင့် အပိုစိတ်များ ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်လာ သည်။ ၎င်းအပို စိတ်ကြောင့် လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ကိလေသာတရား တို့သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အပိုစိတ်သည် အတ္တသဘောဆောင်၏။ မိမိအလိုအတိုင်း မနောဝိညာဏ်ဖြင့် ထိုအဆင်းအာရုံကို တွေးမြင်ပြီး အပိုစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ အဆင်းမရှိဘဲ မြင်ခြင်းဆိုသော အကျိုး တရားအပေါ်မှာ မိမိအလိုဖြင့်အစိုးရနေ၏။ အတ္တဖြစ်နေ၏။ အများ အားဖြင့် ထိုသို့ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို မိမိအလိုနှင့်ဆိုင်သော အတ္တဟု မသိနိုင်ကြချေ။ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ဝိဘဇူဝါဒအတိုင်း ဝေဖန်စိစစ်သော အခါ မိမိကိုယ်တွင် အနတ္တတရားများလည်းရှိ၏။ အတ္တတရားများလည်း ဖြစ်ပေါ်နေကြောင်းကို တွေ့ရသည်။

မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော မြင်စိတ်၊ ကြားစိတ်၊ နံစိတ်၊ စားစိတ်၊ ထိစိတ်တို့သည် အနတ္တတရားများဖြစ်ကြ၏။ နဂိုစိတ်များဖြစ်၏။ အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တိုင်း သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး ဖြစ်နေကြ၏။ အစိုးမရ၊ ထို့အပြင် မြင်ကာမတ္တ၊ ကြားကာမတ္တ၊ နံကာမတ္တ၊ စားကာမတ္တ၊ ထိကာမတ္တသဘော မျှသာဖြစ်၏။ အကြောင်း ကင်းသည်နှင့် မရှိတော့ချေ။

သို့သော် မနောတွင်ဖြစ်ပေါ်နေသော မနောဝိညာဏ်သည် သိကာမတ္တမဟုတ်၊ အပိုစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်သည်။ အပိုစိတ်များသည်လည်း တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး ဖြစ်ပေါ်ပုံချင်း မတူကြချေ။ ဥပါဒါန်အလိုက် ကွဲပြား ခြားနားကြသည်။ အပိုစိတ်တို့သည် ဥပါဒါန်ခေါ်သည့်အတိုင်း ဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်ကြသည်။ ဥပါဒါန်သည် အပိုစိတ်အပေါ်တွင် အစိုးရနေ၏။ အတ္တရှိနေ၏။ ဥပါဒါန် မပါးသရွေ့ အပိုစိတ်မလျော့၊ အတ္တမပြုတ်။ ထို့ကြောင့် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့တွင် အနတ္တတရား (၅)ခု ရှိသော်လည်း၊ မနောဒွါရ ရှိ အတ္တတရား (၁)ခုကို မယှဉ်နိုင် ဖြစ်နေကြသည်။ အတ္တတရားသည် အနတ္တတရားကို ငယ်နိုင်ဖြစ်နေ၏။

အနတ္တတရားသည် မှန်သော်လည်း အတ္တတရားကို မလွန်ဆန်နိုင်ချေ။ အတ္တနှင့် နေသားကျ နေ၏။ ဥပါဒါန်နှင့် နေသားကျနေ၏။ အပိုစိတ်နှင့် နေသားကြနေ၏။ ထိုသို့ အတ္တ၊ ဥပါဒါန်၊ အပိုစိတ်နှင့် နေရသည်ကိုပင် ပုံမှန်ထင် နေ၏။ အမှန်ထင် နေ၏။ အတ္တရှိမှန်း၊ ဥပါဒါန်ရှိမှန်း၊ အပိုစိတ်ရှိမှန်းပင် မသိနိုင်အောင် မောဟဖုံးလွှမ်းနေသည်။

ဝိပဿနာအားထုတ်ခြင်းသည် အဓိကအားဖြင့် သစ္စာသိရန် ဖြစ်သည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အမှန်မြင်ရန်၊ အမှန်သိရန်အတွက်ဖြစ်သည်။ သဘာဝတရားတို့တွင် သူ့အကြောင်းနှင့် သူ့အကျိုးသာဖြစ်ပေါ်နေ၏။ အနတ္တသဘာဝသာရှိ၏။ အတ္တမရှိ၊ ထို့ကြောင့် သဘာဝအမှန်တရားအတွက် မနောဒွါရတွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော အတ္တသဘောမှ အနတ္တသဘောသို့ ရောက်အောင် နှလုံးသွင်းခြင်း ဖြစ်သည်။ လက်တွေ့တွင် အပိုစိတ်များ ချုပ်ပျောက်၍ နဂိုစိတ်တို့နှင့် နေနိုင်အောင် ကြိုးစား အားထုတ်ရပေမည်။

မြင်တာကို မြင်တဲ့အတိုင်း နဂိုစိတ်နှင့်နှလုံးသွင်းပါ။ အပိုစိတ်မပါစေနှင့်။ ကြားတာကို ကြားတဲ့အတိုင်း၊ နံတာကို နံတဲ့အတိုင်း၊ စား တာကို စားတဲ့အတိုင်း၊ ထိတာကို ထိတဲ့အတိုင်း၊ သတိ၊ ပညာနဲ့ နှလုံးသွင်းပါ။ ထိုအခါ အပိုစိတ်များ အဖြစ်နည်းလာပြီး နဂိုစိတ်များနဲ့ နေနိုင်လာ ပါလိမ့်မည်။

ပထမဆုံး နှလုံးသွင်းရမည့် အလုပ်သည် အပိုစိတ်ကို သတိပြုရန် ဖြစ်သည်။ အပိုစိတ်နှင့် နေသားကျနေ၍ အပိုစိတ်မှန်းမသိ၊ အပိုစိတ်ကို အပိုစိတ်မှန်း သိလိုက်ခြင်းဖြင့် အပိုစိတ် အရှိန်လျော့ကျလာမည်။ တဖြည်းဖြည်းနှင့် အပိုစိတ်ကို ပယ်နိုင်ပေမည်။ အပိုစိတ်ကို ပယ်ရုံနှင့် မပြီးသေး၊ နဂိုစိတ်နှင့် နေနိုင်အောင် ကြိုးစားရမည်။

မြင်ရင်မြင်တယ်၊ ကြားရင်ကြားတယ်၊ စားရင်စားတယ်၊ ထိရင် ထိတယ်၊ သွားရင်သွားတယ် စသည့်ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းသည် နဂိုစိတ်နှင့် နေနိုင်အောင် အပိုစိတ်မဖြစ်အောင် နှလုံးသွင်းနည်း ဖြစ်သည်။ အဓိက

ပေးလိုသောအသိမှာ အပိုစိတ်ဆိုသော အတ္တကိုပယ်၍ နဂိုစိတ်ဆိုသော အနတ္တကို နှလုံးသွင်းရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အပိုစိတ်များ ဖြစ်ပေါ်လျှင် နဂိုစိတ်ဖြစ်သော ဝင်လေသိ ထွက်လေသိ၊ ထိသိ စသည့်ဖြင့် မိမိနှင့် အဆင်ပြေရာကို နှလုံးသွင်းလိုက်ပါက အတ္တကုန်ရာ၊ အနတ္တတရားဆီသို့ သတိ၊ ပညာဖြင့် အရောက်လှမ်းနိုင်ပေမည်။

“ အနတ္တ လက္ခဏေ ဒိဋ္ဌေ နိဗ္ဗာနံ ဒိဋ္ဌာနာမ ” (အဘိဓမ္မဋ္ဌ)
(အနတ္တ လက္ခဏာ မြင်လျှင် နိဗ္ဗာန်မြင်၏။)

“ သမုဒယပယ်မှု သတိဖြူ ”

သမုဒယကို ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်းလို အပြစ်မြင်အောင် ကြည့်တတ်ရမည်။
အပြစ်မြင်အောင် ကြည့်တတ်မှုက မဂ္ဂင်တရားဖြစ်သည်။
အပြစ်မြင်လိုသမုဒယကို ပယ်နိုင်လျှင် နိရောဓဆိုက်သည်။

သမုဒယသစ္စာ နှင့် မဂ္ဂသစ္စာ

သစ္စာလေးပါးရှိပါသည်။ ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာတို့ဖြစ်ကြ၏။ သစ္စာလေးပါးတွင် မဂ္ဂသစ္စာသည် အဓိကကျ၏။ ထိုမဂ္ဂသစ္စာသည်လည်း မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ သာသနာတွင် အဓိက အနှစ် ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်သည် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခါနီး နောက်ဆုံးချိန်တွင် သုဘဒ္ဒ ပရဗိုဇ်အား ဟောကြား ဆုံးမတော်မူရာတွင် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး မရှိသော သာသနာတွင် အရိယာတို့မရှိနိုင်ပုံ၊ ဘုရားရှင်၏သာသနာမှာသာ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ရှိပုံကို ဟောကြားတော်မူခဲ့ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ သာသနာတွင် ဝိပဿနာတရားပွားများအား ထုတ်ကြသည်ဟူသော အဓိပ္ပါယ်မှာ သစ္စာလေးပါးသိအောင် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ပွားများ အားထုတ်ရခြင်းသာ ဖြစ်သည်။

မဂ္ဂင်တရားကို ပွားများခြင်းဆိုရာမှာလည်း မဂ္ဂင်တရားကို မသိရ၊ မမြင်ရ၊ အရှုဉာဏ်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ မဂ္ဂင်၏ အရှုခံသည် ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာသာဖြစ်၏။ ဝဋ်သစ္စာနှစ်ပါးသည်သာ အရှုခံ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိနေလျှင်လည်း မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများနေခြင်းဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် သမုဒယသစ္စာကို ပယ်နေလျှင်လည်း မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများနေခြင်းသာဖြစ်၏။

ဝိပဿနာရှုရာတွင် ဒုက္ခသစ္စာကိုပိုင်းခြားသိလျှင်သော်၎င်း၊
 သမုဒယသစ္စာကို ပယ်နိုင်လျှင်သော်၎င်း၊ သစ္စာလေးပါး ပါဝင်ပြီးဖြစ်
 တော့သည်။ သို့သော် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိမြင်ခြင်း ဆိုသော မဂ္ဂင်
 ပွားများနည်းအကျင့်ကိုအသိများကြ၏။ အားထုတ်တတ်ကြ၏။ ၎င်းသည်
 ရုပ်နာမ်အဖြစ်၊ အပျက်ကိုရှုပွားကြ၏။ ဥပမာ ရုပ်တရားဖြစ်သော ပထဝီ၊
 အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော ဓါတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကိုရှု၏။
 နာမ်တရားဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ၏ ဖြစ်ပျက်ကိုရှု၏။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊
 ထိ၊ တွေး စသော စိတ်တို့ကို ဖြစ်ပျက်ရှု၏။ အထက်ပါပွားများ
 အားထုတ်မှုတို့သည် ဒုက္ခသစ္စာကို အရှုခံအဖြစ်ထား၍ မဂ္ဂင်တရားများ
 ပွားများသော အကျင့်ဖြစ်၏။

နောက်တစ်နည်းမှာသမုဒယသစ္စာကိုပယ်ခြင်းဆိုသောမဂ္ဂင်
 တရား ပွားများနည်းအကျင့်ဖြစ်ပါသည်။ သမုဒယသစ္စာကို အရှုခံအဖြစ်
 ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တို့သည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်၍
 သုမဒယ သစ္စာထိုက်၏။ ၎င်းအဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ကို အရှုခံအဖြစ်
 အဓိကထား၍ မဂ္ဂင်တရားပွားများသောအကျင့် ဖြစ်သည်။ အများအားဖြင့်
 ဒုက္ခကို ဒုက္ခ အနေဖြင့် သိနိုင်ကြသော်လည်း သမုဒယကို ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း
 အနေဖြင့် အပြစ်မြင်ဖို့ ရာမလွယ်ကူနိုင်ပေ။ သမုဒယဝင်လိုက်တာနဲ့
 ရေစုန်မှာမျောပါသကဲ့သို့ သမုဒယ၏ခေါ်ဆောင်ရာနောက်သို့ကောက်
 ကောက်ပါအောင် လိုက်လေတော့သည်။ သို့သော် ဘုရားရှင်၏ဆုံးမ
 တော်မူခဲ့သည့်အတိုင်း အပ္ပမာဒတရားဖြစ်သော မမေ့မလျော့မပေါ့ မဆသော
 သတိကိုလက်ကိုင် ထားနိုင်လျှင် ထိုသမုဒယ ကို ပယ်နိုင်ပေမည်။

လောကသဘာဝကိုကြည့်လျှင် ဒုက္ခကို သမုဒယဖုံးထားသော
 ကြောင့် ဒုက္ခသည် အမှန်ရှိသော်လည်း သမုဒယ၏ ဖုံးကွယ်လှည့်စားမှု
 ကြောင့် ဒုက္ခကို မမြင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လောကသဘာဝတွင်
 အမှန်တကယ်ရှိသော ဒုက္ခသဘောကို သိမြင်ချင်ပါက သမုဒယပယ်ခြင်း

ကို အရင်လုပ်သင့်ပေသည်။

သမုဒယပယ်ခြင်း ကိစ္စတွင် နည်းနှစ်မျိုး ရှိ၏။ သမထနည်းဖြင့် ခွာခြင်းနှင့် ဝိပဿနာနည်းဖြင့် ပယ်ခြင်းတို့ဖြစ်၏။ ပုထုဇဉ်တို့သည် ကာမဂုဏ်အာရုံနှင့် အနေများ၏။ ဗာဟိရအလွန်များ၏ စိတ်သည် အာရုံ တစ်ခုအပေါ်မှာကြာကြာနေလေ့မရှိ။ သမုဒယနှင့် အနေများ၏။ သို့သော် သမုဒယကို သမုဒယလို့လည်းမသိနိုင်ကြချေ။ သမုဒယကိုလည်း မဖယ် တတ်ကြချေ။ ထိုအခါ သမထနည်းဖြင့် သမုဒယကိုခွာ၍ ရုပ်နာမ်ပရမတ် တို့ကိုကောက်ရ၏။ ရုပ်နာမ်ပရမတ်ကိုမိလျှင် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု ကို၎င်း၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို၎င်း ရှုပွားခြင်းဖြင့် ဉာဏ်တွင် ဒုက္ခသစ္စာ (ဆင်းရဲအမှန်)သည် ထင်ရှားလာသည်။ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဉာဏ် တွင် ဒုက္ခသစ္စာအဖြစ် ထင်ရှားလာသောအခါ ငါ၊ ငါ့ဥစ္စာအဖြစ် ဒိဋ္ဌိ၊ တဏှာတို့ဖြင့် သိမ်းပိုက်စွဲလမ်းမှုမှ လွတ်မြောက်သွားသည်။ ၎င်းနည်း သည် သမထကို အခြေခံ၍ ဝိပဿနာသို့ရောက်သော နည်းဖြစ်၏။ (ရုပ်နာမ်ကို ဆင်းရဲလို့မြင်ပြီး သမုဒယကို ပယ်ခြင်းဖြစ်၏)

သမုဒယကိုလည်း ဝိပဿနာထိုက်အောင် နှလုံးသွင်းနိုင်ပါသည်။ သမုဒယကို သမုဒယမှန်းသိအောင် ပညာဖြင့် ချဉ်းကပ်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ သမုဒယသစ္စာထိုက်သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တွင် ဥပါဒါန်သည် ထင်ရှား၏။ ဥပါဒါန်ဖြင့် သမုဒယကို ချဉ်းကပ်ရာတွင် လွယ်ကူစွာ နားလည် သဘော ပေါက်နိုင်သည်။ ဥပါဒါန်ဖြင့် ချဉ်းကပ်ရင်း အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ သဘောကိုပါသိမြင် နားလည်ခွင့် ရလာ၏။ မြင်၊ ကြား၊ နံ၊ စား၊ ထိ၊ တွေး တို့တွင် ဥပါဒါန်ကပ်၊ မကပ်ကို အဓိကထား၍ နှလုံးသွင်းခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥပါဒါန် ကပ်လျှင်လည်း ကပ်မှန်း သိလိုက်ပါ။ ဥပါဒါန် ကင်းလျှင်လည်း ကင်းမှန်းသိလိုက်ပါ။ ထိုသို့ သိလိုက်လျှင် မဂ္ဂသစ္စာထိုက်ပါ၏။ မဂ္ဂ သစ္စာထိုက်မှ ဝိပဿနာဖြစ်ပါသည်။ မဂ္ဂသစ္စာကြောင့် သမုဒယချုပ်လျှင် နိရောဓဆိုက်၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာ၏အရှုခံသည် ဒုက္ခသစ္စာကိုလည်း

ရှုနိုင်၏။ သမုဒယသစ္စာကိုလည်း ရှုနိုင်၏။ မိမိဉာဏ်မှာ ထင်ရှားရာကို နှလုံးသွင်း ပွားများနိုင်ပါသည်။ အဓိကမှာ မဂ္ဂသစ္စာထိုက်ဖို့သာ လိုရင်း ဖြစ်၏။ သာသနာ၏ အနှစ်သည် မဂ္ဂသစ္စာ ဖြစ်သည်ကို အထူးသတိ ပြုသင့်ပါသည်။

သင်္ခါရ နှင့် အဘိသင်္ခါရ

သင်္ခါရဆိုသော ပြုပြင်အားထုတ်မှု စေတနာသည် ကံထိုက်၏။ ကံမှာလည်း ကုသိုလ်ကံဖြစ်လျှင်ဖြစ်၊ ကုသိုလ်ကံ မဖြစ်လျှင် အကုသိုလ် ကံသာ ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရ ဆိုသောကြောင့် မသိမှု အဝိဇ္ဇာ ဦးစီးလျှင် ပြုပြင်အားထုတ်မှု သင်္ခါရသည် ရိုးရိုးသင်္ခါရ မဟုတ်၊ အဘိသင်္ခါရ ဖြစ်၏။ အဘိသည် အလွန်အကဲလို့ အဓိပ္ပါယ်ရပါသည်။ သင်္ခါရကို အကျယ်ဖွင့်လျှင် ပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အပုညာဘိသင်္ခါရ၊ အာနေဇ္ဇာဘိ သင်္ခါရလို့ (၃)မျိုးရသည်။ ပုညသည် ကုသိုလ်ဖြစ်၍ အဘိ သင်္ခါရသည် ကုသိုလ်အတွက် အလွန်အကဲ အားထုတ်မှုဖြစ်၏။ ထို့အတူ အပုညာဘိ သင်္ခါရသည်လည်း အကုသိုလ်အတွက် အလွန်အကဲ အားထုတ် မှုဖြစ်၏။ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရသည်လည်း အရူပဈာန်အတွက် အလွန်အကဲ အားထုတ်မှုဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာရှိလျှင် အဘိသင်္ခါရဖြစ်၏။ အဘိသင်္ခါရ တွင် အလွန်အကဲ အားထုတ်ပြုပြင်ခြင်းသည် ဥပါဒါန် ကပ်သွားသော ကြောင့်ဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်ပါလျှင် ဥပါဒါနပစ္စယာ ကမ္မဘဝဆိုသဖြင့် ကံမြောက်လေသည်။

မျက်စိနဲ့အဆင်း တိုက်ဆိုင်လျှင် မြင်စိတ်ဖြစ်၏။ ၎င်းတွင် ဥပါဒါန် မပါလျှင် ရိုးရိုးသင်္ခါရသာဖြစ်၏။ အဘိသင်္ခါရ မဖြစ်ချေ။ ဘုရား၊ ရဟန္တာများတွင် မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု ၊ တွေးမှု၊ သွားမှု၊ လာမှု စသည်ဖြင့် သင်္ခါရများရှိသော်လည်း အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ဆိုသော ကိလေသာကင်းခြင်းကြောင့် အဘိသင်္ခါရ မဖြစ်တော့ ချေ။ ကံမဖြစ်တော့ဘဲ

ကြိယာမျှသာ ဖြစ်၏။ နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာ အကျိုးမပေးတော့ချေ။
 မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံ့မှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့တွင် အလွန်အကဲ
 အားထုတ် ပြုပြင်လိုက်သည်နှင့် အဘိသင်္ခါရ ဖြစ်၏။ ဥပါဒါန်ပါဝင်
 သွားသောကြောင့် ကံဖြစ်ပေါ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် လည်၏။ အပိုစိတ်များ
 ဖြစ်တော့၏။ မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံ့မှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့တွင် ပြုပြင်မှု
 သင်္ခါရကြောင့် မြင်စိတ်၊ ကြားစိတ်စသည်ဖြင့် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်ဖြစ်သော
 အကျိုးခန္ဓာတို့ကို နှလုံးသွင်းမိလျှင် အဝိဇ္ဇာချုပ်၏။ အဝိဇ္ဇာချုပ်လျှင်
 အဘိသင်္ခါရ ချုပ်၏။ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံချုပ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ရပ်ပြီး
 နဂိုစိတ်သာ ဖြစ်တော့သည်။ ထို့ကြောင့် မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်တို့တွင်
 ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်တို့ကို သတိပဋ္ဌာန်နည်းဖြင့် ပွားများ
 အားထုတ်နိုင်ပါလျှင် နောက်ဆုံးတွင် မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် နာမ်ရုပ်
 တို့ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ပေမည်။

သံသရာ နှင့် ပညာ

မျက်စိတွင် မြင်မှုဖြစ်သောအခါ သိမှုသည်နာမ်ဖြစ်၍ မြင်သည့်
 အဆင်းသည်ရုပ်ဖြစ်၏။ ရူပါရုံ (ရုပ်)သည် အကြောင်းဖြစ်၍ စက္ခု
 ဝိညာဏ်(နာမ်) အကျိုးဖြစ်၏။ မျက်စိတွင် ရူပါရုံ (ရုပ်)နှင့် အကြောင်း
 တိုက်ဆိုင်ပါက စက္ခုဝိညာဏ် (နာမ်)သည်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ရုပ်ဆိုသော
 အကြောင်းကင်း သည်နှင့် နာမ်ဆိုသော အကျိုးမရှိတော့ချေ။ ထို့ကြောင့်
 မျက်စိတွင် အကြောင်းအကျိုးမျှသာရှိ၏။ နာမ်ရုပ်သာပေါ်၏။
 အနတ္တဖြစ်၏။ အကြောင်းအာရုံရုပ်မရှိဘဲနှင့် မမြင်ရ၊ မြင်မှုအပေါ်တွင်
 အစိုးမရ၊ အတ္တ မရှိ၊ မြင်မှုဖြစ်စဉ်တွင် ငါလို့လည်းစွဲမရ၊ ငါ့ဥစ္စာလို့လည်း
 စွဲမရ၊ သူ့သဘော သူ့ဆောင်နေသော ဖြစ်စဉ်သာဖြစ်၏။ မျက်စိတွင်
 ဥပါဒါန်မရှိ၊ မြင်မှုအပေါ် မှာ အစိုးရတဲ့အတ္တသဘောမရှိ၊ အကြောင်း
 အကျိုးမျှဆိုသော အနတ္တ သဘောသာရှိ၏။ ၎င်းမြင်မှုတွင် အနတ္တ

သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် အမှန် အတိုင်းမြင်အောင် ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းနိုင်လျှင် မြင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ မနောတွင် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ပြုတ်၏။

အနတ္တကိုမြင်လျှင် ဉာဏ်ဖြစ်၏။ မဂ္ဂင်ထိုက်၏။ နှလုံးသွင်းမှုသည် မနောမှာဖြစ်၏။ ထိုအခါ မနောတွင် သစ္စာဝင်တော့ သည်။ သစ္စာနှင့် ယှဉ်၍ နှလုံးသွင်းမှုသည် အဝိဇ္ဇာကိုပယ်နိုင်၏။ အဝိဇ္ဇာကို ပယ်နိုင်လျှင် တဏှာအစေးခြောက်၍ တွယ်ကပ်စွဲလမ်းခြင်း ဥပါဒါန်ပြုတ်တော့၏။

ဥပါဒါန်ပြုတ်လျှင် မြင်မှုတွင် မစွဲလမ်းတော့၊ မတပ်မက်တော့၊ တပ်မက်မှုကင်းခြင်းသည် တဏှာချုပ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ တဏှာ ချုပ်ရာသည် နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။ ငြိမ်းအေး၏ ငြိမ်သက်၏။ မြင်မှုတွင် ဥပါဒါန်ချုပ်လျှင် မြင်ရာတွင်ငြိမ်းတော့သည်။ ထို့အတူ ကြားမှုတွင် နှလုံးသွင်းမှန်လျှင်လည်း ကြားရာတွင်ငြိမ်းတော့၏။ နံရာ၊ စားရာ၊ ထိရာ၊ တွေးရာတွင်လည်း ငြိမ်းတော့သည်။

သစ္စာနှင့်ယှဉ်၍ နှလုံးသွင်းပြီး ရရှိသော ငြိမ်းအေးမှုသည် ချမ်းသာ၏။ ထိုချမ်းသာသည် အမှီကင်းသော ချမ်းသာဖြစ်၏။ လွတ်မြောက် သော ချမ်းသာဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော သုခဝေဒနာအပေါ်တွင် ဥပါဒါန် နဲ့ပြန်ပြီး မစွဲလမ်းတော့၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ငြိမ်းနေလျှင်လည်း မောဟဖြင့် မဖုံးလွှမ်းတော့၊ အမောဟဖြင့် လွတ်မြောက်နေ၏။ ကိလေသာလွတ်သော ချမ်းသာဖြစ်၏။ ထိုချမ်းသာမျိုးမှ ချမ်းသာစစ်၊ ချမ်းသာမှန် ဖြစ်၏။ ထိုချမ်းသာမျိုးကို ပညာဖြင့်သာ သိမြင်နိုင်၏။

အများအားဖြင့် ပုထုဇဉ်တို့သည် မောဟထူလွန်းသောကြောင့် ကိလေသာနှင့်ယှဉ်သော ချမ်းသာကိုသာ နားလည်ကြ၏။ ဥပါဒါန်ဖြင့် စွဲသော ချမ်းသာကိုသာ ခံစားတတ်ကြ၏။ ထိုချမ်းသာကိုသာ ကြိုးစားရှာဖွေကြ၏။ ထိုအခါ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ ကိလေသာတရားတို့နှင့် လွှမ်းမိုးနေသော သံသရာတွင်းမှာပင် လည်နေကြတော့သည်။ သံသရာ လွတ်တဲ့ ချမ်းသာကို ကြားလည်းမကြားဖူး၊ နားလည်းမလည်၊

မမှန်းဆတတ်၊ မကိုင်းညွတ် တတ်ကြဘဲ ဖြစ်နေ၏။ သို့သော်လည်း နေ့စဉ်တော့ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာကို ဆုတောင်းတတ်ကြ၏။ မိရိုးဖလာ ဗုဒ္ဓဘာသာအနေဖြင့် ပြောရိုးပြောစဉ် နိဗ္ဗာန်လိုချင်၏။ နိဗ္ဗာန်ရချင် ရောက်ချင်ကြ၏။ သို့သော် ပညာဉာဏ်နဲ့ မသိနိုင်သောကြောင့် တကယ်မလိုချင်ကြ၊ ဥပါဒါန်ဆိုသော ကိလေသာမပါးသောကြောင့် လည်း လောဘကင်းတဲ့နိဗ္ဗာန်ကို မမှန်းဆတတ်ကြချေ။ ကိလေသာ ချမ်းသာကိုသာသိသောကြောင့် ကိလေသာချမ်းသာကိုသာ အာရုံက ညွတ်၏။ ဥပါဒါန်နှင့် စွဲလမ်း၏။ မိမိ၏ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ ဟူသမျှအပေါ်တွင်လည်း ဥပါဒါန်က လွှမ်းမိုးနေ၏။ အစိုးရနေ၏။ သူခိုင်း သမျှလုပ်တော့၏။ မောဟရှိနေသောကြောင့်လည်း အစိုးရနေသော ဥပါဒါန်ကို မသိ၊ ငါလိုထင်၏။ အတ္တဖြစ်လို့ ဖြစ်မှန်းမသိ၊ ဥပါဒါန်ခိုင်းသမျှ အတိုင်းတွေးထင်၏။ တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ အစွန်းရောက်သည်။ သံသရာ ဆိုသော ကရွတ်ကွင်းပေါ်တွင်လည်တော့သည်။ ကရွတ် ကင်းလျှောက်လို့ ဆို၏။ ဘယ်တော့မှ မဆုံးချေ။ သံသရာပျော်တော့၏။ သံသရာအပြစ်ကို မမြင်နိုင်တော့ချေ။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဆိုသော ကိလေသဝဋ်၏ လက်ချက်ဖြစ်၏။ ၎င်းကို ဘုရားပွင့်တော်မူမှသာ သိမြင်နိုင်၏။

အကြောင်းကို ရှာနိုင်မှ အကြောင်းကို ပယ်နိုင်မှ ဗုဒ္ဓဒေသနာ ဖြစ်၏။ ကိလေသဝဋ်သည် အကြောင်းဖြစ်၏။ ကိလေသဝဋ်ကြောင့် ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်တို့ ဆက်ဖြစ်ပြီး ဝဋ်သံသရာလည်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သံသရာကို ရပ်လိုလျှင် ကိလေသဝဋ်ကို ဖြတ်ရ၏။ သံသရာကို ပညာနဲ့သိရန် အရေး ကြီး၏။ သံသရာလည်ခြင်းသည် ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ် လည်ခြင်းဖြစ်၏။ ဝဋ်လည်ခြင်း ဆိုသည်မှာလည်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်လည်ခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သံသရာကို ပညာနဲ့သိလိုလျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို သိရ ပေမည်။

“ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် အင်္ဂါ (၁၂)ပါး ရှိ၏။ ”

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာသည် အတိတ်အကြောင်း ဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသည် ပစ္စုပ္ပန် အကျိုး ဖြစ်၏။ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဘဝသည် ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်း ဖြစ်၏။ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏသည် အနာဂတ် အကျိုးဖြစ်၏။

အထက်ပါ ဒေသနာစဉ်သည် အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန် ဟူသော ကာလသုံးပါးနှင့် အကြောင်းအကျိုး ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်စပ်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။ ဝဋ်သုံးပါးအနေဖြင့် ကိလေသဝဋ်သည် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကမ္မဝဋ်သည် သင်္ခါရ ကံ၊ ဝိပါကဝဋ်သည် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဒေသနာစဉ် (ဟောစဉ်) အနေဖြင့်သာ အသိ များကြ၏။ ခန္ဓာဉာဏ်ရောက် ဖြစ်စဉ် အနေဖြင့် သိသူနည်း၏။ မြင်မှု၊ ကြားမှု၊ နံမှု၊ စားမှု၊ ထိမှု၊ တွေးမှုတို့သည် ဝိပါကဝဋ်ဖြစ်၍ ၎င်းမှ ဥပါဒါန် ပစ္စယာ ကမ္မဘဝဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဥပါဒါန်သည် ကိလေသဝဋ်ဖြစ်၍ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံဆိုသော ကမ္မဝဋ် အပေါ်တွင် အစိုးရနေ၏။ အတ္တဖြစ်နေ၏။ သို့သော် ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ မနောကံ၊ ဖြစ်သောအခါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အဆုံးဖြစ်သော ဥပါဒါန်ပစ္စယာ ကမ္မဘဝသို့ ရောက်နေ ကြောင်းကို မသိနိုင်ကြ၊ သတိမပြုမိကြ၊ သတိပဋ္ဌာန် မရှိကြချေ၊ မောဟ ဝင်နေ၏။ ဝဋ်သုံးပါးလည်နေ၏။ အကြောင်း သမုဒယသစ္စာနှင့် အကျိုး ဒုက္ခသစ္စာနှစ်ပါးသာ ဖြစ်ပေါ်နေသည်။ ဝဋ်သစ္စာ နှစ်ပါးလည်နေ၏။

ဝဋ်မှလွတ်သော ဝိဝဋ်သစ္စာနှစ်ပါးလည်းရှိ၏။ မဂ္ဂသစ္စာနဲ့ နိရောဓသစ္စာဖြစ်၏။ မဂ္ဂသစ္စာပွားလျှင် သမုဒယချုပ်၏၊ ဒုက္ခငြိမ်း၏၊ နိရောဓဆိုက်၏၊ သစ္စာလေးပါး တစ်ပြိုင်နက်ဝင်၏။ သစ္စာလေးပါးသိလျှင် အဝိဇ္ဇာချုပ်၏။ အဝိဇ္ဇာချုပ်လျှင် သင်္ခါရချုပ်၏။ ထိုအခါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အစဉ်အတိုင်း ချုပ်သွားပြီး ဇာတိ၊ ဇရာမရဏတိုင်အောင် ချုပ်၏။

ပဋိလောမ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု ခေါ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်စဉ် (အနုလောမ) နှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ချုပ်စဉ် (ပဋိလောမ)သည် သံသရာလည်ကြောင်း နှင့် သံသရာရပ်ကြောင်းတရားတို့ ဖြစ်၏။ သံသရာရပ်လျှင် ဝဋ်ကုန်၏။ ဒုက္ခဆုံး၏။ အမှီကင်းတဲ့ ချမ်းသာ (Unconditional Peace and Tranquility) ကိုရရှိတော့သည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် နှင့် သစ္စာစလေးပါး

သံသရာသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်၍ ပညာသည် သစ္စာ(၄)ပါး ဖြစ်သည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သိမှသာ သံသရာကို ပညာနဲ့သိ၏။ ပညာနဲ့သိမှ သံသရာရဲ့အပြစ်ကို မြင်ပေမည်။ သံသရာမှ လွတ်လိုလျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဖြတ်မှလွတ်၏။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကိုလည်း သစ္စာ(၄)ပါး ပညာနဲ့သာ ဖြတ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သာသနာ့ အနှစ်သည် သတိပညာ ဆိုသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်သာ ဖြစ်တော့သည်။

အဝိဇ္ဇာ နှင့် သစ္စာစလေးပါး

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် အကြောင်း အခြင်းအရာ (၅)ပါးနှင့် အကျိုး အခြင်းအရာ (၅)ပါးရှိ၏။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံတို့သည် အကြောင်း အခြင်းအရာဖြစ်၍ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသည် အကျိုး အခြင်းအရာ ဖြစ်၏။ ဗုဒ္ဓဒေသနာသည် အကြောင်း သတ်တရားဖြစ်၏။ အကြောင်း ဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန် ဆိုသော ကိလေသဝဋ် တရားတို့ကို ပယ်လိုက်လျှင် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သော သင်္ခါရ၊ ကံနှင့် ဝိပါကဝဋ်ဖြစ်သော ဝိညာဏ်၊ နာမ်၊ ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာများ ချုပ်ငြိမ်းပြီး ဝဋ်ကုန်တော့၏။

ကိလေသဝဋ်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်တွင်လည်း အဝိဇ္ဇာသည် အဓိကကျ၏။ ဥပါဒါန်သည် အာရုံကိုစွဲလမ်းခြင်း၊ တွယ်ကပ်

ခြင်း (Attachment) ဖြစ်၏။ တဏှာသည် အစေးဓါတ် (Cohesive Power) ဖြစ်၏။ အစေးဓါတ်၊ တဏှာရှိမှ တွယ်ကပ်နိုင်ပြီး ဥပါဒါန် ဖြစ်ပေါ် ၏။ တဏှာအစေးဓါတ်ကိုလည်း အဝိဇ္ဇာကခြံရံထား၏။ အဝိဇ္ဇာ အခြံအရံ ရှိနေသမျှ တဏှာအစေး မခြောက်နိုင်ချေ။ အဝိဇ္ဇာပယ်လိုက် ပါက တဏှာ အစေးခြောက်၍ စွဲလမ်းမှုဥပါဒါန်ပျောက်ပေမည်။

အဝိဇ္ဇာဆိုသည်မှာ သစ္စာလေးပါး မသိမှုဖြစ်၏။ သစ္စာသိလျှင် အဝိဇ္ဇာချုပ်၏။ ထို့ကြောင့် တရားနှလုံး သွင်းမှုတွင် သစ္စာထိုက်၊ မထိုက်ကို ဝေဖန်စိစစ် သင့်ပေသည်။ သစ္စာ ထိုက်လျှင် အဝိဇ္ဇာ ချုပ်၍ သစ္စာမထိုက် သမျှ အဝိဇ္ဇာကို မပယ်နိုင်ပေ။ အဝိဇ္ဇာကို ပယ်နိုင်မှ တဏှာချုပ်၊ ဥပါဒါန် ပြုတ်ပေမည်။ ဥပါဒါန် မပြုတ်သ၍ ကံမကုန်၊ ကံမကုန်သ၍ သံသရာမရပ်၊ ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏဆက်၍ လည်နေပေမည်။

အချုပ်အားဖြင့်ဆိုလျှင် ဥပါဒါန်ပြုတ်ရန်အတွက် သစ္စာနှင့် ယှဉ်၍ နှလုံးသွင်းရန်လို၏။ ဥပါဒါန် နိရောဓခေါ် နိဗ္ဗာန် ဆိုသကဲ့သို့ ဥပါဒါန်ချုပ်လျှင် နိဗ္ဗာန်ဖြစ်၏။

တဏှာသည် သမုဒယသစ္စာ ဖြစ်၏။ သို့သော် တဏှာသည် မထင်ရှား၊ ဥပါဒါန်သည် ထင်ရှား၏။ ထို့ကြောင့် စတင်နှလုံးသွင်းမှုတွင် ဥပါဒါန်ကို သမုဒယသစ္စာ အနေဖြင့် ကောက်နိုင်၏။

ဥပါဒါန်ကို ပယ်နိုင်အောင် နှလုံးသွင်းမှုသည် မဂ္ဂင်တရားဖြစ်၍ မဂ္ဂသစ္စာထိုက်၏။ ဥပါဒါန် ဆိုသော သမုဒယသစ္စာကို ပယ်နိုင်လျှင် ဒုက္ခချုပ်၍ နိရောဓဆိုက်၏။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန် ကိုပယ်နိုင်အောင် နှလုံးသွင်းပွားများနိုင်လျှင် ၎င်းနှလုံးသွင်းမှုသည် သစ္စာနဲ့ယှဉ်၏။ သစ္စာလေးပါးနှင့် ယှဉ်သော ပညာသည် အဝိဇ္ဇာကို ပယ်နိုင်ပေသည်။

“ဟုတ္တာ အဘာဝတော”

ဖြစ်ပြီးလျှင် မရှိတော့ခြင်း ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ရပါသည်။ သဘာဝ တရားတို့သည် အကြောင်းတိုက်ဆိုင်တုန်းသာ ဖြစ်ပေါ်ကြ၏။ အကြောင်း

ကင်းသည်နှင့် မရှိတော့ချေ။ အလွန်ရိုးစင်းသော သဘာဝဖြစ်စဉ် (Natural Phenomena) တစ်ခုဖြစ်သည်။ ထိုသဘာဝတရားတို့သည် သူ့အကြောင်းနှင့် သူ့အကျိုး၊ သူ့သဘောသူဆောင်ပြီး ဖြစ်ပေါ်နေကြသည်။ ၎င်းကိုပင် အနတ္တတရားဟု အမည်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဖန်ဆင်းရှင်မရှိ၊ တန်ခိုးရှင်မရှိ၊ အလိုလိုဖြစ်တာမရှိ၊ အကြောင်းအကျိုးသာရှိ၏။

ပန်းသီးသည် သစ်ပင်ပေါ်မှ ကြွေကျလျှင် မြေပေါ်သို့ ကျရောက်သည်ကို လူတိုင်းမြင်ကြသော်လည်း သိပ္ပံပညာရှင်နယူတန် (Newton) ကဲ့သို့ ဆွဲငင်အားနှင့်ဆိုင်သော နိယာမများကို ထိုးထွင်း မသိမြင်နိုင်ကြချေ။

ထို့အတူ အကြောင်းအကျိုးကို လူတိုင်းသိကြသော်လည်း လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ လွတ်အောင်၊ ကိလေသာ လွတ်အောင် သိရမည့် အကြောင်းအကျိုး နိယာမဖြစ်စဉ်ကိုတော့ ထိုးထွင်းမသိမြင်နိုင်ကြချေ။ ဘုရားတစ်ဆူပွင့်တော်မူမှသာ ထိုအနတ္တတရားကို သိမြင်နိုင်၏။ ဘုရားမပွင့်သမျှ အနတ္တမသိ၊ အတ္တသာသိ၏။ ထို့ကြောင့် အနတ္တတရားသည် သာသနာနှင့် ကြုံခိုက်သာ သိခွင့်ရနိုင်သော တရားဖြစ်၏။ သံသရာမှလည်း လွတ်မြောက်နိုင်သော တရားဖြစ်၏။ အလေးဂရုပြုအပ်သော တရားဖြစ်သည်။ အပေါ်ယံသိဖြစ်သော သူသိ၊ ငါသိ၊ သဘောမျိုး၊ မထားအပ်ချေ။ လေးသင်္ချေနှင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်း ပါရမီဖြည့်ကျင့်တော်မူပြီးမှ ရရှိခဲ့သော တရားတော်ကို သာသနာနှင့် ကြုံတွေ့ခိုက်သာ သိခွင့်ရနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်ကို အလေးထားစဉ်းစားသင့်ပေသည်။

“ဟုတ္တာအဘာဝတော” ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ ဖြစ်ပြီးလျှင် မရှိတော့ခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် အများအားဖြင့် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်တယ်၊ ဖြစ်ပျက်လို့လည်း နားလည်ကြသည်။ သဘောပေါက်ကြ၏။ သို့သော် “ဟုတ္တာအဘာဝတော” ၏ ဆိုလိုသော သဘာဝကို မမိကြချေ။ ဖြစ်ပျက်လို့ ဆိုသဖြင့် ဖြစ်ပြီးလျှင် အပျက်ကိုတွေ့ချင်၏။ ဒြပ်၊ ဝတ္ထု၊ ပစ္စည်းများလို ပျက်စီးသွားသောအခါ အပျက်ကိုတွေ့ရမှ ဘဝင်ကျ၏။ ကျေနပ်၏။ အပျက်

လို့ပြောပြီး အပျက်ကိုမတွေ့ရသောအခါ ဘဝင်မကျ၊ သဘောမပေါက် တော့ချေ။

အများအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ကို နားမလည်၊ သဘောမပေါက်ကြ၊ တချို့ဆိုလျှင် ဖြစ်ပျက်၊ မမြင်လို့ စိတ်ပျက်လာ ကြသည်။ တချို့လည်း သူများက ဖြစ်ပျက်ဆိုလို့ လိုက်၍ဖြစ်ပျက် လုပ်နေကြ၏။ အများပြော ဆိုနေကြသော ဖြစ်ပျက်၏ သဘာဝအမှန်မှာ ပရမတ်ဖြစ်ပျက်ဖြစ်သည်။ ပါဠိလို ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယ (ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ရှုနည်း) လို့ခေါ်၏။ ခဏတိုင်းမှာ ဖြစ်ပျက်နေ၏။ မမြဲတဲ့ အနိစ္စလို့ခေါ်၏။ ထိုဖြစ်ပျက်၊ အနိစ္စကို မြင်ဖို့ခက်၏။ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ အတော်လို၏။

သို့သော် နောက်ဖြစ်ပျက် တစ်မျိုးရှိသေး၏။ ပစ္စယတော ဥဒယ ဗ္ဗယ (အကြောင်းအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ရှုနည်း) လို့ခေါ်၏။ အကြောင်းတိုက် ဆိုင်လျှင် ဖြစ်ပေါ်၏။ အကြောင်းကင်းသည်နှင့် မရှိတော့ချေ။ ၎င်းအတိုင်း စ၍ နှလုံးသွင်းလျှင် နားလည်နိုင်၏။ “ဟုတ္တာအဘာဝတော” ဆိုသည့် ဖြစ်ပြီးလျှင် မရှိတော့ဘူးဆိုတဲ့ သဘောကိုဆိုက်ပေမည်။ ဆိုလိုရင်းကို သဘောပေါက်မည်။

ထိုသို့ဖြစ်ပြီးလျှင် မရှိတော့ခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း၊ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ၊ သုညတ၊ အနှစ်အသား မရှိတဲ့သဘော၊ အချည်းနှီးသဘော စသည်တို့ကို နှလုံးသွင်းခြင်း၏ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ဥပါဒါန်ပြုတ်ရန် အတွက် ဖြစ်သည်။ တဏှာအစေးခြောက်ရန်အတွက် ဉာဏ်ပညာဖြင့် အမှန်ကိုမြင်ပြီး အဝိဇ္ဇာ (မောဟ)ကို ပယ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။

ဖြစ်ပျက်နဲ့ နှလုံးသွင်းသည်ဖြစ်စေ၊ လက္ခဏာနဲ့ နှလုံးသွင်းသည် ဖြစ်စေ၊ သုညတနဲ့ နှလုံးသွင်းသည်ဖြစ်စေ၊ ၎င်းတို့သည် ဥပါဒါန် ပြုတ်ရန် အတွက်သာ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပါဒါန်ဆိုသော သမုဒယကို ပယ်နေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နှလုံးသွင်းမှုသည် မဂ္ဂင်တရားဖြစ်နေ၏။ သစ္စာ နှင့်ယှဉ်၍ နှလုံးသွင်းနေ၏။ ဤကဲ့သို့နှလုံးသွင်းမှုသည် သစ္စာဆိုက်အောင်

အထိဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းနိုင်ရမည်။ သစ္စာဆိုက်လျှင် အဝိဇ္ဇာပယ်နိုင်၏။
အဝိဇ္ဇာပယ်နိုင်လျှင် တဏှာလည်းချုပ် ဥပါဒါန်လည်း ပြုတ်တော့သည်။

ထိုအခါ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဆိုသော ကိလေသဝဋ် ချုပ်
သောကြောင့် ကမ္မဝဋ်၊ ဝိပါကဝဋ်ကြီးဟူသော ဝဋ်ဒုက္ခခပ်သိမ်း၊ သံသရာ
မီးတောက်မီးလျှံကြီး အပြီးတိုင်ချုပ်ငြိမ်းလေတော့သည်။

ဒေါက်တာစိုးလွင် (မန္တလေး)

နိဗ္ဗာန် (သိပ္ပံမဟုတ်) လွတ်မြောက်မှု

မနောက မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်မှာမှီနေ၏။ ထို့ကြောင့်
ကိုယ်နာ၍ စိတ်နာရ၏။ မျက်စိက အဆင်းသာသိ၏။ နားကအသံ၊
နှာခေါင်းက အနံ့၊ လျှာက အရသာ၊ ကိုယ်က အထိသာသိ၏။ ဒွိထက်ဘာမှ
အပိုမရှိပါ။ မနောကမှ လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ ကိလေသာ၊ ကမ္မဘဝ
ဖြစ်ရ၏။ ကမ္မသတ္တိသည် မနောမှာရှိ၏။ ၎င်းကမ္မသတ္တိသည် ဘဝ၏
မောင်းနှင်အား ဖြစ်၏။ မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်တွင် အကြောင်း
တိုက်ဆိုင်မှသာ ဖြစ်ပေါ်သော နာမ်ရုပ် (ဝိပါကဝဋ်) အကျိုးတရားဖြစ်၍၊
မနောတွင် ကိလေသဝဋ်၊ ကမ္မဝဋ် အကြောင်းတရားဖြစ်၏။ ယင်း
အကြောင်းတရား ကမ္မသတ္တိကြောင့် နောက်ဘဝ၊ နောက်ခန္ဓာ အနာဂတ်
အကျိုးတရားများ ဖြစ်ပေါ်ရ၏။ ၎င်းကိုပင် ဘဝသံသရာ လည်သည်ဟု
ခေါ်၏။ အကြောင်းအကျိုးဆက်နေသဖြင့် သံသရာ မရပ်တော့ပေ။
၎င်းသံသရာကို အပြစ်လို့မြင်ရန် ခက်၏။ အပြစ်မြင်မှ သံသရာ လွတ်
ကြောင်းကို သဘောကျမည်။ သစ္စာလေးပါးကို ရချင်၊ ရောက်ချင်ပေမည်။

သစ္စာလေးပါးကို သိလျှင် မနောက မျက်စိ၊ နှာ၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်ပေါ်မှာ မမှီတော့ဘဲ ကိုယ်ပိုင်အမှန်သိဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ဖြင့် ရပ်တည်နိုင်သည်။ ဥပမာ မီးရထားသံလမ်းကို မျက်စိဖြင့်ကြည့်လျှင် ဝေးသွားသောအခါ သံလမ်းသည်ကျဉ်းသွားသည်။ သို့သော်အမှန်ကို သိသော ဉာဏ်သည် မိမိမျက်စိဖြင့် ကိုယ်တိုင်မြင်နေရသော မီးရထား သံလမ်း ကျဉ်းသွားသည်ကို လက်မခံပါ။ အမှန်လို့မယူပါ။ ဘယ်နေရာမှ မကျဉ်းကြောင်းကို ဉာဏ်ဖြင့်သာအမှန်အတိုင်းသိမြင်လက်ခံသည်။ ၎င်းဉာဏ်အသိသာ အယူမှန်ဖြစ်သည်။ မျက်စိမြင် နားကြားနှင့်သိသော အမှန်သည်သမုတိအမှန်(Relative Truth)သာဖြစ်သည်။ ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်၍ သိရသော အမှန်တရားရှိသေးသည်။ ၎င်းအဆင့်တွင် ပရမတ္ထသစ္စာ (Universal Truth) နှင့် အရိယသစ္စာ (Noble Truth) နှစ်မျိုးရှိသည်။

ရူပ၊ စိတ်၊ စေတသိက်ဟူသော ပရမတ္ထနယ်တွင် အားလုံးကို အရှိအတိုင်း သဘောမှန်အနေဖြင့် သိရသော်လည်း အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်ဆိုသော သမုဒယကိုတော့ မပယ်နိုင်သေးချေ။ အကောင်းဖြစ်တိုင်း၊ အဆိုးဖြစ်တိုင်းကို သိခွင့်ရနေသော်လည်း အဆိုးကို မပယ်နိုင်ပေ။ ပယ်နိုင်သည့်မဂ္ဂင်အား မပြည့်စုံသေးခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။

မဂ္ဂင်အားကောင်းလာမှ သမုဒယဆိုသော ကိလေသာတရားဆိုး တို့ကို ပယ်နိုင်ပေသည်။ ထိုအခါမှ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်သွားပြီး အရိယသစ္စာ (Noble Truth)ကို ဆိုက်ရောက်တော့သည်။ ထိုသစ္စာနှင့် ယှဉ်၍သိသော ဉာဏ်သည်သာ လောကကိုရော လောကလွန်ရာကိုပါ အမှန်အတိုင်း သိမြင်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုဉာဏ်သည် လောက၏ သာယာ ဖွယ်ကိုလည်းသိ၏။ လောက၏အပြစ်ကိုလည်းသိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက်မှုကိုလည်းသိ၏။ ထိုလွတ်မြောက်မှုကိုပင် နိဗ္ဗာန်ဟု အမည်ပေး ထားခြင်းဖြစ်သည်။